

GILBERT KEITH CHESTERTON

NEVINNOSŤ OTCA BROWNA

PRELOŽIL: V. J.

BRATISLAVA 1944

NÁKLADOM KNÍHTLAČIARNE ANDREJA, BRATISLAVA

Knihu G. K. Chestertona „Nevinnosť Otca Browna“ mohli by sme spokojne pomenovať: „Neuveriteľné príhody Otca Browna“ alebo „Neuveriteľné dobrodružstvá Otca Browna“. Chesterton ako vo všetkých svojich dielach aj v tomto je nadmieru ostrovtipný. Jeho logika, na ktorej si tak veľmi dá záležať, čitateľa prekvapuje, ohromuje. Chesterton vie byť tak náruživý v hľadaní pravdy a pritom tak pokojný, tak jemný, že čitateľ nevdojak žasne nad jeho dômyslom. Dáte sa vydráždiť a napínate mozog na rozlúštenie záhady. Chesterton vás nechá rozmýšľať a vodí vás okolo jadra samotnej veci tak blízko, že by ste ho mohli nájsť, no, vzdávate sa, kapitulujete a vtedy vám odhrnie závoj s tajomstva; aké je to jednoduché, poviete, ako ste boli nablízku veci a predsa tak ďaleko...

Milovníci kníh zo staršej generácie iste ešte majú po dvoch-troch sväzkoch Chestertonových spisov, ale generácia mladšia už sa k nim nedostáva, iba ak v knižniciach. Preto umožnili sme rozšíriť spisbu tohto slávneho autora medzi našich čitateľov. Táto kniha obohatí sériu hodnotných diel vo vašej knižnici. Dúfame, že časom sa predstavíme aj s ďalšími Chestertonovými knihami. Tí, ktorí autora nepoznajú z jeho diel, po prečítaní tohto sväzku tak si ho oblúbia, že budú vyhľadávať i ďalšie jeho knihy.

Gilbert Keith Chesterton

**Nevinnosť
Otca Browna**

Preložil V. J.

Kníhtlačiareň Andreja, Bratislava 1944

Gilbert Keith Chesterton : Nevinnosť Otca Browna.
Preložil V. J. Táto kniha vyšla ako ôsmy sväzok knižnice Andreja, ktorú rediguje Jozef Zavarský, vydáva Kníhtlačiareň Andreja úč. spol v Bratislave. Knihu vytlačila Kníhtlačiareň Andreja, fil. v Nitre v zime 1944.

I.

Modrý kríž.

Medzi striebornou stuhou rána a zelenou, ligo-
tajúcou sa stuhou mora pristála v Harwichu loď
a vypustila krdeľ ľudí ako múch. Medzi nimi
muž, ktorého nám treba sledovať, nebol ničím ná-
padný — a neželal si ním byť. Nebolo na ňom
nič nezvyčajného, okrem akéhosi rozdielu medzi
sviatočnou jarosťou jeho obleku a úradnou váž-
nosťou jeho tváre. Jeho úbor skladal sa z ľahkého
jasnošedého kabáta, bielej vesty a bieleho sla-
meného klobúka so šedomodrou stuhou, kým jeho
vychudnutá tvár bola opálená, končila čiernou
briadkou po španielskom spôsobe a pripomínala
goliere z časov kráľovnej Alžbety. Fajčil cigaretu
tak vážne ako zaháľač. Nič nenasvedčovalo sku-
točnosti, že šedý kabát skrýva revolver, že biela
vesta ukrýva policajný odznak a že slamený klo-
búk prikrýva jednu z najbystrejších hláv Európy,
lebo bol to sám Valentin, náčelník parížskej po-
licie a najpovestnejší stopovač sveta, prichádza-
júci z Bruselu do Londýna, aby previedol naj-
väčšie zatknutie storočia.

Flambeau bol v Anglicku. Policie troch štátov stopovali veľkého zločinca z Gentu do Bruselu, z Bruselu do Haagu a predpokladalo sa, že Flambeau využije nezvyklosti a zmätku, ktorý narobil eucharistický kongres, konaný práve vtedy v Londýne. Núkala sa veľká pravdepodobnosť veriť, že Flambeau bude cestovať ako farár, alebo tajomník, vyslaný na kongres, ale pravda, Valentin nemohol byť istý, lebo pokiaľ šlo o Flambeau, nemohol byť nikto istý ničím.

Už mnoho rokov tomu, čo tento obor zločinu náhle prestal udržiavať svet v nepokoji a keď ustal, ako sa hovorí, od smrti Rolandovej nastal veľký pokoj na zemi. Ale vo svojich najlepších (myslím, pravda, najhoršie) dňoch bol Flambeau postavou takou význačnou a medzinárodnou ako Kaiser. Temer každého rána oznamovaly denníky, že unikol následkom nejakého nezvyčajného zločinu tým, že spáchal iný. Bol to Gaskoňan obrovskej postavy a fyzickej odvahy a o výbuchoch jeho siláckeho temperamentu rozprávaly sa najnemožnejšie histórk; ako obrátil juge d' instruction hore nohami, aby »mu trochu poupratoval v mozgu«; ako utekal po Rue de Rivoli, nesúc pod každou pazuchou policajta. Ale treba mu priznať, že svoju fantastickú telesnú silu používal zväčša v takých nekrvavých, čo aj neúčtí- vých výjavoch; väčšina jeho zločinov pozostávala z prešibaných lupičstiev vo veľkom. Ale každá jeho krádež bola temer úplne novým hriechom a mohla tvoriť samostatnú histórku. On za-

ložil veľkú Tyrolskú mliekársku spoločnosť v Londýne bez mliekárni, bez kráv, bez povozov, ale s tisícom odberateľov. Obsluhoval jednoducho tak, že prekladal malé nádoby, stojace pred dvermi zákazníkov, pred dvere svojich odberateľov. On udržiaval s istou mladou dámou, ktorej všetky poštové zásielky zadržovali, nevysvetliteľne tajnú korešpondenciu tak, že fotografoval svoje drobulinké zprávy na doštičky mikroskopu. Nejednen z jeho výčinov charakterizuje úžasnú jednoduchosť. Hovorí sa, že kedysi premaľoval v ulici všetky domové čísla za najtmavšej noci len preto, aby dostal do pasce nejakého cestujúceho. Vie sa, že on vymyslel prenosné poštové skriňky, ktoré staval na nárožia ulíc v tichých predmestiach, aby cudzinci mali kde vkladať svoje poštové poukážky. Napokon ho poznali ako úžasného akrobata; na vzdory svojej ohromnej postave vedel skákať ako lúčna kobylka a miznúť v korunách stromov ako opica. Preto veľký Valentin, keď sa vydal na cestu, aby našiel Flambeau, uvedomoval si veľmi jasne, že jeho dobrodružstvo sa skončí nájdením hľadaného.

Ale ako ho mal nájsť? To zamestnávalo neprestajne myšlienky veľkého Valentina.

Bola tu jedna vec, ktorú Flambeau pri všetkej svojej obratnosti v prestrojovaní nemohol zakryť, a tou bola nezvyčajná výška jeho tela. Keby Valentinovo bystré oko bolo zazrelo vysokú predavačku jabĺčiek, vysokého granatiera, alebo i dosť vysokú vojvodkyňu, bol by ich na mieste

zatkol. No na celej ceste vlakom nenašiel nikoho, koho mohol pokladať za prestrojeného Flambeau práve tak, ako sa nemôže prestrojiť mačka za žirafu. Pokiaľ šlo o ľudí na lodi, bol spokojný, a z tých, ktorí pristúpili v Harwichu, alebo cestou, ostávali už iba šiesti: železničný úradník malej postavy, idúci až na konečnú stanicu, traja celkom malí obchodní záhradníci, ktorí pristúpili o dve stanice ďalej, jedna vdova veľmi malej postavy, prichádzajúca z malého mesta v Essexu a veľmi malý rímskokatolícky kňaz, ktorý nastúpil v malej essexskej dedinke. Keď sa dostal k tomuto poslednému, Valentin hneď sa ho vzdal a temer sa usmial. Malý kňaz mal tvár okrúhlu a tupú ako knedľa z Norfolku, oči mal prázdne ako Severné more a mal niekoľko hnedých, do papiera zabalených balíčkov, ktoré stačil všetky odrazu posbierať. Eucharistický kongres dozaista vytiahol z vidieckych kútov nejedného podobného tvora, bezmocného ako krtica, vykopaná zo zeme. Valentin bol skeptik pravého francúzskeho vzoru a nemal rád kňazov. Vedel však cítiť s nimi súciti a tento malý budil súciti v každom. Mal veľký ošarpaný dáždňik, ktorý mu každú chvíľu padal na podlahu. Zdalo sa, že ani nevie, kde je pravý koniec jeho zpiatočného lístku. Prostodušne vysvetľoval každému, že si musí dať dobrý pozor, lebo v jednej z tých svojich mnohých hnedých škatúl má niečo zo skutočného striebra »s modrými kamienkami«. Nezvyčajná miešanina jeho essexskej tuposti a svätej prostodušnosti za-

bávala Francúza, až sa kniaz predsa len dostal nejako do Tottenhamu so všetkými svojimi škatuľami a vrátil sa pre svoju cigaru. Valentin mal pri tom ešte toľko dobroty, že ho varoval, aby nerozprával každému o tom striebre, keď chce, aby mu ostalo. Ale nech hovoril Valentin s kýmkoľvek, oči mal otvorené pre niekoho iného, či bohatého alebo chudobného, muža alebo ženu, no hľadal neprestajne niekoho, ktorý by bol dobrých šesť stop vysoký, lebo Flambeau bol ešte o štyri palce vyšší.

Vystúpil v Liverpolskej triede presvedčený, že doposiaľ nikde nenad'abil na hľadaného zločinca. Pobral sa potom rovno na Scotland Yard, aby predložil svoje papiere a zaistil si pomoc pre prípad potreby. Potom si zapálil cigaretu a dal sa na dlhú obchôdzku londýnskymi ulicami. Idúc triedami a námestiami za Viktóriou, zrazu zastal. Bolo to staromódne námestie, veľmi typické pre Londýn a práve v tej chvíli plné ticha. Vysoké, jednoduché domy na okolí vyzeraly súčasne i zachovalé i neobývané; záhon krovia v prostriedku námestia zdal sa byť opustený ako zelený ostrovček v Tichom oceáne. Jedna zo štyroch strán bola oveľa vyššia než ostatné, ako trón s baldachýnom a táto strana bola prerušená, ako sa to v Londýne niekedy robieva — reštauráciou, ktorá ako by bola na toto miesto zablúdila zo Soho. So zakrslými rastlinami v hrncoch a dlhými, žlto-biele pruhovanými okenicami bola budova veľmi nápadná. Vyčnievala vysoko nad

ulicu a, tiež podľa londýnskeho spôsobu plátania, k vchodu do budovy viedly schody, vzbudzujúc dojem, že je k budove pristavený požiarny rebrík. Valentin stál a fajčil pred tými žltobielymi okenicami a dlho ich pozoroval.

Na zázrakoch je najneuveriteľnejšia tá skutočnosť, že sa vyskytujú. Len málo oblakov na oblohe býva zachytené ľudským okom. Strom týči sa v krajine pri nejakej pochybnej ceste v presnej, určitej podobe otáznika. Sám som sa o týchto veciach presvedčil za posledných niekoľko dní. Nelson umiera v okamihu víťazstva a muž menom Williams náhodou zabije muža menom Williamson; znie to temer ako vražda dieťaťa. Jednoducho, v živote nachodíme skutočnosti, ktoré sa týkajú navzájom sťa by pôsobením nejakého šaška a toto často ujde pozornosti tých ľudí, ktorí rátajú vždy len s prózou, ako to vhodne vyslovil Poë v svojom paradoxe, že poznanie musí počítať s nepredvídaným.

Aristíd Valentin bol hlboko francúzsky a francúzsky rozum je najmä a výlučne rozumovaním. Nebol len »mysliacim strojom«, lebo je to nesmyselná fráza moderného fatalizmu a materializmu. Stroj je len preto strojom, že nemôže myslieť. On však bol mysliaci muž a súčasne jednoduchý muž. Všetky jeho obdivuhodné úspechy, ktoré zdaly sa byť čarodejníctvom, dobyl únavnou logikou, jasnou a presnou francúzskou myšlienkou. Francúzi elektrizujú svet nie nadhodením nejakého paradoxu, ale truismom. Uskutočňujú

truismus do takých dôsledkov — ako vo francúzskej Revolúcii. Ale práve preto, že Valentin vedel myslieť, poznal tiež hranice rozumu. Len ten, kto nevie nič o motoroch, hovorí o poháňaní motorov bez petroleja; len ten, kto nevie nič o myslení, hovorí o rozumovaní bez pevných, nepopierateľných základov. Valentin nemal nijaké prvé základy. Flambeau nepristihol v Harwichu a keď sa nachodil v Londýne vôbec, mohol byť niečím medzi tulákom vysokej postavy na Winbledon Common a rečníkom vysokej postavy, popíjajúcim práve v hoteli Metropol. V tejto úplnej nevedomosti mal Valentin svoj spôsob nazerania a vlastnú metódu.

V takých prípadoch počítal s nepredvídaným. V takom prípade, keď nemohol sledovať dráhu rozumu sledoval starostlivo dráhu nerozumu. Miesto, aby šiel na pravé miesta — do banky, na policajné stanice, na rendez vous — chodil systematicky na nepravé miesta; klepal na dvere každého prázdneho domu, prevrátil každý cul de sac, prešiel každou ulicou, uzavretou navršením smetí a rumísk, obišiel každú krivú uličku, ktorá ho zvádza. Hájl tento neprirodzený spôsob celkom logicky. Hovorieval, že najhoršie je, keď niekto má nitku, ale vraj najlepšie je, keď nemá vôbec žiadnu nitku, lebo potom sa mu naskytá možnosť, že nejaká nezvyčajnosť, ktorá upúta oko prenasledovateľa, mohla práve tak upútať oko prenasledovaného. Niekde musí človek začať a najlepšie je, keď začne tam, kde sa azda druhý

zastavil. Ten rad schodov ku vchodu, tá pokojnosť a úhľadnosť reštaurácie vzbudily jemnú, romantickú fantáziu detektíva a prinútily ho rozhodnúť sa začať na verímboha práve na tom mieste. Vyšťveral sa hore schodmi, posadil sa za stôl pri obloku a rozkázal si čiernu kávu.

Predpoludnie už prikročilo a on doposiaľ neraňajkoval. Na susedných stoloch videl slabé znaky raňajok iných ľudí a to mu pripomenulo vlastný hlad; rozkázal si teda dodatočne vajíčko na mäkko, nasypal v zamyslení trocha cukru do kávy, mysliac pritom nepretržite na Flambeau. Spomínal, ako raz Flambeau uvrzol pomocou nožničiek na nechty a inokedy zas pomocou požiaru v dome; raz tak, že vraj musí platiť za nevyplatený list a inokedy zas tak, že zaviedol ľudí dívať sa ďalekohľadom na kométu, ktorá vraj zničí svet. Svoj detektívsky mozog považoval práve za taký dobrý, ako je mozog zločinca, čo bola pravda. No predsa si jasne uvedomoval, že je v nevýhode. »Zločinec je tvorivý umelec, kdežto detektív len prostý kritik«, riekol si, kyslo sa usmievajúc a zdvihol čašu kávy. Postavil ju však veľmi rýchle, poznávajúc na prvý dúšok, že si do kávy nasypal soli.

Podíval sa na nádobu, z ktorej biely prášok vzal. Bola to zrejme cukrovnička, určená tak rozhodne na cukor, ako fľaša šampanského na šampanské. Divné mu bolo, prečo má v nej soli. Chcel sa presvedčiť, či je v miestnosti aj viac pravoverných nádob. Hej, našiel dve plné soľničky.

Azda je tu tiež nejaká špecialita v obsahu soľničiek : bol v nich cukor. Po tomto poznaní rozhliadol sa po reštaurácii s tvárou, javiacou nový záujem. Chcel vidieť, či sú tu ešte iné znaky toho nezvyčajného umeleckého vkusu a rozmaru, ktorý dával cukor do soľničky a soľ do cukrovnice. Okrem nepekného fľaku po nejakej tmavej tekutine na jednej z bielo tapetovaných stien celá miestnosť zdala sa čistá, v poriadku udržiavaná, ktorá nejavila znaky nezvyčajnosti. Zacengal na čašníka.

Keď zriadenec pribehol, v tej včasnej hodine rozstrapatený a s očami krvou podbehnutými, žiadal ho detektív (ktorý si vysoko cenil prosté formy humoru), aby ochutnal cukor a presvedčil sa, či slúži dobrému menu hotela. Následok bol, že čašník zívola a ospalosť ho razom prešla.

— Servírujete tento podarený vtíp každé ráno? — spýtal sa Valentín. — Neznechutilo sa vám ešte zamieňať cukor za soľ?

Čašník, vycítiač iróniu týchto slov, uisťoval ho, zajachtávajúc sa, že podnik nemá takýto úmysel a že je to dozaista nejaký zvláštny omyl. Vzal cukrovničku, prezeral ju, potom vzal soľničku a prezrel ju tiež a jeho tvár bola čo raz zväčšmi znepokojená. Napokon sa rýchle ospravedlnil a odbehnúc, vrátil sa za chvíľu s majiteľom. Ten tiež preskúmal cukrovnicu a po nej soľničku a zdal sa byť tiež rozhorčený.

Zrazu čašník, akoby ani nemohol zvládnuť príval slov, čo sa mu nahrnul na jazyk, zajachtal :

— Myslím . . . , že to boli tí dvaja farári!

— Ktorí dvaja farári?

— Tí dvaja, — odvetil čašník, — ktorí obľiali stenu polievkou.

— Obľiali stenu polievkou? — opakoval Valentin, nazdávajúc sa, že počul práve nejakú taliansku metaforu.

Áno, áno, — riekol čašník rozčúlene, ukazujúc na tmavý fľak na bielej tapete, — vyliali polievku tam na stenu.

Valentin pozrel spytavo na majiteľa, a ten mu prispel podrobnejšou správou.

— Áno, pane, — riekol, — je to pravda, i keď nemyslím, že to súvisí s cukrom a soľou. Prišli dvaja farári a pili tu včas ráno polievku, sotva sme podnik otvorili. Boli to veľmi tichí, ctihodní ľudia; jeden z nich zaplatil účet a vyšiel, druhý, ktorý bol zdĺhavejší v prípravách na odchod, zdržal sa o niekoľko minút. Napokon odišiel, ale než vyšiel na ulicu, schytil zrazu svoju šálku, v ktorej bolo do polovice polievky, a obľal stenu. Bol som práve v zadnej miestnosti a čašník tiež, kým som pribehol, našiel som už stenu obľiatu a miestnosť prázdnu. Neutrpel som veľkú škodu, ale bola to veľká hanebnosť. Chcel som chytiť tých dvoch mužov na ulici, boli však už veľmi ďaleko, zazrel som už iba, ako bočil za roh na Carstairs Street.

Kým reštaurátor dokončil, detektív už stál na rovných nohách s klobúkom na hlave a s palicou v ruke. Rozhodol sa už, že v úplnej temnote svo-

jej mysle môže iba sledovať prvý nezvyčajný pokyn, ktorý sa mu naskytne a tento tu bol dosť nezvyčajný. Zaplatil účet, buchol sklenými dvermi a náhlil sa okolo rohu do druhej ulice.

Našťastie i v takýchto horúčkovitých okamihoch bolo jeho oko chladné a bystré. Čosi vo výklade sa mu mihlo pred očami ako blesk, musel sa vrátiť a pozrieť to pozornejšie. Bol to skliepok malého obchodníka so zeleninou a ovocím. Kopčeky tovaru boli tam vyložené na voľnom povetří a na nich boli cedulky s menom tovaru a jeho cenou. Vo dvoch oddeleniach, ktoré trčaly najväčšmi do ulice, boli dve kôpky : pomaranče a orechy. Na kôpke orechov ležala cedulka, na ktorej bolo napísané modrou kriedou: »Najlepšie tangerské pomaranče, dva za penny«, kým na kôpke pomarančov bola cedulka s práve takým jasným a presným nadpisom: »Najlepšie brazílske orechy, 4 denáre za libru«. Pán Valentin prezrel tie dva nápisy a prišlo mu na um, že podobnú delikátne jemnú formu humoru videl, a to pred chvíľou. Upozornil zeleninára červených líc, ktorý práve neprívetive hľadel na ulicu, na nepresnosť oznámení. Zeleninár nevravel nič, ale zlostne vymenil obidva lístky, dávajúc ich na miesto, kde patrily. Detektív, opierajúc sa elegantne o svoju palicu, prakticky prezeral skliepok. Napokon riekol :

— Odpusťte, prosím, pán môj, viem, že ma nič do toho, ale rád by som vám dal otázku z odboru

experimentálnej psychologie a sdružovania myšlienok.

Červenolíci predavač díval sa zlovoľne, ale detektív pokračoval veselo, pohrávajúc sa s policou.

— Povedzte mi, prečo mi tieto cedule, položené nemiestne v zeleninárskom skliepku, pripomínajú farársky klobúk, zabľúdivší na výlet do Londýna? Alebo, keď som sa nevyjadril dosť jasne, aká tajomná súvislosť spojuje myšlienku na orechy, označené ako pomaranče, s myšlienkou na dvoch kňazov, jedného veľkého a jedného malého? — vyzvedal.

Oči obchodníka vystupovali z hlavy ako oči plža; na okamih sa zdalo, že sa vrhne na cudzinca. Napokon vybuchol hnevľivo:

— Neviem, či máte v tom prsty, ale keď sú tí dvaja vaši priatelia, môžete im povedať, že im rozbijem ich hlúpe kotrby, nech sú farári, alebo nefarári, keď mi ešte raz rozsypú moje jabĺčka.

— Ozaj? — spýtal sa detektív súciteľne — Oni vám rozsypali jabĺčka?

— Jeden z nich — vysvetľoval rozpálený zeleninár, — rozsypal mi ich po ulici. Bol by som toho blázna chytil, keby som nebol musel jabĺčka sbierať.

— V ktorú stranu išli tí farári? — vyzvedal Valentin.

— Tam do druhej ulice vľavo a potom cez námestie, — riekol druhý ochotne.

— Ďakujem, — riekol Valentin a zmizol ani

rarášek. Na druhej strane námestia našiel strážnika a riekol :

Rýchle, videli ste dvoch farárov so širokými klobúkmi?

Strážnik sa rozosmial :

— Videl som ich, pane, a keď chcete vedieť, jeden z nich bol opitý. Stál prostred ulice taký zmätený, že...

— Kam šli ?

— Sadli si tamto na žltý omnibus, — odvetil strážnik, — ten chodí až do Hampsteadu.

Valentin sa legitimoval a riekol náhlivo :

— Zavolajte rýchle dvoch z vášho mužstva, nech sa pustia so mnou za nimi, — rozkázal a prešiel ulicou s toľkou nákazlivou energiou, že tučný policajt sa tiež rozkýval k rýchlemu výkonu. Za poldruhej minúty pripojil sa k francúzskemu detektívovi inšpektor a muž v prostom občianskom obleku.

— Dobre, pane, — začal inšpektor usmievajúc sa dôležito, — čo však...

— Valentin mu rýchle ukázal rukou :

— Poviem vám to na streche tamtoho omnibusu — riekol, vyhýbajúc sa obratne chodcom, ktorých stretli.

Keď sedeli všetci traja na streche omnibusu, riekol udýchaný inšpektor :

— Fiakrom by sme šli štyrikrát rýchlejšie.

Ich vodca pokojne odvetil :

— Pravda, keby sme čo len tušili, kam ideme.

— Nuž a kam idete? — spýtal sa jeho druh prekvapený.

Valentin niekoľko sekund chmúrne fajčil, potom odložíac cigaru, povedal :

— Keď viete, čo chce niekto urobiť, choďte pred ním, keď ale chcete uhádnuť, čo robí, zdržujte sa za ním. Potulujte sa, keď sa on potuluje, zastavte sa, keď sa on zastaví a choďte ďalej tak pomaly, ako on. Potom uvidíte, čo videl on, a môžete robiť to, čo robil on. Všetko, čo môžeme robiť my, je: mať oči otvorené pre všetky nezvyčajné veci.

— Aké nezvyčajné veci myslíte? — spýtal sa inšpektor.

— Všetky, každého druhu, — odvetil Valentin a oddal sa úpornému mlčaniu.

Zdalo sa im potom, že sa žltý omnibus vlečie už dlhé hodiny severnými triedami; veľký detektív nechcel podať bližšie vysvetlenie a jeho pomocníci cítili vždy väčšiu pochybnosť, pokiaľ šlo o jeho zámer. Azda aj vždy väčšiu chuť na dobrú desiatu cítili vždy väčšmi, lebo zvyčajný čas raňajok už dávno prešiel a dlhé ulice predmestia severného Londýna zdaly sa preťahovať vždy viac a viac, ako voľajaký pekelný ďalekohľad. Bola to jedna z tých ciest, na ktorých človek neprestajne cíti, že teraz konečne musí už prísť na koniec všehomíra a potom pozná, že došiel ešte len na začiatok Tufnell Parku. Londýn odumrel špinavými zájazdnými hostincami a pustými húštinami a potom znovu sa nečakane na-

rodil osvetlenými, úpravnými triedami a lomoziacimi hotelmi. Bolo to, akoby prechádzali trinástimi samostatnými mestami, navzájom sa dotýkajúcimi. Ale aj potom, keď už zimné šero ohrožovalo hradskú pred nimi, parížsky detektív sedel bez prerušenia mlčania a pozorne striehol strany ulíc, ktoré sa mihaly vedľa nich po oboch bokoch. Vo chvíli, keď zanechávali za sebou Camden Town, policajní strážnici už temer spali. Napokon trhlo nimi, keď Valentin vyskočil, chytil každou rukou jedného z nich za plece a skríkol na kočiša, aby zastavil omnibus. Dotackali sa dolu schodmi na cestu bez toho, že by vedeli, prečo ich vyplašil; obzerajúc sa po vysvetlení, zazreli Valentina víťazoslávne ukazovať prstom na isté okno na ľavej strane ulice. To veľké okno tvorilo časť dlhej fronty honosného hostinca prvej triedy; okno sa nachodilo v časti vyhradenej lepšej spoločnosti a bol na ňom nápis »Restaurant«. Toto okno, ako všetky ostatné na fronte hotelu, bolo z matovaného skla, ozdobeného rozličnými kresbami, ale v samom prostriedku černel sa v ňom tmavý otvor, ako diera do ľadu.

— Konečne stopa, tam to miesto s rozbitým oknom, — zvolal Valentin mávajúc palicou.

— Ktoré okno? Aká stopa? Akože, aký dôkaz máte na to, že to má niečo do činenia s nimi? — spytoval sa inšpektor.

Vzrušený Valentin len-len že nezlomil palicu.

— Dôkaz! — zvolal. — Bože dobrý, ten človek chce dôkaz! Pravda, je tu možnosť dvadsiatich

proti jednej, že to s nimi nemá nič do činenia, ale čo iného nám ostáva? Či nevidíte, že musíme alebo sledovať túto jedinú možnosť, alebo vrátiť sa do postele?

Pustil sa rýchle k reštaurácii, nasledovaný svojimi spoločníkmi a čochvíľa sedeli všetci za malým stolom, aby sa pustili do oneskorenej desiatej a dívali sa na rozbitú okennú tabuľu.

— Máte tu rozbité okno, — riekol Valentin čašníkov, platiac účet.

— Áno, — odvetil čašník, nakláňajúc sa k drobným, ku ktorým Valentin pridal bohaté prepitné. Čašník sa vystrel s neklamnou, čo aj miernou živosťou.

— Ach, áno, pane, — riekol — je to nezvyčajná vec.

— Naozaj? Vyrozprávajte ju nám, — vyzval ho detektív s bezstarostnou zvedavosťou.

— Nuž prišli dvaja páni v čiernom, — začal čašník. — Dvaja z tých vidieckych farárov, ktorí teraz behajú. Rozkázali si lacnú desiatu a pokojne ju zjedli, potom jeden z nich zaplatil a vyšiel. Druhý sa chystal za ním. Podíval som sa na peniaze a poznal som, že mi zaplatil temer trojnásobok toho, čo mal. Hovorím tomu druhému, ktorý už bol tiež skoro vonku :

— Zaplatili ste oveľa viac!

— Oh, skutočne? — on na to.

— Hej, — hovorím mu a beriem účet, aby som ho presvedčil. Ale tu, čo vidím . . .

— No, čože ste videli ? — vyzvedal Valentin.

— Nuž, vedel by som prisahať na svätú Bibliu, že som na účet napísal 4 šilingy, ale vtedy, keď som ho vzal znovu do ruky, bolo na ňom napísané 14 šilingov tak jasne, ako keď to niekto namaľuje.

— A čo bolo potom? — zvolal Valentin, zahňezdiac sa na svojom mieste, majúc oči roziskrené.

— Ten farár riekol celkom pokojne: »Ľutujem, že som poplietol váš účet, ale zaplatím ten oblok!« »Aký oblok?« pýtam sa ho. »Ten, ktorý teraz rozbijem!« hovorí on a už tresk, udrel dáždnikom do okennej tabule.

Traja poslucháči skríkli a inšpektor riekol polohlasne: »Čože, stíhame ušlých šialencov?« Čašník potom so záľubou pokračoval v históрке:

— Zarazil som sa na chvíľu tak, že som sa ani pohnúť nemohol. Ten muž vyšiel z lokálu a pripojil sa k tomu druhému na rohu. Potom sa dali tak náhlivo cez Bullock Street, že som ich nemohol dohoniť, čo ako som sa ponáhľal za nimi.

— Bullock Street — riekol detektív a pustil sa tým smerom s toľkou náhlosťou, ako ten divný párik, ktorého stíhal.

Cesta ich teraz viedla medzi tehlovými stenami ako tunelom; ulicami, ktoré sa zdaly pozostávať len z holých zadných stien domov. Tma sa už spúšťala a ani londýnskemu policajnému strážnikovi nebolo ľahko uhádnuť, ktorým smerom kráčajú. Ale inšpektor dosť naisto rátal, že sa dostanú niekde do Hampstead Heath. Zrazu voľajaké

okno, osvetlené plynovým svetlom, preniklo modravým šerom, ako lampa s vypuklou šošovkou a Valentin sa na chvíľu zastavil pred malou, osvetlenou cukrárňou. Po chvíľkovom váhaní vstúpil, zastal vážne medzi pestrými farbami cukrárstva a kúpil s istou starostlivosťou trinásť čokoládových cigár. Chystal sa zrejme, ako začať reč, ale daromne.

Hranatá, už staršia ženská so zvedavosťou automatu pozerala na elegantný zjav detektíva, ale keď videla, že dvere za ním obsadila modrá uniforma inšpektora, jej oči akoby sa boly prebudily z driemot.

— Oh, keď prichádzate pre ten balíček, už som ho poslala! — riekla.

— Balík? — opakoval Valentin a teraz zas on sa díval spytavo.

— Myslím, ten balík, ktorý tu nechal ten pán..., ten farár.

— Bože! — zvolal Valentin, nakláňajúc sa dopredu a prezrádzajúc skutočnú zvedavosť. — Pre Boha, povedzte nám podrobne, ako sa to všetko stalo.

— Dobre, — riekla ženská trochu nedôverčive, — tí kňazi prišli sem asi pred pol hodinou a kúpili trochu cukríkov. Chvíľočku sa rozprávali a odišli smerom k Heath. Ale o chvíľu pribehol jeden z nich nazpät a riekol: »Nechal som tu svoju škatuľu?« Dobre som sa pozrela, ale nenašla som ju. Na to riekol: »No nič to, ale keby ste ju našli, pošlite ju, prosím, na túto adresu«. Nechal

mi adresu a šiling za moje ustávanie sa. A skutočne, i keď som myslela, že som ju všade hľadala, pozdejšie som zistila, že nechal tu predsa hneďú papierovú škatuľu a tak som ju poslala poštou na udanú adresu. Teraz už sa presne nepamätám na adresu, ale bolo to niekde vo Westminsteri. No, že sa mi to pozdávalo dôležité, myslela som, že polícia prichádza k vôli tomu bálíku.

— Tak sa tiež stalo, — riekol Valentin úsečne a spýtal sa: — Hampstead je tu niekde blízko?

— Rovnou cestou sotva pätnásť minút a hneď vyjdete na voľné priestranstvo — odvetila ženská.

Valentin vyskočil z obchodu a pustil sa do behu. Ostatní detektívi ho nasledovali váhavým krokom.

Ulica, ktorou sa poberali, bola tak úzka a plná tieňov, že keď vystúpili neočakávane na priestranstvo pod šírou oblohou, prekvapení videli, že večer je ešte jasný a plný svetla. Dokonalá klenba zelenej farby páva prechádzala do zlatej medzi černejúcimi sa stromami a temne fialovými diaľkami. Zelený odtienok bol už dosť hlboký, bolo možno rozpoznať dve-tri hviezdy, ako kusy kryštalu. Všetko, čo ostávalo z denného svetla, spúšťalo sa so zlatým ligotom nad okraj Hampsteadu a obľúbenú preliačinu, známú pod menom Údolie zdravia. Výletníci, uchylujúci sa sem na svojich prechádzkach, ešte sa nerozišli; niekoľko párikov sedelo nenútene na lavičkách a kde-tu

nejaké dievča zavýsklo v diaľke na hojdačke. Nádhera nebies temnela a zahaľovala okolitú ľudskú všednosť. Valentin, stojac na svahu a dívajúc sa do údolia zazrel, čo hľadal.

Medzi temnými a miznúcimi skupinami bola jedna zvlášť temná a nemizla..., skupina dvoch ľudí v kňazskom obleku. I keď sa zdali malí ako hmyz, Valentin poznal, že jeden z nich bol oveľa menší ako druhý. Čo aj bola tá druhá postava shrbená v postoji vedca a ničím sa markantne neodlišovala od druhej, Valentin videl, že ten muž je dobrých šesť stôp vysoký. Zafal zuby a šiel ďalej, mávajúc netrpezlive palicou. Súčasne, keď sa vzdialenosť podstatne zmenšovala a obidve čierne postavy sa zväčšovali ako v drobnohľade, spozoroval aj viac, niečo, čo ho zarazilo a predsa niečo, čo akosi očakával. Nech bol veľký kňaz ktokoľvek, o totožnosti malého nemohlo byť pochybností. Bol to jeho druh z vlaku, ten malý, územčistý curé z Essexu, ktorého vystríhal, aby si dal pozor na svoje hnedé papierové škatule.

Teraz, keď v poznávaní osôb došiel až tak ďaleko, shodovalo sa všetko účelne a rozumne. Valentin sa toho rána vypytovaním dozvedel, že akýsi Otec Brown z Essexu prináša strieborný kríž so zafirmi; relikviu značnej ceny, aby ju ukázal na kongrese cudzím kňazom. To bolo to »striebro s modrými kamienkami« a Otec Brown bol dozaista tým malým dôverčivým kňazom z vlaku. No a nebolo v tom nič divného, že, čo sa dozvedel Valentin, zvedel aj Flambeau, lebo Flambeau zvedel

všetko. Ani v tom nebolo nič divného, že Flambeau, dozvediac sa o zafírovom kríži, chcel ho ukradnúť; to bola najprirodzenejšia vec v dejinách prírody. A dozaista nebolo divné ani to, že Flambeau mal voľné pole a ľahkú prácu s takou obmedzenou ovečkou, akou bol muž s dáždnikom a so škatuľami. To bol človek, ktorého bolo možno doviesť na motúze až na severný pól a teda nie div, že taký herec, ako Flambeau, prezlečený za kňaza, doviedol ho do krovísk v Hampstead. Až potiaľto zdal sa zločin celkom jasným a zatiaľ, čo detektív lutoval kňaza, opovrhoval temer Flambeauom, že sa snížil k takej ľahkovernej obeti. Ale keď si Valentin spomenul na všetko, čo sa stalo od rána, na všetko, čo ho priviedlo k tomuto triumfu, darome si lámal hlavu, aby našiel nejaký smysel a súlad s ostatnými skutočnosťami. Čo spoločného mala krádež strieborného kríža so zafírmí, spáchaná na kňazovi z Essexu, s obliatou stenou? Čo spoločného mala s označením orechov za pomaranče, alebo s tým, že bolo predom zaplatené okno, ktoré sa potom rozbilo? Koniec honby bol blízky, ale stratil akosi podstatu. Keď mal niekedy neúspech v svojom podnikaní, čo sa mu stávalo zriedkavo, držal zvyčajne nič, no zločinec mu predsa uvrzol. Teraz držal zločinca, ale nemohol nájsť nič.

Tie dve postavy, ktoré sledovali, vliekly sa ako čierne muchy nad šírým zeleným obrysom vrchu. Zrejme boly zabraté do rozhovoru a ani nepozorovali, kam idú; dozaista však išly do najdivších,

najzamľklejších výšin krajiny. Ich prenasledovatelia, blížiac sa k nim, museli použiť nedôstojnú pozíciu stopovačov zveriny, krčiť sa za kroviskami, za stromami a plaziť sa vysokou trávou. Takýmto nie práve príjemným spôsobom podarilo sa honcom priblížiť sa ku koristi tak blízko, že počuli ich rozhovor, ale okrem slova »rozum«, ktoré sa v rozhovore husto opakovalo a vždy temer detským hlasom, nič inšie nerozoznali. Raz na príkrom svahu medzi hustým krovím detektívi stratili s očí prenasledovaných mužov a našli ich stopy až po smrteľnom strachu desiatich minút. Na tom mieste viedla cesta okolo vrcholu vršku, odkiaľ sa otváral výhľad na scenériu západu slnka, divú i nádhernú. Pod stromom na tomto význačnom, ale opustenom, zanedbanom mieste, stála stará, rozheganá drevená lavica. Na tej sedeli kňazi, zahľbení ešte vždy do vážneho rozhovoru. Nádherná zeleň a zlatistý odtienok skvel sa stále ešte nad temnejúcim obzorom, ale nebeská klenba nad nimi prechádzala pomaly zo zelena do modra a hviezdy objavovali sa väčšmi a väčšmi, ako vzácne drahokamy. Valentin kývol bez slova na svojich sprievodcov, lebo sa rozhodol priblížiť sa k sediacim. Pritiahol sa za mohutný strom a na tom mieste, v mŕtvom tichu, počul zreteľne rozhovor kňazov.

Po poldruhaminútovom počúvaní schytila ho čertovská pochybnosť. Azda vliekol tých dvoch anglických policajtov do pustatiny krovísk pre príčinu tak rozumnú, akoby bol chcel hľadať figy

na bodliakoch, lebo tí dvaja kňazi hovorili zbožne, vážne, prezrádzajúc, že vyznajú sa aj v najzamotanejších otázkach bohosloveckých. Malý kňaz z Essexu hovoril prostejšie, majúť okruhlú tvár obrátenú k množiacim sa hviezdám ; druhý hovoril, majúť hlavu nachýlenú, ako by nebol hoden pohľadu na ne. Ale nevinnejšieho náboženského rozhovoru sotva bolo možno počuť v niektorom bielom talianskom kláštore alebo v čiernej španielskej katedrále.

Prvé, čo počul, bol záver nejakej sentencie Otca Browna, ktorá sa končila :

— ... čím skutočne rozumeli v stredoveku, že nebesá sú neporušiteľné.

Vyšší kňaz prikývol nachýlenou hlavou a riekol:

— Ach, pravda, tí moderní neverci odvolávajú sa na rozum ; kto ale môže hľadiť na tie milióny svetov bez toho, že by necítil, že tam nad nami môžu byť obdivuhodné všehomíry, v ktorých rozum je vonkoncom nerozumný.

— Nie, — odvetil druhý kňaz, — rozum je vždy rozumný, i na konci predpeklia i na nazvzdialenejšom okraji všehomíra. Viem, ľudia obviňujú Cirkev, že snižuje rozum, ale je to práve opačne. Cirkev sama jediná vyzdvihuje rozum nad všetko ostatné. Cirkev sama jediná na svete zastáva názor, že Boh je viazaný a podrobený rozumu.

Druhý kňaz zdvihol tvár k ligotajúcej sa oblohe a riekol :

— Kto však vie, či v tom nekonečnom všehomíre ... ?

— Len fyzicky nekonečnom, nie nekonečnom v smysle odpútania sa od zákonov pravdy, — skočil mu do reči malý kňaz, obracajúc sa na svojom mieste.

Valentin za stromom zatínal nechty v pridúšanom hneve. Zdalo sa mu, že počuje chechot anglických detektívov, ktorých sem zavliekol v svojej fantastickej domnienke len preto, aby tu počúvali metafyzické reči dvoch zbožných, starých farárov. V netrpezlivosti ušla jeho pozornosti rovnako vtipná, dômyselná odpoveď veľkého kňaza a keď sa znovu započúval do ich rečí, počul hovoriť zas Otca Browna. Hovoril :

— Rozum a spravodlivosť ovládajú i tie najvzdialenejšie a najosamotenejšie hviezdy. Len sa podívajcie na tie hviezdy. Nevyzerajú, ako by to boli diamanty a zafíry ? Môžete si predstaviť akúkoľvek zvrátenú botaniku, alebo geológiu ; môžete si predstaviť diamantový prales s briliantovým lístím, predstaviť si, že mesiac je modrý nerast, jediný obrovský zafír, ale nemyslíte si, že všetka tá šialená astronómia môže vytvoriť čo len najmenší rozdiel, pokiaľ ide o rozum a spravodlivosť. Na opálových pláňach, pod útesmi z perál, všade nájdete vyhlášku : Nepokradneš !

Valentin chcel práve uvoľniť napätosť svojho postoja, v ktorom sa krčil za stromom a odplaziť sa tak ticho, ako len môže, mrvený hlúposťou, ktorej sa práve dopustil, ale čosi v nastalej pauze, v zmĺklosti veľkého kňaza prinútilo ho vyčkať, až

prehovori. Keď sa toho napokon dočkal, počul ho povedať :

— Dobre, ale myslím predsa, že iné svety sia-
hajú vyššie ako naše rozumy. Tajomstvo nebies
je nevyspytateľné a mne neostáva inšie, len sklo-
niť pred ním hlavu.

A potom, bez toho, že by bol čo len najmenej
zmenil svoj postoj, s čelom stále ešte skloneným,
dodal :

— No a nechceli by ste mi vydať ten svoj zafi-
rový kríž ? Viete, sme tu sami a môžem vás roz-
trhať na kusy ako slameného pajáca.

Nezmenený postoj a hlas dodávaly nezvyčajnej
násilnosti a divosti tejto zmene rozhovoru. Ale
strážca relikvie, zdalo sa, vychýlil hlavu len o
maličký zlomok kompasu. Zdalo sa, že má svoju
tupú, bezvýraznú tvár ešte vždy obrátenú k hviez-
dam. Azda dobre nerozumel ? Alebo porozumel
a strnul hrôzou ?

— Hej, — riekol veľký kňaz tým istým tichým
hlasom a v tej istej pokojnej pozícii, — som
Flambeau.

O chvíľu dodal :

— Nuž, dáte mi ten kríž ?

— Nie, — odvetil druhý a tá slabika znela čudne.

Flambeau odhodil všetku svoju dôstojnosť veľ-
kňaza. Veľký lupič naklonil sa dozadu a pustil
sa do tichého, dlhého smiechu.

— Nie, — zvolal, — vy mi ho už nemusíte dá-
vať, pyšný prelát, vy mi ho nemusíte dávať, vy
skrčený celibátsky mamľas. Chcete zvedieť, prečo

mi ho nemusíte dávať ? Pretože ho už mám v svojom náprsnom vrecku.

Malý mužík z Essexu odvrátil svoju zdanlive sklamanú tvár do tmy a riekol s plachou dychtivosťou »súkromného tajomníka«.

— Viete to naisto ?

Flambeau zavyl od veselosti :

— Taký ste podarený ako trojaktová fraška ! — zvolal. — Áno, vy zadubenec, viem to naisto. Mal som toľko rozumu, že som urobil duplikát vašej škatule a teraz, priateľu, vy máte duplikát a ja originál, vaše skvosty. Starý úskok, Otec Brown, veľmi starý úskok.

Otec Brown si rukou prečesal vlasy a tým istým nerozhodným spôsobom, ako prv, riekol :

— Hej, hej, počul som o ňom už dávnejšie.

— Vy že ste o ňom počuli ? A kde ste to mohli vy počuť ? — spýtal sa prekvapený Flambeau.

— Jeho meno vám prezradiť nemôžem, lebo to bol kajúcnik, ktorý sa mal dobre dvadsať rokov z duplikátov hnedých papierových škatúl. Keď som vás začal podozrievať, hneď som si spomenul, ako to ten istý robieval svojho času, — riekol malý kňaz proste.

— Vy ste ma podozrievali ? Vy ste mali dosť filipa podozrievať ma preto, že som vás viedol do tejto pustatiny ? ! — čudoval sa zlodej.

— Ale nie, nie preto ! — hájil sa Brown. — Viete, podozrieval som vás od prvoti, hneď ako sme sa stretli a zbadal som na vašom zápästí tie malé

opuchliny, ktoré majú ľudia vašej sorty od pichľavých náramkov.

— Ako to viete, do paroma?! — vybuchol Flambeau. — Kde ste počuli o tých náramkoch?

Čelo Otca Browna rozryly brázdy zmätku, keď sa znovu ozval:

— Och, viete, naše ovečky . . . , keď som bol farárom v Hartlepoole, mal som medzi nimi trochu s pichľavými náramkami a tak, pretože som vás mal v podozrení, dozaista sa nebudete čudovať, že som porobil potrebné opatrenia, aby sa kríž dostal do bezpečnosti. Priznám sa, že som vás bedlivo pozoroval, viete? A tak som napokon vystriehol, že ste premenili škatule a, aby ste vedeli, vymenil som ich potom aj sám po vás. A potom som jednu z nich cestou zanechal.

— Nechali ste jednu? — opakoval Flambeau po malom kňazovi a prvý raz zaznievalo v jeho hlase niečo inšie, ako víťazosláva.

Malý kňaz pokračoval ďalej prirodzeným hlasom:

— Hej, tak ako hovorím. Vrátil som sa do cukrárne a spýtal som sa, či som tam nezabudol svoju škatuľu a dal som predavačke adresu, aby vedela, kde ju má poslať, ak by ju v niektorom kúte obchodu našla. Nuž vedel som dobre, že som ju tam nezabudol, ale odchádzajúc druhý raz, nechal som ju tam. Takto som istý, že miesto, aby za mnou utekali s drahocennou škatuľou, poslali ju rýchle môjmu priateľovi do Westminsteru . . . I tomuto úskoku som sa naučil od istého úbožiaka v Hart-

iepoole, ktorý to isté robil s batožinou, ktorú ukradol na železničných staniciach. Teraz je už ale v kláštore, — vysvetľoval Otec Brown, ako by sa zúfale namáhal ospravedlniť sa a prečesával si vlasy rukou. Potom dodal : — Farár tomu nemôže vyhnúť, viete, Ľudia k nám prichádzajú a sami nám rozprávajú také veci.

Flambeau vytrhol hnedý papierový balíček z vnútorného vrecka svojho kabáta a roztrhal ho na kusy. Nenašiel v ňom nič, len papier a kúsky olova. Vyskočil na rovné nohy s gestom obra a zvolal:

— Neverím vám ! Neverím, že taký mamľas, ako ste vy, vedel by všetko to urobiť. Viem istotne, že ten predmet máte ešte vždy pri sebe a keď mi ho nedáte . . . , nuž sme tu sami a vezmem ho násilím!

Otec Brown tiež vstal a riekol proste :

— Nie, nevezmete mi ho jednak preto, že ho tu skutočne nemám, jednak že sme nie sami.

Flambeau vykročil.

— Za stromom, — riekol Otec Brown, ukazujúc tým smerom, — sú dvaja silní policajní strážnici a najlepší detektív sveta. Zvedaví ste, ako sem prišli ? Nuž ja som ich priviedol. Ako som to urobil ? Nebol som si celkom istý, či ste zlodej, a nechcel som vyvolať škandál proti príslušníkovi kňazského stavu, skúšal som vás teda. Chcel som vidieť, či sa neprezradíte. Človek začne vyčíňať, keď nájde v svojej káve miesto cukru soľ; keď to neurobí, má dozaista nejaký dôvod, aby bol ticho. Človek sa ohradzuje, keď je jeho účet tri razy väčší, než by mal byť, ale keď ho bez námietok

vyplatí, musí mať dobrý dôvod, aby nepozorovane odišiel. Zmenil som váš účet a vy ste ho vyplatili.

Každý by očakával, že Flambeau vyskočí ako tiger. On však trčal nehybne na svojom mieste, akoby nejakým zázrakom prikutý. Omámila ho veľká zvedavosť.

— Dobre, — pokračoval Otec Brown so skrušujúcou presvedčivosťou — keď nenecháte po sebe žiadne stopy, nikto vás nenájde. Na každom mieste, kde sme prišli, snažil som sa vykonať niečo, čo by zaručilo, aby o nás na tom mieste celý deň hovorili. Nevyviedol som hrozné veci... Oblial som stenu, rozsypal som jabĺčka, rozbil som oblok, ale zachránil som kríž, ako mi to povinnosť kázala. Teraz je už dozaista vo Westminsteri. Divím sa, že ste moje opatrenia neprekazili »somárskou píšťalou«.

— Čo je to? — vyzvedal Flambeau.

Kňaz sa uškrnul :

— Teší ma, že ste o nej nič nepočuli, lebo je to špatná vec. Myslím, že ste oveľa lepší, ako tí, ktorí »hvízdajú«. Nebol by som sa proti tomu ubránil ani »sadenými vajcami«, lebo nemám na to potrebnej sily v kolenách.

— Čo to tu, do paroma trepete! — zlostil sa druhý.

— Myslel som, že viete, čo sú to »sadené vajcia«, — ospravedlňoval sa Otec Brown, príjemne prekvapený. — Ako vidím, tak ďaleko ste sa ešte nedostali! — tešil sa.

— Ale, do paroma, odkiaľ poznáte tie kúsky?
— volal Flambeau.

Tieň úsmevu preletel okrúhlou tvárou jeho kňazského odporcu :

— Oh, azda len preto ich poznám, že som taký kňazský mamľas, — riekol. — Neprišlo vám doposiaľ nikdy na um, že človek, ktorý neprestajne počúva reči o skutočných ľudských hriechoch, vyzná sa veľmi dobre v ľudskom zle ? Ale pravda je tá, že iná stránka môjho povolania ma presvedčila, že ste nie farár.

— Ktorá ? — spýtal sa zlodej, vyvaľujúc oči.

— Útočili ste na rozum a to prezrádza zlého bohoslovca, — odvetil Otec Brown. A práve keď sa obrátil, aby posbieral svoje veci, zo šera pod stromami vykročili traja policajti. Flambeau bol umelec a športovec ; ustúpil a hlboko sa uklonil Valentinovi.

— Neukláňajte sa mi, mon ami, — riekol Valentin jasným, zvučným hlasom, — pokloňme sa obidvaja svojmu majstrovi.

A stáli obidvaja s obnaženou hlavou, zatiaľ čo malý kňaz z Essexu hľadal svoj dáždnik.

II.

Tajomná záhrada

Aristíd Valentin, náčelník parížskej polície, prišiel neskoro na obed. Hostia, ktorých povolal, sa už schádzali pred jeho príchodom. Upokojil ich dôverný sluha Ivan, starec s jazvou a tvárou temer rovnako šedivou ako jeho fúzy, ktorý sedával v predsieni — v sieni ovešanej zbraňami. Valentinov dom bol azda práve taký nezvyčajný a chýrny ako jeho pán. Bol to starý dom, ohrađený vysokým múrom a vysokými topoľmi, ktoré prečnievaly až temer nad Seineu ; ale zvláštnosť — vari aj cena pre políciu — jeho architektúry záležala v tom, že nemal iného východu, len dvere v priečelí, ktoré striehol Ivan a jeho zbrojnica. Záhrada bola rozsiahla, upravená a z domu do nej viedlo niekoľko dverí. Ale ani zo záhrady nebolo prístupu do vonkajšieho sveta ; okolo záhrady bežal vysoký hladký múr s kovovými špicami na temeni ; nebola to zlá záhrada, najmä nie pre muža, na smrť ktorého prisahal ne jeden zločinec.

Podľa Ivanovho vysvetlenia hostiteľ telefonoval, že ho niečo zdržalo na niekoľko minút. V sputočnosti robil Valentin prípravy na popravu

a na podobné hnusné veci a čo sa mu tieto povinnosti protivily, plnil ich vždy svedomite. On, nemilosrdný v prenasledovaní zločincov, bol mierny, pokiaľ šlo o ich potrestanie. Od chvíle, čo opanoval francúzske — a v nemalej miere aj európske — policajné metódy, využil svoj veľký vplyv na zmiernenie rozsudkov a na vyčistenie väzení. Bol jedným z tých veľkých ľudomilných francúzskych mysliteľov, ktorých jedinou nepeknou vlastnosťou je, že robia milosť chladnejšou ako spravodlivosť.

Valentin už prišiel v čiernych večerných šatoch s červenou rozetou — veľmi elegantne. Tmavé fúzy mal už pokropené šedou farbou. Odišiel rovnako do svojej pracovne, ktorá bola na strane do záhrady. Dvere, vedúce do záhrady boli otvorené a keď starostlivo zamkol svoju tašku na miesto, kde zvyčajne bývala, stál chvíľočku v otvorených dverách a hľadel do záhrady. Jasný mesiac zápasil s letiacimi handrami mračien búrky a Valentin ho pozoroval mlkvo, čo je nezvyčajné u takých vedeckých pováh ako on. Azda majú také vedecké povahy nejakú fyzickú predtuchu najhroznejšieho problému svojho života. Z tejto tajomnej nálady sa však chytro prebral, lebo vedel, že sa oneskoril a že hostia ho už čakajú. Keď vkročil do salónu, jediným pohľadom sa presvedčil, že hlavný hosť nie je ešte prítomný. Videl všetky stĺpy malej spoločnosti; lorda Gallowaya, anglického vyslanca — zlostného starca s tvárou červenou ako jablko, ktorý bol ozdobený modrou stužkou podkolenného radu. Videl lady Gallowayovú, ští-

hlu, ako niť, so striebornými vlasmi a so sentimentálnou, ušľachtilou tvárou. Videl jej dcéru, lady Margitu Grahamovú, bledé, pekné dievča s tvárou rusalky a s vlasmi farby medi. Videl vojvodkyňu z Mont St. Michel, čiernookú, kypiacej postavy a s ňou jej dve dcéry, tiež čiernooké a kypiaceho tela. Videl Dr. Simona, typického francúzskeho vedátora s okuliarmi a špicatou hnedou bradou a s čelom rozrytým rovnobežnými vráskami, ktoré sú pokutou namyslenosti, z ktorej pramení neprestajné vyťahovanie obočia. Videl Otca Browna z Cobholu v Essexu, s ktorým sa stretol nedávno v Anglicku. Videl — azda s väčším záujmom než kohokoľvek z nich — muža vysokej postavy v rovnošate, ktorý sa práve ukláňal Gallowayovcom bez toho, že by títo boli prejavili trochu srdečnej pozornosti, a videl ho obracať sa, aby sa uklonil jemu, svojmu hostiteľovi. Bol to veliteľ O'Brien z francúzskej cudzineckej légie. Mal štíhlu, trochu švihácku postavu, bol hladko oholený, mal tmavé vlasy, modré oči a, čo bolo prirodzené u dôstojníka toho povestného pluku víťazných neúspechov a úspešných samovrážd, mal tvár plnú odvahy i melanchólie súčasne. Rodom bol írsky gentleman a poznal Gallowayovcov z detstva — najmä Margitu Grahamovú. Dĺžoby ho vyhnaly z vlasti a teraz, obracajúc sa v spoločnosti v rovnošate, so šablou a ostruhami, prejavoval, že sa odpútal od britskej etikety. Keď sa uklonil vyslancovej rodine, lord a lady Gallowayovci sa meravo uklonili a lady Margita sa odvrátila.

Nech už mali tí ľudia akýkoľvek vzťah pre aké-si staré príčiny, ich význačný hosťiteľ necítil nijaký záujem k žiadnemu z nich. V jeho očiach nebol nikto z nich pánom večera. Valentin mal zvláštny dôvod očakávať muža svetovej povesti, ktorého priateľstvo si zaistil na jednej zo svojich veľkých detektívnych ciest a triumfov v Spojených štátoch. Očakával Júliusa K. Brayna, toho multimilionára, ktorého kolosálne, temer až tiesnivé dary malým náboženským spoločnostiam vyvolaly toľko lacných žartov a ešte lacnejšieho oslavovania v amerických a anglických novinách. Nikto presne nevedel, či bol mr. Brayne ateistom, mormonom, alebo kresťanským bádateľom, no bol vždy ochotný sypať peniaze do hociktorej duševnej nádoby, ak tá nádoba nebola ešte vyskúšaná. S obľubou čakal na amerického Shakespeara — obľuba trpezlivejšia ako chytanie rýb na udicu. Obdivoval Walt Whitmana, ale súdil, že Luke P. Tanner v Paríži, Pensylvania, bol »pokrokovejší«, ako Whitman. Mal rád všetko, čo bolo »pokrokové«. Pokladal Valentina za »pokrokového« a tým mu veľmi krivdil.

Objavenie sa Júliusa K. Brayna v salóne bolo také rozhodujúce ako hlas gongu, ktorý ich zval ku stolu. Mal tú veľkú vlastnosť, ktorú má sotva kto, že jeho prítomnosť bola práve taká významná, ako jeho neprítomnosť. Bola to mohutná postava, taká tučná, ako vysoká, oblečená do dokonalého večerného úboru, u ktorého si nedovolil ani takú nepatrnú odchýľku, ako je, povedzme,

zlatá retiazka alebo prsteň. Biele vlasy mal hladko dozadu sčesané, ako vidame u Nemcov ; tvár mal červenú a v nej výraz smelý i anjelský. Tmavá štetôčka briadky pod spodnou perou dodávala jeho detskému vzhľadu dojem divadelný a temer mefistofeleský. Salón sa však nezdržal dlho pri pohľade na slávneho Američana, ktorého oneskorenie sa začínalo byť už domácim problémom, ale pustil sa urýchlene do jedálne s lady Gallowayovou po svojom boku.

Dobrá alebo zlá nálada Gallowayovcov riadila sa podľa jedinej veci. Kým lady Margita neprijala pazuchu toho dobrodruha O'Briena, bol jej otec spokojný a ona to neurobila, ale vkročila do jedálne celkom počestne po boku Dr. Simona. Ale starý Galloway tento raz predsa nebol spokojný, ba temer zdivil. Pri obede sa ešte zachoval ako diplomat, ale keď prišli na rad cigary a traja mladší mužovia — doktor Simon, farár Brown a záškodník. O'brien, zbeh v cudzej rovnošate — vyšli von, aby sa pripojili k dámam, alebo si zafajčili v zimnej záhrade, anglický diplomat sa stal povážlivo nediplomatickým. Každých šesťdesiat sekúnd ho pichla myšlienka, že ten zloduch, O'Brien, dáva azda niekde znamenie Margite. Pri káve ostal sám s Braynom, belovlasým yankejom, ktorý veril vo všetky náboženstvá a s Valentinom, šedivejúcim Francúzom, ktorý neveril v žiadne. Mohli sa vadiť, ale žiaden z nich sa nemohol odvolať na neho. Keď táto »pokroková« slovná vojna trvala už hodnú chvíľu, znechutila sa mu; lord Galloway vstal

a chcel odísť do salónu. Ale na dlhých chodbách poblúdil a stratil asi šesť až osem minút, kým počul kazateľský, poučný hlas doktora Simona a hneď po ňom ťažkopádny hlas farára, po ktorom vybuchol všeobecný smiech. Tí tiež, myslel si a preklíňal ich, vadia sa o «vede a náboženstve». Ale pretože sa v tej istej chvíli dvere salónu otvorily, videl len jedinú vec — videl len to, čo tam chýbalo: videl, že plukovník O'Brien nie je v salóne a Margita tiež chýba.

Obrátil sa a dupotal zas chodbou. Myšlienka chrániť dcéru pred tým írsko-alžírskym naničhodníkom doháňala ho až po šialenstvo. Neďaleko Valentinovej pracovne ho prekvapilo stretnutie sa s dcérou, ktorá vedľa neho prekĺzla, bledou, hnevливou tvárou, čo mu bolo novou záhadou. Ak bola s O'Brienom, kde ostal O'Brien? Ak s ním nebola, nuž kde bola? S akousi stareckou zafatou podozrievavosťou habkal ďalej po tmavej chodbe, až prišiel ku dverám, vedúcim do záhrady. Mesiac rozťal svojím mečom zvyšky mračien a jeho strieborné svetlo sa rozlialo do všetkých štyroch kútov záhrady. Vysoká postava v modrom kráčala trávnikom ku dverám Valentinovej pracovne, odblesk mesačného striebra dopadol na jej tvár a prezradil veliteľa O'Briena.

Zmizol v dome a nechal lorda Gallowaya v nepopísateľnej nálade, plnej jedu i nerozhodnosti súčasne. Zdalo sa mu, že modravo striebristá záhrada, ako kdesi na javisku divadla, posmieva sa mu s tou despotickou nežnosťou, proti ktorej sa

jeho svetská autorita vzpierala. Čas a pôvab írčanovej prechádzky ho rozzúrily, ako by bol býval nie otcom, ale súperom ; mesačné svetlo ho hnalo do šialenstva. Zdalo sa mu, že ho nejaká čarovná moc drží v záhrade trubadúrov vo Watteauovej zemi víl a v úsilí zbaviť sa podobných ľúbostných slabostí, dôrazne vykročil za svojim nepriateľom. Len čo vykročil, potkol sa o kmeň alebo kameň, ležiaci v tráve, pozrel na zem, najprv s nevoľou, potom druhý raz zvedavo a v najbližšom okamžiku hľadel mesiac i vysoké topole na nevídaný zjav — na staršieho anglického diplomata, utekajúceho rýchle a kričiaceho, škriekajúceho v behu. Jeho divé škriekanie priviedlo do dverí pracovne bledú tvár doktora Simona s lesknúcimi sa okuliarmi a zachmúreným čelom, lebo on prvý počul slová šľachtica. Lord Galloway kričal :

— Mŕtvola v tráve... zakrvavený trup! — vrieskal a razom zabudol na O'Briena.

— Musíme to hneď oznámiť Valentinovi, — povedal doktor, keď mu lord úryvkovite rozpovedal, čo sa opovážil vidieť. — Šťastie, že je práve na blízku, — poznamenal a než dopovedal, vkročil veľký detektív do pracovne, privolaný krikom. Bolo temer zábavné pozorovať jeho typickú premenu ; vstúpil ako hostiteľ, ktorý sa obáva, že niektorý jeho hosť alebo sluha ochorel, keď mu však oznámili krvavú skutočnosť, zmenil sa v čulého úradníka, lebo taká vec, čo aj neočakávaná a hrozná, náležala do jeho kompetencie.

— Nezvyčajné je, pání, — povedal, keď sa ná-

hlili do záhrady, — že som behal po svete za záhadami a teraz sa mi jedna z nich usalašila v mojej záhrade. Ale kde je to miesto ?

Premerali trávnik krížom krážom a vždy pomalšie, lebo ľahká hmla začala vystupovať z rieky a napokon pod vedením ohromeného Gallowaya našli telo, ležiace vo vysokej tráve. Bolo to telo muža vysokej postavy a širokých pliec. Ležalo doluznačky v tráve, a tak mohli vidieť len toľko, že bolo oblečené do čierneho úboru a že, okrem niekoľko štetiek hnedých vlasov, ktoré sa podobaly mokkým vodným rastlinám, malo veľkú holú hlavu. Červený had krvi sa plazil zpod jeho zapadlej tváre.

— Aspoň nie je to nikto z našej spoločnosti, — povedal doktor Simon s hlbokým a nezvyčajným prízvukom.

— Prezrite ho, pán doktor, azda nie je ešte mŕtvy ! — zvolal Valentin ostro.

Doktor sa sklonil :

— Nie je ešte chladný, ale obávam sa, mŕtvy je už dosť — odvetil a dodal : — Pomôžte mi ho zdvihnúť.

Zdvihli ho pozorne na palec od zeme a všetky pochybnosti, či je skutočne mŕtvy, boli rozplašené hrozným spôsobom. Hlava ostala ležať v tráve. Bola celkom oddelená od tela ; kto mu podrezal krk, vedel mu preťať aj stavce na šiji. I Valentin sa zarazil.

— Musel mať sily ani gorila, — zamrmľal.

I keď bol doktor Simon zvyknutý dívať sa na

anatomické znetvorenia, zachvel sa, keď zdvihol hlavu. Bola trochu dotlčená v blízkosti rezu na krku a na brade, ale tvár nebola poškodená. Bola to mäsitá, žltá tvár, súčasne vpadnutá i opuchnutá, s jastrabím nosom a ťažkými viečkami — tvár naničhodného rímskeho cisára s nejakým vzdialeným odtienkom čínskeho cisára. Zdalo sa, že prítomní na ňu hľadia s chladnými zrakmi cudzoty. Viac o tom mužovi nemôže povedať, ak len to nie, že keď ho zdvihli, uzreli bielu náprsenku s červeným pruhom krvi. Doktor Simon povedal, že mŕtvy nepatrí do ich spoločnosti, no možno, že sa k nej chcel pripojiť, lebo mal na sebe oblek na takú príležitosť.

Valentin sa spustil na ruky a kolená a s najodbornejšou pozornosťou skúmal trávnu a pôdu okolo mŕtvoly, v čom mu, pravda, menej obratne pomáhal doktor a celkom neobratne anglický lord. Okrem niekoľkých prútikov, prelomených a rozdrvených na malé kúsky, nenašli nič. Valentin vzal prútiky, chvíľku ich skúmal a potom odhodil.

— Prútiky, — povedal vážne, — prútiky a celkom cudzí človek s odrezanou hlavou ; to je všetko, čo je v tráve.

Nastalo temer mrazivé mlčanie, až zrazu Galloway skríkol :

— Kto je to ? Kto je to tam pri záhradnom múre ?

Malá postava so smiešne veľkou hlavou sa k nim nerozhodne blížila v hmle, zaliatej mesačným svetlom. Chvíľu vyzerala ako škriatok, ale potom sa

premenila na neškodného malého kňaza, ktorého nechali v salóne.

— Hovorím vám, do záhrady nevedie žiaden vchod, rozumiete? — povedal mätko.

Valentin stiahol čierne obočie, ako vždy, keď uzrel pred sebou dlhý kňazský habit. Bol však mužom, ktorý nemohol poprieť závažnosť poznámky.

— Máte pravdu, — povedal, — kým vyšetříme, ako prišiel o život, musíme sa dozvedieť, ako sa sem dostal. Nuž, páni moji, pokiaľ to môžeme urobiť bez naštrbenia mojich povinností a postavenia, dohodnime sa hneď teraz, že niektoré vynikajúce mená musíme vypustiť z celej tejto záležitosti. Sú medzi nami dámy a cudzí vyslanec. Ak bude treba čin označiť ako zločin, bude treba stíhať zločinca. Do tých čias však môžem použiť svojho vlastného súdu. Ako náčelník polície som natoľko verejnou osobou, že mám možnosť tiež byť osobou súkromnou. Daj Boh, aby som mohol očistiť každého svojho hosťa, než zavolám svojich podriadených, aby hľadali niekoho iného. Páni, na vašu česť, do zajtrajšieho poludnia nikto z vás neopustí môj dom : sú tu spálne pre vás pre všetkých. Simon, myslím, že viete, kde nájdete môjho sluhu Ivana. Je te spoľahlivý muž. Povedzte mu, nech postaví na stráž iného sluhu a on aby prišiel sem. Lord Galloway, vy ste dozaista najpovolanejší na to, aby ste oznámili dámam, čo sa stalo, bez toho, že by došlo k panike. Dámy osta-

nú tiež v dome. Otec Brown a ja ostaneme zatiaľ pri mŕtvole.

Keď duch kapitána prehovoril z Valentína, počúvli ho všetci ako znamenie trúby. Dr. Šimon odišiel do zbrojnice a uvoľnil Ivana, súkromného detektíva v službách verejného detektíva. Galloway vošiel do salónu a oznámil tam hroznú zvesť tak taktne, že než sa tam spoločnosť znovu shromaždila, dámy sa už naľakaly i opäť upokojily. Za ten čas dobrý kňaz a dobrý bezbožník stáli pri hlave a nohách mŕtveho muža bez pohnutia, ako symbolické sochy svojich dvoch filozofických systémov smrti.

Ivan, spoľahlivý muž s jazvou a fúzami, objavil sa ako guľa, vystrelená z kanóna. Pribehol k Valentínovi, ako pes ku svojmu pánovi. Jeho oľv-nato šedá tvár ožila zápalom pre túto domácu detektívnu histórku a s dychtivosťou temer nepříjemne pôsobiacou žiadal svojho pána o dovolenie, aby mohol prezrieť telesné pozostatky mŕtveho.

— Áno, poďívajte sa, Ivan, ako chcete, ale nezdržujte sa dlho, lebo musíme ísť do domu a prebrať všetko najprv doma, — riekol Valentin.

Ivan zdvihol hlavu a nechal ju padnúť.

— Ako? — vyhrkol. — To je... nie, nie je to on; bola by to nemožnosť. Poznáte toho muža, pane?

— Nie, — odvetil Valentin, — bude najlepšie, keď vojdeme do domu.

Odniesli telo na pohovku v pracovni a potom sa všetci traja odobrali do salónu.

Detektív sa pokojne, temer váhavo posadil za stôl, ale jeho oko bolo železným okom sudcu v porote. Napochytne urobil niekoľko poznámok na papier ležiaci pred ním a potom sa odmerane spýtal :

— Sme tu všetci?

— Chýba Brayne, — povedala vojvodkyňa z Mont St. Michel, obzerajúc sa.

— Nie, — povedal lord Galloway drsným hlasom, — a myslím, že chýba aj pán Neil O'Brien. Videl som ho v záhrade, keď telo mŕtveho bolo ešte teplé.

— Ivan, — ozval sa detektív, — choďte a priveďte veliteľa O'Briena a pána Brayneho. Pán Brayne pokiaľ, viem, fajčí v jedálni cigaru; veliteľ O'Brien sa, tuším, prechádza v skleníku. Pravda, nie som si v tom istý.

Verný sluha sa vzdialil a než sa mohol niekto pohnúť alebo prehovoriť, pokračoval Valentin s tou istou vojenskou úsečnosťou.

— Vieme všetci, že v záhrade sme našli mŕtveho muža s hlavou úplne oddelenou od trupu. Pán doktor, vy ste ho prezreli. Myslíte, že podrezať niekoho takýmto spôsobom vyžaduje veľkej sily? Alebo azda stačí len veľmi ostrý nôž?

— Povedal by som, že také niečo nemožno previesť nožom, — mienil bledý doktor.

— Máte vlastný názor o nástroji, s ktorým by sa to mohlo previesť? — spýtal sa Valentin.

— Ak sa chcem držať v medziach moderných možností, skutočne neviem, — priznal doktor,

sťahujúc obočie. — Nie je ľahko preseknúť hrdlo, a najmä nie tak hladko, ako v tomto prípade. Mohlo by sa to urobiť partizánou, starou katovskou sekerou, alebo starým mečom pre dve ruky.

— Pre Boha! — zvolala vojvodkyňa temer hystericky. — Tu predsa nemáme takých zbraní.

Valentin bol neprestajne zamestnaný papierom, ležiacim pred ním.

— Povedzte mi, — ozval sa a rýchle písal niečo na papier, — či by sa taký rez mohol urobiť francúzskou jazdeckou šablou?

Tiché zaklopanie, ktoré sa ozvalo odo dverí, zvířilo krv všetkých prítomných ako klopanie v Macbete, pravda, bez akéhokoľvek dôvodu. V tom mrazivom tichu povedal doktor Šimon :

— Šablou . . . , áno, myslím, že by sa to mohlo vykonať.

— Ďakujem vám, — uklonil sa Valentin a povedal : — Vstúp, Ivan!

Spoľahlivý Ivan otvoril dvere a ohlásil veliteľa O'Briena, ktorého sa mu podarilo nájsť v záhrade.

Írsky dôstojník stál na prahu nahnevaný a vyzývavý.

— Čo chcete odo mňa? — zvolal.

— Sadnite si, prosím, — ponúkol mu Valentin miesto priateľským hlasom. — Ako to, že nemáte svoju šabľu? Kde ste ju nechali?

— V knižnici na stole, — riekol O'Brien, užívajúc v svojom vzrušení írskeho nárečia. — Zavadzala mi, bolo to už . . .

— Ivan, — rozkázal Valentin, prineste velite-

ľovu šabl'u. — A keď sluha vyšiel, pokračoval :
— Lord Galloway hovorí, že vás videl prechádzať
sa v záhrade krátko pred objavením mŕtvoly. Čo
ste robili v záhrade?

Veliteľ sa vrhol bezstarostne do kresla a zvolal
čistou írštinou :

— Och, obdivoval som mesiac. Stýkal som sa
s prírodou, kamarát môj!

Nastalo tiesnivé ticho a trvalo až do tej chvíle,
kým sa neozvalo to všedné klopanie. Ivan sa ob-
javil s prázdnuu pochvou.

— Toto je všetko, čo som našiel, — povedal.

— Dajte to sem na stôl, — rozkázal Valentin
bez toho, že by sa bol na pochvu pozrel.

V izbe nastalo neľudské ticho, ako more neľud-
ského ticha okolo lavice, na ktorej sedí na smrť
odsúdený. Slabý výkrik vojvodkyne dávno od-
umrel. Rozplamenená nenávisť lorda Gallowaya
bola ukojená a viac ako nasýtená. Hlas, ktorý po-
tom priletel, ozval sa celkom neočakávane.

— Myslím, že vám môžem prezradiť, — pove-
dala lady Margita tým jasným, chvejúcim sa hla-
som, ktorým hovoria odvážne ženy k verejnosti,
— môžem vám povedať, čo robil pán O'Brien
v záhrade, lebo jeho viaže mužská česť. Žiadal
ma, aby som sa zaň vydala. Odmietla som ho, po-
vedala so mu, že za terajších svojich rodinných
pomerov nemôžem mu venovať inšie, len úctu.
Nahneval sa; nedbal, ako sa mi zdalo, o moju
úctu. Neviem, — dodala s matným úsmevom, —

či ju príjme, lebo mu ju opäť ponúkam. Ochočná som prisahať, že niečo podobného nikdy nevykoná.

Lord Galloway pristúpil ku svojej dcére a chcúc ju zastrašiť, povedal jej polohlasne :

— Drž jazyk za zubami, Maggie! — riekol s hromovým šeptom. — Prečo chrániš toho chlapa? Kde má svoju šabľu? Kde je jeho prekliata jazdecká šabľa . . . ?

Náhle zmĺkol, vidiac čudný pohľad, ktorým ho jeho dcéra premeriavala; pohľad, ktorý bol chmúrnym magnetom pre celú skupinku. Odvetila tíško; ale hlasom, v ktorom nebolo detskej lásky :

— Vy starý blázon! Čo by ste s tým dokázali? Hovorím vám, že ten muž je nevinný, lebo bol so mnou. Ak zabil toho muža, kto by ho bol videl pri čine . . . , alebo, kto by o tom aspoň vedel? V nenávisti proti O'Neilovi by ste vydali vlastnú dcéru . . .

Lady Gallowayová zaúpela. Všetkých štekľil dotyk tých satanských tragédií, ktoré sa odohrávaly medzi milencami. Videli hrdú, bledú tvár škótskej šľachtičky a videli jej milenca, írskoho dobrodruha, ako staré podobizny v tmavom dome. Dlhé ticho bolo naplnené beztvárnymi historickými spomienkami na zavraždených manželov a travičov milencov.

Uprostred toho krušného mlčania ozval sa nevinný hlas.

— Bola to dlhá cigara?

Zmena myšlienky bola taká prenikavá, že sa všetci obrátili, aby videli, kto prehovoril.

— Myslím, — pokračoval malý Otec Brown z kúta izby, — myslím, že mr. Brayne už mohol vyfajčiť svoju cigaru. Veď musela byť dlhá ani palica.

Na vzdory nerozhodnosti javil sa na tvári Valentína súhlas i podráždenie, keď zdvihol hlavu.

— Máte pravdu! — podotkol ostro. — Ivan, choďte, pohľadajte pána Brayneho a privedte ho sem.

V okamihu, keď sluha zavrel dvere, oslovil Valentín dievča.

— Lady Margita, — hovoril, — som presvedčený, že všetci sme vám vďační a obdivujeme váš čin, ktorým ste sa povzniesly nad nižšie ohľady a svoje cítenie pri vysvetlení neprítomnosti pána plukovníka, lenže je tu ešte malá medzera. Lord Galloway vás stretol, pokiaľ som vyrozumel, medzi pracovňou a salónom, teda len o niekoľko minút neskôršie prišiel do záhrady a videl, že O'Brien sa ešte prechádza v záhrade.

— Nezabúdajte, prosím, — odvetila Margita s nádychom irónie, — že som ho práve odmietla a tak sme nemohli kráčať ruka v ruke. Ako gentleman ostal vzadu a preto ho teraz obviňujú za vraždením toho muža.

— V tej krátkej chvíľočke mohol predsa...

Klopanie, ktoré sa zas ozvalo, prerušilo vážne

slová detektíva. Ivan vstrčil do izby zjazvenú tvár.

— Odpusťte, pane, — povedal, — pán Brayne opustil dom.

— Opustil dom? — zvolal Valentin a vstal.

— Opustil, vyschol, zmizol ako para, — odpovedal Ivan chybnou francúzštinou, — a jeho plášť a klobúk zmizly tiež. Môžem vám však prezradiť, ako možno odkryť túto záhadu. Vybehol som z domu, hľadájúc jeho stopu a našiel som niečo veľmi pekného.

— Na čo narážate? — spýtal sa Valentin.

— Hneď uvidíte, — odpovedal sluha a zmizol. O chvíľu sa objavil zas s lesknúcou sa jazdeckou šablou, ktorá bola na špici a ostrí zakrvavená. Všetci strípili, ako by ich bol zasiahol blesk, len skúsený Ivan pokračoval :

— Našiel som ju zahodenú do krovia, asi päťdesiat jardov od domu, na ceste do mesta, čiže našiel som ju práve tam, kde ju ctihodný mr. Brayne odhodil na úteku z miesta činu.

Nastalo opäť ticho, ale ticho iného druhu. Valentin vzal šablú, prezeral ju, premýšľal s ozajstným sústredením myšlienok a potom sa obrátil s úctivou tvárou k O'Brienovi.

— Pán plukovník, dôverujem vám, že túto zbraň predložíte, kedykoľvek vás o tom polícia požiada, — povedal a dodal, keď vsunul zbraň do pochvy : — Zatiaľ vám vraciam vašu šablú.

Vojenský význam tohto úkonu len-len že ne-

spôsobil potlesk poslucháčov. Pre O'Neila bol skutok náčelníka polície rozhodným okamihom jeho existencie. Zatiaľ, čo sa prechádzal zas v tajomnej záhrade, zaplavenej farbami rána, tragické zmrzačenie, čo zvyčajne ležalo na jeho tvári, opustilo ho; mal veľa príčin, aby bol šťastlivý. Lord Galloway bol gentleman, ospravedlnil sa mu. Lady Margita bola viac než priemerná lady, keď ničím iným, teda bola žena a poskytla mu azda viac ako zvyčajné ospravedlnenie sa, keď sa s ním prechádzala pred raňajkami medzi kvetinovými záhonmi. Celá spoločnosť bola veselšia, mala ľahšie srdce, lebo, i keď záhada smrti ostávala, bremeno podozrenia už neťažilo a prenieslo sa letom Paríža, na cudzieho miliónára, ktorého ani dobre nepoznali. Satan bol vyhnaný z domu — vyhnal sa sám.

No záhada ostala predsa a keď sa O'Brien hodil na lavicu vedľa doktora Simona, táto presne vedecká osoba sa k nej zas vrátila. Nepodarilo sa mu však vynútiť z O'Briena veľa slov, lebo myšlienky plukovníka sa zamestnávaly príjemnejším predmetom.

— Nezatajujem, táto záležitosť ma nezaujíma, — priznal Írčan úprimne, — najmä teraz, keď sa všetko vyjasnilo. Brayne, ktorý pravdepodobne nenávidel toho muža, prilákal ho do záhrady a zavraždil ho mojou šablou. Potom, utekajúc do mesta, odhodil zbraň. Ivan mi povedal, že našiel vo vrecku mŕtveho americký dolár a tak, zdá sa,

bol krajanom mr. Brayneho. Všetko súhlasí, nevidím žiadnu nejasnosť.

— Vidím tu päť kolosálnych nejasností, — odvetil doktor pokojne. — Sú tu hradby za hradbami. Prosím, rozumejte mi: nepochybujem, že páchatelom je Brayne, veď obviňuje ho aj jeho útek, ale je tu nejasnosť, pokiaľ ide o prevedenie činu. Prvá nejasnosť: Prečo by zabíjal muž muža veľkou, ťažkou šablou, keď ho mohol zabiť, povedzme, aj vreckovým nožíkom, ktorý mohol pokojne ukryť vo vrecku? Druhá nejasnosť: Prečo sme nepočuli žiaden lomoz, ba ani výkrik? Stane sa azda, že niekto vidí blížif sa k sebe niekoho so zbraňou, prichystanou na ranu a neozve sa? Tretia nejasnosť: Sluha striehol po celý večer dvere domu a teda do Valentinovej záhrady sa nemohol dostať ani potkan. Ako sa dostal mŕtvy do záhrady? Štvrtá nejasnosť: Ako sa dostal Brayne do záhrady?

A piata? — spýtal sa Neil, upierajúc oči na anglického kňaza, ktorý pomaly kráčal po chodníku.

— Nepatrnosť, — povedal lekár, — ale pokladám ju za zvláštnosť. Keď som prvý raz pozrel na ranu, myslel som, že vrah zafal viac ako raz, ale pri pozornejšom skúmaní som zistil, že cez jednu a tú istú ranu ležia viaceré, čiže tie rany boli zasadené až potom, keď už bola hlava oddelená od trupu. Nenávidel azda Brayne toho muža tak strašne, že stál v plnom mesačnom svetle nad mŕtvym a sekal do neho?

— Strašné! — zvolal O'Brien a zachvel sa.

Malý kňaz k nim pristúpil ešte, kým hovorili, ale čakal s plachosťou, ktorou sa vyznačoval, kým nedohovorili. Potom sa ozval.

— Ľutujem, že vás vyrušujem, ale poslali ma, aby som vám oznámil novinku.

— Novinku? — opakoval doktor a díval sa na kňaza cez lesklé sklo okuliarov tak uprene, že to bolo až temer trápne.

— Áno, ľutujem, — povedal Otec Brown pokojne, — ale objavili sme novú vraždu.

Dvojica vyskočila s lavice tak prudko, že tá sa zakolísala.

— A čo je ešte divnejšie, — pokračoval kňaz, upierajúc svoj bezvýrazný pohľad na rododendrony, — prevedenie je zas také odporné; opäť jedna urezaná hlava. Našli druhú useknutú hlavu, ešte krvácajúcu, v rieke, na niekoľko jardov od Brayneho cesty do mesta, a nazdávajú sa preto, že on ...

— Bože dobrý! — zvolal O'Brien, — či je Brayne šialený?

— To sú americké vendetty, — riekol kňaz bezcitne. Potom dodal: — Volajú vás do knižnice, aby ste sa poďívali na tú drahú hlavu.

Komandant O'Brien, nasledujúc svojich dvoch druhov na prehliadku mŕtvoly, cítil nevoľnosť. Ako vojakovi protivilo sa mu takéto nevoľné mäsiarčenie. Kedy sa už skončia tie prehnané amputácie? Najsamprv jedna hlava a teraz druhá;

tento raz (uznal v duchu trpko) nie je pravda, že dve hlavy sú lepšie, ako jedna hlava. Keď prechádzali pracovňu, temer sa zatackal pri pohľade na tretiu krvácajúcu hlavu, ležiacu na písacom stole veľkého detektíva. Bola to hlava samotného Valentina. Druhý pohľad ho poučil, že je to ten farebný obraz krvácajúcej hlavy, otlačený v novinách národnej strany, zvaných Guillotina, ktoré každého týždňa prinášaly obraz niektorého svojho politického odporcu s vyvalenými očami a krčovite znetvorenou tvárou po práve prevedenej poprave. V tom čísle, ležiacom na stole, prišiel rad na Valentina, ktorého poznali ako antiklerikála istého významu. O'Brien však, ako každý Írčan, bol čistý i vo svojich hriechoch a cítil odpor proti brutálnosti myšlienky, ktorá charakterizuje Francúzov. Díval sa na Paríž ako na celok, od grotesknosti gotických kostolov, až po drsné karikatúry v časopisoch. Spomenul si na ohromné šialenstvo revolúcie. Díval sa na celé mesto ako na výplod zvrhutej energie, od krvavého nákresu, ležiaceho na stole Valentina, až tam, kde nad horou a pralesom striech škerí sa na Notre Dame veľký diabol.

Knižnica bola dlhá, nízka a tmavá; osvetlenie miestnosti bolo tlmené spustenými záclonami a malo ešte červený odtienok rána. Valentin a jeho sluha Ivan čakali na prichádzajúcich pri zadnom konci dlhého, trochu nakloneného pultu, na ktorom ležaly telesné pozostatky, zdanlive obrovské v panujúcom šere. Uraštená čierna postava a žltá

tvár muža, nájdeného v záhrade, v podstate nezmenená, hľadela na nich. Druhá hlava, vylovená z trstín na brehu rieky, ležala vedľa postavy a voda s krvou s nej stekala. Valentinovi ľudia hľadali zvyšok druhej mŕtvoly, ktorý, ako sa nazdaly, prúd odplavil ďalej od hlavy. Otec Brown, ktorý, ako sa zdalo, nebol taký citlivý ako O'Brien, pristúpil k druhej hlave a začal ju pozorne obzerať, počnúc malým chumáčikom mokrých bielych vlasov s leskom striebra v červenom svetle ranných zorí až po špatnú, červenkastú tvár azda zločineckého typu, ktorá bola doráňaná kameňmi a kmeňmi, o ktoré ju voda otľkala.

— Dobré ráno, pán plukovník, — pozdravil Valentin s pokojnou srdečnosťou. — Počuli ste už, tuším, o najnovšom pokuse Brayneho v mäsiarstve?

Otec Brown sa ešte stále nakláňal nad belovlasú hlavu a riekol, bez toho že by bol pozrel na prítomných :

— Nepochybujete o tom, že i túto hlavu usekol Baryne ?

— Nie, — odvetil Valentin, majúc ruky vo vrecku, — zabil ho tým istým spôsobom ako prvého a len niekoľko metrov od miesta prvej vraždy. A usmrtil ho tou istou zbraňou, ktorú, ako vieme, odniesol so sebou.

— Hej, hej, viem, — odvetil Brown pokorne, — ale predsa len pochybujem, že Brayne usekol aj túto hlavu.

— Prečo? — vyzvedal Simon s upreným pohľadom.

— Nuž, pán doktor, — povedal kňaz, dívajúc sa hanblivo na doktora, — môže si niekto useknúť svoju vlastnú hlavu? Neviem...

O'Brien cítil, že sa mu okolo ušú prehnať celý svet šialenstva, ale doktor priskočil k hlave s útočnou čulosťou a odhrnul mokré biele vlasy.

— Oh, o tom nemožno pochybovať, je to Brayne, povedal kňaz pokojne, — lebo má tú istú jazvu na ľavom uchu.

Detektív, ktorý malého kňaza uprene pozoroval lesknúcimi sa očami, otvoril stisnuté pery a riekol úsečne :

— Zdá sa mi, že ho veľmi dobre poznáte ?

— Hej, — odpovedal malý kňaz prosto, — poznám ho, lebo stýkal som sa s ním niekoľko týždňov. Mal v úmysle vstúpiť do našej cirkvi.

Iskra fanatizmu sa zablysla vo Valentinových očiach; kráčať so založenými rukami a zvolal s výzvavým posmechom :

— Azda sa zaoberal myšlienkou, že odkáže celý svoj majetok vašej cirkvi?

— Azda áno, — pripustil Brown hlúpučko, — tú možnosť nevyklúčujem.

— Ak je tak, musíte o ňom mnoho vedieť! — zvolal Valentin s hrozivým úsmevom. — Poznáte jeho život, jeho...

Plukovník O'Brien položil ruku na Valentinovo plece.

— Zmlknite s týmto utrhačným špinením, Va-

lentin, — povedal, — lebo šabľa bude mať ďalšiu prácou.

Ale Valentin sa už spamätal (pod vplyvom pevného, pokorného pohľadu kňaza) a riekol úsečne :

— Dobre, na súkromnú mienku bude času dosť. Vy, páni, zaviazali ste sa sľubom, že ostanete tu; musíme sa prinútiť — seba i jeden druhého. Ivan vám povie všetko, čo by ste chceli vedieť; musím sa pustiť do práce a napísať úradom. Už to nemôžem ďalej tajiť. Keby ste ma potrebovali, nájdete ma v pracovni.

— Čo máte ešte nového, Ivan, — spýtal sa doktor, keď Valentin vyšiel z izby.

— Len to, myslím, — svraštil Ivan obočie, — a keď sa nemýlim, dôležitú vec. Týka sa toho chlapa, ktorého našli v tráve, — ukázal bez akejkoľvek úctivosti na veľké čierne telo so žltou tvárou. — Dozvedeli sme sa, kto je.

— Skutočne ? — zvolal doktor. — Kto je to teda ?

— Menuje sa Arnold Becker, ale mal mnoho aliasov. Patril medzi tých potulných naničhodníkov, vieme o ňom, že bol aj v Amerike ; do toho teda sekol Brayne. My sme s ním nemali nič do činenia, lebo pracoval zväčša v Nemecku. Zvláštne je, že mal brata, s ktorým sme mali veľa patálie. V skutočnosti museli sme ho práve včera sťaf. Najdivnejšie je, že keby som nebol býval prítomný poprave Louisa Beckera, keď som uzrel tvár mŕt-

veho v tráve, bol by som prisahal, že mám pred sebou popraveného Louisa Beckera. Potom som si však spomenul na jeho brata v Nemecku a sledujem túto niť . . .

Ivan prestal hovoriť pre tú jednoduchú príčinu, že ho už nikto nepočúval. Veliteľ i doktor hľadeli prekvapene na Otca Browna, ktorý sa vztýčil a chytil sa za spánky, ako taký, kto v nich pocíti prudkú bolesť.

— Stoj, stoj, stoj ! — volal. — Mlčte na okamžik, lebo už vidím trochu pravdy. Dá mi Boh sily ? Vzchopí sa môj mozog, aby som videl všetko ? Nebesá, pomôžte mi ! Vedel som vždy dobre myslieť, vedel som vlastnými slovami opakovať ktorúkoľvek stranu Aquinského. Praskne mi hlava, alebo uzriem pravdu ? Vidím ju len do polovičky — vidím len polovičku.

Sklonil hlavu do dlaní a stál napnute, ako by ho mučila nejaká myšlienka alebo modlitba, kým ostatným neostávalo inšie, len sa na neho dívať pri tomto poslednom úžase posledných dvanástich hodín.

Keď ruky Otca Browna sklesly, odkryly tvár otvorenú a vážnu ako tvár dieťaťa. Vzdychol a povedal :

— Musíme to povedať a urobiť všetko veľmi rýchle. Podívajte sa, toto bude najrýchlejší spôsob, ako vás presvedčiť o pravde. — Obrátil sa ku doktorovi a pokračoval : — Pán doktor, máte dobrú hlavu a počul som dnes ráno, ako ste vyslovo-

vali svojich päť nejasností. Ak by ste sa chceli znovu spytovať, odpoviem vám na všetkých päť.

Doktor Simon spustil okuliare a na tvári sa mu zjavila pochybovačnosť a údiv. Ale ihneď odpovedal.

— Prvá moja otázka bola, keď sa dobre pamätám, že prečo by niekto zabíjal ťažkopádnou šablou, keď môže zabiť aj šidlom. Hej ?

— Šidlom nemôž' useknúť hlavu, — odpovedal Brown slávnostne, — a pre túto vraždu bolo useknutie hlavy nutné.

— Prečo ? — spýtal sa O'Brien so záujmom.

— Druhá otázka ? — žiadal Otec Brown.

— Bola tá, že prečo ten muž nekričal, keď obnažená šabľa v záhrade je dozaista nezvyčajná, či nie ? — spýtal sa doktor.

— Prútky, — povedal kňaz s nevoľou a obrátil sa k obloku, ktorým bolo vidieť na miesto vraždy.

— Nikto nevenoval pozornosť prútikom a ich koncom. Prečo ležaly tam (len sa poďívajte, prosím), ďaleko od stromov ? Preto, že ich neulomili, ale usekli. Vrah ukazoval svojmu nepriateľovi údery šablou, azda, ako možno useknúť vetev, visiacu voľne v povetrí, alebo niečo podobného, potom, zatiaľ čo jeho nepriateľ sa naklonil, aby videl výsledok, jediné seknutie stačilo a hlava uletela.

— Dobre, — povedal doktor pomaly, — to schvaľujem, ale moje nasledujúce otázky ohromia každého.

Kňaz stál tíško a díval sa von do záhrady.

— Viete, že záhrada je neprístupná. Ako sa dostal ten cudzinec do záhrady ?

— V záhrade nebol žiaden cudzí muž.

Nastalo ticho a potom sa náhle ozval smiech, ktorý prerušil napätie. Nemožnosť Brownovej poznámky vynútila z Ivana posmešný smiech.

— Oh ! — zvolal. — My sme podľa toho nedovliekli veľké tučné telo na pohovku ? Do záhrady sa teda nedostal cudzí muž, čo ?

— Či sa dostal do záhrady ? — opakoval Brown zamyslene. — Nie, aspoň nie celkom.

— Do paroma ! — zvolal Simon. — Alebo sa človek dostane do záhrady, alebo nie, ale nie celkom . . . ?

— Nie nevyhnutelne, — poznamenal kňaz s matným úsmevom a žiadal : — Ako znie vaša ďalšia otázka ?

— Myslím, že sa zle cítite ! — zvolal doktor Simon úsečne. — Ale, ak chcete, dám vám nasledujúcu otázku, a to túto : Ako sa dostal Brayne zo záhrady ?

— On sa vôbec nedostal von zo záhrady.

— Hovoríte, že sa nedostal von zo záhrady ?

— vybuchol doktor.

— Nie celkom, — odvetil kňaz.

Simon v záchvate divej francúzskej logiky zahnal sa päťou.

— Človek sa alebo dostane von zo záhrady alebo nie ! — zvolal.

— Nie vždy, — riekol Otec Brown,

Doktor Simon netrpezlive vstal.

— Nebudem márneť čas takými táraninami. Keď nemôžete pochopiť, čo je to, keď je človek pred múrom alebo za ním, nebudem vás znepokojovať, — zvolal hnevivo.

— Pán doktor, — povedal duchovný veľmi prívetivo, — nikdy sme sa nehádali. Už aspoň pre naše staré priateľstvo, prosím, povedzte mi svoju piatu otázku.

Netrpezlivý Simon sa posadil pri dverách na stoličku a povedal krátko :

— Hlava a krk boli porezané zvláštnym spôsobom. Tak sa mi zdá, že tie rezy boli spôsobené až po smrti.

— Áno, — vyhlásil kňaz, nehýbajúc sa s miesta, — tie rezy boli spôsobené až po smrti a práve preto, aby ste sa dopustili omylu, ktorého ste sa skutočne dopustili : rezy boli urobené preto, aby ste mysleli, že tá hlava patrila k telu.

Galskému O'Brienovi sa náhle zjavila tá krajina za hranicou mozgu, v ktorej sa rodia všetky mátohy. Pocítil chaotickú prítomnosť všetkých tých mužov s konským telom a žien podoby rýb, ktoré splodila neprirodzená ľudská fantázia. Zdalo sa mu, že mu nejaký hlas, starší ako hlas jeho praotca, šepká do ucha : »Vyhýbaj zakliatej záhrade, v ktorej rastú stromy s dvojakými plodmi. Vyhýbaj diabolským záhradám, v ktorých umierajú ľudia s dvoma hlavami.« Predsa však, kým sa mu v dávnom zrkadle jeho írskkej duše mihaly tie

obludné symbolické postavy, jeho postrašený rozum bol čulý. Díval sa na kňaza práve tak nedôverčivo ako ostatní.

Otec Brown sa napokon obrátil a stál v štvorci obloka s tvárou v hlbokom tieni. Ale i v tom tieni mohli vidieť, že jeho tvár bola bledá ako popol. Hovoril však premyslene a rozumne, ako by na svete nebolo galských duší.

— Páni, — povedal, — vy ste v záhrade nenašli cudzie telo Beckera. Nenašli ste tam žiadne cudzie telo. Proti racionalizmu doktora Simona tvrdím neprestajne, že Becker bol v záhrade len čiastočne. Dívajte sa (ukázal na čierny trup tajomnej mŕtvoly), nikdy v živote ste nevideli tohoto muža, pravda, ale videli ste tohoto !

Odvalil rýchle žltú hlavu neznámeho a na jej miesto položil belovlasú hlavu ležiacu vedľa mŕtvoly. A ležal pred nimi Július K. Brayne, celý, spojený, neklamný.

— Vrah, — pokračoval Brown pokojne, — usekol hlavu svojho nepriateľa a prehodil šabľu cez múr. Bol však dômyselnejší, než aby prehodil len zbraň. Prehodil aj hlavu. Potom už nepotreboval inšie, len priložil k telu inú hlavu a všetci sme videli pred sebou neznámeho človeka.

— Priložil inú hlavu ? — spýtal sa O'Brien prekvapene. — Akú inú hlavu ? Či hlavy rastú na kričkoch ?

— Nie, — odpovedal Otec Brown chrapľavo, dívajúc sa na svoje topánky, — jestvuje len jediné

miesto, kde rastú : rastú v koši gilotíny, pri ktorom Valentin, náčelník parížskej polície, stál ani nie hodinu pred vraždou. Oh, priatelia, počúvajte ma aspoň ešte minútku, než ma roztrháte na kusy . . . Valentin je čestný muž, pravda, ak je šialenstvo pre nejakú pochybnú vec počestnosťou. Nikdy ste nevideli v jeho chladných, šedých očiach, že je šialený ? Bol by vykonal čokoľvek, ČOKOL-VEK, len aby prelomil to, čo nazýval poverou Kríža. O to bojoval, pre to žil v odriekaní sa a teraz pre to vraždil. Brayneho mnohé milióny sa doposiaľ roztekali do početných malých sekt a takto nemohly porušiť rovnováhu medzi cirkvami. No Valentin počul, že Brayne, ako mnoho iných nestálych, nerozhodných a prelietavých skeptikov, prišiel medzi nás a tým sa všetko zmenilo. Brayne mohol poskytnúť prostriedky chudobnej, ale bojovnej francúzskej cirkvi, mohol financovať šesť takých časopisov národnej strany, ako je Guillotina. Boj už mal započať a preto fanatik odstránil nebezpečenstvo. Zaumienil si, že zničí milionára a svoj úmysel uskutočnil takým spôsobom, ktorý je dôstojný pre najslávnejšieho detektíva, ktorý chce spáchať jediný zločin svojho života. Odniesol uťatú hlavu Louisa Beckera s tým azda, že ju podrobí kriminologickému skúmaniu, a priniesol ju domov v svojej taške. Prehovoril ešte raz z Brayneom a keď sa mu nepodarilo zmeniť jeho rozhodnutie, zaviedol ho do záhrady, použil šable a prútikov ako názoru a . . .

Ivan s jazvou vyskočil. Zreval :

— Vy blázon, prídete teraz hneď k môjmu pánovi . . . !

— Pravdaže, veď chcem ho práve vyhľadať, — odvetil Brown vážne. — Chcem ho požiadať, aby sa mi vyspovedal. Chcem sa ho spýtať na podrobnosti.

Ženúc nešťastného Browna pred sebou ako obeť alebo zajatca, vrátili sa do Valentinovej tichej pracovne.

Veľký detektív sedel za svojím stolom akosi hlboko zabratý do práce, lebo nepočul lomož prichodiacich. Zastali na okamžik, ale potom niečo v detektívových elegantne vystretých rovných pleciach prinútilo doktora, aby sa k nemu rozbehol. Jediný pohľad a dotyk mu ukázaly, že vedľa Valentinovho lakťa leží malá škatuľka s nejakými pilulkami a že Valentin sedí vo foteli mŕtvy ; na samovrahovej neživej tvári žiarila pýcha väčšia ako pýcha Catonova.

III.

Podivné nohy

Keď stretnete niektorého člena vybraného klubu »Dvanásť verných rybárov«, vystupujúceho do hotelu Vernon na výročný obed klubu, uvidíte, keď vyzlečie svrchník, že na túto slávnostnú príležitosť si obliekol kabát nie čierny, ale zelený. A keby ste sa ho spýtali (pravda, predpokladám, že máte toľkú, hviezdám vzdorujúcu odvahu, aby ste oslovili takú bytosť), prečo to urobil, odpovedal by vám, azda tým, že nechce, aby ho niekto pokladal za čašníka. Odstúpíte skrúšene, ale opustíte takto doposiaľ nerozlúštené tajomstvo a rozprávku, ktorú hodno vypočuť.

Keď sa stretnete niekedy (aby sme ďalej sledovali niť nepravdepodobných domnienok) s prívetivým, ťažko pracujúcim malým kňazom, ktorý sa volá Otec Brown a spýtate sa ho, ktorý svoj skutok považuje za najpodarenejší, povie vám azda, že ten, keď v hoteli Vernon zabránil zločinu a vari zachránil dušu len tým, že počúval zvuk niekoľkých krokov na chodbe. On je trochu hrdý na odvážnu a podivuhodnú domnienku, ktorú vtedy prejavil, a preto možno že vám tú udalosť vyroz-

práva. Keďže ale nie je pravdepodobné, že v svojom živote vystúpите tak vysoko, aby ste sa stretli s »Dvanástimi vernými rybármi«, alebo že klesnete tak hlboko, že sa stretnete s Otcom Brownom medzi zločincami a ich pelešmi, obávam sa, že nikdy nepočujete o tej históрке, ak ju nepočujete odo mňa.

Hotel Vernon, v ktorom Dvanásť verných rybárov odbavovalo svoje výročné obedy, bol podnik, ktorý môže jestvovať len v oligarchickej spoločnosti, ktorá temer šalie za módou. Hotel bol zvrhlý podnik — »výlučný« obchodný podnik. Číže zarábal tým, že hostí nevábil, ale odstrašoval ich. Obchodníci v srdci plutokrácie sa stávajú lstivými, aby mohli byť priberčivejší, ako ich zákazníci. Tvorila skutočné prekážky a ťažkosti, aby ich bohatí a unudení klienti mohli vynaložiť dômyselné úsilie a peniaze na zdolanie prekážok a ťažkostí. Keby bol v Londýne hotel, do ktorého nesmie vstúpiť nikto, kto nedosahuje výšky aspoň šiestich stôp, spoločnosť by v tom hoteli hneď pokorne poriadala večierky šesťstopových mužov. Keby tam bola nejaká drahá reštaurácia, ktorá by bola pre púhy vrtoch jej majiteľa otvorená len vo štvrtok poobede, bola by v tom čase naplnená. Hotel Vernon stál, ako by náhodou, na rohu námestia Belgravia. Bol to malý hotel a veľmi nepodarený. No práve jeho nepodarenosť považovali za hradbu, chrániacu zvláštnu triedu. Najmä jednej z jeho nepodareností prikladali veľkú dôležitosť: okol-

nosť, že mohlo tam obedovať skutočne len štyriadvadsať osôb. Jediný jedálny stôl bol povestný stôl na terase, stojaci na voľnom vzduchu na malej verande, ktorá hľadí do najkrásnejšej londýnskej záhrady. Práve preto, že štyriadvadsať miest okolo stola mohlo sa obsadiť len za teplého počasia a okolnosť, že ich použitie bolo zťažené, robilo to miesto vyhľadávaným. Majiteľom hotelu bol vtedy Žid menom Lever, ktorý získal temer milión len tým, že prístup do svojho podniku zťažoval. Pravda, vytrval dôsledne v obmedzení objemnosti svojho podniku a v jeho najstarostlivejšom a najlepšom vedení. Vína a kuchyňa boli skutočne také dobré ako v Európe a chovanie sa služobníctva verne odzrkadľovalo mravy anglických najvyšších tried. Majiteľ poznal všetkých svojich čašníkov ako prsty na svojej ruke; bolo ich len pätnásť. Bolo ľahšie stať sa členom parlamentu ako čašníkom v tom hoteli. Každý čašník bol vycvičený v mlčanlivosti, uhladenosti tak, ako by bol sluhom gentlemana. A skutočne, bolo tam vždy toľko čašníkov, že každého obedujúceho gentlemana obsluhoval iný čašník.

Klub Dvanásť verných rybárov nebol by obedoval nikde inde, lebo požadoval si prepychovosť súkromnosti a bol by sa zdesil pri pomyslení, že v tej istej budove obeduje aj nejaký iný klub. Pri svojich výročných obedoch mali »rybári« vo zvyku vystaviť všetky svoje poklady, ako by boli v súkromnom dome, najmä slávnú súpravu ryba-

cích nožov a vidličiek, ktoré boli odznakom klubu. Každý kus bol klenotom, prevedeným v podobe ryby z rýdzeho striebra a ozdobený veľkou perlou. Toto náčinie používali k rybáckine a tento pokrm bol najskvostnejším pokrmom skvostného obeda. Spoločnosť mala veľký počet obradov a pravidiel, ale nemala žiadne dejiny a žiaden cieľ; práve preto nebola veľmi aristokratická. Nemuseli ste byť ničím, aby ste mohli byť jedným z dvanástich rybárov; keď ste neboli osobou istého významu, nikdy o vás nikto nepočul ani potom, keď ste sa stali rybárom. Klub bol založený pred dvanástimi rokmi, jeho prezidentom bol mr. Audley a viceprezidentom vojvoda z Chesteru.

Čitateľa prirodzene udiví, ako som získal svoje vedomosti o tomto úžasnom hoteli a bude azda aj premýšľať, ako sa do neho dostala taká obyčajná osoba, ako môj priateľ Otec Brown. Moja histórka, pokiaľ ide o toto, je jednoduchá, ba vulgárna. Na svete je istý veľmi starý zbojník a demagóg, ktorý s poburujúcou správou, že všetci ľudia sú bratia, vniká i do tých najvybranejších útulkov a kdekoľvek tento vyrovnávač zavíta na bielom koní, je povinnosťou Otca Browna nasledovať ho. Jedného z čašníkov hotelu Vernon, istého Taliana, ranila mŕtvica a jeho židovský zamestnávateľ, čudujúc sa, pravda, takej povere, privolil, aby zavolali najbližšieho kňaza pápežencov. Hriechy, z ktorých sa čašník vyspovedal Otcovi Brownovi, nepatria do našej histórky pre tú príčinu, že kňaz si to nechal

pre seba, ale dalo mu to podnet, aby napísal list alebo výpoveď, ktorou by sa napravila stará krivda. Otec Brown so svojou nehaneblivosťou, ktorú by bol prejavil aj v Buckinghamskom paláci, žiadal, aby mu zaobstarali miestnosť a písacie náčinie. Pán Lever sa ocitol na rázcestí. Bol láskavý a mal aj to nepekné zdanie láskavosti, ktorému sa protiví strojenie ťažkostí a výstupov, ale prítomnosť cudzinca v jeho podniku práve toho večera bola čímisi, ako blatom na niečom, čo bolo práve vyčistené. V hoteli Vernon nebolo kútika, ani predsieň, lebo nebolo tam nikdy čakajúcich ľudí, ani zákazníkov, ktorí pribudli náhodile. Bolo tam pätnásť čašníkov a dvanásť hosťov. Keby sa tam bol našiel toho večera nový hosť, bol by vzbudil taký údiv, aký by sme cítili my, keď, sediac v okruhu svojej rodiny pri raňajkách, našli by sme pri stole nového brata. Okrem toho bol vzhľad kňaza druhotriedny a jeho odev ošúchaný; už pohľad z diaľky na neho bol by v klube vyvolal krízu. Pán Lever napokon predsa našiel úkryt pre kňaza. Keby ste raz prišli do hotelu Vernon (ale to sa sotva stane), prešli by ste krátkou chodbou, ozdobenou niekoľkými sčernelými, ale významnými obrazmi a prišli by ste do hlavného vestibulu, z ktorého sa otvára napravo chodba, vedúca do hostinských miestností a naľavo druhá chodba, ktorá vedie do kuchyne a kancelárie hotela. Hneď naľavo je roh zasklenej kancelárie, ktorá hraničí bezprostredne s hlavnou predsieňou. Podobá sa starému hostinskému

výčapu a pravdepodobne z toho vznikol. Je to akýsi dom v dome.

V tejto miestnosti sedával zástupca majiteľa hotelu (okrem neho tam nikdy nikto nesesedel) a za touto písárňou, na ceste k bytom služobníctva, bola šatňa pre hostí, hranica hosťovského územia. Medzi kanceláriou a šatňou bola malá miestnosť bez osobitného vchodu, ktorú užívali na chýlostivé záležitosti, ako je napríklad poskytnutie pôžičky tisíc libier vojvodcovi alebo odmietnutie pôžičky šiestich pencí. I to je už znakom šľachetnej snášanlivosti pána Levera, že dovolil, aby toto posvätné miesto znesvätil obyčajný kňaz, ktorý tam čmáral výše pol hodinu na kuse papieru. História, ktorú písal Otec Brown, bola dozaista oveľa lepšia, ako táto, lenže verejnosť sa o nej nikdy nedozvie. Môžem prezradiť len toľko, že bola práve taká dlhá, ako táto a že posledné dva, tri odseky boli najúnavnejšie a najnevrušujúcejšie.

Práve v čase, keď kňaz došiel až po tie odseky, uvoľnilo sa intenzívne sústredenie jeho myšlienok a ožily jeho živočišné smysly, zvyčajne veľmi bystré. Izbica, v ktorej sedel, bola bez svetla a vari práve hustnúca tma, ako to zvyčajne býva, zbystrila jeho sluchový smysel. Keď Otec Brown dokončieval poslednú a najnezávažnejšiu časť listiny, spozoroval, že píše podľa rytmu zvuku, ktorý sa neprestajne opakoval a prichádzal zvonku. Poznal, že sa nachodí v tej istej situácii, ako ten, kto, sediac vo vlaku, počúva do taktu s hrnotením idú-

celého vlaku, a len čo si to uvedomil, poznal aj to, že píše podľa taktu krokov, ktoré neprestajne vnikajú z chodby, teda podľa zvuku, ktorý nie je nezvyčajný na takom mieste, ako je hotel. Predsa však uprel oči na temnejúcu sa povalu a počúval ten zvuk. Keď takto celkom nevoľky počúval niekoľko sekúnd, vyskočil a počúval ďalej napnute s hlavou nachýlenou na bok. Potom sa posadil a s hlavou sklonenou do dlani počúval i rozmýšľal. Kroky vonku boli v jednotlivých časových intervaloch práve také, ako kroky, vzývajúce sa hoci kde inde a predsa, ako celok prezrádzaly niečo veľmi zaujímavého. Iné kroky nebolo počuť. Bol to vždy veľmi tichý dom, lebo hostia sa vyznali v dome a odchádzali hneď po príchode do svojich miestností, kým služobníctvo podľa prísneho nariadenia bolo neviditeľné až do chvíle, keď ho hostia potrebovali. Objavenie sa nejakej nepravidelnosti bolo teda nezvyčajné. Kroky boli také podozrivé, že človek by sa bol ťažko rozhodol, či ich má nazvať pravidelnými alebo nepravidelnými. Otec Brown ich sledoval pohybom prstu na stole, ako ten, kto precvičujeva na klavíri nejakú pieseň. Zprvu sa ozval vždy dlhý rad rýchlych, malých krokov, aké robil ľahký človek, keď chce zvíťaziť v pretekoch, ale na určitom mieste sa náhle zastavily a premenily sa na pomalé, ťažké kročaje, ktorých počet bol len štvrtinou počtu predošlých, i keď trvaly rovnako dlhý čas. V okamžiku, keď odznela ozvena posledného kroku, ozvaly sa zas tie

predošlé ľahké kroky náhliacich sa nôh, aby po nich prišlo zas dunenie ľažkej chôdze. Nemohlo byť pochybností o tom, že sú to tie isté topánky, čiastočne preto, že (ako som už podotkol) neboly tam iné topánky, jednak preto, že slabo, ale veľmi charakteristicky vřzgaly. Otec Brown mal takú hlavu, že si musel klásť otázky, ale pri tejto triviálnej otázke darmo si lámal hlavu, nenachodil odpoveď. Videl už ľudí, ktorí utekali, aby skočili, videl ľudí utekať, aby sklzli, ale prečo by sa niekto rozbiehal, aby potom šiel pomaly ? Alebo naopak, prečo išiel pomaly, aby potom utekal ? A inakšie sa nemohla vysvetliť smiešna chôdza tých neviditeľných nôh, len tak, že ten muž šiel veľmi rýchle do polovice chodby, aby druhú polovicu prešiel veľmi pomaly, alebo kráčal veľmi pomaly až na jeden koniec, aby mal pôžitok kráčať rýchle na druhý koniec. Jedna i druhá domnienka bola nerozumná a mozog Otca Browna sa zatemňoval ako izbica.

Keď však začal úpornejšie rozmýšľať, práve tma v miestnosti oživila jeho myšlienky. Ako vo sne sa mu zjavily tie fantastické nohy ; videl ich poskakovať v neprirodzených, ale symbolických postojoch. Bol to azda nejaký pohanský tanec ? Či vari nejaký nový spôsob vedeckého výcviku ? Otec Brown začal presnejšie formulovať otázky, ktorými chcel objasniť, čo tie kroky znamenajú. Keď skúmal najprv tie pomalé kroky, musel uznať, že neboly krokmi majiteľa podniku. Takí ľudia buď

idú rýchlym, plantavým krokom, alebo sedia. Nemohol tak chodiť ani sluha alebo posol, čakajúci na rozkaz. Ľudia z chudobnejších vrstiev (v oligarchii) sa niekedy tmolia, keď sú trochu opití, ale na takých význačných miestach zvyčajne stoja, alebo strnule sedia. Nie, tieto ťažké a predsa pružné kroky s istým prízvukom bezstarosti, nie veľmi hlasné a predsa nedbajúce, či robia lomoz a aký, tie mohli patriť iba jedinému živočíchovi na zemeguli, mohli byť len krokmi gentlemana zo západnej Európy, ktorý sa uživil aj bez práce.

Práve keď kňaz nadobudol istotu v tejto veci, kroky sa zrýchlily a utekaly pred dvermi ako potkan. Počúvajúc zbadal, že tento krok, čo aj bol oveľa rýchlejší, bol nečujnejší; zdalo sa, že ten muž kráča po špicich. Ale v mysli kňaza nevyvolal dojem tajomnosti, naopak niečoho iného — niečoho, na čo si napochytre nemohol spomenúť. Táto polospomienka, ktorá spôsobuje, že človek sa cíti hlúpym, rozčuľovala Otca Browna. Vedel, že tieto kroky už niekde počul. Zrazu vyskočil s novou myšlienkou v hlave a išiel ku dverám. Miestnosť, v ktorej písal, nemala priamy vchod na chodbu, ale jeden východ viedol do zasklenej kancelárie, druhý do šatne. Skúsil dvere kancelárie, a zbadal, že sú zamknuté. Potom sa poďíval na oblok, podobajúci sa v tej chvíli tabuli, plnej hmlistej červene, vyslanej blednúcim západom, a zavetril zlo, ako pes vetrí potkana.

Rozumová časť (už rozumnejšia alebo nie) v ňom zvíťazila. Spomenul si na upozornenie maji-

teľa, že ho zamkne a príde ho neskoršie vypustiť. Navrával si dvadsatoro iných vecí, aby si vysvetlil tie podivuhodné zvuky ; pripomenul si, že svoju prácu môže dokončiť, lebo v miestnosti je ešte dosť svetla. Preniesol papier ku obloku a pri poslednom svetle búrlivého večera pustil sa do temer už dokončenej práce. Písal asi dvadsať minút, kloniac sa vždy bližšie nad papier, potom zrazu narovnal chrbát. Zachytil zas tie podivné zvuky krokov.

Tento raz mali ešte jednu podivuhodnú vlastnosť. Predtým chodil neznámy ľahko a rýchle, ale chodil, kdežto teraz utekal. Počul jeho rýchle, mäkké, skackavé kroky blížiac sa na chodbe ako tlapky utekajúceho tigra. Ktokoľvek prichádzal, musel byť veľký, čulý muž v tichom, ale hlbokom vzrušení.

Ale zas, keď kroky došli až po pisárňu, premenily sa na zvyčajný, veľkopánsky krok.

Otec Brown odhodil svoju listinu a vediac, že dvere kancelárie sú zamknuté, išiel rovno do šatne. Šatnára tam práve nebolo, vari odišiel do šatne na druhej strane chodby, pravdepodobne preto, že jediní hostia toho večera práve jedli a jeho úrad bol sinekúrou. Keď sa predral šedým pralesom plášťov, poznal, že sa šatňa otvára do osvetlenej chodby v podobe pultu, zvyčajného u všetkých šatien, lebo cez ten pult podávajú ľudia svoje dáždničky a prijímajú lístky. Lampa sa nachodila práve pod oblúkovou klenbou tohoto otvoru. Vrhala málo svetla na Otca Browna, ktorý sa zdal byť iba

tmavou skicou proti temnému obloku v pozadí, ale osvetľovala temer divadelným svetlom muža, stojaceho pred pultom na chodbe.

Mužský, oblečený v elegantnom večernom úbo-
re, bol vysokej postavy, ale čosi našepkávalo, že
predsa nezaberie veľa miesta ; človek cítil, že by
vedel prekĺznuť ako tieň aj tam, kde by boli mno-
hí menší ľudia nápadní a zavadzali by. Jeho tvár,
naklonená trochu dozadu, bola opálená, živá tvár
cudzinca. Mal úhľadnú postavu, odmerané, seba-
vedomé pohyby ; kritik by bol vytkol jedine to, že
jeho čierny kabát bol o máčik horší, než jeho po-
stava a vystupovanie, a že mu čudne odstával.
V okamžiku, keď zazrel čiernu siluetu Otca Brow-
na, hodil na pult kus papieru s číslom a zvolal pri-
vetivým, sebavedomým hlasom :

— Dajte mi, prosím môj klobúk a plášť, náhlím
sa.

Otec Brown vzal lístok, bez slova sa obrátil
a šiel hľadať veci mužského. Nebola to prvá slu-
hovská práca v jeho živote. Priniesol plášť a klo-
búk a položil ich na pult. Cudzinec siahol do vrec-
ka vesty a riekol s úsmevom :

— Nemám striebra, vezmite teda toto tu, —
a hodil na pult zlatý polsoverein.

Otec Brown stál nehybne a ticho, ale vo chvíli,
keď cudzinec vzal svoj plášť, stratil hlavu. Jeho
hlava bola najcennejšia práve vtedy, keď ju stratil.
V takej chvíli vedel sčítať dve a dve a urobil
z toho štyri milióny. Katolícka cirkev, ktorá Ipie na

zdravom rozume, často to neschvaľovala. Často to neschvaľoval ani on sám. No bolo to vždy podobné vnuknutiu — čo je dôležité v životných krízach, — keď ktokoľvek stratil hlavu, zároveň ju zachránil.

— Myslím, pane, — ozval sa kňaz zdvorilo, — že predsa máte trochu striebra vo svojom vrecku.

Pán vysokej postavy sa na neho prekvapene po-
díval a zvolal :

— Do paroma, čo môžete namietaf, keď vám dávam zlato miesto striebra ? !

— Striebro je niekedy cennejšie ako zlato ; myslím, vo väčšom množstve, — podotkol kňaz prívetivo.

Cudzinec na neho pátravo pozrel. Potom sa po-
díval ešte pátravejšie chodbou, vedúcou do vestibulu. Potom sa zas zahľadel na Browna a z neho na oblok v pozadí, zafarbený ešte vždy zorami búrlivého večera. Napokon, zdalo sa, rozhodol sa. Položil jednu ruku na pult, preskočil s ľahkosťou akrobata a vztýčiac sa nad malým kňazom, chytil ho za golier.

— Mlčte, — povedal suchým šeptom. — Ne-
chcem vám hroziť, ale . . .

— Ale jak chcem hroziť vám, — vyhlásil Otec Brown hlasom, ktorý znel ako dunenie bubna. — Chcem vám pohroziť červom, ktorý vás bude večne hrýzť a ohňom, ktorý nikdy neuhasne.

— Vy ste mi podivný zariadenec hotelovej šatne, — poznamenal druhý.

— Som kňaz, monsieur Flambeau, — odpovedal Brown, — a som ochotný vás vyspovedať.

Druhý chvíľočku stál a ťažko oddychoval, potom klesol na stoličku.

Dvanásť verní rybári pokojne a spokojne od-
bavili prvé dva pokrmy svojho obeda. Nemám od-
pis jedálneho lístku, ale i keby som ho mal, veľa
by ste nezvedeli, lebo bol napísaný akousi jedálen-
skou francúzštinou, ktorú užívajú kuchári, ktorí
Francúzsko nikdy v živote nevideli a ktorých ani
Francúz nerozumie. Podľa tradície klubu musely
byť hors d'oeuvres rozličného druhu a spôsobu, od
ktorých by človek zbláznel. Dívali sa na ne vážne,
lebo boly uznané za neužitočné výdavky, ako ce-
lý obed a celý klub. Podľa tradície musela byť po-
lievka ľahká a nenáročná — len akási jednoduchá
vigília pred rybacou hostinou. Hovor pri hostine
bol z tých podivných, ľahkých hovorov, ktoré ovlá-
dajú britskú ríšu a riadia ju potajme, ale predsa
by sotva poučil priemerného Angličana, ktorý by
ho vypočul. Ministrov spomínali len podľa krst-
ných mien a s blahosklonnosťou, ktorá bola presne
ustálená. Radikálneho kancelára pokladu, ktorého
strana Toryov nenávidela pre jeho upírstvo, vele-
bili pre jeho krátke básničky a pre spôsob, akým
pri honbách sedel na koni. O vodcovi Toryov, kto-
rého, ako sa predpokladalo, všetci liberáli nenávi-
deli pre tyranstvo, hovorili, ako o liberálovi a tak
ho aj chválili. Človek by bol myslel, že sú im poli-

tikovia veľmi dôležití a predsa im bolo u nich všetko dôležitejšie, ako ich politika. Pán Audley, predseda, bol láskavý, starší pán, ktorý nosil goliere podľa Gladstoneho a bol symbolom tej neskutočnej a predsa ustálenej spoločnosti. Nikdy nič nerobil — ani zlého. Nemal význam a nebol ani nadpriemerne bohatý. Vyznal sa však vo svete a to bolo dôležité. Strany ho nemohly ignorovať a keby sa bol chcel dostať do kabinetu, dozaista by sa tam bol dostal. Vojvodca Chester, podpredseda, bol mladší politik — začiatočník. Inakšie rečeno, bol to mládenec, starostlivo učesaný, pehavý, priemerne inteligentný a mal veľké majetky. Jeho vystúpenie vo verejnosti bolo vždy úspešné a zásady dosť простé. Ak mu prišiel na um nejaký žart, povedal ho a uznali ho všetci za skvelý. Keď si nespomenul na vtip, poznamenal, že čas nie je vhodný na žarty, a pokladali ho hneď za vážneho, schopného človeka. V súkromnom živote a v klube sebe rovných bol celkove príjemný klebetár, úprimný ako žiačik. Pán Audley, ktorý sa politikou nikdy nezaoberal, zaujal k nej postoj oveľa vážnejší. Niekedy prekvapil spoločnosť, dávajúc im vedieť, že medzi liberálom a konzervatívom je istý rozdiel. On bol konzervatívny aj vo svojom súkromnom živote. Pramienok šedých vlasov nechával na šiji splývať cez golier, ako štátnici dávnych čias, takže, keď ho niekto videl zozadu, mal dojem, že vidí muža, ktorého vláda potrebuje. Odpredu podobal sa pokojnému a sám so sebou spo-

kojnému starému mládencovi, bývajúcemu v Albany a to bola skutočná pravda.

Ako som už povedal, okolo stola na terase bolo štyriadvadsať miest a len dvanásť členov klubu. Mohli teda zaujať terasu spôsobom čo najprepychovejším. Obsadili všetci vnútornú stranu stola a nemajúc teda nikoho pred sebou, mohli sa nerušene kochať výhľadom do záhrady, ktorej farby boli živé, i keď večer prišiel skôr, než je v tú ročnú dobu zvyčajné. Predseda sedel v prostriedku a podpredseda na konci, po jeho pravom boku. Len čo sa sišlo všetkých dvanásť členov klubu, bolo zvykom (pre akúsi neznámu príčinu), že sa všetci pätnásti časníci postavili za nich ako čestná čata vojakov, vzdávajúca česť svojmu panovníkovi, a majiteľ hotelu sa ukláňal so žiariacim úžasom, ako by prvý raz videl rybárov v svojom živote. Predtým však, než zaštrngala prvá vidlička alebo nôž, armáda služobníctva zmizla. Ostal len jeden či dvaja, ktorí rozdali a sobrali taniere, mihajúc sa okolo stola v smrteľnom tichu. Pán Lever, pravda, v záchvatoch zdvorilosti, zmizol oveľa skorej. Keby som tvrdil, že sa opäť pozitívne objavil, zveličoval by som skutočne až neúctivo. No, pravdou je, že keď došlo na rybacinu, teda hlavný pokrm večere, objavil sa — ako vám to povedať? — ako tieň, alebo azda len premietnutie jeho osoby, ktoré dávalo tušiť, že sa nachodí v blízkosti. Posvätný rybací pokrm pozostával (pre nezasväteného) z ohromného pudingu podoby a veľkosti svadob-

ného koláča, v ktorom stratilo svoju pôvodnú, Bohom mu danú podobu množstvo zaujímavých rýb. Dvanásť verní rybári chytili svoje slávne rybacie nože a vidličky a priblížili sa k pudingu tak vážne, ako by stál každý kúsok pokrmu aspoň toľko, ako strieborná vidlička, s ktorou ho jedli. A, pokiaľ viem, mali pravdu. Tento pokrm zjedli v dychtívom mlčaní a len vtedy, keď už bola misa temer prázdna, vyslovil mladý vojvodca rituálnu poznámku :

— Inde ho nevedia pripraviť, len tu.

— Nikde, — riekol pán Audley hlbokým basom, obracajúc sa k rečníkovi a kyvkajúc ctihodnou hlavou. — Nikde, uisťujem vás, len tu. Hovorili mi, že v Café Anglais . . .

Tu ho vyrušilo a temer vzrušilo to, že mu odniesli tanier, ale podarilo sa mu nájsť cennú niť myšlienok. Pokračoval :

— Hovorili mi, že v Café Anglais ho vedia tak isto pripraviť. — Nie, nie je to také, pane, — vyhlásil, opálajúc nemilosrdne hlavou ako sudca nad životom a smrťou. — Hovorím : nie je to také.

— Preceňujú spomínaný lokál, — povedal plukovník Pound, prehovoriac, keď sa nemýlim, prvý raz po niekoľkomesačnom mlčaní.

— Oh, neviem, — poznamenal vojvodca z Chesteru, ktorý bol optimista. — Je to v určitom ohľade veľmi dobré miesto. Neprekonáte ho . . .

Čašník rýchle prešiel miestnosť a náhle sa zarazene zastavil. Zastal tak tíško, ako ticho bol kráčal,

ale láskaví páni tak veľmi privykli na bezchybný chod stroja, ktorý ich obklopoval a udržiaval ich život, že čašník, chovajúci sa nezvyčajne, pôsobil ako trhnutie alebo zaškrípanie stroja. Cítilli to isté, čo by ste cítili vy alebo ja, keby sa stal neživý svet odrazu neposlušným — keby zrazu pred nami stoličky utekaly.

Čašník chvíľu vyvaľoval oči a na tvárach hostí sa objavila rozpačitosť, ktorá je plodom našej doby. Je to akási moderná kombinácia ľudomilstva a hrozne modernej priepasti medzi dušami bohatých a chudobných. Starosvetský šľachtic bol by čašníka ovalil čímkoľvek, čo by mu bolo prišlo do ruky ; prázdnu fľašou alebo peniazmi. Pravý demokrat by sa ho bol spýtal s odtienkom priateľstva v hlase, čo, do paroma, hľadá. Lenže títo moderní plutokrati nezniesli v svojej blízkosti chudobného človeka ani ako svojho otroka, ani ako priateľa. Keď bola so služobníctvom galiba, bol to len nepríjemný zmätok. Nechceli byť brutálni a báli sa, že bude treba byť uznanlivými. Želali si, aby to — nech už to bolo čokoľvek, bolo odbavené a preč. A bolo preč. Čašník, keď stál niekoľko sekúnd napnute ako ustrnulý, obrátil sa a odbehol ako šialený.

Keď sa na terase znovu objavil, vlastne len vo dverách, bol v spoločnosti iného čašníka, ktorému niečo šepkal a rozhadzoval rukami s prudkosťou južana. Potom prvý čašník odbehol a nechal vo dverách druhého. O chvíľočku sa vrátil s tretím

časníkom. Onedlho sa aj štvrtý časník pripojil k naráchlo svolanej synode a teraz pán Audley uznal, že musí prerušiť mlčanie už v záujme taktu. Miesto prezidentského cengáča hlasne zakašľal a povedal :

— Mladý Moocher vykonal v Burme skvelý čin. Žiaden národ na svete nemôže mať . . .

Piaty časník pribehol k nemu rýchlosťou strely a zašepkal mu do ucha :

— Ľutujem, ale je to neodkladná vec. Mohol by s vami hovoriť pán šéf ?

Predseda sa s nevôľou obrátil a díval sa, ako by neveril vlastným očiam, na pána Levera, ktorý prichádzal rýchlymi, plantavými krokmi. Chôdza dobrého hostiteľa bola síce jeho zvyčajná chôdza, ale nemal zvyčajnú tvár. Miesto farby rýdzej medzi bola teraz jeho tvár chorobne žltá.

— Odpušte, prosím, pán Audley, — ozval sa, dychčiac astmaticky. — Mám veľký strach, lebo vám odniesli taniere i s nožmi a vidličkami.

— Áno, dúfam, že ich odniesli, — pripustil prezident nie bez humoru.

— Vy ste ho videli? — zafučal majiteľ rozčúlene. — Videli ste časníka, ktorý ich odniesol ? Poznáte ho ?

— Či poznám časníka ? — zvolal pán Audley rozhorčene. — Samozrejme nie !

Pán Lever rozhodil ruky ako v smrteľnom zápase.

— Neposlal som ho, ja nie ! Ani neviem, kedy

a prečo prišiel. Poslal som svojho čašníka po taniere a ten zbadal, že už nie sú na stole.

Pán Audley hľadel tak zmätene, že nepôsobil dojmom muža, ktorého by mohla vláda potrebovať; zpočiatku všetkých len lesný muž, plukovník Pound sa zmohol na slovo. Zmätok ho galvanizoval k nadprirodzenému životu. Vstal meravo, nechávajúc ostatných sedieť, zastokol si cviker na nos a spýtal sa drsným polohlasom, ako by bol zabudol, ako má tvoriť hlas:

— Myslíte, že niekto ukradol naše náčinie?

Hotelier zopakoval smrteľné gesto s bezmocnosťou ešte väčšou ako prv a tým razom boli všetci sediaci na nohách.

— Sú tu všetci čašníci? — vyzvedal plukovník tichým, drsným hlasom.

— Hej, povšimol som si, že sú tu všetci, — zvolal vojvodca, zmršťiac chlapeckú tvár. — Keď prídu, vždy ich porátam, lebo vynímajú sa tak interesantne, keď stoja v rade pri stene.

— Ale nemôžete si ich presne zapamätať, — začal pán Audley váhavo.

— Viem sa rozpamätať na všetkých, hovorím vám! — zvolal vojvodca rozčúlene. — Nikdy tu nebolo viac ako pätnásť čašníkov a dnes boli tiež pätnásť, prisahám, ani viac, ani menej.

Majiteľ sa k nemu obrátil s triaškou úžasu.

— Hovoríte..., hovoríte, že ste tu videli všetkých mojich pätnástich čašníkov?

— Ako zvyčajne, — prisvedčil vojvodca. — No a prečo som ich nemohol vidieť ?

— Preto, — odvetil Lever s ostrejším prízvukom, — len preto, že ste ich nemohli vidieť. Jeden z nich leží mŕtvy v svojej izbe.

Po týchto slovách nastal okamžik strašného ticha. Možno, že (tak nadprirodzeným je slovo «smrť») každý z tých márnivých ľudí hľadel chvíľu na vlastnú dušu a videl ju maličkú ako uschnuté zrnko hrachu. Jeden z nich — tuším vojvodca, — povedal s idiotickou láskavosťou boháčov :

— Čím by sme mu mohli pomôcť ?

— Mám tam kňaza, — povedal Žid s troškou pohnutia.

Potom, ako na volanie hlasu osudu, prebudili sa ku skutočnému životu. Niekoľko strašidelných sekúnd naozaj mysleli, že pätnásty čašník bol duch nebohého. Pod tým dojmom onemeli, lebo duchov pokladali za neporiadok práve tak ako žobrákov. No spomienka na striebro porušila čaro nadprirodzenosti a prerušila, pretrhla ho s brutálnou reakciou. Plukovník prevrátil stoličku, keď sa rútil ku dverám.

— Ak sme tu mali aj pätnásteho čašníka, — volal, — tak ten pätnásty bol zlodej. Rýchle, utekajme dolu ku predným i zadným dverám, zaistite všetko a potom môžeme hovoriť. Tých štyriadvadsať perál stojí za námahu dostať ich nazpät.

Zdalo sa, že pán Audley bol zprvu v pomykove, či sa patrí, aby gentleman utekal pre takú vec, vi-

diac však vojvodcu rútiť sa dolu schodmi s mladistvou energiou, nasledoval ho, pravda, s trochu zrelšími pohybmi.

V tom okamžiku vbehol do miestnosti šiesty čašník a oznámil, že stĺpec tanierov našiel na bufete, ale strieborné náčinie nie.

Zástup hodovníkov a sluhov rútil sa dolu schodmi v dvoch skupinách. Väčšina rybárov s majiteľom hotelu utekala do predsiene a dožadovala sa informácií o východoch. Plukovník Pound s prezidentom a viceprezidentom a niekoľkými inými utekali chodbou, vedúcou k príchodom služobníctva, lebo mysleli, že tým smerom mohol zlodej najľahšie ujsť. Náhliac sa popri výklenku šatne, zbadali tam malú, do čiernych šiat oblečenú postavu, ktorú pokladali za zriadenca. Stála v pozadí, v tieni šiat.

— Haló, vy tam, — zvolal vojvodca — nevideli ste tu nikoho ?

Malá postava neodpovedala na otázku priamo, ale podotkla :

— Azda mám, čo hľadáte, pánovia.

V prekvapení nerozhodne zastali. On však zašiel do úzadia a vrátil sa, majúc obidve ruky plné li-gotavého striebra. Položil ho na pult ako predavač. Ležalo tam tucet podivuhodne formovaných no-žov a vidličiek.

— Vy ... vy ..., — začal plukovník, teraz už úplne strácajúc duševnú rovnováhu. Potom však zazrel, že malý muž má na sebe kňazské šaty a že

oblok v pozadí je rozbitý, ako by ním bolo niečo násilne preniklo.

— Tieto veci sú oveľa cennejšie, než by mohli byť uložené v šatni, či nie? — spýtal sa malý kňaz dobrosrdečne.

— Ukradli ste . . . , ukradli ste tieto veci? — jačtal pán Audley s prekvapenými očami.

— Ak som ich ukradol, aspoň vám ich zas vraciam, — odpovedal kňaz žartom.

— Vy ste ich však nevzali, — vyhlásil plukovník, dívajúc sa stále ešte na rozbitý oblok.

— Poviem pravdu: skutočne som ich nevzal, — povedal kňaz s humorom a posadil sa na stoličku.

— Ale viete, kto ich ukradol, — riekol plukovník.

— Nepoznám ho podľa pravého mena, ale poznám trochu silu jeho tela a viem veľmi veľa o jeho duševných ťažkostiach. Fyzický úsudok som si o ňom vytvoril, keď ma chcel zadrhnúť, duševný zas, keď sa kajal.

— Oh, čo hovoríte? Kajal sa? — zvolal mladý vojvodca, smejúc sa krákavo.

Otec Brown vstal, založil ruky za chrbát a povedal:

— Nezvyčajné, čo, že by sa zlodej a tulák kajal, kým mnoho tých, ktorí sú bohatí a zabezpečení, ostávajú zaťatí a ľahkomyseľní, bez ovocia pre Boha i pre ľudí. Týmto však, odpusťte, zachádzate trochu do môjho revíru. Ak pochybujete o kajúcnosti ako o skutočnosti praktickej ceny, prosím,

tu sú vaše nože a vidličky. Vy ste dvanásti verní rybári a tu sú všetky vaše strieborné ryby. Ja však, z Jeho vôle, som rybárom ľudí.

— Vylovili ste toho muža ? — spýtal sa plukovník, sťahujúc obočie.

Otec Brown pozrel otvorene do jeho očí.

— Áno, — povedal, — vylovil som ho neviditeľnou udicou a neviditeľným vlasom, ktorý je taký dlhý, že dosiahne až na koniec sveta, ale predsa sa môže pritiahnuť nazpät jediným trhnutím.

Nastala dlhá pauza. Všetci odišli, aby odniesli nájdené striebro svojim druhom, alebo aby oznámili nezvyčajnú záležitosť hotelierovi, len plukovník ostal sedieť na pulte so zachmúrenou tvárou a opálajúc dlhými, tenkými nohami, hrýzol čierne fúzy.

— Musel byť veľmi obratný, ale myslím, že poznám aj obratnejšieho, — povedal napokon plukovník.

— Hej, bol šikovný, — odvetil druhý, — ale neviem koho myslíte pod tým druhým.

— Vás ! — zasmial sa plukovník. — Nemajte strachu, nechcem ho dať za mreže, ale dal by som za to nejednu striebornú vidličku, keby som zvedel, ako ste sa zamiešali do veci a ako ste od neho všetko získali. Myslím, že ste najpodkutejší medzi nami.

Otcovi Brownovi sa zrejme väčšmi páčila melancholická úprimnosť vojaka ako jeho slová. Usmievajúc sa povedal :

— Nesmiem vám prezradiť nič o jeho osobe a živote, ale nemám nijakej príčiny, pre ktorú by som vám nemohol rozpovedať vonkajšie skutočnosti, ktoré som tu získal.

Po týchto slovách preskočil pult, posadil sa vedľa plukovníka a opáľal krátkymi nohami ako chlapec. Potom tak ľahko, ako by ju rozprával svojmu priateľovi pri vianočnom kozube, rozpovedal mu celú históriu.

— Viete, pán plukovník, — začal, — zavreli ma do tamtej izby. Robil som svoju robotu, keď som náhle počul dvoje nôh, ktoré na chodbe tancovaly nejaký nezvyčajný tanec smrti. Najprv sa ozvaly vždy rýchle, smiešne krôčky, podobajúce sa krokom človeka, ktorý sa stavil, že bude chodiť po špiciach ; po nich prišly pomalé, nedbalé, vrzgajúce kroky, podobajúce sa krokom urasteného človeka, ktorý sa prechádza s cigarou v ústach. No obidvoje, prisahám, pochádzalo od toho istého páru nôh a striedaly sa neprestajne : najprv beh a potom chôdza a po tej zas beh. Divil som sa trochu a potom veľmi ; nešlo mi do hlavy, prečo chodí niekto takým dvojakým spôsobom. Jeden druh jeho krokov som poznal, boly ako vaše, pán plukovník. Boly to kroky dobre živeného gentlemana, čakajúceho na niečo, ale prechádzajúceho sa skôr preto, že je duševne čulý, nie že by bol netrpezlivý. Vedel som, že poznám aj druhý druh krokov, ale nemohol som si spomenúť, aký je to druh. Nevedel som napochytne, akého divého tvora som

stretol a kde vo svete, ktorý by sa bol namáhal na špiciach takým nezvyčajným spôsobom. Potom som počul štrnganie tanierov a dostal som takú jasnú odpoveď, ani čo by mi ju bol dal svätý Peter. Bola to chôdza čašníka — chôdza s telom nakloneným dopredu, s očami sklopenými, s vankúšikmi prstov nôh pritlačenými o podlahu, s vlajúcimi krídlami kabáta a s uterákom. Potom som uvažoval minútu a pol a myslím, že som videl schému zločinu tak jasno, ako by som ho bol zosnoval sám.

Plukovník Pound hľadel na neho s dychtivou zvedavosťou, ale vyprávajúci upieral svoje prívétivé šedé oči s triezvou pozornosťou na povalu.

— Zločin, — povedal pomaly, — ako každé umelecké dielo... Nepozerajte na mňa tak udivene; zločiny nie sú jedinými umeleckými dielami, vychádzajúcimi z pekelskej dielne, ale každé umelecké dielo, už či je dielo božie, alebo dielo čerta, má tú význačnú vlastnosť, že jeho jadro je prosté, jednoduché, nech už je jeho prevedenie akékoľvek komplikované. Tak napríklad v Hamletovi hrobárova smiešnosť, kvety šialeného dievčaťa, fantastická nádhera Osríka, bledosť ducha a škeriaca sa lebka sú nezvyčajnosti, spletené do venca okolo prostej, tragickej postavy muža v čiernom. Tu zase, — povedal s úsmevom a pomaly sa spustil so svojho miesta, — tu ide tiež o jednoduchú tragédiu muža v čiernom... Hej, — pokračoval, keď videl, že plukovník je udivený, — celý ten príbeh sa krúti okolo čierneho kabáta. I v tomto príbehu, ako

v. Hamletovi, sú rokokové výstrednosti... , povedzte, vy. Máme tu mŕtveho čašníka, ktorý tu bol živý, keď nemohol byť tu ; máme tu neviditeľnú ruku, ktorá sobrala vaše striebro a rozplynula sa ako vzduch. No každý dômyselný zločin sa zakladá na nejakom jednoduchom fakte... na nejakej skutočnosti, ktorá sama o sebe nie je tajomná. Mystifikácia záleží v jeho skrytosti, v tom, že ľudské myšlienky sú svedené nabok. Tento rozsiahly, dômyselný a (pravda, za zvyčajných okolností) veľmi výnosný zločin, bol vystavený na jednoduchej skutočnosti, a to tej, že večerný úbor gentlemana a čašníka je totožný. Všetko ostatné je iba hra, ale, pravda, veľmi dobrá hra.

— Počkajte, — povedal plukovník, vstávajúc a gániac na svoje topánky, — neviem, či vám dobre rozumiem.

— Pán plukovník, — riekol Otec Brown, — hovorím vám, že ten archanjel bezočivosti, ktorý ukradol vaše striebro, prešiel sem a tam v záplave svetla mnohých lúčov a pred očami všetkých prítomných. Neukrýval sa v temných kútoch, kde by bol býval podozrivý. Pohyboval sa ustavične na osvetlených chodbách a v miestnostiach, ale nech už prišiel kdekokoľvek, budil dojem, že je na svojom mieste. Nespytujte sa, ako vyzeral. Vy sám ste ho dnešného večera videli aspoň šesť alebo sedem ráz. Čakali ste s ostatnými pánmi v prijímacom salóne na konci chodby s terasou. Kedykoľvek prišiel medzi vás, prišiel ako čašík, s nachýlenou:

hlavou, vlajúcim uterákom a náhliacimi sa nohami. Vybehol na terasu, upravil niečo na stole a náhlil sa späť popri písárni. V okamžiku, keď sa dostal pred oči majiteľa hotelu a čašníkov, stal sa každým kúskom svojho tela iným mužom, každým pohybom: ponevierať sa medzi služobníctvom s tou ľahostajnou bezočivosťou, na ktorú čašníci zvykli v styku so zákazníkmi. Nedivili sa, že taký švihák chodí po všetkých kútoch domu tak, ako zvieratá v zoologickej záhrade, lebo vedeli, že je najvýznačnejšou vlastnosťou ľudí z vznešenej spoločnosti ísť tam, kam sa im práve zapáči ísť. Keď sa prechádzkou dostatočne unudili mohol sa obrátiť a ísť nazpät; v tieni klenutia premenil sa, ako na švihnutie čarovného prútika a prišiel medzi rybárov v podobe ich poslušného služobníka. Prečo by pánstvo obzeralo nejakého čašníka? Prečo by čašníci podozrievali prechádzajúceho sa gentlemana z vyšších kruhov? Raz, dva razy zahral tento svoj výstup celkom chladnokrvne. Potom požiadal v súkromnej miestnosti majiteľa hotelu o sódovú vodu a prehlásil živo, že si ju odnesie na stôl, a urobil to; preniesol fľašu rýchle vaším kľbkom ako čašínik, ktorý plní daný mu rozkaz. Pravda, toto nemohlo dlho trvať. Ale nemuselo trvať dlhšie, len do ukončenia rybacieho pokrmu.

Najťažší bol okamžik, keď čašníci stáli v rade za stoličkami hostí, ale vedel sa postaviť tak šikovne do kúta, že čašníci ho mali za hosta a hostia za čašníka. Potom už išlo všetko hladko. Keď ho videl čašínik inde, nie za stolom, videl len nudia-

ceho sa gentlemana. Len na to musel dávať pozor, aby bol v rozhodujúcej chvíli o dve minúty skorej pri stole než ostatní čašníci, keď bolo treba vziať so stola tanieru po rybacom pokrme. A bol. Odniesol tanieru na bufet, napchal si striebro do náprsných vrecák a utekal ani zajac (počul som ho prichádzať) až po šatňu. Tam sa premenil v plutokrata — v putokrata, odvolaného obchodnou záležitosťou. Bolo mu načas len lístok odovzdať a mohol tak elegantne odísť, ako bol prišiel. Lenže v šatni som bol v tej chvíli ja.

— Čo ste urobili? — zvolal plukovník nezvyčajne živo. — Čo vám povedal?

— Odpusťte, prosím, moja histórka tu končí, — povedal kňaz neúprosne.

— A zaujímavejšia začína, mrmlal plukovník. — Myslím, že som pochopil jeho odborný trik, ale nazdám sa, že ste mi nevysvetlili svoj fígel.

— Musím už odísť, — povedal Otec Brown.

Kráčali spolu do vestibulu, kde zazreli pehavú tvár mladého vojvodu, ktorý sa k nim náhlil.

— Podťe, Pound, — zvolal zadychčane. — Všade som vás hľadal. Pokračujeme v hodovaní. Starý Audley mal reč na oslavu zachráneného nášho striebra. Musíme zaradiť nový obrad na pamiatku tejto udalosti... Vy ste ich získali späť, nuž povedzte, čo by ste navrhli?

— Nuž, — začal plukovník, dívajúc sa na vojvodu s posmešným súhlasom, — navrhujem, aby sme od dnešného dňa nosili zelené kabáty miesto

čiernych. Človek nikdy nevie, aký omyl môže nastať, keď vyzerá ako čašník.

— Oh, paroma ! — odporoval mladý muž. — Gentleman sa nikdy nepodobá čašníkov.

— A čašník gentlemanovi, keď sa nemýlim ?
— povedal plukovník s ostrým posmeškom, — Velebný pane, váš priateľ musel byť veľmi elegantný, keď predstavoval gentlemana.

Otec Brown zapnul svrchník až po krk, lebo noc bola búrlivá, a vzal zo stojanu svoj dáždník, ktorý bol práve taký obnosený ako jeho šaty.

— Hej, — povedal, — ťažko byť gentlemanom, ale, viete, už som aj na to neraz myslel, že nie je to ťažšie, ako byť čašníkom.

Po týchto slovách s krátkym »dobrú noc« otvoril ťažké dvere paláca rozkoše. Zlatá brána sa za ním zavrela a on sa čulo pustil do vlhkých, temných ulíc, aby chytil omnibus za penny.

IV.

Lietajúce hviezdy

V svojej veľmi mravnej starobe bol by Flambeau riekol :

— Najkrásnejší zločin, ktorý som spáchal, bol divnou shodou okolností mojím posledným. Spáchal som ho na Vianoce. Ako umelec, snažil som sa vždy prispôbiť zločiny sezóne alebo krajine, v ktorej som sa práve nachádzal, voliac tú alebo onú terasu či záhradu ku katastrofe, ako k nejakej umeleckej skupine. Šľachticov treba obrať v priestranných sálach, obložených dubom, kdežto Židia mali by sa zrazu, bez potuchy ocitnúť bez grajciara medzi svetlami a zástenami Café Riche. Práve tak v Anglicku, keď som chcel obrať nejakého dekana o jeho poklad (čo nie je také ľahké, ako si myslíte), želal som si ako okolie zelené lúky a šedé veže mesta s katedrálou. Podobne vo Francúzsku, keď sa mi podarilo ukmasnúť peniaze nejakému bohatému sedliakovi (čo je temer nemožné), upokojovalo ma, keď som videl jeho hlavu obkolesenú šedou linajou ostrihaných topoľov a tými nádhernými pláňami Galie, nad ktorými sa vznáša mohutný duch Milletov.

Teda dobre, môj posledný zločin bol vianočný zločin, veselý, pohodlný zločin v anglickej strednej triede, zločin Charlesa Dickensa. Uskutočnil som ho v dobrom, starom meštianskom dome blízko Putney, v dome s predjazdom, vybudovaným v podobe polmesiaca, v dome s maštalami po strane, v dome s menom nad záhradnou bránou, v dome s opičím stromom. Dosť ! Poznáte domy takého druhu. Myslím naskutku, že moje napodobenie Dickensonovho slohu bolo podarené a literárne. Škoda len, že som sa toho večera kajal.

Flambeau by potom pokračoval, vyprávajúc tú histórku po jej vnútornej stránke, lebo po tej stránke bola zvláštna. Keď sa ale dívame na ňu z vonkajšej stránky, zdá sa byť úplne nepochopiteľná a z tejto vonkajšej stránky musí ju nezasvätený študovať. Vychádzajúc z tohoto stanoviska, môžeme povedať, že dráma započala, keď predné dvere domu s maštalami sa otvorily do záhrady s opičím stromom a mladé dievča vyšlo, aby krmilo chlebom vtáky popoludní druhého vianočného sviatku. Mala peknú tvár s krásnymi hnedými očami ; jej postava sa však vymykala každej predstave, lebo bola tak zababušená do hnedých kožušín, že ťažko bolo uhádnuť, pokiaľ siahaly vlasy a kde začínala kožušina. Nebyť jej pôvabnej tváre, mohli ju pokladať za malého, tmoliaceho sa medveďa.

Zimné popoludnie červenalo sa už na večer a rubínové svetlo zaplavovalo záhony bez kvetín, na-

plňujúc ich dušami mŕtvych ruží. Na jednej strane domu stála maštaľ, na druhej aleja či rad vavrínov viedol do záhrady v pozadí. Mladá dáma, keď nasypala vtákom chlieb (toho dňa už štvrtý alebo piaty raz, lebo pes ho vždy sožral), kráčala skromne záhonom vavrínov k lesknúcej sa stene brečtanu v pozadí. Tam vykrikla od údivu, predpísaného alebo skutočného, keď pozrúc na vysoký múr, tyčiaci sa nad ňou, videla ho obsadený nejakou fantastickou postavou.

— Och, nesoskakujte, pán Crook ! — zvolala trochu pobúrená. — Stena je veľmi vysoká.

Indivídium, sediace na hraničnej stene ako na nejakom vzdušnom koni, bol hranatý, vysoký mladý mužský s tmavými vlasmi, trčiacimi ako kefa, inteligentných, ba ušľachtilých črt, ale žltkastej, temer cudzokrajnej pleti. Táto skutočnosť bola tým zrejmejšia, že mal divočervenú viazanú, jediná časť jeho obleku, o ktorú, ako sa zdalo, starostlivo dbal. Nedbal však ani za mak ustrašenej výstrahy dievčaťa, ale soskočil ako lučná kobylka vedľa nej do hĺbky, kde si mohol zlomiť nohy.

— Myslím, že som bol pokladaný za pobehaja, — riekol pokojne, — a nepochybujem, že by som ním bol, keby som sa nebol narodil v tom peknom dome vedľa dverí. No nevidím v tom nič zlého.

— Ako môžete tak rozprávať o tej veci ? — odporovala ona.

— Dobre, — on na to, — keď ste sa narodili na

nepravej strane múru, nevidím v tom nič zlého, keď sa cezeň preškriabete.

— Nikdy neviem uhádnuť, čo povieť v najbližšej chvíli, alebo vykonáte, — riekla ona.

— Často to ani ja neviem. Viem len, že som teraz na pravej strane múru, — odvetil pán Crook.

Mladá dáma sa ho usmiata spýtala :

— A ktoráže je tá pravá strana ?

— Tá, na ktorej vy stojíte, — odvetil mladý mužský menom Crook.

Keď potom šli spolu medzi vavrínmi k prednej záhrade, ozvala sa tri razy húkačka motorového vozidla, prichádzajúceho bližšie a bližšie a voz nádhernej rýchlosti, veľmi elegantný, bledo zelený, zastavil pri predných vrátach ako vták a stál, ťažko oddychujúc.

— Haló, haló, tu je niekto, narodený na pravej strane. Nevedel som, slečna Adamsová, že váš Santa Claus je taký moderný, — riekol mladý mužský s červenou mašľou.

— Och, to je môj krstný otec, sir Leopold Fischer. Prichádza vždy na vianočné sviatky.

A po malej nevinnej pauze, ktorá ale nevedomky prezrádzala akýsi nedostatok nadšenia, Ruby Adamsová dodala :

— Je veľmi láskavý.

John Crook, žurnalista, počul už o tomto vynikajúcom magnátovi a nebolo jeho vinou, keď magnát z City doposiaľ nepočul o ňom, lebo v istých článkoch Poľnice a Nového Veku písalo sa o sirovi Leopoldovi veľmi prísne. Ale nehovoril nič, len

namrzene prizeral, ako sa skladajú s motorového vozidla, čo bol proces dosť zdĺhavý. Urastený, úhladný šofér v zelenej uniforme vystúpil, složil sira Leopolda na prah, potom ho začal vybaľovať, ako voľajakú veľmi starostlivo chránenú batožinu. Pokrývok bolo dosť, aby naplnily celý bazár. Kožušiny všetkých možných lesných zvierat, šály všelijakých farieb odmotával jednu po druhej, až sa z tej motanice vymotalo čosi človeku podobného, prívetivého, ale ako cudzinec vyzerajúci starý pán so šedivou kozacou briadkou a žiariacim úsmevom, ktorý si trel rukavice jednu o druhú.

Než sa toto zjavenie dokonalo, otvorily sa obidve krídla dverí uprostred predsieni a plukovník Adams (otec kožušinovej mladej dámy) vystúpil sám, aby uvítal svojho znamenitého hosťa. Bol vysoký, slnkom opálený a veľmi zamĺkly mužský, ktorý nosil červenú čiapku fajčiarov ako fez, čo mu dodávalo vzhľad anglického sirdara, alebo pašu z Egypta. S ním prišiel z domu aj jeho švagor, ktorý nedávno pricestoval z Kanady, urastený, temer valibukovský mladý farmár s plavou bradou, menom James Blount. A spolu s týmto vyšla z domu aj dosť bezvýznamná postava farára zo susedného rímskokatolíckeho kostola, lebo plukovníkova nebohá žena bola katolíčka a deti, ako sa v takých prípadoch často stáva, boli vychované v jej viere. Na tomto kňazovi zdalo sa byť všetko všedné, ba aj jeho meno, Brown, ale plukovník nachodil na ňom vždy niečo spoločenského a často ho zval k rodinným shromaždeniam.

Vo veľkej vstupnej sieni bolo dosť miesta i pre sira Leopolda a jeho obaly. Portál a vestibul boli neúmerne veľké a tvorily veľkú miestnosť s dvermi na jednom a piatimi schodmi na druhom konci. Nad veľkým kozubom, nad ktorým visel plukovníkov meč, bolo vymotávanie sira Leopolda skončené a spoločnosť, rátajúc do toho aj zádušného Crooka, bola predstavená sirovi Leopoldovi Fischerovi. Tento ctihodný finančník zápasil, ako sa zdalo, ešte vždy s jednotlivými súčiastkami svojho dobre podšitého úboru. Napokon vytiahol z najvnútornejšieho úkrytu kabáta čiernu podlhovastú škatuľku, o ktorej sa žiariacou tvárou vyhlásil, že skrýva darček pre krstnú dcéru. S nepredstieraným chvastúnstvom, ktoré malo čosi odzbrojujúceho, držal púzdro pred očami všetkých, stisnutím gombíku ho otvoril a oslepil všetkých prítomných. Bolo to také, ako keby bol pred ich očami vystrekol kryštálový prameň. Na lôžku z oranžového zamatu ležaly, ako tri vajíčka, tri nádherné biele diamanty, ktoré zažihaly plamene. Fischer stál blahosklonne a, opíjajúc sa prekvapením i nadšením dievčaťa, zmlknutého údivom, i drsným ďakovaním plukovníkovým i úžasom celej skupiny.

Vracajúc zas púzdro do vrečka, riekol Fischer :

— Teraz ich zas uloží. Musel som dávať veľký pozor, privážajúc ich sem. Sú to tie tri africké diamanty, ktoré nazvali Lietajúcimi hviezdami, pretože ich často ukradli. Túžia po nich všetci veľkí zločinci, ale aj tí menší v hoteloch a na uliciach

by sa sotva zdržali, aby sa za nimi nenačiahli. Mohol som ich stratiť cestou sem. Bolo to celkom možné.

Mužský s červenou mašľou zamrmľal :

— Myslím, že je to prirodzené. Nezazlievam im, keď žiadajú chlieb a vy im nedáte ani kameň, myslím, že si môžu kamene vziať.

Dievča zvolalo s nezvyčajným zápalom :

— Nechcem, aby ste takto hovorili. Hovorievate tak len od tých čias, čo ste sa stali takým strašným... ako sa tomu vraví? Viete, čo mienim. Ako menujete muža, ktorý by objal, povedzme, aj kominára ?

— Svätý, — riekol Otec Brown.

Sir Leopold sa arogantne vypäl :

— Myslím, že Ruby mienila socialistu, — riekol. Crook s nevoľou podotkol :

— Radikálom nevoláme človeka, ktorý žije v radosti, a konzervatív nie je ten, ktorý konzervuje marmeládu. A práve tak, uisťujem vás, neznačí slovo socialista toho, kto by azda túžil po spoločenskom večeri s kominárom. Socialista je meno muža, ktorý chce, aby boly všetky komíny dobre vymetené a všetci kominári dostali plácu za svoju prácu.

Farár sa vmiešal do reči tichým hlasom :

— Ten, ktorý vám nechce dovoliť, aby ste mali svoje vlastné sadze.

Crook sa poďíval na neho s údivom, ba s úctou v oku.

— A chce niekto mať svoje sadze ? — spýtal sa.

— Azda chce, — odvetil Brown s leskom myšlienky v oku. — Počul som, že záhradníci hej. A spôsobil som raz šiestim deťom na Vianoce veľkú radosť, keď čert neprišiel, iba pomocou sadzí, použitých zvonku.

— Och, to je nádherné. Och, želala by som si, aby ste nám to tiež ukázali — zvolala Ruby.

Hrmotný Kanadčan pán Blount silným hlasom súhlasil a prekvapený finančník tiež (ale s horlivosťou oveľa menšou), keď na dvojité hlavné dvere ktosi zaklopal. Farár ich otvoril a objavila sa zas predná záhrada s opíčim stromom a všetkým ostatným, žiariaca teraz v nádhernom fialovom svetle zapadajúceho slnka. Obraz, objavivší sa ich očiam, bol taký bohatý na farby a taký divukrásny ako pozadie nejakej rozprávky ; zabudli na okamžik na bezvýznamnú postavu pred dvermi. Bol to zaprášený a ošúchaný kabát verejného posla.

— Kto je pán Blount ? — spýtal sa posol, držiac v ruke nejaký list. Pán Blount vykročil a zahrmostil, hlásiac sa k menu. Roztrhal obálku, zrejme prekvapený čítal lístok, jeho tvár sa trochu zachmúrila, potom zas vyjasnila. Obrátil sa k svojmu hostiteľovi :

— Neobťažovalo by vás to veľmi, keby ma tu dnes večer navštívil istý môj starý známy v obchodnej záležitosti ? — spýtal sa s tou spoločenskou zdvorilosťou, ktorej navykol v kolóniách. — Ide o Floriána, toho povestného akrobata a komi-

ka ; poznám ho už dlhé roky zo Západu (bol rodom francúzsky Kanadčan) a ako sa zdá, má pre mňa nejaké obchodné oznámenie.

— Pravda, pravda, milý brat, nech len príde, keď je to tvoj priateľ. Nepochybujem, že bude dobrým prírastkom našej spoločnosti, — odvetil plukovník bezstarostne.

Blount usmiaty zvolal :

— Oh, ten si bez dlhého prosenia začieni tvár pre zábavu ostatných. Uvidíte, oslní nás všetkých. Mne je to jedno, mám rád tie staré, veselé pantomimy, v ktorých si niekto, povedzme, sadne na klobúk.

— Len nie na môj, prosím, — ohradzoval sa sir Leopold dôstojne.

Crook vesele zvolal :

— Dobre, dobre, nehádajme sa. Sú ešte aj horšie žarty, ako keď si niekto sadne na klobúk.

Nechuť k mládencovi s červenou mašľou, vzburdená jeho lúpežníckymi rečmi a zreteľne viditeľnou dôvernosťou s peknou krstnou dcérou, prinútila Fischera povedať, čo možno s najväčšou dávkou sarkazmu, naduto :

— Nepochybujem, že ste našli ešte horšie. Aké sú, prosím ?

— Napríklad, keď má niekto hlavu len preto, aby mal jeho klobúk na čom sedieť — odvetil socialista.

— No, no, no, — zvolal kanadský farmár, aby ich svojím barbarským spôsobom udobril, — ne-
kazte veselý večer. Hovorím, aby sme dnes večer

usporiadali niečo pre spoločnosť. Nemusí to byť černenie tváre a sadanie na klobúky, keď také veci nemáte radi, ale niečo podobného. Prečo by sme nemohli mať pravú, starú anglickú pantomimu, — šaška, kolombínu a tak ďalej? Videl som ju, keď som opúšťal Anglicko. Bolo mi vtedy dvanásť rokov a žiari mi od tých čias v mozgu ako ohňostroj. Prišiel som do starej vlasti len toho roku a poznal som, že tá obyčaj vykapala. Neostalo nič, len niekoľko usmrkaných hier s vílami. Chcel by som divého pajáca, chcel by som vidieť, ako robia z policajta jaterničku, a zatiaľ mi ukazujú princezné s ich mravokárnymi rečmi pri mesiačku, modré vtáky, alebo niečo podobného. Modrý vták mi je ešte skôr po chuti a najväčšmi sa mi páči, keď sa premení na pajáca.

— Ja som tiež pre robenie jaterničiek z policajtov, — riekol Crook. — Je to lepšia definícia socializmu ako tá, ktorú sme pred chvíľou počuli. Ale prevedenie nebude asi ľahké.

— Ani za mak, — zvolal Blount nadšene. — Harlekynáda, to je najľahšie, čo môžeme uskutočniť, a to pre dve príčiny. Jednak môžeme extemporovať, ako chceme, jednak potrebujeme k tomu iba domáce náradie: stoly, vešiaky, krhlu a kôš na bielizeň a podobné veci.

Crook, chodiac okolo, horlive prikyvoval:

— To je pravda, ale bojím sa, že nenájdeme policajtské uniformy. V posledných časoch som nezabil ani jedného policajta.

Blount chvíľu tuho premýšľal, potom sa plesol po stehne a zvolal :

— Môžeme ju mať! Mám tu Floriánovu adresu a ten pozná v Londýne všetky costumiers. Zatelefonujem mu, aby priniesol oblek policajného strážnika so sebou, — navrhoval a skokom odbehol k telefónu.

— Och, to je skvostné, krstný otče, budem kolumbínou a ty budeš pajácom, — skríkla Ruby od radosti roztancovaná.

Milionár sa vypäl s akousi pohanskou dôstojnosťou.

— Myslím, drahá, že budeš musieť hľadať iného pajáca.

— Ja budem pajácom, keď chcete, — riekol plukovník Adams, vyťahujúc z úst cigaru pri týchto slovách, ktorými prvý raz zasiahol do debaty.

— Postavu pre pajáca máte, — ustálil žiariaci Kanadčan, vracajúc sa od telefónu. — Teda súci sme na to všetci. Pán Crook bude šášom; je žurnalista, pozná všetky staré vtipy. Ja môžem byť harlekýnom, lebo ten potrebuje len dlhé nohy, aby mohol poskakovať. Môj priateľ Florián telefonoval, že prinesie policajnú uniformu a cestou sa prezlečie. Môžeme to zahrať tu v predsieni a poslucháči môžu sedieť tam oproti, na širokých schodoch v radoch nad sebou. Hlavné dvere môžu tvoriť úzadie, už či otvorené alebo zavreté. Keď budú otvorené, uvidíte mesačnú záhradu, keď zatvorené, anglický interiér. Všetko ide vyčariť, — vysvetľoval a vy-

tiahnuc z vrecka kúsok biliárdovej kriedy, utekal sieňou a cez podlahu, v polovici medzi dvermi a schodmi, kreslil čiaru, kde sa malo začínať javisko.

Ako mohli celý ten nesmysel včas prichystať, ostalo hádankou, ktorá je navyš v dome, kde je mladosť; a mladosti bolo v dome toho večera, lebo to všetko nemohlo izolovať tie dve tváre a srdcia, z ktorých sálala mladosť. Ako to už býva, nápad stával sa divším práve krotkosťou meštianskej konvenčnosti, z ktorej vyvieral. Kolombína bola utešená v odstávajúcej spodnej sukni, ktorá sa podobala veľkému tienidlu lampy zo salónu. Šašo a pajác zabelili sa múkou od kuchárky, kým rúž dostali od slúžky, ktorá zostala (ako všetci kresťanskí dobrodinci) anonymná. Harlekýnovi, oblečenému už do strieborného papieru zo škatúl od cigár, len horko-ťažko zabránili v úmysle rozobrať starý, pamätný luster, pomocou ktorého sa chcel ozdobiť ligotavými hranolmi. Bol by svoj zámer uskutočnil, keby Ruby nebola vykutrala zahrabané papierové ozdoby z nejakej starej pantomimy, v ktorých vystupovala na nejakom rozprávkovom večierku ako kráľovná diamantov. Jej strýko, James Blount, bol celý divý od nadšenia; bol ako žiačik. Nečakane nasadil papierovú osliu hlavu Otcovi Brownovi, ktorý ju potom nosil trpezlivo, ba našiel aj nejaký tajný spôsob, ktorý mu umožňoval pohybovať ušami. Pokúsil sa pripnúť papierový somársky chvost ku krídlam ža-

ketu sira Leopolda Fischera, ale pokus bol s ne-
voľou odmietnutý.

— Strýko je splašený, — volala Ruby na Croo-
ka, keď ho ovenčila jaterničkami. — Prečo je
taký divý? — spýtala sa.

— Je harlekýnom k vašej kolombíne. Ja som
len šašo, ktorý robí staré vtipy, — odvetil Crook.

— Chcela by som, aby ste boli harlekýnom vy,
— riekla a nechala koniec jaterničkového venca
voľne splývať s pleca mladého muža.

Otec Brown, ktorý vedel dopodrobna všetko,
čo sa robilo za javiskom, a dostal zaslúžený po-
tlesk, keď šikovne premenil vankúš na bábiku,
obišiel javisko a posadil sa medzi poslucháčov
slávnostne ako dieťa, ktoré čaká na svoje prvé
matiné. Divákov bolo málo, dvaja-traja z miest-
nych priateľov, príbuzní a služobníctvo. Sir Leo-
pold sedel na prvom stupni a tienil so svojou
plnou a vždy ešte kožušinami obalenou postavou
výhľad malému farárovi za sebou; ale umelecký-
mi veličinami nebolo nikdy zistené, či duchovný
veľa stratil. Pantomima bola chaotická, ale nie
zlá; bola presiaknutá oduševnením improvizácie,
prichádzajúcej najmä od Crookovho šaša. Bol
nezvyčajne vtipný a toho dňa nadchnutý akousi
divou vševedúcnosťou, bláznovstvom rozumnej-
ším než svet, takým, ktoré prichodí na mladého
muža, keď uvidí na okamih istý výraz na istej
tvári. Pokladali ho za šaša, ale v skutočnosti bol
všetkým možným; autorom (pokiaľ bolo nejakého
autora), šepkárom, maliarom dekorácií, stavite-

lom kulís a predovšetkým orchestrom. V náhlych prestávkach svojho namáhavého výkonu vrhol sa v plnej paráde ku klavíru a vytĺkal z neho populárne melódie práve tak absurdné ako pri-merané.

Vyvrcholením toho a všetkého ostatného bol okamih, keď sa obidve krídla hlavného vchodu v pozadí javiska rozcabrily, ukazujúc utešenú mesačnú záhradu, ale súčasne a ešte markantnejšie povestného odborného hosťa, veľkého Floriána, prezlečeného za policajta. Šašo zahral na klavíri sbor strážnikov v »Pirátoch v Penzake«, ktorý však prehlušil hromový tleskot, lebo každé hnutie veľkého komika bolo obdivuhodným i keď zdržanlivým chovaním sa policajta. Harlekýn k nemu priskočil a narazil mu jeho prilbu. Zatiaľ čo klavirista hral »Kde si našiel ten klobúk«, pozeral policajt so skvostne strojeným prekvapením a v tom priskočil k nemu harlekýn zas a udrel ho opätovne (zatiaľ, čo klavirista zahral niekoľko taktov z »Dostali sme ešte jednu«). Na to harlekýn vletel policajtovi priam do náručia a padol na neho za veľkého potlesku. A vtedy, keď ten cudzí herec padol, nastalo to preslávené napodobenie mŕtveho muža, o ktorom v Putney dosiaľ kolujú legendy. Bolo temer nemožno veriť, že by mohol živý človek vyzerať taký bezvládný.

Silák harlekýn si ho prehodil ako vrece a krútil sa s ním, pričom klavír drnčal šialené žartovné nápevy. Keď harlekýn zdvihol strážnika zo zeme,

šašo hral: »Prebúdzam sa zo snov o tebe«. Keď si ho prehodil cez plece, »So svojím batôžkom na chrbte« a keď ho napokon harlekýn pustil na zem, až telo policajta presvedčivo zadunelo, šialenec pri klavíri vpadol s pesničkou: »Poslal som list svojej láske a cestou som ho stratil.«

Pri tejto hranici duševnej anarchie výhľad Otca Browna bol zas úplne zatienený, lebo magnát z City vstal, vztýčil sa v celej svojej výške a začal prehrabávať všetky svoje vrecká. Potom nervozne sadol, ohmatával sa neprestajne a znovu vstal. Na okamih sa zdalo celkom vážne, že chce ísť na javisko, potom hodil divý pohľad na šaša hrajúceho na klavíri a mlčky vybehol z miestnosti.

Kňaz díval sa už len niekoľko minút na absurdný, ale nie pôvabný tanec amatéra harlekýna nad jeho nádherne bezvedomým nepriateľom. So skutočným, čo aj divým umením, tancoval harlekýn pomaly späť zo dverí do záhrady, plnej mesačného svitu a ticha. Sošívany oblek zo striebřistého papieru a ozdôb, ktorý bol priveľmi lesklý v divadelnom osvetlení, zdal sa byť vždy väčšmi čarovným a striebřistým, keď harlekýn tancoval ďalej vo svite mesiaca. Poslucháčstvo sa spojilo vo vodopád potlesku, keď Brown pocítil, že niekto sa ho dotkol a požiadal ho šeptom, aby prišiel do plukovníkovej pracovne. Nasledoval posla so vzrastajúcou pochybnosťou, ktorú nemohol zaplašiť ani nádherne smiešny výjav v pracovni plukovníka Adamsa. Sedel tam plu-

plukovník, vždy ešte v svojom úbore pajáca s dlhou kosticou z veľryby, kyvotajúcou sa mu nad čelom, ale so smutnými očami, od ktorých by boli otriezvety aj Saturnálie. Sir Leopold Fischer opieral sa o kozub a fuňal panickým strachom.

— Je veľmi trápna vec, Otec Brown, — riekol plukovník, — ale pravdou je, že diamanty, ktoré sme dnes popoludní všetci videli, zmizly z vrečka môjho priateľa. A pretože vy...

— Pretože ja, — doplnil ho Otec Brown, usmievajúc sa naširoko, — sedel som práve za ním...

— Nič takého nemyslíme, — riekol plukovník, dívajúc sa na Fischera pevným pohľadom, ktorý skôr naznačoval, že niečo podobného tu niekto myslel.

— Žiadam len, aby ste mi boli nápomocní tak, ako gentleman.

— Čo značí asi toľko, aby som ukázal svoje vrecká, — riekol Otec Brown a hneď aj splnil, čo sa od neho žiadalo; vyložil z vrecák sedem a pol pencí, zpiatočný lístok, malý strieborný krížik, malý breviár a kúsok čokolády.

Plukovník na neho dlho hľadel, potom riekol:

— Viete, radšej by som chcel vidieť vnútro vašej hlavy, než vnútro vašich vrecák. Moja dcéra náleží tiež k vašim ľuďom, viem to, posledný raz...

Starý Fischer skríkol:

— Posledný raz otvorila dom svojho otca tomu krvavému socialistovi, ktorý otvorene priznal, že by bohatšiemu ukradol čokoľvek. To je potom ko-

niec takých vecí Tu je bohatší človek — a nikto nie je bohatší.

Brown riekol unavene :

— Keď chcete poznať vnútro mojej hlavy, prosím, ak to stojí niečo, môžete povedať až potom. Prvá vec, ktorú nachodím v tom divnom vrecku je: Ľudia, ktorí zamýšľajú kradnúť diamanty, nevyznávajú socializmus; tí by ho skôr denuncovali.

Tí dvaja sa k nemu rýchle obrátili, ale on pokračoval :

— Viete, poznám tých ľudí ako tak. Taký socialista neukradne diamant, ako neukradne ani pyramídu. Musíme sa rýchle poďívať na toho, koho nepoznáme. Ten chlapík, ktorý hrá policajta, Florián. Rád by som vedel, kde je práve teraz.

Pajác vyskočil a vybehol z izby. Nasledovala medzihra, behom ktorej milionár hľadel uprene na kňaza a kňaz do svojho breviára; na to sa pajác vrátil a riekol s vážnym staccato :

— Policajt leží na javisku. Opona už šesť ráz padla i vyletela a on len leží.

Otec Brown sklonil svoju knihu a uprel na nich pohľad, plný duševného stroskotania. Veľmi pomaly počalo sa do jeho šedých očí vracieť svetlo a potom položil túto, nie práve jasnú otázku :

— Odpusťte, pán plukovník, kedy zomrela vaša manželka?

— Moja manželka? — diví sa vojak. — Zomrela pred dvoma mesiacmi. Jej brat, James sa

opozdil práve len o týždeň, ale predsa ju už nemohol vidieť.

Malý kňaz vyskočil ani postrieľaný zajac.

— Podťte, — zvolal v celkom nezvyčajnom vzrušení. — Podťte chytro! Musíme sa podívať na toho policajného strážnika!

Vrútili sa na javisko za spustenú oponu, vyrušiac kolombínu a šaša (ktorí, ako sa zdalo, šepkali si práve v najväčšej shode a spokojnosti) a Otec Brown sa naklonil nad žartovného policajta.

— Chloroform, — riekol, keď sa vztýčil, — tušil som hneď.

Nastala malá pauza, plná údivu, potom sa ozval plukovník :

— Povedzte mi, prosím, čo to má znamenať?

Otec Brown sa nenazdajky pustil do hlasitého smiechu. Ustal, zápasil s ním chvíľu a pokúšal sa pokračovať v reči.

— Páni moji, — riekol, lapajúc povetrie, — neostáva nám veľa času na rozprávanie. Musím utekať za zlodejom. Ale ten veľký francúzsky herec, ktorý hral policajta..., tá mŕtvola, s ktorou harlekýn tancoval, a ktorý sa choval ako dieťa... to bol..., — hlas mu opäť zlyhal. Obrátil sa k nim chrbtom, chystajúc sa odbehnúť.

— To bol? — volal za ním Fischer zvedave.

— Skutočný policajný strážnik, — riekol Otec Brown a vybehol do tmy.
tmy.

Na najvzdialenejšom konci tejto, na listie tak

bohatej záhrady, v ktorej sa vavríny a iné ne-smrteľné kroviská odrážaly od začírovej oblohy a strieborného mesiaca i teraz uprostred zimy so svojimi lahodnými farbami ako niekde na juhu, boly jaskyne a arkády. Bujná zeleň vlniacich sa vavrínov, bohaté indigo noci, mesiac ako ohromný kryštál, to všetko pôsobilo nevýslovne romanticky. V korunách záhradných stromov škriabala sa zvláštna postava, vyzerajúca až nemožne romanticky. Ligotala sa od päty až po hlavu, ako by bola ozdobená desať miliónmi mesiacov: skutočný mesiac, zadrapiujúc sa do nej pri každom pohybe, zažíhal na nej vždy nové plamene. Postava však preskočila z nízkeho stromu na vysoký, rozložitý strom v druhej záhrade a zastavila sa tam len preto, že sa pod nízkym stromom mihol nejaký tieň a zjavne na ňu zavolať.

— Dobre, Flambeau, — ozval sa ten hlas, — vy vyzeráte skutočne, ako lietajúca hviezda, ale tá značí vždy padajúcu hviezdu.

Strieborná, ligotavá postava hore naklonila sa nad vavríny a istá, že unikne, započúvala sa do reči malej postavy dole.

— Nikdy ste nič lepšieho nepreviedli, Flambeau. Bol to šikovný kúsok, vrátiť sa z Kanady (s lístkom z Paríža, tuším) práve týždeň po smrti pani Adamsovej, keď nikto nemal chuti klásť vám otázky. Bolo ešte šikovnejšie vysliediť Lietajúce hviezdy a dokonca deň Fischerovho príchodu. Čo však potom nasledovalo, to už nebol obyčajný dômysel, to bola geniálnosť. Ukradnúť diamanty

nebolo vám, tuším, ničím. Mohli ste to urobiť obratom ruky aj storakým iným spôsobom ; azda pod zámienkou, že pripnete niečo na krídla Fischеровho žaketu. Ale v ostatných veciach zatienili ste aj seba samého.

Strieborná postava medzi zeleným lístím stromu zdala sa byť hypnotizovaná, i keď mala pred sebou voľnú cestu na únik, hľadela uprene na muža pod stromom.

— Och, áno — hovorí muž dole. — Viem všetko, ako to bolo. Viem, že ste nielen naliehali na tú pantomimu, ale že ste ju vedeli tiež dvojnásobne využiť. Chceli ste ukradnúť tie kamene celkom pokojne, ale váš spoluvinník vám priniesol zpravu, že ste v podozrení a že prichádza policajný úradník, aby vás zatkol. Obyčajný zlodej bol by býval vďačný za tú výstrahu a bol by ušiel, ale vy ste básnik. Vy ste už mali svoj skvelý plán, ako poshrňať tie skvosty v lesku falošných skvostov javiska. Vedeli ste, že ak budete v obleku harlekýna, objavenie sa policajného strážnika bude vám príhodné. Osvedčený policajný úradník vydal sa na cestu z policajnej stanice v Putney, aby vás vyhľadal a padol do najpodivnejšej pasce, akú voľakedy na svete nastavili. Keď sa hlavné dvere domu otvorily, ocitol sa priamo na javisku vianočnej pantomimy, kde ho mohol tancujúci harlekýn za výbuchu smiechu celého obyvateľstva spráskaf, biť, omámiť a uspať. Och, už sa vám nikdy nič lepšieho nepodarí, no ale teraz,

mimochodom povedané, mohli by ste mi už vrátiť tie diamanty.

Zelená vetva, na ktorej sa tá ligotavá postava kyvotala, zašelestila ako v prekvapení, no hlas pokračoval :

— Chcem, aby ste mi ich vrátili, Flambeau, a chcem, aby ste už zanechali tento spôsob života. Ešte ste mladý, máte smysel pre česť a dobro, ale nemyslíte, že si to pri takomto zamestnaní uchováte. Ľudia sa môžu držať na akejsi úrovni dobra, ale nikto sa nevládze udržať na úrovni zla. Tá cesta vedie stále nižšie a nižšie. Človek sa oddá pijatyke a zhrubne ; vraždí a luhá. Mnohí z tých, ktorých som poznal, začali ako vy ; chceli byť poctivými dobrodruhmi, mienili okrádať len boháčov a skončili zašliapaní v blate. Maurice Blum začal ako anarchista zásady, otec chudobných ; skončil ako vypasený špeh a donášač, ktorého obidve strany potrebovaly a ktorým obidve strany opovrhovaly. Harry Burke začal so svojim vyvlastňovaním boháčov dosť úprimne a teraz vy-ciciava svoju hladujúcu sestru, aby mal na neko-nečné lumpovačky. Lord Amber dostal sa do zlej spoločnosti, keď šiel za rytierskymi kúskami, a teraz ho vydierajú londýnski supi najnižšej triedy. Kapitán Barillon bol veľký gentleman, apač pred vami a zomrel v blázinci, vrešťiac od strachu pred pochopmi a prechovávačmi, ktorí ho zradili a stíhali na každom kroku. Viem, že lesy zdajú sa vám plné slobody, Flambeau, viem, že viete do nich zapadnúť bleskom ako opica, ale jedného

dňa budete starou opicou a budete sedieť na svojom konári v pralese voľnosti s chladným srdcom, temer mŕtvy a vrcholce stromov budú prázdne, holé.

Všetko pokračovalo tíško, ako by ten malý muž dole držal toho na strome na nejakom dlhom, neviditeľnom povraze, a pokračoval ďalej :

— Vaša cesta začína sa už svažovať. Chválieval ste sa, že sa nedopustíte žiadnej nízkości, ale dnešného večera robíte niečo veľmi nízkeho. Zanechávate podozrenie na čestnom chlapcovi, proti ktorému už veľa svedčí ; odlučujete ho od ženy, ktorú miluje a ktorá miluje jeho. Ale dopustíte sa vy ešte aj väčších nízkości ako táto, než zomriete...

Tri ligotajúce sa diamanty spadly so stromu na trávnik. Malý muž sa zohol, aby ich zdvihol a keď opäť pozrel hore, zelená klieťka stromu bola už prázdna a jej strieborný vták bol preč.

Nájdenie diamantov (Otec Brown ich náhodou našiel) zakončilo večer v búrlivej vífazosláve a sir Leopold na vrchole svojej dobrej nálady riekol, že keď má širší rozhľad, predsa vie oceniť tých, ktorých ich viera núti, aby sa zavreli ako v kláštore a nepoznali svet.

V.

Neviditeľný muž

Cukráreň na rohu dvoch strmých ulíc v Camden Towne svietila ako koniec cigary. Bolo by azda priliehavejšie povedať, že svietila ako koniec chňostroja, alebo svietila svetlom rozličných farieb, ktoré sa lámalo a odbleskalo od mnohých zrkadiel a tancovalo na množstve pozlátených a živo zafarbených koláčov a cukríkov. Na oblok cukrárne lepila detská háved' svoje nošteký, lebo čokoláda bola zväčša zabalená do papierov zlatých, červených a zelenkasto kovových farieb, čo býva temer lepšie, ako samotná čokoláda a veličinný svadobný koláč vo výlohe bol taký nedosažiteľný a vábivý, aká by mohla byť jedine severná točna, keby bola na jedenie. Prirodzene, tieto vábniky dúhových farieb vedely privábiť zo susedstva všetku mládež do veku desiatich, dvanástich rokov. No, roh priťahoval aj mládež pokročilejšieho veku. Mládenec aspoň štyriadvadsať ročný upieral svoje oči do toho istého obloka. I jemu bol obchod vábnym čarom, ale nie pre čokoládu, i keď ňou neopovrhoval.

Mládenec bol vysoký, urastený, mal červené

vlasý a odhodlanú tvár, ale nedbalé pohyby. Pod pazuchou držal jednoduchú, šedú kartónovú obálku s rozličnými kresbami, ktoré od tých čias, čo ho jeho strýko (ktorý bol admirálom) vydiedil pre nejakú prednášku o hospodárskej teórii, predával knihy nakladateľom s kolísavým úspechom. Menoval sa John Turnbull Angus.

Keď napokon vkročil, pred mladou dámou, ktorá v cukrárni obsluhovala, iba klobúk nadzdvihol a prešiel do zadnej miestnosti, ktorá bola akousi reštauráciou paštetára. Elegantné, vrtké dievča jemnej tmavej pleti, živých tmavých očí, oblečené do čiernych šiat, po malej chvíľočke ho nasledovalo, aby sa spýtalo, čo si želá.

Jeho objednávka bola pravdebodobne zvyčajná.

— Želal by som si, prosím, — povedal odmerane, — žemľu za pol penny a malú šialočku čiernej kávy.

V okamžiku, ktorý uplynul, než sa mohlo dievča obrátiť, dodal :

— A potom by som chcel, aby ste sa za mňa vydali.

Mladá predavačka strnula a povedala :

— Také žarty nepripustím.

Červenovlasý mládenec pozdvihol oči nečakane vážne.

— Skutočne a naozaj je to vážne, — povedal.

— Také vážne, ako tá žemľa za pol penny. Je práve také drahé, ako tá žemľa, lebo stojí peniaze, je nestraviteľné a škodlivé.

Mladá, tmavá dáma neodvrátila od neho svoje temné oči, ale skúmala ho, tak sa zdalo, s tragickou presnosťou. Na konci skúmania objavilo sa niečo, čo sa podobalo tieňu úsmevu na jej tvári a sadla na stoličku.

— Nemyslíte, že je kruté žuvať tieto pol pennyové žemle? — spýtal sa Angus roztržito. — Mohly by vzrásť v pennyové. Nebudeme tento brutálny šport pestovať, až budeme svoji.

Tmavá mladá dáma vstala zrejme v stave silného, ale nie nepriaznivého vzrušenia a odišla k obloku. Dlho tam stála a keď sa napokon obrátila, majúc na tvári výraz rozhodnutia, užasla, vidiac, že mladý muž starostlivo ukladá na stôl rozličné veci z výlohy. Mal tam pyramídu vábivo zafarbených cukríkov, niekoľko tanierov s obloženými chlebíkmi a dve fľaše s tajomným portským a sherry, ktoré charakterizujú paštetárov. Do prostriedka pôvabne ozdobeného stola obozretne položil ohromný svadobný koláč, ktorý bol hlavnou ozdobou výlohy.

— Čo robíte? — spýtala sa.

— Povinnosť, moja drahá Laura, — začal.

— Pre Pána Boha, počkajte chvíľočku, — zvolala, — nerozprávajte sa so mnou takým spôsobom... Čo chcete s tými vecmi?

— Slávnostný obed, slečna Hopová.

— A s týmto tu? — vyzvedala netrpezlivo a ukázala na svadobný koláč.

— To je svadobný koláč pani Angusovej.

Dievča vzalo koláč, rezolútne ho zdvihlo a od-

nieslo ho do výlohy. Potom sa vrátilo a oprúc sa elegantnými lakťami o stôl, nie bez záľuby, ale roztrpčene pozorovalo mladého muža.

— Nedožičíte mi času na rozmýšľanie, — povedala.

— Nie som blázon ; v tom spočíva moja kresťanská pokora, — odpovedal.

— Pán Angus, — povedalo dievča, — prv, než by ste pokračovali v táraní, vyslyšte, čo vám o sebe stručne prezradím.

— Rozkošné ! Mohli by ste povedať niečo aj o mne, pokiaľ sa to týka aj vás, — žiadal Angus vážne.

— Oh, držte už trochu jazyk za zubami a počúvajte ! Nemám sa za čo hanbiť a nie je to nič takého, čo by ma mrzelo. Čo by ste však povedali, ak jestvuje niečo, čo sa ma netýka a predsa ma ťaží ako zlý sen ?

— Ak je tak, potom by som navrhoval, aby ste zas priniesli ten koláč.

— Dobre, ale najprv vypočujte moju histórku, — žiadala Laura nástojčivo. — Začnem s tým, že vám prezradím o svojom otcovi, že bol majiteľom hostinca »Červená ryba« v Ludbury a ja som obsluhovala vo výčape.

— Často som hútal, prečo je v tejto cukrárni také kresťanské ovzdušie, — poznamenal Angus.

— Ludbury je malé, ospalé vidiecke hniezdo vo Východnom grófstve a jediní hostia, ktorí chodievali do »Červenej ryby«, boli takí hrozní ľudia,

akých ste vy nikdy v živote nevideli. Myslím na takých naničhodných, lenivcov, ktorí majú z čoho žiť a nemajú inú robotu, len považovať sa v krčmách, sádzať pri konských dostihoch a chodiť v zlých oblekoch, ktoré sú však pre nich ešte vždy veľmi dobré. No takíto mladí lenivci neboli u nás častými hosťami. Chodievali však dvaja, ktorí boli u nás ako doma, a to v každom ohľade. Obidvaja žili z vlastných peňazí, boli odporne leniví a hrozne vyparadení. Cítila som však súcit voči nim, lebo som sa nazdala, že zapadli do nášho hostinca preto, že obidvaja boli telesne chybní. Len máličko, ale predsa dostatočne, aby sa im sedliaci posmievali. Neboli mrzákmi, ale skôr raritou. Jeden z nich bol nezvyčajne malý ; podobal sa trpaslíkovi, alebo jokeyovi. Ale nevyzeral celkom ako jokey ; mal okrúhlu, čiernu hlavu, prekne upravenú čiernu bradu a oči jasné, ako oči vtáka. Štrkotal peniazmi vo vrecku, brinkal zlatou retiazkou a nikdy sa neukázal, keď nemohol byť oblečený pánskejšie, než akým pánom bol. No, i keď bol lenivcom, nebol obmedzený ; vyznal sa vo všetkých možných veciach, najmä v tých, z ktorých nemohol mať užitku; stváral čarodejnícke kúsky, alebo, napríklad, vedel urobiť to, aby sa pätnásť zápaliek rozžalo postupne jedna od druhej ako pravidelný ohňostroj, alebo vedel vyrezať z banánu tancujúcu pannu. Menoval sa Izidor Smythe a vidím ho pred sebou aj dnes, ako pristupuje k pultu, aby urobil z piatich cigár skákajúceho klokana.

Druhý bol zamŕklejší a každodennejší, ale na mňa pôsobil oveľa mocnejšie, než úbohý malý Smythe. James Welkin (tak sa menoval ten druhý), mal vysokú, chudú postavu, bol plavovlasý, na nose mal hrbol a keby sa bol na neho človek díval cez sklenený hranol, bol by býval pekný, lenže on tak strašne škúlil, ako nikto iný na svete, koho som doposiaľ videla. Keď sa na vás díval, nevedeli ste, kde vlastne stojíte, nie to, aby ste vedeli, na čo sa díva. Myslím, že spotvorenie ho roztrpčovalo, lebo kým Smythe vždy ochotne ukazoval svoje opičie kúsky, James Welkin nerobil nikdy nič inšie, len sa napájal v našom hostinci, alebo podnikal ďaleké prechádzky po našej plodnej šedej krajine vždy sám a sám. Pravda, aj Smythe bol citlivý na narážky o svojom nízkom vzraste, ale znášal ich oveľa ľahšie ako druhý. Nuž bola som skutočne vo veľkých rozpakoch a nepríjemne prekvapená, keď ma obidvaja požiadali o ruku v tom istom týždni.

A vtedy som niečo urobila, čo som neskoršie pokladala za nerozumné. Nuž ale obidvaja mi boli akosi priateľmi a nechcela som, aby sa nazdali, že som ich odmietla pre ich telesné chyby, teda preto, že boli takí špatoši a preto som im navrávela niečo celkom iného, to, že ak by som sa raz vydala, stala by som sa ženou iba takého muža, ktorý niečo vykonal. Povedala som im, že je mojou zásadou nežiť zo zdedených peňazí, ako sú ich peniaze. O dva dni neskoršie začala moja bieda. Prvé, čo som počula, bolo, že obidvaja sa vybrali

do sveta skúsiť šťastie ; celkom tak, ako v hlúpych rozprávkach o vílach.

No a od tých čias som nevidela ani jedného, ani druhého. Dostala som však dva listy od toho mladého a tie boli veru vzrušujúce.

— A o tom druhom ste nikdy nepočuli ? — spýtal sa Angus.

— Nie, ten mi nikdy nepísal, — povedalo dievča po krátkom váhaní. — V svojom prvom liste mi Smythe prosto oznámil, že sa vydal s Welkinom na cestu do Londýna ; ale Welkin bol takým dobrým chodcom, že malý Smythe čoskoro ustal popri ňom a posadil sa vedľa cesty, aby si odpočinul. Istý potulný zábavný podnik, ktorý sa uberal tou istou cestou, sa ho ujal, jednak preto, že sa podobal trpaslíkovi, jednak, že bol šikovným clownom. Pristal do kompánie a čoskoro ho poslali do Aquaria, aby tam ukazoval svoje, neviem, aké figle. To blo jeho prvý list. Druhý bol prekvapujúcejší a dostala som ho minulého týždňa.

Angus vyprázdnil svoju šialočku a pozoroval dievča prívetivými očami. Ústa dievčaťa sa ľahúčko usmievaly, keď pokračovala v rozprávaní.

— Azda ste videli na plotoch plakáty »Smythovej tichej služby« ? A či ste azda jediný v meste, ktorý ich ešte nevidel ? Nevieť o tom nič bližšieho. Tuším ide o vynález, ktorý pomocou hodinového stroja vykonáva rozličné domáce práce... Také čosi, ako »Zakrúť kľukou« ..., »Stisni gombík« ..., »Čašník, ktorý nikdy nepije« ..., »Dešať služiek, ktoré nekoketujú« ..., ale veď ste do-

zaista videli inzeráty . . . Nuž teda, nech sú tie stroje také alebo onaké, prinášajú peniaze a všetky pre toho škriatka, ktorého som poznala dole v Ludbury. Čo aj nechcem, cítim radosť, že ten úbožiak vedel sa postaviť na vlastné nohy, ale žijem v ustavičnom strachu, že sa zrazu zjaví a povie mi, že už niečo dokázal, vydobyl si miesto vo svete vlastnými silami, čo je pravda.

— A druhý muž ? — opakoval Angus so zafatým pokojom.

Laura Hopová vyskočila.

— Priateľ môj, myslím, že ste kúzelník, — povedala. — Nepísal mi, neviem o ňom o nič viac, než koľko vie mŕtvy o tom, kde sa nachodí, ale predsa sa práve toho obávam, nie Smytha. On ma ťahá do šialenstva, lebo on mi je stále za päťami. Hej, myslím, že sa zbláznim, lebo som ho cítila na mieste, na ktorom nemohol byť, a počula som jeho hlas na mieste, kde nemohol prehovoriť.

— Dobre, drahá, — povedal muž dobrosrdečne, — keby šlo o samotného satana, teraz je odbavený, keď ste o tom prehovorili pred iným človekom. Ľudia sa zbláznia len vtedy, keď sú osamotení, dievčatko. Ale kde ste počuli alebo cítili nášho škuľavého priateľa ?

— Počula som Welkina smiať sa práve tak jasne, ako vás počujem rozprávať, — povedalo dievča. — Nikto tu nebol okrem mňa, stála som na rohu pred obchodom a mohla som vidieť do oboch ulíc. Už som dávno zabudla, ako sa smial,

i keď bol jeho smiech práve taký podivný, ako jeho škúlenie. Už temer rok som si na neho ani len nespomenula. No, pravda je tá, že o niekoľko sekúnd pred smiechom, ktorý som počula, prišiel list od jeho súpera.

— A počuli ste to strašidlo niekedy kričať, kvíkať, alebo vydávať nejaký podobný hlas? — spýtal sa Angus so záujmom.

Laura sa zachvela a potom povedala pevným hlasom :

— Hej. Práve keď som dočítala druhý list Izidora Smythe, v ktorom mi oznámil svoj úspech v podnikaní, počula som Welkinov hlas. Hovoril: »A presa vás nezíska!« Počula som ho tak jasne, ako by bol býval v miestnosti. Oh, bojím sa, že zošaliem.

Keby ste strácali rozum, tvrdili by ste, že ste zdravá, — poučal ju mladý muž. — Toľko je však isté, že s tým neviditeľným gentlemanom niečo nie je v poriadku. Dve hlavy sú lepšie, ako jedna... o iných orgánoch nebudem zatiaľ hovoriť..., a skutočne, keby ste mi dovolili, ako neohrozenému, praktickému mužovi, doniesť ten koľáč z výlohy...

Kým hovoril, ozval sa vonku na ulici kovový hlas, malý motor uháňajúci diabolskou rýchlosťou, prihnal sa pred dvere obchodu a zastal. V tom istom okamžiku stál už malý muž s lesklým cylindrom na hlave v prednej miestnosti a prešupoval s nohy na nohu.

Angus, ktorý si zachoval pokoj a veselú myseľ, vďaka svojej duševnej zdravovede, prejavil čulosť duše tým, že odbehol do prednej miestnosti, aby sa stretol s návštevníkom. Jediný pohľad mu potvrdil divé domnienky zamilovaného muža. Veľmi úhľadná, trpasličia postava so špicom čiernej brady, trčiacim bezočivo do predu, rozumné, nepokojné oči, úhľadné a veľmi nervózne prsty ; to nemohol byť nikto iný, len ten, o ktorom pred chvíľou počul : Izidor Smythe, ktorý robil panny z banánu a zápaliek ; Izidor Smythe, ktorý robil milióny z nepijúcich čašníkov a nekoketujúcich kovových služiek. Chvíľočku sa na seba dívali, chápajúc výraz vlastníctva na svojich tvárach, a hľadeli na seba s tou veľkodušnosťou, ktorá je dušou súperstva.

Pán Smythe však ničím nenarážal na tento konečný dôvod ich vzájomného odporu, ale povedal prosto a rozhodne :

— Videla slečna Hopová tú vec na obloku ?

— Na obloku ? — opakoval Angus prekvapene.

— Niet času na vysvetľovanie, — vyhlásil miliónár úsečne. — Tu sa stvárajú figliarstva a klamstvá, ktoré musím poznať.

Ukázal svojou hladenou paličkou na oblok, vyprázdnený nedávno svadobnými prípravami pána Angusa a ten udivený zazrel v obloku dlhý pruh papiera, polepený poštovými známkami, natiahnutý cez okennú tabuľu, ktorý tam nebol, keď sa pred chvíľou díval oblokom na ulicu. Idúc za

energickým škriatkom na ulicu, našiel tam asi pol druhého jardu dlhý papier polepený poštovými známkami a starostlivo nalepený zvonku na sklo. Na papieri bolo napísané nedbalým písmom: »Ak sa vydáte za Izidora Smythe, tak on zomrie«.

— Laura, — zvolal Angus, vystrčiac svoju červenú hlavu do dverí, — vy nestrácate rozum.

— Písmo je Welkinovo, — poznamenal Smythe s nevoľou. — Dlhé roky som ho nevidel, ale neprestajne ma znepokojuje. Za posledných štrnásť dní mi nechal päť výhražných listov. A nemôžem vystopovať, kto ich doniesol. Vrátnik prisahal, že nevidel nikoho podozrivého. No a vidíte, tu zas nalepil na oblok takúto vec, zatiaľ čo ľudia v obchode...

— Áno, správne, — poznamenal Angus skromne, — zatiaľ čo ľudia v obchode pokojne olovranťovali. Uisťujem vás, pane, že viem oceniť vašu otvorenosť a priamosť. Neskôršie môžeme prehovoriť aj o iných veciach. No teraz radšej o tom, že ten muž nemôže byť ďaleko, lebo, prisahám, keď som sa posledný raz díval oblokom na ulicu — sotva pred desiatimi minútami —, ten papier ešte nebol tam. Nuž ale predsa je už veľmi ďaleko, než aby sme sa za ním rozbehli a ani nevieme, ktorým smerom sa dal. Ak ma chcete počúvnuť, pán Smythe, mali by ste požiadať o pomoc niektorého energického detektíva, radšej súkromného ako verejného. Poznám istého, ku ktorému môžeme dôjsť vašim vozom za päť minút. Menuje

sa Flambeau a čo aj má za sebou búrlivú mladosť, teraz je prísne poctivým mužom a jeho mozog je veľmi cenný. Býva v Lucknow Mansions, Hampstead.

Zaujímavé, — podotkol malý muž, zmršťujúc čierne obočie, — ja bývam v Himylaya Mansions za rohom. Ak nemáte proti tomu nič, prosím, poďte so mnou. Zaskočím do svojho bytu pre tie Welkinove listy a vy zatiaľ zájdete k svojmu priateľovi.

— Ste veľmi láskavý, — uklonil sa Angus zdvorile, — Čím skorej začneme, tým lepšie.

Rozlúčili sa s rovnakou obradnosťou s dámou a s horlivosťou nezvyčajnou a nečakanou sadli do malého voza. Keď Smythe chytil páku a veľkým oblúkom obchádzali roh ulice, Angus sa poďíval na veľký plakát »Smythovej tichej služby«, na ktorom bola vyobrazená veľká bezhlavá figúra, nesúca veľký pekáč. Nápis hlásal, že ide o kuchára, ktorý je vždy veselý.

— Užívam ho vo svojom byte, — povedal malý, čiernooký muž a zasmial sa. — Jednak pre reklámu, jednak pre skutočnú výhodu. Poctive a bez vedľajších umyslov vás ubezpečujem, že moje figúry s hodinovým strojom prinesú uhlie alebo víno, cestovný poriadok oveľa rýchlejšie, ako ktorýkoľvek živý sluha, keď viete, ktorý gombík musíte stisnúť. Nepopieram však, pravda, nech to ostane medzi nami, že títo sluhovia majú aj svoje nevýhody.

— Skutočne ? — divil sa Angus. — Sú azda práce, ktoré nevedia vykonať ?

— Áno, priznal Smythe pokojne, — nemôžu mi prezradiť, kto nosí do môjho bytu tie výhražné listy.

Motor bol taký malý a rýchly, ako jeho majiteľ. V skutočnosti bol to tiež jeho vynález, ako všetci sluhovia v jeho byte. Ak bol jarmočníkom, vychvaľujúcim svoj tovar, bol ním s pevnou vierou v jeho dobré vlastnosti. Pocit čohosi drobného, letiaceho silnel v Angusovi, keď leteli dlhými, bielymi zákrutami cesty. Ale zákruty boli čo raz ostrejšie a strmšie, lebo vystupovali na chrbát temer taký strmý, ako by boli bývali v Edinbourghu, lenže nie taký malebný. Terasa sa týčila nad terasou a strmiaca skupina domov, ku ktorej sa náhlili, týčila sa nad nimi temer v egyptskej výške, pozlátená šikmými lúčami západu. Zmena, keď zahnuli za roh a ocitli sa pred radom domov, vystavených do polkruhu a známych, ako Himylaya Mansions, bola taká náhla, ako keď zrazu niekto otvorí oblok, lebo zbadali, že táto skupina domov akosi sedí nad Londýnom ako nad zeleným morom bridlice. Oproti týmto domom, za cestou vysypanou pieskom, bolo kroviskami zasadené priestranstvo, ktoré sa podobalo skôr živému plotu alebo hradbe než záhrade a o niečo nižšie plynul prúžok umelého vodného toku ; kanál, alebo hradná priekopa tejto obývanej pevnosti. Povož uháňal oblúkovitou cestou, minul na istom rohu budú-

ku muža, predávajúceho pečené gaštany, a v rovnnej čiare, práve na druhej strane krivky, zazrel Angus pomalým krokom sa prechádzajúceho tmavomodrého policajta. To boli jediné ľudské bytosti v tejto až veľmi predmestskej štvrti; cítil však akosi nevysvetliteľne, že predstavovali poéziu Londýna. Cítil, ako by to boli postavy z nejakej histórie.

Malý motor zastal pred domom na pravej strane a vymrštil svojho majiteľa rýchlosťou gule. Izidor Smythe dal sa bez meškania vypytovať správcu domu vysokej postavy v bohato ozdobenom kabáte i malého sluhu, stojaceho bez kabáta, či niekto v jeho neprítomnosti neprišiel do domu. Uistili ho, že nikto nevšiel do domu. Potom sa dal výťahom vymrštiť ako raketa na najvyššie poschodie spolu so vzrušeným Angusom.

— Vojdite na chvíľočku ku mne, — povedal bez dychu. — Chcel by som vám ukázať Welkinove listy. Potom môžete zaskočiť ku svojmu priateľovi.

Stisol gombík, ukrytý v stene pri dverách a dvere sa otvorily.

V dlhej, priestrannej predsieni budily pozornosť rady vysokých, mechanických postáv, stojace tak, ako stoja skúšobné figúry krajčírov. Práve tak nemaly hlavy, ako tie a boli tiež také široké v pleciach, kým ich klenutá hrud' vystupovala ako hrud' holubov, nepodobaly sa človeku o nič väčšími, ako automaty ľudskej podoby na staniciach. Maly dva háky miesto rúk, aby mohly udržať tác-

ne, boly natreté hráškovo zelenou, červenou, alebo modrou či čiernou farbou, aby sa rozpoznaly jedna od druhej ; no boly to predsa len automaty, na ktoré by nebol nikto dva razy pozrel. V tom okamžiku im aspoň nikto nevenoval väčšiu pozornosť, lebo medzi dvoma radmi automatických sluhov ležalo oveľa zaujímavejšieho, ako všetky stroje na svete, a to biely, pokrčený kus papiera, počmáraný červeným atramentom. Čulý vynálezca ho zdrapil, sotva otvoril dvere, a podal ho bez slova Angusovi. Červená tinta bola ešte mokrá. Zpráva znela : »Ak ste ju dnes navštívili, zomriete !«

Nastalo ticho, ktoré prerušil Izidor Smythe.

— Nechceli by ste pohárik whisky ? — spýtal sa pokojne.

— Ďakujem, nie, radšej by som mal tu Flambeaua. Záležitosť, ako vidím, začína byť vážna. Pôjdem hneď k nemu, — odpovedal Angus s nevoľou.

— Máte pravdu, — prisvedčil druhý s obdivuhodnou veselosťou, — privedte ho čím skorej.

Keď Angus zatváral za sebou dvere, zazrel, že Smythe stisol nejaký gombík, na čo jedna z figúr sa pohla a sunula sa po úzkej štrbine v dlážke, nesúc táčnu so sódou a pálenkou. Nezdalo sa mu nechať malého muža samotného medzi tými figúrami, čo sa prebúdzajú, len čo sa dvere zatvárajú. O šesť stupňov nižšie, ako byt malého muža, sluha čosi čistil. Angus sa zastavil, aby z neho vynútil, za výdatnej podpory výhľadu na dobrú odmenu,

sľub, že ostane na svojom mieste do návratu Angusa a dá pozor na každého cudzinca, ktorý by vyšiel hore. Keď sbehol dolu, uložil v bráne rovnakú povinnosť aj pozornému správcovi domu, ktorý mu oznámil, že dom nemá iného východu, okrem toho, ktorý stráži. Ale Angus sa ani s tým neuspokojil; chytil ponevierajúceho sa policajta a prinútil ho dávať pozor na bránu domu. Napokon sa ešte zastavil u predavača gaštanov, kúpil za penny z jeho lahôdok a pri tom sa ho spýtal, ako dlho ostane v svojej búde.

Predavač vyhrnul golier svrchníka a povedal mu, že odíde čoskoro, lebo myslí, že začne padať sneh. Mohol mať pravdu, lebo večer začínal byť popolavý a neprívetivý. Angus však vynaložil všetku svoju výrečnosť, aby primäl predavača ostať na mieste.

— Zohrejte sa zatiaľ na svojich gaštanoch, — povedal mu. — Zjedzte ich, čo aj všetky, vynahradím vám škodu. Dám vám sovereign, ak počkáte na mieste, kým sa vrátim, aby ste mi mohli povedať, či niekto nevstúpi, muž, žena alebo dieťa, do toho domu, pred bránou ktorého stojí policajt a správca.

Potom svižko odchádzal, presvedčiac sa pohľadom, že dom dobre strežú.

— Už tak, alebo onak, ale urobil som všetko, čo som mohol, — prikyvoval hlavou. — Všetci štyria len nebudú spoluvinníkmi pána Welkina.

Lucknows Mansion boly, aby som tak povedal,

nižším poschodím toho vrchu domov, ktorého vrchol nazývaly Himylaya Mansion. Poloúradné sídlo pána Flambeau bolo na prízemí a bolo v každom ohľade ostrým kontrastom americkej mašinerie a chladného hotelového prepychu sídla »Tichej služby«. Flambeau, priateľ Angusov, prijal ho v rokokovom, umelecky zariadenom kabinete za svojou pracovňou, vyzdobenou šablami, arkabúzami, zvláštnosťami orientu, fľašami talianskeho vína, primitívnymi nádobami, chlpatou perskou mačkou a malým, uprášeným katoľickým kňazom.

— To je môj priateľ, Otec Brown, — povedal Flambeau. — Nie raz som si želal, aby ste sa s ním stretli. Dnes je nádherné počasie; trochu chladno pre takého južana, ako som ja.

— Hej, myslím, že bude jasno aj naďalej, — poznamenal Angus, keď sadal na orientálny, ľavopruhovany otoman.

— Nie, — protirečil kňaz pokojne, — už začína snežiť.

A naskutku, zatiaľ čo hovoril, niekoľko chumáčkov snehu, ktorý predavač gaštanov čakal, sadlo na temnejúce okenné tabule.

— Prišiel som v obchodnej reči, — začal Angus vážne. — Záležitosť je trochu nezvyčajná. Isté je, Flambeau, že sotva tak ďaleko od vás, čo dohodíte kameňom, niekto veľmi naliehavo potrebuje vašu pomoc; neviditeľný nepriateľ ho neprestajne prenasleduje — figliar, ktorého nikto nevidel.

Keď Angus rozpovedal celú histórku Laury a pokračujúc svojou vlastnou, zmieňujúc sa o neprirodzenom smiechu na rohu dvoch prázdnych ulíc, o zvláštnych, zreteľne, jasne vyslovených slovách v prázdnej izbe, Flambeau bol čo raz živší, kým malý kňaz ostával bokom ako kus nábytku. Keď sa zmienil o popísanom kuse papiera, ktorý sa zjavil na obloku cukrárne, Flambeau vstal, vyplňujúc celú miestnosť širokými precami.

— Ak nič nenamietate proti tomu, — povedal, — myslím, že by ste mi mohli rozprávku dokončiť aj cestou do bytu toho muža. Cítim akosi, že nemáme veľa času na postávanie.

— Veľmi rád! — vstal Angus. — Poďme, i keď som postavil pred dom štyroch mužov.

Pustili sa ulicou s malým kňazom, ktorý za nimi bežkal povoľne ako psík. Povedal veselo, ako by chcel nadviazať rozhovor:

— Hľa, ako rýchle pribúda sneh na ceste.

Cestou bočnými, strmými ulicami, ktoré už boli poprášené striebrom snehu, dokončil Angus rozprávku o neviditeľnom mužovi a keď sa dostali do oblúkovitej ulice, mohol sa venovať strážcom domu. Predavač gaštanov prisahal pred obdržaním sovereignu i potom, že dobre striehol dvere, ale nikoho nevidel ani vojsť, ani vychádzať z domu. Policajt bol ešte emfatickejší. Vyhlásil, že sa vyzná vo figliaroch každej sorty, nech majú cylindre alebo handry a že nie je taký zelený, aby sa nazdával, že podozrivé osoby vyzerajú po-

dozrivo. Vraj, dával pozor, čakal a tak — do paroma! — môže povedať, že nevidel nikoho. A keď všetci traja zastali pred správcom domu, počuli výrok ešte určitejší.

— Mám právo spýtať sa každého, vojvodcu i zametača, čo chce v dome, — vyhlásil veselý obor v bohato ozdobenom kabáte, — a prisahám, že od tých čias, čo ste vy odišli, nebolo nikoho, koho by som sa bol mohol spýtať.

Bezvýznamný Otec Brown, ktorý stál k ním chrbtom obrátený a díval sa skromne na chodník, odvážil sa na nesmelú otázku.

— Nešiel teda nikto ani dnu, ani von od tej chvíle čo sneží? Sneh začal padať, keď sme boli všetci traja u Flambeau.

— Nebol tu nikto, uisťujem vás, — vyhlásil správca, žiariac autoritou.

— Hm, potom by som však chcel vedieť, čo je toto tu! — povedal kňaz a s rybacou bezvýraznosťou díval sa na zem.

Ostatní sledovali jeho pohľad a Flambeau hlasno skríkol a urobil prudký francúzsky pohyb, lebo bolo nespornou pravdou, že uprostred vchodu, stráženého mužom v pozlátenom kabáte, doslovne medzi arogantne rozkročenými nohami toho kolosa, bežal v bielom snehu rad čiernych stôp.

— Neviditeľný muž, pre Boha! — zvolal Angus nevoľky a bez ďalšieho slova začal utekať hore schodmi. Flambeau ho nasledoval, kdežto Otec Brown ostal stáť a díval sa do zasneženej ulice, ako keby bol stratil všetok záujem o vec.

Flambeau bol v takej nálade, že by bol najradšej vysotil dvere plecom, ale rozumnejší Škót, čo aj nie taký dôvtipný, ako Francúz, začal hľadať rukou pri dverách, našiel neviditeľný gombík a dvere sa otvorily.

Za nimi sa im zjavila v podstate rovnako usporiadaná sieň ; predsieň bola o niečo tmavšia, ale posledné červené šípy zapadajúceho slnka ešte vnikaly do nej. Videli, že niektoré stroje opustily svoje pôvodné miesto v rade pri stene a stály na rozličných miestach polotmavej miestnosti. S úbytkom denného svetla ztemnely aj ich červené a zelené kabáty a táto nejasnosť zvyšovala ich podobnosť s ľudskou postavou. Na samom prostriedku toho všetkého, práve na mieste, kde pred tým ležal popísaný papier, bolo niečo, čo sa veľmi podobalo červenej tinte, rozliatej po dlážke. No nebola to tinta.

S francúzskou miešaninou rozumu a prudkosti Flambeau jednoducho zvolal :

— Vražda ! — a vrútiac sa do bytu, prekutal každý jeho kút, každú skriňu za krátkych päť minút. Darma však čakal, že nájde niekde mŕtvolu ; nenašiel ju. Izidora Smythe tam nebolo ani mŕtveho, ani živého. Po zúrivej prehliadke stretli sa v predsieni. Mali strnulé oči a upotené čelá.

— Priateľ môj, — povedal Flambeau a v rozčúlení rozprával po francúzsky, — nielen vrah je neviditeľný, ale aj telo jeho obete.

Pri pohľade do tmavej miestnosti, naplnenej figurami, v niektorom keltickom kútiku Angusovej

škótskej duše sa prebudila hrôza. Istá figúra veľkosti človeka stála bezprostredne pri krvavom flaku, zavolaná zavraždeným azda tesne pred tým, než klesol. Jeden z hákov, čo jej slúžily za ruku, bol zdvihnutý a Angus si s hrôzou pomyslel, že Smythe sa vari stal obeťou vlastného železného dieťaťa. Hmota sa vzoprela, stroj zavraždil svojho pána. Ale keby ho boly zabily, čo s ním urobily ?

— Zjedli ho, zašepkala mu mátoha do uší a závrat ho pochytil, keď si predstavil roztrhané ľudské pozostatky, čo stroje sožraly.

Napäl všetky sily a upokojil sa. Povedal Francúzovi :

— Tu to máme ; úbohý chlap sa rozplynul a nechal za sebou len ten červený flak. Táto udalosť nenáleží do tohoto sveta.

— Ostáva nám iba jedna možnosť, — povedal Flambeau, — Nech už tá záležitosť patrí do tohto, alebo iného sveta, musíme ísť dolu prehovoriť s mojím priateľom.

Idúc dole schodmi. Dole sa stretli so správcom a postávajúcim predávačom gaštanov a tí ich tiež ubezpečili, že ostrážito striehli vchod do domu. Angus sa obzrel za štvrtým strážnikom a keď ho nevidel, zvolal netrpezlivo :

Kde je policajt ?

— Odpusťte, prosím, mojou vinou ho tu nevidíte, — ozval sa Otec Brown. — Poslal som ho dolu po ceste, aby niečo vypátral... Niečo, čo pokladám za potrebné.

— Dobre, ale potrebujeme, aby bol zas tu a to veľmi chytrý, lebo toho nešťastníka hore nielen že zabili, ale aj odniesli, — vysvetľoval Angus.

— Ako ? — spýtal sa kňaz.

— Otče, — povedal Flambeau a chvíľu mlčal, — na moj' dušu, myslím, že to patrí do vášho odboru; ani priateľ, ani nepriateľ nevšiel do domu a Smythe predsa zmizol, ani čo by ho boly víly ukradly. Ak je toto nie neprirodzené, tak potom...

Zmlkol, lebo prekvapil ich policajt, ktorý sa objavil na rohu ulice a utekal k nim. Dobehol rovnako ku Brownovi.

— Mali ste pravdu, pane, — oddychoval. Telo chudáčiska pána Smytha práve vylovili z priepľavu.

Angus sa chytil za hlavu.

— Čože, vari utiekol z bytu a utopil sa ? — spýtal sa.

— Neušiel, — na to vám môžem prisahať, lebo zomrel následkom rany nožom, ktorá mu prešla srdce, — povedal strážnik.

— A predsa ste hovorili, že ste nikoho nevideli? — spýtal sa Flambeau.

— Poďme dolu po ceste, — navrhol Otec Brown.

Keď prišli ku druhému koncu domov, zrazu sa ozval :

— Či som len hlúpy ! Zabudol som sa policajta opýtať, či našli jasne hnedé vrece. Chcel by som vedieť, či našli také vrece.

— Aké hnedé vrece ? — spýtal sa Angus prekvapene.

— Preto, lebo ak našli vrece inej farby, musíme začať oznove, keď však našli hnedé vrece tak . . . , nuž tak sme tento prípad skončili, — vyhlásil Otec Brown.

— Chcel by som vedieť, ako ? — poznamenal Angus s iróniou. — Veď sme ešte ani nezačali, ak sa nemýlim.

— Musíte nám všetko rozpovedať, — prosil Flambeau s vážnou prostotou dieťaťa.

Vedení Otcom Brownom prešli rýchle a mlčky na druhú stranu ulice. Napokon sa kňaz ozval s dojímavou prostotou :

— Obávam sa, že sa budete nudiť. Začínam vždy s abstraktnou stránkou veci. Ale tento raz ani vy by ste nemohli inakšie začať . . . Nepozorovali ste nikdy, že ľudia nedávajú odpoveď na to, na čo sa ich spýtate ? Odpovedajú vždy na to, na čo myslíte. Povedzme, že nejaká dáma sa spýta druhej dámy na letovisku : »Kto je tu s vami ?«, druhá dáma nikdy nepovie, že kuchár a traja sluhovia, a tak ďalej. Čo by bola slúžka práve v miestnosti, za jej fotelom, odpovie, že je sama, mysliac na tých, na ktorých myslíte vy. Povedzme však, že sa spýta lekár, ak sa vyskytne chytľavá choroba, »Kto je tu s vami ?«, dáma spomenie hneď na kuchára, slúžku a sluhov. A podobne je to pri každom rozhovore. Na žiadnu otázku nedostanete doslovne správnu odpoveď, i keď ju pokladáte za

správnou. Keď tí naši štyria poctiví mužovia povedali, že nikto nevšiel do domu, nemysleli tým, že skutočne nikto do domu nevošiel. Mysleli, že nevšiel človek, ktorého by mohli pokladať za muža, na ktorého ste mysleli vy. Ale nejaký muž vstúpil i vyšiel z domu, bez toho, že by ho boli spozorovali.

— Neviditeľný muž, — zamrmľal Angus, zmršťujúc červené obočie.

— Áno, duševne neviditeľný muž, — prisvedčil Otec Brown.

O minútku-dve pokračoval skromne a tak ticho, že sa zdalo, že len nahlas uvažuje :

— Pravda, na takú osobu nemyslíte do tých čias, kým na ňu skutočne nemyslíte. V tom tkvie jeho dôvtip. Ale ja som na neho myslel od prvoti pre niektoré maličkosti, ktoré ma zaujaly vo vypravovaní pána Angusa. Predovšetkým okolnosť, že Welkin podnikal ďaleké prechádzky, a potom to, že na oblohu bol kus papiera, ktorý bol polepený poštovými známkami. No a najväčšmi, pravda, tie dve nezvyčajnosti, ktoré spomínala mladá dáma. Neznepokojujte sa, prosím, — dodal náhlivo, spozorujúc prudký pohyb Škótovej hlavy, — ona myslela úprimne, že hovorí pravdu, ale mylila sa. Nikto nie je sám na ulici sekundu po tom, čo začal čítať list, ktorý mu práve doručili. Niektorí musia byť na blízku a to veľmi blízko, ale je duševne neviditeľný.

— A prečo by tam musel byť niekto ? — chcel vedieť Angus.

— Pretože, — povedal Otec Brown, — ak nemyslíme na poštové holuby, musíme uznať, že list niekto priniesol.

— Chcete tým naznačiť, že Welkin nosil tej dáme listy svojho súpera? — spýtal sa Flambeau.

— Áno, — odpovedal kňaz, — Welkin doniesol list svojho súpera tej dáme. Musel to byť on.

— Och, nechápem vaše mudrovanie! — vybuchol Flambeau. — Aký je ten muž? Ako vyzerá? Akú podobu má taký duševne neviditeľný muž?

— Máva na sebe zväčša úhľadný modrý oblek, ozdobený zlatom a červeňou, — vysvetľoval kňaz ochotne a s dôrazom, — a v takom nápadnom, ba krikľavom obleku vošiel pred štyrmi párami očí do Himylaya Mansions, zabil Izidora Smythe a chladnokrvne sišiel zas na ulicu, s mŕtvym telom v náručí...

— Velebný pane, — zvolal Angus a zastal. — Kto je blázon, vy, alebo ja?!

— Nie ste blázon, — povedal Brown, — ale ste trochu nepozorný. Nevideli ste nikdy takého muža, ako je tento tu? — spýtal sa náhle a rýchle vykročil.

Po troch krokoch položil ruku na rameno listonoša, ktorý chcel nepozorovane prekĺznuť vedľa nich v tieni stromov.

— Nikto si nepovšimne takýchto listonošov, — povedal. — A sú tiež ľudia; majú svoje vášne a nosia dokonca veľké vrecia, do ktorých sa malá mŕtvola ľahko zmestí.

Listonoš, miesto toho, že by bol ušiel — čo by bolo bývalo prirodzené —, skrčil sa a stál na mieste, opretý o plot záhrady. Bol chudý, vysoký, mal zarastenú tvár, ale keď sa na nich požíval, všetkých zarazily jeho satansky škúliace oči...

Flambeau sa vrátil s kopou nových myšlienok ku svojim šabliam, červeným závesom a perzskej mačke. John Turnbull Angus sa vrátil k dáme do cukrárne, kde sa ten neopatrný mládenec cítil ako doma, ale Otec Brown sa dlhé hodiny prechádzal s vrahom po zasnežených kopcoch pod hviezdnatou oblohou. Nedozieme sa však nikdy, o čom sa rozprávali.

VI.

Poctivosť Izraela Gowa

Búrlivý večer farby olivy a striebra sa snášal, keď Otec Brown, zahalený do šedého škótskeho plášťa, došiel na koniec chmúrneho škótskeho údolia a zazrel podivuhodný zámok Glengyle. Zámok uzavieral koniec rokliny alebo doliny ako slepú uličku a vyzeral, ako by stál na konci sveta. Ako sa tam týčil s príkrymi strechami a vežičkami farby zelenej bridlice, podobný starým francúzsko-škótskym CHATEAUX, pripomínal Angličanovi obávaný vežovitý klobúk bosoriek z rozprávok o vílach a jedľové hory, vlniace sa okolo zelených vežičiek, v porovnaní s nimi, zdaly sa byť čierne, ako krdeľ havranov. Tento fantastický a satansky opojný dojem nevzbudzovala len krajina. Na tom mieste ležal jeden z tých oblakov pýchy šialenosti a tajomného žiaľu, čo väčšmi zaťažujú vznešené domy Škótska, než iné ľudské obydlia. Veď Škótsko dostalo dvojité dávku jedu, ktorému sa hovorí dedičnosť: vedomie krvi v škótskom šľachticovi a vedomie osudu v Kalvínovi.

Otec Brown odskočil na deň-dva od svojho povolania v Glasgow, lebo sa chcel stretnúť so svojím priateľom Flambeau, amatérskym detektívom, ktorý sa práve zdržoval na zámku Glengyle v spoločnosti odbornejších úradníkov, ktorí skúmali život a smrť posledného Earla z Glengylu. Táto záhadná osobnosť bola posledným predstaviteľom kmeňa, ktorého moc, šialenstvo a násilnosť ho urobila najstrašnejším medzi zlovoľnou šľachtou ich národa v šestnástom storočí. Oni, ich kmeň, trčali najhlbšie v labyrinte ctižiadosti, najvnútornejšej izby paláca lží, zbudovaného okolo kráľovnej Márie Škótskej.

Pesnička, udržiujúca sa v krajine, jasne dosvedčovala pohnútku a výsledok ich machinácií :

»Čím je zelená miazga mladému stromu,
tým krvavé zlato Ogilviov domu.«

Cez mnohé stáročia nebolo poriadneho pána na zámku Glengyle. Za obdobia kráľovnej Viktórie sa zdalo, že vyčerpali všetky výstrednosti. No posledný Glengyle ostal verný rodinnej tradícii. Urobil jedinú výstrednosť, čo mu ostala : zmizol. Nemyslím tým, že azda odišiel za hranice ; všetko nasvedčovalo tomu, že ostal na zámku, ak niekde ostal. Ale i keď jeho meno ostalo v kostolnom registre i v sozname párov, nikto ho už neuzrel.

Ak ho niekto videl, tak iba samotársky sluha, koniar a záhradník, alebo niečo z obidvoch. Bol hluchý ani peň a preto tí, ktorí ho posudzovali povrchné, domnievali sa, že je učený, kým pozornejší ho mali za pochabého. Tenký, vysoký, hrdzavý

nádenník hranatých čeľustí a brady, ale jasných modrých očí, menoval sa Izrael Gow a bol jedným sluhom v zamklom zámku. Horlivosť, ktorú prejavoval pri vykopávaní zemiakov, a pravidelnosť, s ktorou chodieval do kuchyne, budily v ľuďoch dojem, že sa stará o pokrm svojho pána a že teda podivný earl je v zámku. Ak žiadala spoločnosť ďalší dôkaz jeho skutočnej prítomnosti v zámku, vytrval sluha znovite pri tom, že pán práve nie je doma. Istého dňa povolali na zámok prepošta a kazateľa (Glengovia boli presbyteriáni). Tam poznali, že koniar, záhradník a kuchár pridal si k svojim mnohým úradom aj povinnosti hrobára, lebo uložil svojho vznešeného pána do rakvy a vrchnák priklincoval. V čase, keď Flambeau pred niekoľkými dňami prišiel na sever, nevedelo sa ešte, či tento nezvyčajný úkaz bol spojený aj s iným, už väčším alebo menším, lebo záležitosť ešte nebola náležite vyšetrená. No telo lorda Glengyle (ak to bolo telo) ležalo už vtedy dlhší čas v cintoríne.

Keď Otec Brown prešiel tmavou záhradou a prišiel do tieňa zámku, mračná na oblohe zhustly a vzduch sa naplnil vlhkosťou a búrkou. Proti poslednému pruhu zlatozeleného západu zbadal čiernu ľudskú siluetu; muža s klobúkom ako hrniec a s veľkou lopatou na pleci. Kombinácia pripomínala hrobára, keď si ale Otec Brown spomenul na sluhu, ktorý chodieval vykopávať zemiaky, pokladal ju za celkom prirodzenú. Trochu poznal škótskych dedinčanov; poznal ich úctivosť, ktorá ich

nútila obliekať čierne šaty pri úradnom vyšetrowaní, poznal však aj ich sporivosť, ktorá im nedovoľovala stratiť kvôli tomu čo len hodinku času, potrebného na vykopávanie zemiakov. Aj spôsob, akým sa sa ten muž zastavil a hľadel nedôverčivo na kňaza, idúceho vedľa neho, súhlasil s ostražitosťou a nedôverčivosťou ľudí tej krajiny.

Veľkú bránu prišiel otvoriť Flambeau v spoločnosti chudého muža s vlasmi šedými ako železo a s papiermi v ruke ; s inšpektorom Cravenom zo Scotland Yardu. V sieni za bránou nebolo temer žiadneho nábytku a chýbaly v nej všetky ozdobné predmety ; iba bledé, posmešné tváre dvoch-troch ničomných Ogilviov pozeraly zpod parochní a zo zčernelých obrazov.

Keď vošli do vnútornej izby, Otec Brown poznal, že spojenci sa usalašili za dlhým dubovým stolom, ktorého koniec prikrývaly počarbané papiere, whisky a cigary. Voľný zvyšok stola zaujaly rozličné predmety, rozdelené podľa druhu a pokladané do skupín ; predmety také nevysvetliteľné, aké bývajú len niektoré predmety. Jedna skupina vyzerala ako kôpka lesknúceho sa skla, iná zas ako veľká hŕba hnedého prachu, tretia sa sa zdala byť obyčajnými kúskami dreva.

— Zdá sa mi, že máte tu nejaké geologické múzeum, — poznamenal kňaz, sadajúc a kývol hlavou smerom na hŕbu prachu a ligotajúce sa skielka.

— Nie geologické, ale skôr psychologické múzeum, — odpovedal Flambeau.

— Pre Boha, nezačínajte s takými dlhými slovami, ohrožoval sa policajný úradník.

— Neviete, čo značí slovo psychologia? — spýtal sa Flambeau s priateľským údivom. — Psychologia značí, že sme sa dostali so svojim rozumom do slepej uličky.

— Nesúhlasím s vami úplne, — namietal úradník.

— Dobre teda, doposiaľ sa nám podarilo zistiť jedine toľko, že posledný lord Glengyle bol pomätený, — vyhlásil Flambeau rozhodne.

— Čierna silueta Gowa s cylindrom a lopatou prešla popod oblokom, matne sa odrážajúc proti temnejúcej oblohe. Otec Brown na ňu pasívne hľadel a potom povedal :

— Chápem, že lord bol čudák, lebo keby ním nebol býval, nebol by sa tu zaživa pochoval a nebol by sa tak náhlil s pohrebom, no neviem, čo vás priviedlo k presvedčeniu, že bol pomätený.

— Vypočujte soznam vecí, ktoré našiel pán Craven v tomto dome, — povedal Flambeau.

— Ide búrka, v miestnosti je tma, potrebujem sviečku, aby som videl čítať, — poznamenal úradník.

— Našli ste azda aj sviečky medzi svojimi zvláštnosťami? — usmial sa Otec Brown.

Flambeau sa vážne poďíval na svojho priateľa.

— Áno, povedal, — dvadsaťpäť sviečok, ale žiaden svietnik.

V rýchle pribúdajúcej tme a sosilňujúcom vetre obišiel Brown stôl až k miestu, kde ležal sväzok voskových sviečok, vedľa iných vystavených odpadkov. Tam sa sklonil nad kôpku červenej hliny a v tom mocné kýchnutie rozbúrilo ticho.

— Holó, — zvolal, šňupavý tabak!

Vzal jednu sviečku, pozorne ju zažal a zastokol ju do hrdla prázdnej fľaše. Nepokojný nočný vzduch, prúdiaci do miestnosti rozbitým oblokom. rozhybal dlhý plameň sviečky ako zástavu. Z obidvoch strán zámku počuli syčanie nekonečných jedľových hôr, podobajúce sa sykotu rozbúrenej morskej hladiny okolo skaliska.

— Prečítam inventár, — začal Craven vážne a vzal jednu z listín. — Inventár všetkého nevyvetliteľného a nesúvislého, čo v zámku našli. Musíte vedieť, že zámok je zanedbaný, spustošený, ale jedna alebo dve miestnosti musely byť obývané niekym iným, než sluhom Gowom, lebo sú zariadené jednoducho, no nie zanedbaným spôsobom. Soznam znie takto :

Predovšetkým našli sme veľkú zásobu drahých kameňov, zväčša diamantov a z veľkej časti voľných, bez obrúb. Pravda, Ogilviovci mali rodinné šperky, teda drahé kamene, tie však bývajú zasadené do nejakých ozdobných predmetov. Nie je pravdepodobné, že ich Ogilviovci nosili vo vrecku, ako drobné peniaze.

Potom máme tu kopy šňupavého tabaku, ležia-

ceho na okraji kozubu, na skriniach, klavíri a všade, v každom kúte. Budí to dojem, že sa pán zámku nechcel obťažovať hľadaním tabaku, ani otváraním tabačnice.

Ďalšou zvláštnosťou sú malé kôpky drobných kovových úlomkov, ako koliečko a spružín, ktoré pochádzajú z rozobratých mechanických hračiek.

Ďalej: voskové sviečky, ktoré treba vkladať do hrdiel fľaší od whisky, lebo v celom dome niet ničoho príhodnejšieho, do čoho by ich mohol človek vložiť. Pri tomto bode dovoľujem si vás upozorniť na to, že tento nedostatok svietnikov je najpodivnejšia zvláštnosť zpomedzi všetkých. Boli sme prichystaní na záhadu, pokiaľ ide o vec samú; jediný pohľad nás všetkých presvedčil o pochybenom rozume posledného earla. Prišli sme sem, aby sme vypátrali, či tu skutočne žil, či skutočne zomrel, či ten hrdzavý strašiak, ktorý ho pochoval, nemá na svedomí jeho smrť. Ale i keď pripustíme najhoršie, najchmúrnejšie riešenie... povedzme, že sluha zabil svojho pána, alebo, že sluhu pochovali miesto pána, no, slovom, vymyslíte si akúkoľvek tragédiu podľa vzoru Wilkie Collinsa, predsa nenájdete vysvetlenie pre sviečky bez svietnikov alebo na to, prečo vysypával starý pán z dobrého rodu šňupací tabak na klavír a kdekoľvek inde, kde nepatrí. Vieme si predstaviť jadro skutočnosti, ale jeho rámec je záhadný. Žiaden rozlet ľudskej fantázie nenájde spojenie medzi šňupacím tabakom a diamantmi, medzi voskom o rozbitým hodinovým strojom.

— Myslím, že vidím spojitosť, — podotkol Brown. — Ten posledný Glengyle bol fanatickým odporcom francúzskej revolúcie. Ako nadšený zastánca ancien regime pokúšal sa obnoviť rodinný život z časov posledných Bourbonovcov. Šňupal, lebo v osemnástom storočí šňupali v každej dobrej rodine, mal voskové sviečky, pretože nimi svietili aj v tom storočí, a mechanické kúsky železa predstavujú záľubu Ľudovíta XVI. v zámočníctve. Diamanty nahrádzujú diamantový náhrdelník Márie Antoinetty.

Detektív a Flambeau hľadeli na kňaza s vyvalenými očami.

— Aké nezvyčajné a dokonalé riešenia! — zvolal Flambeau. — Myslíte, že je to pravda?

— Myslím, že nie, — odvetil Otec Brown. — Vy ste však povedali, že nikto nenájde spojitosť medzi šňupavým tabakom, diamantmi, hodinovým strojom a sviečkami, nuž podal som vám takú spojitosť. Skutočnú pravdu však musíme hľadať oveľa hlbšie.

Na chvíľu umlkol, počúval vytie vetru vo vežičkách, potom povedal:

— Nebohý Earl z Glengyle bol zlodej. Žil hanebnejší, černejší život ako bedársky tulák. Svietniky nemal, lebo sviečky užíval v lampáši, ktorý nosil so sebou; šňupavý tabak užíval spôsobom francúzskych zločincov, teda hádzal ho do očí svojho nepriateľa a prenasledovateľa. No hlavným dôkazom je súvislosť diamantov a ma-

lých koliečok. To vám objasní všetko. Diamanty a malé koliečka sú nástroje, ktorými môžete pre-rezať aj najhrubšie sklo.

Haluz zlomenej jedle dopadla na okennú tabu-lu, ako by parodovala zlodeja, ale muži v miest-nosti sa obrátili. Ich oči sa upieraly na Otca Browna.

— Diamanty a malé koliečka? — opakoval Craven zamyslene. — Podľa čoho súdite, že sú najsprávnejším vysvetlením?

— Nemyslím, že sú správnym vysvetlením, — odpovedal kňaz pokojne, — ale vy ste mi pove-dali, že nikto nenájde spojitosť medzi tými podiv-nými vecmi. V skutočnosti je táto záležitosť oveľa každodennejšia a fádnejšia. Glengyle našiel, alebo sa nazdával, že našiel na svojich pozemkoch drahé kamene. Nieкто ho azda oklamal, nahovo-riac mu, že sa nachodia v hradných jaskyniach. Tie malé koliečka slúžily na rozrezávanie dia-mantov. Kopanie prevádzal jednoduchým spôso-bom pomocou pastierov a surových obyvateľov hôr. Šňupavý tabak je jediným veľkým prepý-chom škôtskych pastierov; len tým ich mohol pod-platiť. Svetníkov nemali, lebo ich nepotrebovali; sviečky držali v rukách, keď pátrali v jaskyniach.

— To je všetko? — spýtal sa Flambeau. — Po-viete nám konečne pravdu?

— Oh, nie! — povedal Otec Brown.

Keď posmešné zavytie vetra odumrelo v naj-vzdialenejšom bore, Otec Brown pokračoval.

— Zmienil som sa o tých možnostiach len preto, že ste tvrdili, že nemožno nájsť spojenie medzi tými vecmi. Desatoraká klamná filozofia je dobrá pre vesmír, desatoraká klamná filozofia je dobrá pre zámok Glengyle. My však potrebujeme skutočne pravdivé vysvetlenie záhady zámku a vesmíru, pravda, keď už nemáte nič, čo by ste mi ukázali.

— Po šieste, siedme a tak ďalej, usmial sa Flambeau, vstanúc ako Craven — a všetko skôr rozmanité, než poučné. Zaujímavá sbierka tuhy bez dreva, bláznivý kúsok bambusovej paličky s rozštiepeným koncom. Tá palička mohla byť nástrojom zločinca, lenže my nemáme zločin ani zločinca. Okrem toho máme tu niekoľko katolíckych mísálov a náboženských obrázkov, ktoré ostaly v rukách Ogilviov vari zo stredoveku, lebo ich rodinná pýcha bola mocnejšia ako ich puritanizmus. Tieto veci sme zaradili do sbierky len preto, že všetky sú čudne poškodené.

Zúrivy víchor prihnal nad zámok čierne mračná a zahalil miestnosť tmou, keď Otec Brown vzal do ruky maľované stránky, aby ich prezrel. Prv, než príval tmy prešiel, Otec Brown sa zas ozval, ale jeho hlas bol celkom iný.

— Pán Craven, máte, tuším povolenie na exhumáciu, — povedal so živosťou mladého muža. Čím skorej otvoríme hrob, tým lepšie a skoršie sa dostaneme na dno tohto hrozného prípadu. Keby som bol vami, pustil by som sa do roboty hneď teraz.

— Hneď? — opakoval detektív prekvapene. — Prečo hneď?

— Pretože je dôležité. Teraz ide o viac, nielen o rozsypaný tabak alebo rozhádzané kamienky; je preto mnoho dôvodov. Poviem len jeden, ktorý dosahuje až na korene sveta: Tie náboženské obrazy nie sú zamazané, potrhané a poškriabané, teda poškodené nepozornosťou, alebo z prepiatej zbožnosti protestantských detí, ale poškodili ich čudným spôsobom. Všade, kde sa na tých starých ilustráciách zjavilo meno Boha, bolo odstránené. Iná vec, ktorá bola práve tak starostlivo odstránená, je gloriola okolo hlavy svätých. Práve preto vám hovorím: vezmite lopatu a rýľ a vykopajte ten hrob hneď teraz.

— Na čo narážate? — spýtal sa londýnsky detektív.

Hlas malého kňaza prehlušoval hukot búrky :

— Na to, že na zámockej veži sedí veľký diabol sveta : taký veľký diabol ako sto slonov a reve ako Apokalypsa. V tej záhade sa skrýva černo-kňazníctvo.

— Černokňazníctvo? — opakoval Flambeau tichúčko, lebo bol oveľa osvietenejší, než by o tých veciach nebol vedel. — Ale aký význam majú ostatné veci? — spýtal sa.

— Niečo zlovoľného, — odpovedal Brown. — Ako to môžem vedieť? Ako môžem uhádnuť všetky tajnosti ich zlovoľnosti? Viete azda zostaviť mučidlo z tabaku a bambusu? Milujú azda šialenci vosk a oceľové piliny? Možno, že je nejaký

nápoj šialenstva, pripravený z tuhy, ale som presvedčený, že najrýchlejšie rozotneme záhadu, keď pôjdeme do cintorína na kopci.

Jeho druhovia len vtedy si uvedomili, že ho počúvli a že ho nasledujú, keď nočná víchrica ich temer srazila, ale predsa ho nasledovali ako automati. Craven niesol v ruke motyku a vo vrecku úradné povolenie, Flambeau ťažký rýľ podivného záhradníka a Otec Brown knižku so zlatým okrajom, z ktorej bolo odstránené meno Boha.

Cestička na vršok bola síce nerovná, ale krátka, no vo víchrici zdala sa im dlhou a namáhavou. Kam sa len pozreli, až do nedozernej diaľky, rozkladaly sa ihličnaté lesy, ktoré sa divo vlnily vo vetre. Celý svet sa zdal prostým a ohromným. Tak prostým, akoby víchrica hvízdala nad neobývanou, pustou a bezúčelnou planetou. Ostro a prenikavo znel nad nekonečnými masami šedomodrých lesov odveký žiaľ, tkvejúci v srdciach všetkých pohanov. Človek priam veril, že pekelné hlasy nekonečného mora ihličia sú výkriky stratených pohanských bohov, ktorí v tých nadmyselných pralesoch zablúdili a nenachodia cestu do neba.

— Vidíte, — ozval sa Otec Brown tichúčko, — obyvatelia Škótska boli dávno pred utvorením sa Škótska podivným národom. V skutočnosti sú podivní aj dnes. Myslím však, že v predhistorických dobách vyznávali zlých duchov a práve preto sa chopili s toľkou radosťou puritanizmu, — dodal veselo.

Flambeau sa k nemu obrátil temer zúrivo.

— Čo chcete s tými povedačkami? — spýtal sa.

— Priateľ môj, — odpovedal Brown vážne, — všetky pôvodné náboženstvá majú spoločný znak: materializmus. Nuž a vyznávanie zlých duchov je dokonale pôvodným náboženstvom.

Prišli na trávnatý kopec, na jedno z tých zriedkavých holých miest, kde nebolo tej skučiacej a lomoziacej jedliny. Nízka ohrada z kolov a drótu lomozila vo vetre a prezradila im okraj cintorína. Kým inšpektor Craven došiel k hrobu a Flambeau zaryl rýľ do zeme a oprel sa oň, víchrica ich kmásala a kývala práve tak, ako koly plotu. Na hrobe rástol bodliak, šedivý a striebnistý v svojej suchote. Craven uskočil na bok, keď hlava bodliaka urvaná vetrom, preletela vedľa neho ako šíp.

Flambeau sa nehýbal. Opieral sa o rýľ ako o barlu.

— Pokračujte, — povedal kňaz. — Len pravdu hľadáme, nuž čoho sa bojíte?

— Obávam sa, že ju nájdeme, — odpovedal Flambeau.

Londýnsky detektív sa ozval hlasom neprirodzene prenikavým, ktorý mal byť veselý a konverzačný.

Len prečo sa tu skrýval? Pod tým sa tají niečo hnusného. Nebol malomocný?

— Ba ešte horší, ako to, — povedal Flambeau.

— A čo považujete za horšie ako malomocnosť? — vyzvedal Craven.

— Nič nepovažujem, — odsekol Flambeau a zasekol rýľ do zeme. Niekoľko minút kopal bez slova, potom však vyhlásil stiesneným hlasom:

— Obávam sa, že telo nebude mať pravú podobu.

— No, ten papier ju vtedy tiež nemal a predsa sme to prežili, — pripomínal mu Otec Brown dávnejšiu udalosť, na ktorej sa zúčastnili.

Flambeau kopal, ryl so slepou horlivosťou, ale než odkryl drsné dosky rakve a s veľkým úsilím ju vyzdvihli na povrch zeme, búrka prehnela šedé mračná, visiace ako dym nad vrškami a odhalila šedé pruhy matného svitu hviezd. Craven s motykou prikročil k rakvi, dotkol sa jej a ustúpil. Potom však pristúpil k nej znovu a pustil sa do otvárania práve tak horlivo ako Flambeau. Napokon odtrhli veko a obsah rakve sa zabelel v matnom svite hviezd.

— Kostí, — podotkol Craven, — ale bol to muž! — poznamenal, pripúšťajúc, že očakával niečo iného.

— Hej? A je v poriadku? — spýtal sa Flambeau hlasom podivne rozochvelým.

— Zdá sa, — povedal úradník, nakláňajúc sa nad rozpadávajúcu sa kosť v rakvi. — Počkajte chvíľu!

Flambeau si oddýchol.

— A teraz rozmýšľam, — zvolal, — prečo, do paroma, som si myslel, že nie je v poriadku! Čo tak strašne stieni človeka na týchto prekliatych

studených horách? Myslím, že to chmúrne, jednotvárne opakovanie! Lesy, zas len lesy a nad nimi odveký úžas neznáma. Vyzerá všetko, ako sen neznaboha: Jedľové stromy a zas len jedľové stromy a ešte milióny jedľových stromov...

— Bože, — zvolal Craven, — kostra nemá hlavu!

Kým Flambeau a Craven stáli strnule, Brown prejavil prvý raz za celý čas nepokoj a prekva-
penie.

— Nemá hlavy!... Nemá hlavu? — opakoval tak, ako by bol čakal nejaký iný nedostatok.

Pološialené vidiny bezhlavého dieťaťa narodeného v zámku, bezhlavého chlapca, skrývajúceho sa v zámku, bezhlavého muža, prechádzajúceho sa v starodávnych sieňach, nádhernou záhradou, prešly ich myslou ako panoráma. Ale ani v tom okamihu nezapustily korene v ich dušiach. Nemaly smyslu. Stáli a počúvali hlasité lesy a revúce nebesá, otupení, ako vyčerpaná zver. Myšlienka sa im zdala takou ohromnou, že unikala ich moci.

— Sú tu traja bezhlaví mužovia a stoja pri otvorenom hrobe, — poznamenal Otec Brown.

Bledý londýnsky detektív otvoril ústa, aby prehovoril, ale neozval sa. Stál v jojčaní vetra s otvorenými ústami ako dedinský parobok, potom pczrel na motyku v svojich rukách a pustil ju.

— Otče, čo máme robiť? — spýtal sa Flambeau záдумčivým detským hlasom, ktorým hovorieval len zriedkavo.

Odpoveď jeho priateľa prišla s rýchlosťou strely.

— Spať! — zvolal Otec Brown. — Spať! Prišli sme na koniec cesty. Viete, čo je to spánok? Či viete, že každý spí, kto verí v Boha? Je to sviatosť, lebo má v sebe úkon viery a dodáva sily. A vy potrebujete sviatosť, keď inú nie, tak aspoň prirodzenú. Stalo sa vám niečo, čo sa stáva len zriedkavo; azda to najhoršie, čo sa môže stať.

Cravenove otvorené ústa sa zavrely, keď odpovedal svoju otázku.

— Na čo cielite? — spýtal sa!

Kňaz obrátil tvár k zámku a odpovedal:

— Našli sme pravdu a tá pravda nemá smyslu.

Išiel pred nimi s akousi náhlivou rozhodnosťou, u neho veľmi vzácnou, a len čo prišli do zámku, ľahol si spať s prostotou psa.

Na vzdory mystickej chvále spánku vstal Otec Brown včasnšie, ako ostatní obyvatelia zámku, vyjmúc mlčanlivého záhradníka. Stál s veľkou fajkou v ústach a pozoroval sluhu, toho odborníka vo vykopávaní zemiakov, pri práci v kuchynskej záhrade. Pred svitaním búrka ustala a svitol svieži deň. Zdalo sa, že záhradník čosi rozpráva, ale vidiac vstupovať do záhrady detektívov, zamrmľal niečo o raňajkách a vošiel, idúc pomaly popri zeleninových záhonoch do kuchyne.

— Je to vzácny muž, — chválil ho Otec Brown.

— Pestuje podivuhodne krásnu zeleninu. No predsa, — dodal zhovievavo, — má svoje chyby. Tu, napríklad, — zadupal nohou na jednom mie-

ste, — pochybujem o zemiakoch, ktoré sú pod zemou.

— Prečo? — vyzvedal Craven, ktorého čudná pozornosť malého kňaza zaujímala.

— Pochybujem, lebo aj Gow pochyboval. Všade veľmi metodicky pchal svoj rýľ, len na toto miesto zabudol. A práve tu musia byť veľmi krásne zemiaky, ak sa nemýlim.

Flambeau chytil rýľ a zarazil ho prudko do zeme. Vyryl niečo, čo sa podobalo ohromnému zemiaku, alebo ešte skorej starému hríbu. Rýľ však na to niečo narazil s chladným zvukom. Vyrytá vec sa prekotúľala a zaškerila sa na nich.

— Earl z Glengyle, — poznamenal malý kňaz smutne, hľadiac na lebku.

Po chvíľkovom hútaní dodal, vytrhnúc rýľ z ruky Flambeau :

— Musíme ju ukryť.

Zahrabal lebku do zeme a oprúc svoje malé telo o rýľ, stál s hlavou opretou o ruku, položenú na nástroj. Oči mal bezvýrazné a čelo plné vrások.

— Keby som len rozumel tomu poslednému odpornému objavu, — hučal a opretý o rukoväť rýľa položil ruky do dlaní, ako robievajú ľudia v kostole.

Celá obloha žiarila modrou a striebristou farbou, vtáky štebotaly v korunách malých záhradných stromov tak hlasno, že sa zdalo, že štebocú stromy, ale traja mužskí mlčali.

— Vzdám sa všetkého, — vybuchol Flambeau prudko. — Môj mozok a tento svet sa k sebe nehodia. Tak a teraz koniec! Tabak, roztrhané náboženské obrázky, vnútro hracieho stroja ... čo ... Brown sa prudko vztýčil a udel päšťou na rukoväť rýľa.

— Oh, tutututu! — zvolal. Všetko sa vyjasnilo ako sklo. Rozumel som tabaku, i hodinovému stroju a ostatným veciam hneď, čo som dnes ráno oči otvoril a potom som prehovoril so záhradníkom, ktorý nie je ani taký obmedzený, ani taký hluchý, akým sa robí. V našom sozname vecí nie je nič takého, čo by nebolo v poriadku. Mýlil som sa aj pokiaľ ide o náboženské knižky a obrázky; i tie sú v poriadku. Sú to nepatrné veci. Znesvätenie hrobu, hm, to už je závažnejšie, v tom by mohlo byť nejaké čiernokňažníctvo ... Lenže čarodejníctvo nikam nepasuje k takým jednoduchým veciam, ako sú sviečky a tabak ...

Otec Brown sa prechádzal a s chuťou si poťahoval z fajky.

— Priateľ môj, — ozval sa Flambeau s trpkým humorom, — majte strpenie so mnou. Nezabúdajte, že som bol zločincom. Veľkou výhodou môjho povolania bolo, že som si tvoril svoje histórky sám a konal som tak chytro, ako sa mi páčilo, kdežto detektívstvo, spojené s ustavičným vyčkávaním, je nad moju francúzsku netrpezlivosť. Po celý svoj život zlý i dobrý, konal som vždy okamžite; bojoval som svoje duely hneď

druhého rána a platil som svoje účty hneď. Neodkladal som nič, ani návštevu u zubára . . .

Fajka vypadla z úst Otca Browna a rozbila sa na tri kusy. Stál a krútil očami ako idiot.

— Bože dobrý, aký som tlk! — zvolal. — Bože, aký som tlk! — opakoval a začal sa smiať smiechom opilcov. — Zubný lekár! . . . Šesť hodín trčím v duševnej priepasti a to len preto, že som si nespomenul na zubára. Taká jednoduchá, upokojujúca myšlienka! Priatelia moji, strávili sme noc v pekle, ale teraz vysvitlo slnce, vtáky švitoria a žiariaca postava zubného lekára utešuje svet!

— Musíme to nejako pretvoriť na srozumiteľnú reč, — zvolal Flambeau a vykročil, — i keby som mal užiť mučidiel inkvizície.

Otec Brown premohol chuť zatancovať si na zelenom trávniku, zaliatom slnečným svetlom a zvolal s ľútostivosťou dieťaťa :

— Oh, nechajte ma byť chvíľočku rozpustilým, neviete, aký som bol nešťastlivý. Teraz vidím, že v celej záležitosti niet žiadneho ťažšieho hriechu, len vari trochu bláznovstva. Ale ktože dbá o to?!

Obrátil sa ešte raz okolo svojej osi a potom pozrel vážnym okom na svojich spoločníkov.

— Nie je to žiadna zločinná histórka, skôr zvláštna, zvrhlá česťnosť. Máme do činenia s jediným azda mužom na svete, ktorý nevzal viac, len to, čo mu patrilo. Je to štúdium tej drsnej

logiky, ktorá bola náboženstvom tej rasy : stará pesnička o dome Glengylov :

»Čím je zelená miazga mladému stromu,
tým krvavé zlato Ogilviov domu.«

Táto pesnička je taká doslovná, ako metaforická. Neznamenala len, že Glengylovia túžili po bohatstve, je pravdivá aj v tom, že oni zlato doslovne hromadili; mali veľkú sbierku ozdôb a náčinia z toho kovu. Boli skutoční lakomci. Vo svetle tejto skutočnosti preberme teraz všetko, čo sme našli . . . Diamanty bez zlatých prsteňov, do ktorých boli kedysi vsadené, sviečky bez zlatých svietnikov, tabak bez zlatých tabačníc, tuhu bez zlatých ceruziek, bambusovú paličku bez zlatého gombíka, hodinový stroj bez zlatých hodínok a, i keď to znie ako šialenstvo, pretože svätožiara a meno božie boli v starých misáloch z rýdzeho zlata, boli odtiaľ vyňaté.

Záhrada sa akosi vyjasnila, tráva bola sviežejšia, keď Otec Brown vyslovil pravdu. Flambeau si zapálil cigaretu a malý kňaz pokračoval :

— Vzali ich odtiaľ, hej, vzali, ale neukradli! Zlodej by nebol nechal po sebe toto tajomstvo. Zlodej by bol vzal všetko; zlaté ceruzky i s tuhou, tabačnice s tabakom . . . Hovorím, máme do činenia s mužom, ktorý má nezvyčajné svedomie. Našiel som ho, toho pamätného moralistu, dnes ráno v zeleninovej záhrade a vypočul som jeho histórkou . . . Vypočujte si ju tiež :

Nebohý Archibald Ogilvie bol blízko toho,

aby sa stal najlepším mužom, aký sa narodil v zámku Glengyle, ale jeho trpká ctnosť sa premenila v mizantrópiu; žialil nad nečestnosťou svojich predkov a ich nepoctivosť prenášal na všetkých ľudí. Nedôveroval ľudomilnosti a štedrosti a prisahal, že ak nájde muža, ktorý sa bude spravovať právom, dá mu všetky poklady rodu Glengyle, vlastne len zlato. Keď toto vyhlásil, uzavrel sa na svojom zámku a veru nečakal, že mu niekto odpovie. Istého dňa dostal telegram. Doručil mu ho zdanlive pomätený chlapčisko z neďalekej dediny. Glengyle mu dal, ako na posmech, nový halier. Domnieval sa, že mu dal halier, keď však neskoršie preráтал peniaze, poznal, že halier ešte má, ale sovereign chýba. Myslel si, že dostal novú látku na posmešky, lebo bol presvedčený, že nech sa chlapec zachová tak alebo onak, predsa prejaví špinavú chtivosť svojho plemena; alebo zmizne s peniazom, lebo sa priplazí späť, čakajúc na odmenu svojej strojenej poctivosti. O polnoci toho istého dňa vzbudilo lorda Glengyle búšenie na zámockú bránu. Pretože žil sám, bez služobníctva, musel otvoriť bránu. Prišiel hluchý idiot, ktorý mu doručil telegram. Idiot nedoniesol nazpät sovereign, ale presne devätnásť šilingov, jedenásť pencí a tri haliere; nechal si len toľko, koľko mu prináležalo za doručenie telegramu.

Bláznivá presnosť toho skutku pôsobila na chorobnú myseľ lorda Glengyle ako oheň. Prisahal,

že bol Diogenesom, hľadajúcim poctivého človeka a že ho napokon našiel. Napísal nový testament, ktorý som videl. Vzal mládenca do svojho veľkého zanedbaného domu a vychoval si ho ako svojho jediného sluhu a — podľa svojho vrtochu —, ako jediného dediča. Nech sú už duševné schopnosti podivného tvora akékoľvek, pochopil a celkom si osvojil dve utkvelé myšlienky svojho pána: predovšetkým to, že litera zákona je na- do všetko a potom to, že on zdedil všetko zlato Glengylov. To je všetko a všetko je jednoduché. Obral celý dom o zlato, ale nevzal ani zrnko, čo nebolo zo zlata, ani zrnko tabaku. Odstránil zlatú šúplatu zo starého náboženského obrázku, upokojený tým, že zvyšok ostal nedotknutý... Toto som všetko chápal, ale nemohol som do toho včleniť lebku. Ľudská hlava pochovaná medzi zemiaky ma skutočne znepokojila; bol som nešťastlivý až do chvíle, keď Flambeau vyslovil to meno...

Otec Brown sa zamlčal, potom dodal:

— Všetko bude v poriadku. Uloží lebku do hrobu, až odstráni zlato zo zubov nebohého...

A naskutku, keď Flambeau neskoršie mieril na kopec, videl podivnú bytosť, spravodlivého lakomca, kopáť na znesvätenom hrobe. Šála, odvinutá okolo krku, vlála v čerstvom horskom vánku a na hlave mu vážne sedel jeho cylinder.

VII.

Mrzký tvar.

Niektoré z tých veľkých hradských, čo vedú z Londýna na sever, pokračujú ďaleko za obvodom mesta v podobe prízraku ulice, v ktorej sú veľké medzery, pokiaľ ide o domy, ale beží, zachovávajúc svoju líniu. Kde-tu nasleduje, povedzme, po skupine obchodov oplotené pole, potom obľúbený hostinec a za ním zeleninárska záhrada trhovca, po ktorej príde súkromný dom, aby potom nasledoval zas hostinec, pole, záhrada a iný dom a tak ďalej...

Keby niekto išiel jednou z tých ciest, prišiel by k domu, ktorý by istotne upútal jeho pozornosť. Pravda, napochytne by si nevedel vysvetliť, v čom spočíva pútavosť domu. Fronta nízkeho, dlhého domu ide rovnobežne s ulicou, steny sú nalíčené zelenou a bielou farbou. Dom má verandu, okennice proti slnku a prístavky prikryté tým nezvyčajným druhom kopúl, ktoré vídať na niektorých staromódnych domoch. Dom je skutočne staromódny, veľmi anglický a veľmi predmestský, vystavaný v dobrom, starom slohu Clapha-

mu. A predsa pôsobí dojmom, že ho vystavali pre horúce podnebie. Pri pohľade na jasné steny a okenice nevdojak myslíme na palmy. Nemôžem svoj pocit sledovať až ku koreňom pravdy, myslím však, že dom vystaval niektorý indický Angličan.

Každý, kto popri tom dome prejde, pocíti vábenie, ktoré príčinu nenájde; pocíti, že vidí dom, o ktorom by sa mala rozprávať nejaká histórka. A mal by pravdu, ako sa hneď presvedčíte, lebo tu máte udalosť — rozprávku o podivných udalostiach —, ktoré sa v tom dome odohraly na svätodušné sviatky roku 18...

Každý, kto by bol vedľa toho domu prešiel vo štvrtok pred svätodušnou nedeľou okolo piatej hodine popoludní, bol by videl vychádzať z hlavných dverí domu Otca Browna, z malej fary u sv. Mungo, s veľkou fajkou a v spoločnosti svojho priateľa vysokej postavy, menom Flambeau, ktorý fajčil tenkú cigaru. Bez ohľadu na to, či by mal náhodilý záujem o osoby, vychádzajúce z dvier domu, alebo nie, pravdou je to, že osoby neboly jedinými zaujímavými predmetmi, ktoré sa objavily, keď sa dvere bielo-zelene zafarbeného domu otvorily. Nachodily sa tam aj iné zvláštnosti a tie musíme popísať, než pôjdeme ďalej, jednak, aby čitateľ porozumel tragickej udalosti, jednak preto, aby si vedel predstaviť, čo všetko bolo vidieť otvorenými dvermi domu.

Dom mal tvar veľkého T, ale T s veľmi dlhými

ramenami a krátkym telom. Priečelie domu tvorilo ramená litery a išlo rovnobežne s cestou. Dvere boli v samom prostriedku fronty dvojposchodovej budovy, v ktorej boli umiestené všetky potrebné miestnosti. Krátke telo litery vyčnievalo dozadu práve proti dverám bolo jednoposchodové a nachodily sa v ňom len dve dlhé miestnosti, spojené dvermi. Prvá z týchto miestností bola pracovňa, v ktorej písaval slávny pán Quinton svoje divé východné básne a romány. Druhá miestnosť bola skleníkom a naplňaly ju tropické kvety jedinečnej a temer strašidelnej krásy v tej záplave slnečných lúčov, ktorá ich toho pamätného popoludnia zaplavila. Nie div, že keď boli dvere domu otvorené, okoloidúci sa zastavovali, aby si oddýchli a pozreli na dve nádherné miestnosti, za ktorými, ako na javisku čarovnej, výpravnej hry, jagaly sa ružové oblaky, zlaté slnko a červené hviezdy, z ktorých žiarila pálčivosť a predsa sa zdaly priesvitnými a vzdialenými.

Básnik Leonard Quinton si veľmi starostlivo volil a tvoril toto prostredie a pochybujem, že niektorou svojou básňou vyjadril svoju osobnosť tak dokonale, ako usporiadaním a zariadením domu, lebo bol mužom, ktorý farby pil a kúpал sa v nich; bol mužom, ktorý pre obľubu farieb zanedbal formu, — ba aj dobrú formu. Veď sa jeho génus práve preto obrátil k orientálnemu umeniu; k tým pestrým kobercom a oslepujúcim

výšivkám, na ktorých sa slúčily všetky farby v harmonický chaos, nemajúc čo znázorniť a o čom poučiť. Keď ani nie s úplným umeleckým úspechom, ale s uznanou obraznosťou a vynaliezavosťou sa pokúšal o skladanie epických a ľudbostných rozprávok, v ktorých sa odzrkadľovali prudké farby; príbehy tropických krajín pod oblohou z planúceho zlata alebo krvavočervenej medi; rozprávky o východných hrdinoch jazdiacich s mitrami z dvanástich turbanov na slonoch ozdobených purpúrom a zeleňou páva; o ohromných drahých kameňoch, ktoré neuneslo ani sto černochoh a ktoré sa jagaly starodávnym ohňom vzácných farieb.

Povedzme krátko (pravda, ak hľadáme na vec okom každodennosti); neprestajne sa zaoberal orientálnym nebom, ktoré je oveľa horšie, ako orientálne peklo; s východnými vládcami, ktorých s pokojným svedomím môžeme nazvať šialencami; s východnými klenotmi, ktoré aj klenotník na Bond Street (keby mu ich sto shŕbených černochoh dovlieklo do obchodu) pokladal za falošné.

Quinton bol génius, ale chorobný, a jeho chorobnosť sa prejavovala nie tak v jeho dielach ako skôr v jeho živí. Mal slabý podráždený temperament a zdravie si podkopal orientálnymi pokusmi s fajčením ópia. Jeho žena — pekná, pracovitá, ba prepracovaná žena —, brojila proti ópiu, ale ešte väčšmi proti živému indickému pustovníkovi v bielych šatoch, ktorého básnik tvrdohlave

hostil v svojom dome; akéhosi Virgília, vodcu básnikovho ducha po nebi a pekle Orientu.

Teda z tejto umeleckej domácnosti vyšiel Otec Brown a jeho priateľ, a keď súdime podľa výzoru ich tváre, vyšli s uľahčením. Flambeau sa s Quintonom stretol za svojich divých štúdií v Paríži. Na krátky čas obnovil starú známosť, ale na vzdory vývoju, ktorým Flambeau v posledných rokoch prešiel, nevedel sa k básnikovi prispôbiť. Podľa Flambeau napchávanie sa ópium a písanie krátkych lúbostných básničiek nebola najlepšia cesta, ktorá by gentlemana zaviedla k diablovi...

Otec Brown a Flambeau zastali na prahu a prv, než mohli zabočiť do záhrady, záhradné dvierka sa prudko rozcabrilý a mladý muž s klobúkom posunutým do tyla prihnal sa dychtively ku schodom. Zovňajšok mládenca bol neporiadny. Veľkú, červenú kravatu mal posunutú na bok, ako by bol oblečený spal, a nervózne švihal tenkou, hrčovitou paličkou.

— Hovorím vám, že chcem vidieť starého Quintona! — začal udychčane. — Musím ho vidieť. Vari nie je doma?

— Pán Quinton je v dome, — odpovedal Otec Brown, zamestnaný vytriasaním popola z fajky. — Neviem však, či ho uvidíte, lebo navštívil ho lekár.

Mládenec, pravdepodobne opitý, potkýňal sa ďalej. Vtom vyšiel z Quintonovej pracovne lekár. Zastal a ťaľahoval si rukavice.

— Chce navštíviť pána Quintona? — spýtal sa lekár chladne. — Nie, nepustím vás k nemu. Nikto nesmie k nemu vkročiť, lebo dostal uspávacadlo.

— Ej, pozriteže, kamarát môj, — ozval sa mládenec s červenou kravatou, usilujúc sa lekára pristaviť tým, že ho chytil za chlopne kabáta, — poďívajte sa, hrozne som ustal a hovorím vám...

— Daromne sa namáhate, pán Atkinson! — zahriakol ho lekár a odstrčil ho od seba. — Keby ste vedeli zmeniť účinok lieku, potom by som aj ja zmenil svoje rozhodnutie! — vyhlásil a položiac klobúk na hlavu, vyšiel za Otcom Brownom a Flambeau na výslnie.

Lekár bol nízky, územčistý muž, mal dobrosrdečný pohľad, krátke fúziky a pôsobil dojmom každodennosti, v ktorej však bolo veľa šikovnosti.

Mládenec v mestskom obleku, ktorý azda nevedel inakšie rozprávať, len tak, keď držal svojho spoločníka za golier kabáta, stál omámený, ako človek, ktorého vyhodili z domu, a ticho hľadel za troma mužmi, odchádzajúcimi do záhrady.

Luhal som, ale celkom oprávnene, — poznamenal lekár. — Chudák, Quinton ešte nedostal uspávacadlo a dostane ho až za dobrú pol hodinu, ale nechcel som pripustiť, aby ho ten figliar obťažoval. Viem, že si chce od neho požičať peniaze, ktoré by nikdy nevrátil i keby mal z čoho. Atkinson je naničhodník, i keď je bratom pani Quintonovej, ženy takej šľachetnej, ako len málo žien.

Otec Brown prisvedčil.

— Áno, pani Quintonová je dobrá žena.

— Navrhujem, aby sme sa tu potulovali, kým Atkinson neodíde, — žiadal lekár. — Potom vojdem ku Quintonovi a dám mu jeho zvyčajný liek. Atkinson sa tu darmo potlka, nedostane sa dnu, lebo dvere som zamkol.

— Ak je tak, pán doktor Harris, ako hovoríte, potom by sme mohli obísť skleník. Dverí tam síce niet, nemôžeme teda vkročiť, ale zimná záhrada je aj z vonku tak krásna, že hodno sa do nej pozrieť, — navrhoval Flambeau.

— Dobre! Cestou sa aspoň pozriem na svojho pacienta, — prikývol lekár. — On totiž leží na pohovke v kúte skleníka, medzi svojimi krvavočervenými kvetmi; mne od nich zimomriavky naskakujú na kožu . . . Nuž ale čo si mám počať?

Cestou sa otec Brown náhle zastavil a vytiahol z trávy zakrívený orientálny nôž, vykladaný krásnymi farbistými kameňmi a kovovými ozdobami.

— Čo je to? — spýtal sa kňaz, prezerajúc nástroj so zjavnou neľúbosťou.

— Myslím, že je Quintonov, — povedal lekár bezstarostne. — Má tu kadejaké čínske hračky. No, možno, že tento nôž patrí jeho indickému fakírovi, ktorého si tu drží ako psa na motúze.

— Akému fakírovi? — spýtal sa Otec Brown, nespúšťajúc oči s dýky.

— Oh, takému indickému zaklínačovi, pravda, podfukárskemu! — odpovedal lekár zľahka.

— Neuznávate mágiu? — vyzvedal malý kňaz, nedívajúc sa na lekára.

— Och, och, ba ešte čo nie ! . . . Huh, mágia . . . !
— zvolal doktor pohŕdливо.

Kňaz zamyslene poznamenal :

— Krásna zbraň . . . Farby sú krásne, ale tvar je mrzký a zlý!

— Prečo? — chcel vedieť prekvapený Flambeau.

— Len tak : je mrzký! Nikdy ste to necítili pri pozorovaní orientálneho umenia? Farby sú vždy opojné, lahodné, ale tvary sú nízke a mrzké . . . Sú úmyselne nízke a mrzké. Na tureckých kobercoch som videl ošklivé veci!

— Mon dieu! — zvolal Flambeau s úsmevom.

Malý kňaz nerušene pokračoval :

— Sú na nich litery a značky v reči, ktorú neovládam, ale predsa viem, že tie značky a slová sú zlé, mrzké slová ! . . . Čiary sú úmyselne krivé, svíjajú sa, ako unikajúce hady.

— Do paroma! Čo vravíte? — divil sa doktor a hlasne sa zasmial.

— Otec Brown máva záchvaty mystických predtúch, ale uisťujem vás, že len vtedy, keď sa blíži veľké zlo! — vysvetľoval Flambeau.

— Eh, hlúposti! — hodil lekár rukou.

— Prečo? — zvolal otec Brown a zdvihol dýku vo vystretej ruke, ako lesklého hada. — Podívajcie sa, či nevidíte, aký je to zlý tvar? Nepozorujete, že je nanič? Nemôžete ňou pichnúť ako kopiou, nemohli by ste ňou ani seknúť, ako kosou; nepodobá sa ani zbrani, ani nástroju z mučiarnie.

— Najlepšie urobíme, keď ju vrátime jej majiteľovi, keď sa na ňu nechcete dívať, — povedal lekár veselo a zvolal: — Kdeže je koniec tohto prekliateho skleníka? Dom Leonarda Quintona má tiež prekliaty tvar, nemyslíte?

— Nepochopili ste ma! — potriasal hlavou Otec Brown. — Tvar domu je zvláštny . . . , azda smiešny, ale nie je zlý, ani mrzký.

Za reči obchádzali zadnú stenu skleníka. Stena nebola prerušená otvorom dverí, alebo obloka. Nebolo v nej otvoru, ktorým by sa bolo mohlo vojsť do skleníka. Sklo bolo čisté a slnko, i keď stálo nízko nad horizontom, ešte jasne svietilo. Dobre videli nielen ohňočervené kvety, ale aj chorobnú postavu básnika v hnedom zamatovom kabáte. Básnik ležal bezvládne na pohovke. Bol slabej postavy, mal bledú tvár, riedke gaštanové vlasy a fúzičky, ktoré boly na jeho tvári paradoxom, lebo oslabovaly už aj tak veľmi slabý výraz mužnosti jeho tváre. Oči troch mužov rýchle odskočili od básnika na iný predmet.

Práve pred nimi, smerom, ktorým sa uberali, bezprostredne pri zaokrúhlenom konci sklenenej prístavby, stál muž vysokej postavy v bielom rúchu, ktorý voľne splýval až po zem. Holá, hnedá lebka muža, tvár a krk leskly sa v zapadajúcom slnku ako nádherný bronz. Díval sa sklom zimnej záhrady na spiaceho básnika a bol nehybný ako vrch.

— Kto je ten muž? — zvolal otec Brown, ustupujúc so zatajeným dychom.

— Oh, ten Quintonov indický humbug! — zahundral doktor. — Ale chcel by som vedieť, čo tu chce!

— Prichodí mi ako hypnotizér, — poznamenal Flambeau, obhrýzajúc si čierne fúzy.

— Vy, nelekári, povravíte kadejaké nesmysly o hypnotizme! — zlostil sa lekár. — Mne pripomína podfukára!

— Dobre, no, prehovoríme si s ním a uvidíme, čo je a zač! — rozhodol Flambeau, ktorý bol vždy za skutky a jediný krok jeho dlhých nôh ho preniesol k Indovi. Sklonil sa, lebo jeho postava prevyšovala vysokého Orientálca, a s pokojnou smelosťou prehovoril :

— Dobrý večer, pán môj. Čo by ste potrebovali? — spýtal sa.

Pomalým pohybom lode, ktorá zabočí do prístavu, obrátila sa veľká, žltá tvár ponad plecom a prekvapila ich veľkými víčkami, ktoré boly úplne privreté, ako oči spáča.

— Ďakujem! — odpovedal bezchybnou angličtinou. — Nepotrebujem nič. — Potom sa mihalnice napoly otvorily, ako by chcely ukázať kúsok opalizujúceho oka a opakoval : — Nepotrebujem nič! — Potom naširoko roztvoril oči a dívajúc sa strnule, povedal : — Nepotrebujem nič! — opakoval a šuštiac bielym rúchom, odišiel do záhrady, v ktorej sa už plazila tma.

— Kresťan je skromnejší, ten aspoň niečo potrebuje! — zamrmľal Otec Brown.

— Čo len tu robil, do paroma! — hútal Flambeau a smraštil obočie.

— Neskoršie si s vami prehovorím, — poznamenal Otec Brown.

Slnečné svetlo bolo ešte skutočnosťou, ale bolo už červeným svetlom večera, stromy a kričky väčšími temneli. Spoločnosť obišla zadnú stenu skleníka a kráčala druhou stranou k predným dvierkam. Cestou niečo vyplašili. Tak, ako niekedy vyplašíme vtáka, vyplašili teraz z temného kúta medzi pracovňou a hlavnou budovou fakíra v bielom rúchu. Vykĺzol z tieňa a prikrádal sa k predným dverám. Udivilo ich, že nebol jedinou osobou na tom mieste. Zastali a premáhali vzrušenie, vyvolané objavením sa pani Quintonovej. Vystúpila náhle zo šera s ťažkými zlatými vrkočmi a ušľachtilou bledou tvárou. Hľadela prísne, ale hlas mala zdvorilý, keď sa ozvala.

— Dobrý večer, pán doktor, — pozdravila.

— Dobrý večer, pani Quintonová. Idem dať vášmu manželovi zvyčajný glg na spanie, — odpovedal lekár.

— Hej, už je načas, — prisvedčila žena jasným hlasom a usmiata vošla do domu.

— Ona je uštvaná, — poznamenal Otec Brown.

— Ona je z tých žien, ktoré plnia svoje povinnosti dvadsať rokov, ale potom vykonajú hroznú vec!

V oku malého lekára blčal plameň záujmu, keď sa poďíval na malého kňaza a spýtal sa :

— Študoval ste azda lekárstvo ?

— Vy musíte vedieť niečo o duši ako o tele a ja zas musím poznať aj telo práve tak ako dušu, — odpovedal kňaz.

— Tak! — prikývol lekár a pokračoval :
— Pôjdem a dám Quintonovi liek.

Obišli roh fronty a priblížili sa k hlavnému vchodu. Keď zastali na prahu, uzreli muža v bielom rúchu tretí raz. Prichádzal tak rovno proti nim od dvier pracovne, že keby neboli vedeli, že dvere sú zamknuté, boli by mysleli, že vychádza z básnikovej izby.

Otec Brown si túto zaujímavosť zapamätal, ale doktor, ktorý nebol z tých, čo márnia čas hútaním o nemožnostiach, nechal ázijského všadebola prejsť vedľa seba a svižko vošiel do predsieni. Tam zbadal osobu, na ktorú už pozabudol; považoval sa tam naničhodný Atkinson. Hundral si čosi popod nos a hrčovitou paličkou sa dotýkal predmetov. Doktor svraštil tvár a zašepkal svojim spoločníkom :

— Dvere za sebou zamknem, aby mi tam ten potkan nevbehol. Vrátim sa hneď.

Doktor Harris vykročil, odomkol a zamkol dvere tak rýchle, že tackajúci sa mládenec nemohol za ním do izby nemocného. Vidiac, že ostal vonku, hodil sa s nevoľou do fotela. Flambeau sa díval na perský obraz visiaci na stene a Otec Brown akosi nepokojne hľadel tupým zrakom na dvere pracovne. O päť minút neskoršie sa dvere otvorily. Teraz bol Atkinson šikovnejší, priskočil a chytil dvere, aby ich doktor nemohol zavrieť.

— Oh, Quinton, hovorím, že by som chcel...

Hlas básnika z druhého konca miestnosti prerušil reč Atkinsona. Podobal sa zívnutiu alebo výbuchu unaveného smiechu.

— Oh, viem, čo by si chcel! Na, vezmi toto a daj mi pokoj. Píšem pieseň o pávoch, — zvolal Quinton.

Škárrou otvorených dverí preletel pol sovereign a potkýňajúci sa Atkinson ho šikovne chytil do nastavenej ruky.

— Tak hotovo! — vyhlásil lekár prudko a zamkol dvere. Potom vyšiel za ostatnými do záhrady.

Úbohý Quinton bude mať na chvíľku pokoj. Na hodinu-dve bude v zamknutej pracovni sám, — poznamenal.

— Hej! — prikývol kňaz. — Hovoril veselo, keď som ho pred chvíľou počul, — dodal zamyslene.

Neporiadny Atkinson stál neďaleko nich a pohrával sa s peniazom. Obďaleč, v červenom polosvetle videli Inda. Sedel na trávnom sedadle s tvárou obrátenou k zapadajúcemu slnku.

— Kde je pani Quintonová? — spýtal sa otec Brown.

— Odišla hore, do svojej izby... Hľa, tam na osvetlenej záclone vidieť jej odtieň, — ukázal lekár rukou na osvetlené okno na poschodí hlavnej budovy.

Kňaz sa poďíval tým smerom a zachmúrene pozoroval temný tieň.

— Hej, tam je! — poznamenal potom a urobiac dva-tri kroky, posadil sa na lavičku.

Flambeau sa k nemu posadil, kdežto lekár, ktorý bol jedným z tých, ktorí žijú najradšej na nohách, odišiel so svojou cigarou do šera a dvaja priatelia ostali sami.

— Otče, čo je vám? — spýtal sa Flambeau po francúzsky.

Otec Brown chvíľu nehybne sedel a mlčal, potom povedal :

— Povera je bezbožnosť, ale tu niečo visí v po-
vetrí... Neviem, či je na vine Ind... Myslím,
že aspoň zčasti on.

Kňaz zmĺkol a zahĺbil sa do pozorovania Inda, ktorý sedel strnule, akoby pohrúžený do modlitby. Na prvý pohľad sa zdalo, že sa nehýbe, ale Otec Brown, ktorý ho dlhšie pozoroval, zbadal, že Ind sa neprestajne kyvoce. Kýval sa ľahkým, rytmickým pohybom stromov ktoré sa nad jeho hlavou kyvotaly v slabom vetre, plaziacom sa po tmavých chodníčkoch záhrady a šuštiacom poviatom suchom lístí.

Krajina, ako pred búrkou, rýchle temnela, ale ešte rozpoznali jednotlivé postavy. Atkinson sa s bezvýraznou tvárou opieral o stenu, tieň pani Quintonovej nezmizol zo záclony a doktor sa ne-
dbale prechádzal na konci skleníka a sietil roz-
páleným koncom cigary ako svetlonoš. Fakír sedel strnule a neprestajne sa kyvotal a stromy nad je-
ho hlavou sa kývaly a hučaly tiež... Blížila sa
búrka.

— Keď Ind prehovoril, mal som vidiny, — prehovoril Otec Brown tichúčko. — Videl som jeho a jeho svet, i keď povedal len jednu a tú istú vetu tri razy za sebou. Keď prvý raz vyslovil svoje »Nepotrebujem nič!«, chcel povedať len to, že je neprístupný a že sa Ázia nepoddá. Potom opakoval »Nepotrebujem nič!« a vyrozumel som, že chce povedať toľko, že postačí si vo všetkom sám, ako všehomír, nepotrebuje žiadneho Boha a neuznáva žiadne hriechy. A keď po tretí raz vyriešol svoje »Nepotrebujem nič!«, povedal to s plánucimi očami. Vtedy som poznal, že myslí doslovne to, čo hovorí; to, že »nič« je jeho túžba a domov, že túži po ničom ako po víne, že zničenie, úplná skaza všetkého, čokoľvek...

Dve kvapôčky dažďa, čo dopadly, vzrušiliy detektíva. Strhol sa, ani čo by ho pichly, a poďíval sa do nebies. A v tom istom okamihu začal doktor utekať od konca skleníka. V behu čosi kričal.

Keď priletel ako guľa, vystrelená z kanóna, nepokojný Atkinson bol práve nablízku. Doktor ho krčovite chytil za golier.

— Akú špinavú hru hráte?! — skríkol. — Čo ste urobili?!

Otec Brown vyskočil na rovné nohy a skríkol oceľovým hlasom rozkazujúceho kaprála :

— Nebite sa tu! Ak treba niekoho chytiť, sme tu v dostatočnom počte, aby sme to vykonali bez bitky... Čo sa stalo, pán doktor?

— Quinton..., och, Quinton sa mi nepáči! — odpovedal lekár s bledou tvárou. — Videl som ho

sklenenou stenou zimnej záhrady a nepáči sa mi poloha, v ktorej leží. Neleží tak, ako ležal, keď som ho opustil.

— Poďme k nemu! — rozhodol kňaz. — Atkin-sona môžete pustiť, mal som ho celý čas na očiach.

— Ostanem s ním, kým budete v pracovni, — ponúkol sa Flambeau.

Doktor a kňaz odbehli ku dverám pracovne, odomkli ich a vbehli do izby. Temer prevrátili veľký mahagonový stôl, za ktorým básnik písával, lebo miestnosť bola osvetlená len malou nočnou lampou, ktorá stála pri lôžku nemocného na druhom konci miestnosti. Na stole ležal hárok papiera. Doktor ho zdvihol, rýchle prebehol očami a podal ho Otcovi Brownovi.

— Bože dobrý! — zvolal. — Prečítajte to! — skríkol a utekal do skleníka, kde hrozné, červené kvety ešte vždy udržiavali červenú spomienku na západ slnka.

Otec Brown tri razy prečítal slová, napísané na papieri. Znely :

— »Umieram vlastnou rukou a predsa ma zavraždili!«

Slová boli napísané nenapodobiteľným — nechcem povedať, že nečitateľným písmom Leonarda Quintona. Otec Brown išiel do druhej miestnosti. Hneď pri dverách stretol vracajúceho sa lekára, ktorý mu s výrazom istoty a skleslosti povedal :

— Hej, vykonal, čo oznámil v svojom liste!

Prešli neprirodzenou, nádhernou krásou kaktusov a azaliiek a našli Leonarda Quintona, básnika a spisovateľa s hlavou visiacou z pohovky a s červenkastými vlasmi splývajúcimi až na zem. Do ľavej strany prs mal zapichnutú podivnú dýku, ktorú našiel Otec Brown v záhrade. Bezvládna ruka básnika držala rukoväť dýky.

Búrka priletela náhlostou Coleridgovej noci a záhrada i sklenená stena stemnely v prívale dažďa. Pozornosť Otca Browna sa sústredila na hárok papiera, ktorý držal v ruke. Držal si ho tesne pri očiach a pokúšal sa ho čítať v šere... Potom ho priblížil k slabému svetielku lampy. Vtom ich oslepilo prenikavé biele svetlo blesku. V jeho bielej záplave zdal sa papier čiernym.

Nasledovala tma, vyplnená hromobitím a keď dunenie odumrelo, ozval sa z temnoty hlas Otca Browna.

— Pán doktor, ten papier má mrzký tvar! — poznamenal.

— Čo chcete s jeho tvarom? — spýtal sa doktor Harris nevrle.

— To, že nie je štvoruhlastý. Chýba mu rožok, ktorý niekto utrhol. Čo to značí?

— Odkiaľ mám vedieť, do paroma!? — zahundral lekár. — Poďte radšej a pomôžte mi položiť nebohého riadne na pohovku. Už nežije...

— Nie! Nechajte ho tak, ako leží, kým nepríde polícia, — povedal Otec Brown, dívajúc sa neprestajne na papier.

Pri návrate sa kňaz zastavil pri stole a zdvihol malé nožničky.

— Aha, s týmito ustrihli rožok hárku... Azda predsa..., smraštil obočie, zaháňajúc výraz uľahčenia, ktorý sa mu kmitol na tvári po objavení nožníc.

— Och, nechajte už tie hlúposti s papierom! — povedal doktor s emfáziou. — Mal radosť, keď mohol strihať; všetky jeho papiere mali ustrihnuté rožky, — vysvetľoval, ukazujúc na hrbku papierov, ktoré ležaly na inom, menšom stolíku v kúte miestnosti. Otec Brown k nemu pristúpil a vzal papiere do ruky. Všetky mali ten istý nepravidelný tvar, ako ten, ktorý mal v ruke.

— Celkom také, hm, celkom také, — hundral popod nos. Aha, tuto sú ustrihnuté rožky! — zvolal a začal ich rátať.

Doktor Harris ho zachmúrene pozoroval. Napokon kňaz pokývol hlavou.

— Všetko je v poriadku, — usmial sa, ako na ospravedlnenie. — Máme tu triadvadsať hárkov papieru a dvaadvadsať rožkov... Ale vidím, že ste netrpezlivý, nuž poďme, vráťme sa k svojim spoločníkom.

— Kto oznámi smrť Leonarda jeho žene? Nechceli by ste ísť k nej? Ja by som poslal sluhu po políciu, — navrhoval doktor.

— Dobre, ako si želáte, — prikývol Otec Brown ľahostajne a vyšiel do predsieni.

V predsieni zazrel dámu; grotesku. Videl svojho priateľa Flambeau v postoji, od ktorého už jeho

priateľ dávno odvykol : Atkinson, prehnutý cez kolená vysokého detektíva daromne kopal nohami do vzduchu, Flambeau mu doprial štedrej otcovskej láskavosti. Keď napokon postavil Atkinsona na nohy, ten ho chcel ovaliť úderom päste. S ohľadom na to, že chcel zaútočiť na kráľa apačov, čo aj v dobe, keď tento monarcha sa už vzdal vládcovstva a trónu, bol jeho zámer veľmi povážlivý.

Flambeau sa chystal skočiť na svojho protivníka a znovu ho zahrnúť svojou »láskavosťou«, keď mu kňaz poklepkal na plece.

— Ukončte svoj výstup, priateľ môj, poproste sa vzájomne o prepáčenie a povedzte si »dobrú noc«. Nemusíte ho už zdržovať, — povedal mu kňaz.

Atkinson zdvihol so zeme klobúk, chytil paličku a pustil sa k bráne.

— Kde je náš Ind? — spýtal sa Otec Brown vážne.

Všetci traja (lebo už aj doktor bol pri nich), nevoľky sa zahľadeli na trávnaté sedadlo v červenkastom tieni stromov, kde nedávno videli Inda kyvotať sa v podivnej modlitbe, ale neuzreli ho : Ind zmizol.

— Do paroma! — zaklial doktor Harris a divo dupol nohou. — Teraz už naisto viem, že ho zabil ten černoch!

— Nazdal som sa, že neveríte v mágiu, — poznamenal Brown pokojne.

— Pravdaže nie! To však viem, že sa mi ten žltý pes hnusil už vtedy, keď som ho mal len v podo-

zrení, že je podvodníkom. Tým väčšmi sa mi protiví teraz, keď viem, že ním skutočne bol! — odpovedal doktor.

— Jeho útek nie je dôkazom viny. Nemôžem mu nič dokázať a ani nič proti nemu podniknúť. Okresnému strážnikovi ťažko by ste vysvetlili, že ide o samovraždu, nastrojenú kúzelníctvom, alebo autosugesciou, — pripomínal Flambeau.

Otec Brown vošiel do hlavnej budovy, aby oznámil pani Quintonovej neblahú zvesť. Keď sa onedlho vrátil, bol bledý a vážny, ale nepovedal, o čom hovoril s pani Quintonovou; svoju návštevu u nej nespomenul ani potom, keď už všetko vyšlo najavo.

Detektíva, zaujatého rozhovorom s doktorom, prekvapil rýchly návrat Otca Browna. Kňaz sa však na neho nepozrel. Chytil doktora za ruku a odišiel s ním ďalej.

— Poslali ste pre políciu, ak sa nemýlim? — spýtal sa.

— Áno, bude tu o desať minút, — povedal doktor.

— Chcel by som vás poprosiť o malú láskavosť, — začal kňaz. — Poviem vám pravdu: Sbieram všelijaké podivuhodné príbehy. Už ich mám peknú hrbku. Často sa v nich vyskytujú neuveriteľné okolnosti, ako v prípade nášho indického priateľa, ktoré by sa nemohly uviesť v policajnej zpráve. Chcel by som vás poprosiť, aby ste mi napísali zpravu o smrti Leonarda Quintona. Vplyvom povolania máte nezvyčajne vyvinutý dôvtip. A mys-

lím, že poznáte nejeden taký moment, takú podrobnosť, ktorú chcete utajiť. Moje povolanie vyžaduje mlčanlivosť a dôveru ako aj vaše a sľubujem, že vašu zprávu zachovám v tajnosti... Ale napíšte mi všetko! — prosil kňaz, upierajúc oči na tvár doktora Harrisa.

Doktor ho s hlavou naklonenou na bok pozorne počúval a keď kňaz zmĺkol, pozorne sa mu zahľad do očí.

— Veľmi dobre, — povedal a odišiel do pracovne. Dvere za sebou zamkol. Otec Brown sa obrátil k svojmu vysokému priateľovi.

— Pod verandou je pohodlná lavička. Tam môžeme pokojne fajčiť, lebo budeme pod strechou. Ste mojím jediným priateľom a túžim po rozhovore, vlastne po družnom mlčaní po vašom boku, — povedal ticho.

Pohodlne sa posadili. Otec Brown, proti svojmu zvyku, prijal dobrú cigaru a vytrvale fajčil. Mlčal a dážd' neprestajne šumel, bubnoval na streche verandy. Po dlhej chvíli kňaz povedal :

— Milý priateľu, je to zvláštny prípad.

— To viem! — prisvedčil Flambeau s čím si v hlase, čo sa podobalo zdeseniu.

— Vy ho nazývate zvláštnym, i ja ho nazývam zvláštnym, — povedal kňaz, — a predsa myslíme na niečo úplne iného. Moderná myseľ mieša dve rozdielne postavy : tajomnosť v tom smysle, že je niečo komplikované, mieša s tajomnosťou v tom smysle, že niečo je podivuhodné. Vezmime napríklad zázraky. Zázrak je úžasný, ale jednoduchý.

Jednoduchý je práve preto, že je zázrak. Prichádza zázrak. Prichádza priamo od Boha (alebo diabla), miesto, aby prišiel prostredníctvom prírody alebo ľudskej vôľe. Vy myslíte, že tento prípad je tajomný, lebo v ňom vidíte nadprirodzenosť. Vy v ňom vidíte čary a kúzla toho Inda. Rozumejte mi však: ja nehovorím, že to nie je duchovné alebo diabolské. Len nebo a peklo vedia, pôsobením akých síl a vplyvov sa vyskytujú v živote ľudí zvlášťne hriechy, ale pre túto chvíľu je moje stanovisko nasledujúce: Ak ide v našom prípade o mágiu, ako tvrdíte vy, potom je prípad podivuhoný. V tomto prípade však je prevedenie opakom jednoduchosti, kamarát môj...

Búrka, ktorá načas stíchla, znovu vypukla a ovzdušie bolo naplnené nepokojom vzdialeného hromu Otec Brown otriasol popol s cigary a pokračoval:

V našom prípade je niečo záludného, škaredého a komplikovaného, čo nepatrí k priamo letiacim bleskom, nech už sú to blesky neba alebo pekla. Ako viem rozpoznať krivú, točitú cestu hada, poznám aj krivú, točitú cestu človeka...

Biely blesk otvoril svoje ohromné oko, obloha sa opäť zavrela a kňaz sa pustil znovu do rozprávania:

Najkrivší bol zpomedzi všetkých vecí tvar papiera. Ten bol krivší, ako dýka, ktorá Quintona zabila.

— Hovoríte o papieri, na ktorom básnik priznal samovraždu? — vyzvedal Flambeau.

— Mienim papier, na ktorý Quinton napísal :
»Umieram vlastnou rukou a predsa ma zavraždili!«, — odpovedal Otec Brown. — Tvar papiera bol špatný; najhorší a najmrzkejší, aký som len videl na tomto ničomnom svete.

— Chýba mu iba rožok! — poznamenal Flambeau. — A keď sa nemýlim, aj ostatné Quintonove papiere majú taký tvar; všetkým chýba rožok.

Veľmi zvláštny a veľmi škaredý spôsob, aspoň podľa môjho vkusu, — poznamenal kňaz. — Pozriteže, Flambeau, náš Quinton — Boh nech mu je milostivý! — bol trochu figliar, ale bol predsa umelec, a to ceruzou aj perom. Jeho rukopis, aj čo ťažko čitateľný, je predsa pekný a smelý... Hovorím, že nemám dôkazy pre správnosť svojej domnienky, ale poviem vám s plným presvedčením, že Quinton by nikdy nebol ustrihol rožok papiera. Keby bol potreboval kúsok papiera na balenie alebo na čokoľvek inšie, bol by ustrihol iný kus, nie roh. Pamätáte sa na ten tvar? Bol škaredý a nízky... Takýto... Pamätáte sa? — spýtal sa a kým hovoril, žeravým koncom cigary kreslil do tmy podobu spotvoreného papiera. Flambeau sa nazdal, že vidí ohnivé hieroglyfy, o ktorých bol jeho priateľ povedal, že im nerozumie, no predsa vie, že značia niečo zlého a podlého.

— Povedzme však, že nožnice použil niekto iný, — začal Flambeau, keď si kňaz položil ciga-

ru do úst a oprúc sa o operadlo lavice, uprel oči na povalu.

— Prečo chcel ten niekto, kto ustrihol rožok papieru, aby Quinton spáchal samovraždu?

Otec Brown nespustil oči s povaly, nezmenil držanie tela, len cigaru vyňal z úst a povedal :

— Quinton nespáchal samovraždu.

Flambeau vyvalil oči.

— Ako? ... Do paroma, veď sa k nej priznal !

Kňaz sa nachýlil dopredu, oprel lakte o kolená a zahľadel sa na podlahu.

— On sa nepriznal k samovražde, — pozname-
nal tíško.

Flambeau odhodil cigaru.

— Myslíte, že vrah napodobil jeho písmo? —
spýtal sa.

— Nie, písmo je Quintonovo.

Flambeau znervôznel.

— No, veď práve preto! On napísal : »Umieram
vlastnou rukou...« a napísal to vlastnoručne na
kus papiera ...

— ... ktorý mal mrzký tvar! — doplnil kňaz
slávnoste vetu.

— Do paroma s tvarom! — zvolal Flambeau.

— Tvar je vedľajší!

— Našiel som triadvadsať hárkov papieru, ale
len dvaadvadsať rožkov, teda jeden rožok chýba:
zničili ho. Chýba, azda, práve ten, ktorý ustrihli
z Quintonovho priznania ... Nič vám to nepre-
zrádza?

Svetlo poznania sa rozlialo na tvári Flambeau.

— Bolo na ňom napísané niečo . . . , nejaké iné slovo . . . , povedzme to, že nezomrel vlastnou rukou, alebo, aby neverili, že . . .

— Horúce! — zvolal Otec Brown, ako deti, hrájúce sa na skrývačku, naznačujúc, že sa jeho priateľ priblížil k pravde. — Ale ustrihnutý roh je taký malý, že nemohlo byť na ňom ani jediné slovo, nie to, aby ich bolo päť. Hľadajte inšie; také niečo, čo je sotva o niečo väčšie, ako čiarka. Hľadajte tú drobulinkú vec, čo ten muž s peklom v srdci ustrihol, aby zničil dôkaz proti sebe.

— Nič! — potriasal Flambeau hlavou.

— No a čo by ste povedali uvodzovaciemu znameniu? — spýtal sa Otec Brown a cigara, ktorú odhodil do tmy, preletela ako meteór.

V druhom sa zatajil dych. Nenachodil slov. Otec Brown, hlasom človeka, vracajúceho sa k základom, povedal :

— Leonard Quinton bol spisovateľ. Písal Východný román o kúzelníctve a hypnóze. On . . .

V tom okamihu sa otvorily dvere pracovne a na prahu sa zjavila postava doktora Harrisa s klobúkom na hlave. Pristúpil k dvojici mužov na verande a odovzdal Otcovi Brownovi podlhovastú obálku.

— Tu je listina, ktorú ste si želali. Odpusťte, že neostanem s vami, náhlím sa domov . . . Dobrú noc!

— Dobrú noc! — opätoval kňaz pozdrav doktora Harrisa a díval sa za ním.

Doktor nezavrel za sebou dvere a pruh plynového svetla padol na priateľa. Otec Brown otvoril obálku a začal čítať zprávu doktora Harrisa, ktorá znela :

»Drahý otec Brown !

Zvíťazil si galilejský! Ale preklínam vaše oči, ktoré všade vniknú. Či by bolo možné, že je niečo v tých vašich hlúpostiach?

Od detstva som veril len v Prírodu a všetky prirodzené funkcie a pudy, bez ohľadu na to, či ich ľudia pokladajú za mravné, alebo nie. Dávno pred tým, než som sa stal lekárom, v čase, keď som choval pavúkov a myši, veril som, že je najlepšie, keď je človek dobrým zvieraťom. Len teraz som otrasený vo svojej viere; veril som v Prírodu, ale teraz sa mi zdá, že Príroda vie aj klamať. Či by ozaj bolo trochu pravdy vo vašich nesmysloch? Zle mi je od toho všetkého.

Miloval som Quintonovu ženu. Nevidím v tom nič zlého. Nevidím! Príroda ma k nej nútila, veď láska udržuje kolobeh sveta. Myslel som, a to úprimne, že aj ona bude šťastnejšia po boku dobrého zvieraťa, ako s poblázneným tyranom. Vidíte v tom zlo? Hľadel som len na skutočnosť, na pravdy vedecké, a videl som, že by bola šťastnejšia.

V smysle svojej viery bol som odhodlaný, že Quintona usmrťím. Pokladal som to za najlepší riešenie pre všetkých, ba aj pre neho. Lenže, ako každý zdravý živočich, aj ja som si zaumienil, že ho zabijem len vtedy, keď sa mi naskytne taká

príležitosť, pri ktorej by som bez úhony vyviazol. Táto príležitosť sa mi dnes naskytla.

Dnes som bol tri razy v jeho pracovni. Prvý raz hovoril neprestajne o fantastickej rozprávke, ktorú nazval menom »Kliatba svätca«. Práve ju písal. Ide v nej o indického fakíra, ktorý prinúti anglického plukovníka k samovražde tým, že na neho neprestajne myslí. Ukázal mi poslednú stranu a prečítal mi posledný odsek, ktorý znel: »Podmaniteľ Pandžabu, žltá, kostra, ale ešte vždy gigantická, zdvihol sa na lakte a zašepkal svojmu synovcovi: »Umieram vlastnou rukou a predsa ma zavraždili!« Náhoda mi žičila, lebo posledná veta bola napísaná na začiatku čistého hárku. Vyšiel som z izby a odišiel som do záhrady, opojený strašnou príležitosťou.

Keď sme išli okolo skleníka, prihodily sa ďalšie dve udalosti, ktoré mi boly priaznivé. Vy ste mali v podozrení fakíra a našli ste dýku. Využil som príležitosť, ukryl som dýku do vnútorného vrečka kabáta a vrátil som sa do Quintonovej pracovne. Zamkol som dvere a dal som mu uspávaciu. Quinton sa nechcel s Atkinsonom rozprávať, ale nalieval som na neho, lebo som potreboval neodškriepiteľný dôkaz, že Quinton bol živý, keď som ho opúšťal. Quinton ležal v skleníku, keď som sa od neho vracal. Mám rýchle prsty, krátka chvíľočka mi stačila na všetko. Najprv som hodil celú Quintonovu rozprávku do ohňa, ponechávajúc len posledný list. Zbadal som však, že úvodzovky na priznanie nepatria, nuž som ich ustri-

hol. Musel som však rovnakým spôsobom poodstrihovať rohy všetkých čistých papierov, ktoré boli v izbe. Keď som vykonal všetko, čo som vykonal mal, vyšiel som s tým vedomím, že Quintonove prehlásenie o samovražde leží na veľkom stole pracovne a Quinton odpočíva v skleníku.

Posledný skutok bol zúfalý. Môžete tušiť, čo som vykonal; predstieral som, že cez sklo skleníka som zbadal niečo závažného a znepokojujúceho a vbehol som do izby. Zadržal som vás v pracovni a odbehol som do skleníka. Zabil som ho za ten čas, čo ste čítali jeho priznanie. Quinton spal, omámený uspávacím, čo som mu predtým podal. Vložil som mu dýku do hrsti a vrazil som ju do jeho prs. Dýka má taký podivný tvar, že zistiť uhol, pod ktorým vnikla do srdca, vedel by len operatér. Zvedavý som, či ste si tejto okolnosti povšimli.

Keď som ho zabil, stalo sa, čo som nepredvídal a neočakával. Príroda ma zradne opustila! Cítil som sa skleslým. Nejasne som cítil, že som sa dopustil zlého skutku. Bojím sa, že mi mozog vypovie službu. Cítim čudnú, zúfalú rozkoš pri myšlienke, že vám môžem prezradiť svoju vinu a že nebudem s vedomím viny sám a sám aj potom, až by som sa oženil a mal deti... Čo sa so mnou deje? Strácam rozum? ... A či by bola pravda, že niekto môže mať výčitky svedomia, ako ľudia, vystupujúci v Byronovej básni? ... Nemôžem písať; končím.

Jammes Erskin Harris.«

Otec Brown poskladal papier, vložil ho do obálky a tú do náprsného vrečka. Vtom sa ozval cengáč a na ceste pred domovými dvermi sa zaleskly mokré plášte policajtov.

VIII.

Hriechy princa Saradina.

Keď Flambeau, odchádzajúc na mesačnú dovolenku, opustil svoju úradovňu vo Westminsteri, pustil sa na cestu v malej plachetnici. Loďka bola taká malá, že musel temer neprestajne veslovať. Strávil svoju dovolenku na malých riekach východných grófstiev; na riekach takých malých, že čln sa podobal čarovnému člňku, plávajúcemu po zemi medzi lúkami a poliami. Na loďke bolo miesto len pre dve osoby a najnutnejšie potreby. Flambeau do nej naložil veci, ktoré v svojej rázovitej filozofii pokladal za potrebné. Obmedzily sa zrejme na štyri hlavné predmety, a to: na plechovicu lososov, keby bol hladný; nabité revolvery, keby musel bojovať; fľašu koňaku, dozaista pre prípad, že by mu prišlo zle, a na kňaza pre prípad, že by mal zomrieť. S touto ľahkou batožinou sa potuloval po malých riekach Norfolku, smerujúc, ako ku svojmu konečnému cieľu, do Broads. Cestou sa kochal pohľadom na zelené lúky, záhrady a polia, skláňajúce sa až nad rieku, v staviškách a dedinách, ktoré sa odzrkadľovali v rieke,

a chytal v tíšinách a zátočinách, v blízkosti brehu ryby.

Dobrý filozof, Flambeau, nemal žiaden cieľ, ale ako pravý filozof, mal naporúdzi dobré ospravedlnenie. Mal totiž nejaký polovičný úmysel, ktorý bral tak vážne, že jeho uskutočnenie by bolo korunou prázdnin, ale súčasne tak zľahka, že nezdar mu ich nemohol pokaziť...

Pred rokmi, keď bol ešte kráľom zlodejov a najpovestnejšou postavou Paríža, zahrnuli ho prejavmi súhlasu, uznania, ba aj lásky. Jeden z tých mnohých prejavov mu akosi uviazol v pamäti. Bola to vizitka v obálke s anglickou poštovou známkou. Na zadnej strane vizitky bolo napísané po francúzsky a zeleným čiernidlom toto: »Až sa raz unavíte a začnete čnostný život, navštívte ma. Rád by som sa s vami stretol, lebo som poznal osobne všetkých význačných mužov svojej doby. Váš skutok, ktorým ste vedeli dosiahnuť toho, že detektív miesto zlodēja zatkol svojho kolegu, pokladám za najpodarenejší výjav francúzskych dejín.« Na prednej strane vizitky bolo vytlačené úhľadným ozdobným písmom toto: »Princ Saradine, Red House, Reed Island, Norfolk.«

Vtedy, keď lístok dostal, nevenoval mu pozornosti. Nestaral sa o princa. Zistil o ňom, že bol vznešenou a známou postavou a pochádzal z južného Talianska. V mladosti uniesol vydatú ženu, príslušníčku vyšších spoločenských kruhov. Samotný útek milencov by nebol vzbudil v jeho spoločenskej vrstve nijaké vzrušenie. Ostal trčať v pa-

mäti ľudí pre dodatočnú tragédiu; pre údajnú samovraždu oklamaneho manžela, ktorý sa vraj hodil zo skalísk do priepasti. Princ Saradin žil nejaký čas vo Viedni, ale neskôršie strávil mnoho rokov neprestajným cestovaním po svete. Keď však Flambeau prestal byť európskou veličinou, práve tak, ako princ, usadili sa obidvaja v Anglicku a tu Flambeau prišlo na um, že by mohol princa prekvapiť v jeho sídle v Norfolk-Broads. Netušil, kde leží to miesto, ktoré bolo skutočne malé a zabudnuté, ale, ako sa ukázalo, našiel ho skorej, než očakával...

Istej noci uviazol so svojou loďkou pri brehu, zahalenom bujnou trávou a nízkymi kríčkami. Pretože toho dňa dlho veslovali, zavčasu zaspali a prebudili sa už pred svitaním. Prebudili sa ešte pred novým dňom, lebo veľký, citrónový mesiac sa práve ukladal do pralesa bujnej trávy nad ich hlavami a obloha bola živej lilavo-modrej farby, nočnej síce, ale už jasnej. Obidvaja súčasne spomenuli na svoje detstvo; na tú dobrodružnú dobu škriatkov a víl, v ktorej sa nám zdá vysoká šašina lesom.

Odrážajúc sa proti veľkému, nízkemu mesiacu, sirôtky sa zdaly obrami medzi sirôtkami sveta a púpavy obrovskými púpavami; pripomínaly im tapety na stenách detskej izby. Hladina rieky klesla a oni sa ocitli pod koreňmi kríčkov a kvetín a mohli sa dívať do trávy hore, nie dolu.

— Namoj' veru, cítim sa, ani v rozprávke! — zvolal Flambeau.

Otec Brown sa posadil a prežehnal sa. Jeho pohyb bol taký náhly, že Flambeau sa ho prekvapene spýtal, čo sa mu stalo.

— Ľudia, ktorí písali stredoveké balady, — znamenali kňaz, — vedeli o vílach viac, ako vy. V krajine víl sa prihodí aj zlé skutky, nepríjemné príhody, nielen dobré a príjemné, — mudroval Otec Brown.

— Oh, hlúposti ! — protirečil Flambeau. — Pod takým nevinným mesiacom sa môžu prihodiť len pekné veci. Navrhujem, aby sme sa pustili na cestu a vyčkali, čo bude ďalej v tej našej krajine víl. Kto vie, či neumrieme a nezhnijeme skôr, než by sme mohli uzrieť zas taký mesiac a mali takú znamenitú náladu, ako dnes.

— Pravda ! — prikývol Otec Brown. — Nepovedal som, že nie je dobre vkročiť do krajiny víl; povedal som len toľko, že je to vždy nebezpečné.

Pustili sa na cestu vyjasnievajúcou sa riekou; žeravá, fialová farba oblohy a bledé zlato mesiaca bledly vždy väčšmi a splývaly v ten ohromný bezfarebný kosmos, ktorý predchádza farbám úsvitu. Keď prvé, slabé pruhy červene, zlata a šedi rozdelily obzor od jedného konca až po druhý, zbadali pred sebou temné kontúry nejakého mesta, alebo osady, ktorá stála pri rieke. Kým prišli pod previsnuté prístrešia a mosty osady, bolo už šero, v ktorom mohli presne rozpoznať, čo majú pred sebou. Domy dlhými, nízkymi, naklonenými strechami zdaly sa prichádzať k rieke, aby sa naplnili, ako črieda šedého a červeného dobytká. Šíriace

a blednúce sa zore prešly v pracovitý jasný deň, kým na pobreží a mostoch toho zamlklého mesta zazreli prvého živého tvora. Zazreli prívetivého, spokojne sa tváriaceho muža bez kabáta, len vo yeste. Tvár s červenkastými bokombradami mal okrúhlu, ako zapadnuvší mesiac. Opieral sa o brvno nad plynúcou riekou. Z pohnútky, ktorú by nebol vedel analyzovať, Flambeau sa postavil v loďke a spýtal sa muža, či nevie, kde leží Reed Island, alebo Reed House. Úsmev na tvári spokojného muža sa rozšíril. Ukázal rukou na najbližšiu zákrutu rieky a Flambeau ho počúvol. Posadil sa a bez slova zamieril naznačeným smerom.

Čln minul ešte ne jeden trávnatý kút a sledoval niekoľko trstí v zamlklých zátočinách rieky, ale prv, než sa im hľadanie a vyčkávanie zunovalo, zahli za chobot vybiehajúci do rieky a vplávali do tíšiny akéhosi rybníka, či jazera. Pohľad na tíšinu ich nevoľky zaujal, lebo v samom prostriedku širšej vodnej hladiny, lemovaný so všetkých strán siatinami ležal nízky, dlhý ostrovček, na ktorom stál dlhý, nízky dom, alebo bungalow, vystavaný z bambusu, alebo inej, tuhej, tropickej trstiny. Svislé bambusové tyče tvoriace steny, boly bledožlté, šikmé tyče, čo tvorily strechu, boly tmavšie; červené, až hnedé, ale inak bol celý dom večným opakovaním sa jednotvárnosti.

Breza včasné ráno rozšušorila trstie okolo ostrova a opierajúc sa o podivný dom, spievala v ňom, ako v ohromnej šalmaji.

— Na môj' veru, toto je to miesto, ktoré hľadám! — zvolal Flambeau. — Tu je Reed Island, ak jestvuje Reed Island na svete, a tu je Reed House, ak ho jesto na svete! Verím, že ten tučný muž s bokombradami bol vílou.

— Možno! — pripustil Otec Brown. — Ale keď bol vílou, tak veru zlou vílou bol!

Flambeau však nedbal na reč svojho spoločníka, ale odvážne nabehol loďkou na breh ostrova. Prenikli šuštiacim trstím a vystúpili na dlhý, zvláštny ostrov.

Dom bol obrátený k rieke a jedinému prístavnému môstiku zadnou stranou, hlavný vchod bol na druhej strane domu a díval sa na ostrovnú záhradu. Hostia museli prejsť chodníkom, ktorý obiehal okolo troch strán domu. Kráčali pod nízkou strechou. Troma oblokmi nazreli z troch rozličných strán do domu. Videli rozsiahlu, jasnú sieň, ktorej steny boli vykladané jasným drevom a množstvom zrkadiel. Na stole boli prichystané výdatné raňajky. Pri hlavných dverách (keď k nim napokon prišli) našli tirkisove modré kvetináče.

Prišiel im otvoriť sluha najsmutnejšej fajty — vysoký, chudý, šedivý a ľahostajný —, ktorý zamrmľal, že princ Saradin nie je doma, ale že ho čakajú a prichystali všetko na uvítanie jeho hostí, ktorí s ním prídu. Keď mu Flambeau ukázal vizitku, popísanú zeleným atramentom, pergamenová tvár sluha ožila a s neistou zdvorilosťou poznamenal, že by azda mohli počkať, kým princ príde.

— Jeho Výsosť môže prísť každú chvíľu! — uistil ich. — Mrzelo by ho, keby sa s vami nestretol. Máme prísny rozkaz, aby sme mali vždy naporúdzi malé občerstvenie pre princa a jeho hostí, a viem, že keby bol tu, rozkázal by mi, aby som vás obslúžil.

Flambeau, zaujatý nezvyčajnosťou dobrodružstva, do ktorého sa dostal, blahosklonne prijal pozvanie a dal sa zaviesť do dlhej, jasným drevom vykladanej jedálne. Nenašiel v nej nič pozoruhodného, len množstvo okien, ktoré sa striedaly s nízkymi stenami zrkadiel. Okná a zrkadlá dodávaly miestnosti nezvyčajnej jasnosti a vzdušnosti. Prichodilo im, ako by raňajkovali pod šírým nebom. Dva-tri obrazy pokojných námetov visely na stenách. Na jednom bol mladý muž v rovnošate, na druhom, načrtnutá červenou hlinkou, červenela sa skizza dvoch chlapcov s dlhými vlasmi.

Na otázku Flambeau, či muž v rovnošate je princ, odpovedal sluha úsečne, že nie. Bol to, podľa neho, princov mladší brat, kapitán Stephen Saradin. Starec po tejto odpovedi akosi vyschol a stratil reč.

Po raňajkách, ktoré zakončili znamenitou kávou a likérmí, zaviedol ich sluha do záhrady i do knižnice a predstavil ich gazdinej, úhľadnej panej s temnou pleťou a dosť vznešeného zovňajsku, ktorá sa podobala madone. Dozvedeli sa, že ona a sluha sú jediní, ktorí ostali z pôvodnej družiny princa Saradina. Ostatní sluhovia boli noví a pochádzali z Norfolku. Gazdiná sa menovala Anthony, ale hovorila s talianskym prízvukom a Flam-

beau nepochyboval, že jej meno je norfolským prekladom nejakého latinskejšieho mena.

Zovňajšok pána Pavla, sluhu, bol tiež cudzí, ale výslovnosť a vystupovanie mal anglické ako najúhľadnejší sluhovia svetoobčianskej šľachty.

Miesto, i keď krásne, vyznačovalo sa akousi jasnou zádušnosťou. Hodiny ubiehali ako dni. Veľké, mnohými oblokmí opatrené izby boly naplnené denným svetlom, ale denné svetlo bolo mŕtve. A do náhodilých zvukov, hovoru, štrngania pohárov a kročajov sluhov neprestajne hučala rieka.

— Dali sme sa zlým smerom a prišli sme na nepravé miesto, — poznamenal Otec Brown, pozerajúc oblokom na šedozelené trstie a striebřistý prúd rieky. — No, ale nedopustili sme sa chyby, lebo človek niekedy vykoná dobrý skutok práve tým, že je pravou osobou na nepravom mieste.

Otec Brown, zvyčajne zamlklý, bol napodiv sympatickým malým mužom a v tých niekoľkých, ale nekonečných, hodinách čakania sa ponoril hlbšie do tajnosti Reed House, než jeho priateľ, odborný detektív. Vedel veľmi šikovne využiť úskok priateľského mlčania, ktoré je najpodstatnejšia čiastka klebetenia. Bez toho, že by bol povedal viac ako jedno-dve slová, dozvedel sa od svojich nových známych všetko, čo boli ochotní prezradiť.

Čašník bol najuzavretejší. Prejavil zaťatú, temer zvířiaciu náklonnosť k svojmu pánovi, s ktorým, ako vyhlásil, prežil mnoho nezaslúženého príkoria a zla. Hlavným škodcom bol podľa neho brat princa Saradina. Už jeho meno vedelo strašne zme-

niť sluhovu tvár; predĺžil ju a hneď smraštil v papagájsky nos a posmešok. Kapitán Stephen bol podľa sluhu oplán a leňoch, ktorý svojho dobrosrdečného brata pripravil o mnohé stotisíce a prinútil ho napokon ujsť zo spoločnosti a rušného života do ostrovnej samoty. To bolo všetko, čo pán Pavol, sluha, prezradil a Otec Brown poznal, že stojí verne pri svojom pánovi.

Práve tak dobre videl, že talianska gazdiná nie je taká spokojná, ako pán Pavol. A ona prezradila viac. Jej hlas, keď hovorila o svojom pánovi, bol trpký, ale nebol bez strachu. Flambeau a jeho priateľ stáli v izbe so zrkadlami a pozorovali skizzu dvoch chlapcov s dlhými vlasmi, keď gazdiná vošla do izby. Zvláštnosťou tej izby bolo, že každý prichodiaci sa ukázal súčasne v štyroch alebo piatich zrkadlách. Otec Brown, vidiac gazdinú, zmĺkol vprostred vety, ktorou charakterizoval osoby na obraze, ale Flambeau, ktorý sa nosom temer dotýkal obrazu a preto nezbadal gazdinú, vyhlásil jasným hlasom :

— Ak sa nemýlim, sú to bratia Saradinovci. Vyzerajú dosť nevinne. Nevedel by som napochytne rozhodnúť, ktorý je dobrý a ktorý ten zlý brat !

Vtom však, zbadajúc prítomnosť dámy, obrátil rozhovor iným smerom a o chvíľu sa vytratil z izby.

Otec Brown ostal na mieste. Hľadel uprene na obraz a pani Anthony hľadela uprene na neho. Mala veľké, tragické hnedé oči. V tej chvíli preletel na jej olivovej tvári zvláštny bolestný údiv

a pochybnosť o osobe a zámere toho cudzinca. Kto vie, či oblek a náboženstvo malého kňaza sa dotkli nejakej jej južanskej náboženskej spomienky, alebo sa nazdala, že cudzinec vie viac, než v skutočnosti vedel, no, už tak, alebo onak, ale ozvala sa tichým hlasom, ako by hovorila k spoluvníkovi:

— V istom smysle má váš priateľ pravdu. Povedal, že by nevedel rozpoznať dobrého brata od zlého. Oh, áno, veľmi ťažko by ste z nich vybrali toho dobrého! — zašepkala.

— Nerozumiem. Čo hovoríte? — spýtal sa Otec Brown a chystal sa za svojím priateľom.

Žena so zachmúreným čelom k nemu pristúpila, naklonená dopredu, ako bujak, ktorý sa chystá na útok.

— Ani jeden nie je dobrý — zasyčala. — Kapitán bol zlý, keď vzal princovi peniaze, ale ani princ mu ich nedával z lásky a prílišnej dobroty. Oh, nielen kapitán je proti nemu!

Odvrátená tvár duchovného sa rozžiarila divným svetlom poznania a z jeho úst vyšlo jediné slovo :

— Vydieračstvo ? — zašepkal.

Sotva prehovoril, žena sa cez plece obzrela a s bledou tvárou sa zatackala; dvere sa otvorily a na prahu sa zjavil pán Pavol ako zlý duch. Pri hre zrkadiel na stenách izby sa zdalo, že vkročilo do miestnosti päť Pavlov piatimi dvermi.

— Jeho Výsosť prichádza! — oznamoval.

V tom istom okamžiku prešla za lesklou tauľou prvého obloka postava nejakého mužského, predchádzajúc osvetlenou tabuľou skla, ako na javisku. O chvíľočku neskôršie kráčal neznámy muž už po pri druhom obloku a početné zrkadlá odrážaly ten istý orličí profil a kráčajúcu postavu.

Princ mal rovné, čulé telo, ale pleť žltú ako zo slonoviny a vlasy biele. Mal krátky, zakrívený rímsky nos, ale dlhý, chudý obličaj mal čiastočne zakrytý cisárskou bradou a fúzami. Fúzy boli oveľa tmavšej farby ako brada a zvyšovali dojem divadelnosti. Aj jeho oblek bol nápadný a divadelný, na hlave mal biely cylinder, v gombíkovej dierke mal zastoknutú orchideju, zpod kabáta vykúkala žltá vesta a v ruke držal rukavice, s ktorými sa pri chôdzi pohrával.

Keď prišiel k dverám, Otec Brown počul, že pán Pavol ich pred ním otvára, a hneď počuli aj hlas princa.

— No vidíte, už som tu! — povedal princ Saradin.

Upiaty Pavol sa sklonil a odpovedal tichým hlasom, z ktorého Otec Brown nič nerozumel. Niekokoľko minút hovoril sluha a jeho pán a kňaz nerozpoznal ani jediné slovo, napokon však prehovoril pán Pavol nahlas.

— Všetko je prichystané, — vyhlásil sluha a princ Saradin vkročil do miestnosti, aby privítal svojich hostí. Otec Brown mohol zas pozorovať vidinu piatich princov, vstupujúcich piatimi dvermi súčasne.

Princ položil klobúk a rukavice na stôl a srdečne stisol ruku svojich hostí.

— Teší ma, pán Flambeau, že vás tu môžem privítať. Podľa povesti vás už veľmi dávno poznám... Dúfam, nepokladáte za indiskrétnosť, že spomínam vašu minulosť? — spýtal sa starostlive.

— Oh nie, nie som citlivý a verím, že každá sláva bola a bude vykúpená poškvvrnenou cťou? — usmial sa Flambeau.

Prísny pohľadom, ktorým princ Saradin zisťoval, či sa za poznámkou detektíva neskrýva náražka na jeho osobu, premeral svojho hosta, potom sa usmial a ponúkol ich miestom.

— Ako sa vám pozdáva moje bydlisko? Utešené miesto, čo? Možnosť zábavy je síce obmedzená, ale rybička je veľmi dobrá! — začal rozprávať.

Kňaza, ktorý upieral na princa detsky vážny pohľad, prenasledovala myšlienka, ktorej sa nemohol zbaviť, a ktorú nemohol definovať. Hľadel na bledú tvár a štíhlu, švihácku postavu princa, ale nenachodil na nej neprirodzeného, len azda divadelnosť, ako u herca, pohybujúceho sa na javisku. Neurčitý záujem kňaza spočíval v niečom inom, v samotnej tvári princa Saradina; Otca Browna trápila neurčitá spomienka. Zdalo sa mu, že už princovu tvár niekde videl. Prichodila mu, ako tvár dobrého, starého známeho v maske, a nevedel si spomenúť, kde ju videl. Potom mu prišly na um zrkadlá a pričítal svoju myšlienku psychologickému účinku násobenia ľudskej masky.

Princ Saradin rozdelil svoju pozornosť bezchybného hostiteľa medzi obidvoch svojich hosťov s veľkou dobrosrdečnosťou a taktom. Keď sa dozvedel, že Flambeau je športovec a chce dokonale využiť dovolenku, odviezol ho na člnu na najlepšie rybárske miesto na rieke. On sám sa vrátil a pripojil sa v knižnici k Otcovi Brownovi, aby sa zdvorile zahĺbil do filozofických chýtok duchovného. Prejavil, že sa rovnako dobre vyzná aj v rybačke i v knihách, i keď Otec Brown čoskoro poznal, že v pedagogickej literatúre sa princ nevyzná tak dobre ako v inej spisbe. Princ rozprával piatimi rečami, ale z každej poznal len žargóny. Bolo badať, že žil vo veľmestách a pohyboval sa vo veľmi pestrej spoločnosti. Niektoré jeho žarty a histórky pochádzaly z hráčskych brlohov a tajných fajčiarní ópia. V niektorých spomínal austrálskych tulákov, v iných talianskych bigantov a čo iné. Otec Brown vedel, že slávny princ Saradin strávil posledné roky ustavičným cestovaním, ale netušil, že jeho cesty boli takej pochybnej akosti a zábavy.

I keď sa mu nemohlo uprieť mnoho dobrých vlastností, na takého jemnocitného pozorovateľa, akým bol Otec Brown, vyžiaroval princ Saradin neurčité ovzdušie nepokoja a nespoľahlivosti. Tvár mal hrdú, ale pohľad očí divý a pery sa mu triasly od drobných nervových záchvatov, ako človeku, ktorého zdravie podkopala pijatyka alebo drogy.

Vláda nad domácnosťou nebola v rukách prin-

ca a ani nepredstieral, že ju má. Starosť o dom a domácnosť prenechával svojim sluhom, najmä pánu Pavlovi, ktorý bol úradným stĺpom domácnosti. Pán Pavol, pravda, nebol obyčajným čašníkom, skôr stewardom, či komorníkom; obedoval osobitne a s pompou podobnou nádhere, s akou obedovával jeho pán. Radil sa s princom úctive, ale nepoddajne, vzbudzujúc dojem, že je princovým správcom alebo zmocnencom. V porovnaní s ním bola gazdiná len tieňom; zdalo sa, že ustupuje pred ním do úzadia a necháva sa ním viesť. Brown už od nej nepočul taký výbušný šepot, ako bol ten, ktorým mu prezradila, že mladší brat vydieral staršieho. Či mladší brat skutočne tak veľmi vyciciaval svojho staršieho brata, to už Otec Brown nemohol zistiť, ale pozoroval, že princ je akosi neistý a tajomný, a súdil, že povedačky budú pravdivé. Všetci sluhovia v dome mali strach pred pánom Pavlom.

Na vody a brehy, zarastené vrbami a trstím, snášal sa už žltý večer, keď znovu prišli do miestnosti so zrkadlami a obrazmi. V diaľke bubnoval bukač ako škriatok na svojom bubne. Podivný dojem smutnej a nebezpečnej krajiny víl preletel kňazovou myslou ako popolavý oblak.

— Bol by som rád, keby sa Flambeau vrátil, — zamrmlal.

— Veríte v osud? — spýtal sa náhle princ znepokojnene.

— Nie, ale verím v posledný súd! — odvetil jeho hosť.

Princ sa odvrátil od obloka a pozrel na kňaza divým pohľadom. Stál v tieni proti zapadajúcemu slnku. Spýtal sa :

— Na čo narážate?

— Na to, že nie sme na pravom mieste . . . Veci, ktoré sa tu dejú, zdajú sa bezvýznamné, no majú význam niekde inde. Niekde idne stihne skutočného záškodníka odplata, kdežto tu, ako sa zdá, postihne nepravú osobu.

Princ vydal čudný, nevysvetliteľný a temer zvierací zvuk a oči v jeho zatienennej tvári zažiarily divým ohňom. V mysli kňaza sa prebudila nová záludná myšlienka . . . Mala azda tá Saradinova zvláštna smiešanina nádhery a neukázanosti nejaký iný význam ? . . . Či mal princ . . . , mal úplne zdravý rozum? Opakoval niekoľko ráz, ba viackrát, než by bolo prirodzené pri bežnom rozhovore, kňazove slová : »Nepravá osoba . . . Nepravá osoba . . .«

V Otcovi Brownovi sa prebudila druhá pravda. V zrkadlách zbadal, že sa dvere tíško otvorily a do miestnosti sa vsunula bledá, neprístupná tvár pána Pavla.

— Považoval som za najlepšie, keď vám hneď oznámim, že na ostrov sa blíži člň so šiestimi veslármi. Na zadnom sedadle sedí istý pán, — oznamoval s tou upiatou úctivosťou, ktorá by bola vhodná pre starého právneho poradcu rodiny, nie sluhu.

— Nejaký člň . . . Nejaký pán . . . , — opakoval princ a vstal.

Nastalo nepokojné ticho, naplnené úľakom, ktoré rušil len hlas vtáka v trstí a potom, než mohol niekto prehovoriť, za troma oblokmi, zaliaty mi slnkom, práve tak, ako pred hodinou princ, prešla nová tvár, nová postava muža.

Okrem náhodilej podobnosti orličieho nosa prichodiaceho a nosa princa Saradina postava neznámeho návštevníka sa ničím nepodobala princovi. Miesto bieleho cylindra zjavil sa starý, čierny a staromódny širák cudzej formy, ale pod ním kráčala mladá a veľmi vážna slávnostná tvár. Bola hladko oholená, smutná okolo brady; rozprávala o rozhodnosti a odhodlanosti a pripomínala mladého Napoleona. Mal na sebe ošúchaný modrý frak, červený kabát vojenského strihu a hrubé biele nohavice, ktoré sa nosily v prvom období panovania kráľovnej Viktórie a nepristaly do prítomnosti. Jeho tvár bola v tej starine podivne mladá a nadmieru úprimná.

— Paroma mu...! zvolal princ a prudko si nasadil svoj biely cylinder. Práve tak prudko otvoril dvere do záhrady, nad ktorou už zapadalo slnko.

V tom čase nový hosť stál pred dvermi na malej lúčke. Šiesti veslári vytiahli člň na breh a výstražne ho striehli, dvíhajúc v rukách veslá ako kopije. Boli všetci temnej pleti a niektorí z nich mali náušnice. Jeden z nich sa postavil po bok mládenca s olivovou tvárou. Držal v rukách veľké čierne púzdro nezvyčajného tvaru.

— Vy ste princ Saradin? — spýtal sa mládenec. Saradin nedbale prikývol.

Prichodiaci mal ťažkopádne hnedé psie oči, ktoré sa veľmi líšily od nepokojných, ligotavých šedých očí princa Saradina... A Otca Browna posadla zas mučivá myšlienka, že on už tú tvár niekde videl. Ale spomenul si zas na miestnosť obloženú zrkadlami a zahundral :

— Bodaj ho aj so skleneným palácom! Človek vidí všetko rozmnožené a potom nevie, čo je skutočnosť a čo výmysel.

— Ak ste princ Saradin, prezradím vám, že sa volám Antonelli, — ozval sa mládenec v staromódnom klobúku.

— Antonelli? — opakoval princ jeho meno. — Tuším poznám to meno.

— Dovoľte mi, aby som sa vám predstavil? — spýtal sa mladý Talian.

Ľavou rukou zdvorile nadzdvihol svoj staromódny klobúk a pravou dal princovi také zaucho, že biely cylinder sa skotúlil so schodov a jeden z modrých kvetináčov sa povážlive zakolísal na svojom podstavci.

Princ, nech už bol akýkoľvek, ale zbabelcom nebol. Skočil na svojho protivníka a temer ho zvalil do trávy. Mladý Talian sa mu však vykma-sol z rúk a so zdvorilosťou, ktorá nepristala do situácie, poznamenal :

— Celkom správne! — zajachtával sa zlou angličtinou. — Urazil som vás a preto vám ponúknem zadosťučinenie... Hej, Marco! — zvolal na mládenca s púzdrom. — Otvor púzdro! — rozkázal.

Muž s náušnicou splnil rozkaz svojho veliteľa a vyňal z púzdra dva dlhé, úzke talianske meče so skvelým ostrím a zapichol ich do zeme.

Podivný mládenec, čakajúci na utkanie so žltou, pomstivou tvárou, meče zapichnuté do zeme, ako dva kríže na hrobe, a rad veslárov v pozadí, to všetko dávalo výjavu ráz barbarského súdu. Všetko ostatné ostalo nezmenené, tak náhle bolo vyrušené zo zvyčajného pokoja. Zlato zapadajúceho slnka ešte vždy dopadalo na lúčku, bukač ešte stále bubnoval, ako by ohlasoval krátky, ale krvavý osud.

— Princ Saradin, — ozval sa Antonelli. — Keď som bol dieťaťom, zabili ste môjho otca a ukradli ste mi matku. Otca ste nezabili v poctivom boji. Nie tak, ako vás zabijem ja. Vy a moja ničomná matka ste ho zastihli na opustenej horskej ceste na Sicílii, shodili ste ho s útesov a išli ste ďalej svojou cestou. Keby som chcel, mohol by som vás napodobniť, ale to by bolo nešťachetné. Teraz však prišiel koniec vášho sveta i vás samotného. Mám vás v moci, ale poskytnem vám príležitosť, ktorú ste vy môjmu otcovi neposkytli : voľte si meč !

Princ Saradin chvíľu váhal. Stál so zachmúrenou tvárou. Zaucho mu však ešte cengalo v ušiach, nuž priskočil a schytil jeden z mečov.

Otec Brown priskočil, aby ich upokojil, ale veľmi chytró poznal, že jeho intervencia rozpor len zhoršila. Saradin bol francúzsky slobodomurár a divý ateista, na ktorého kňaz pôsobil podľa zá-

kona o protivách. Na druhého, na toho nepôsobil ani kňaz, ani laik. Mládenec s tvárou Bonaparta a s temnými očami bol oveľa prísnejší, ako puritán: bol pohan! Bol jednoducho zabíjačom z časov, keď nad svetom svitalo ráno: bol mužom doby kamennej — kamenný muž!

Otcovi Brownovi ostávala jediná možnosť; musel zavolať sluhov. Vbehol do domu. Dozvedel sa však, že všetci sluhovia dostali dovolenku a odišli do mesta. V dome našiel len čiernu pani Anthony, ktorá nepokojne kutala v rozľahlých izbách. Keď sa pozrela s príšerne bledou tvárou na kňaza, ten razom rozriešil jednu z hádaniek domu so zrkadlami: ťažké, tmavé oči Antonelliho boli práve také ako ťažké tmavé oči pani Anthony a Otec Brown v duchu uzrel prvú polovicu historky.

— Váš syn je vonku, — povedal krátko. — Zomrie on, alebo princ... Kde je pán Pavol?

— V prístave, — odpovedala slabým hlasom. — On..., on volá o pomoc.

Pani Anthony, teraz niet času na vystrájanie hlúposti! — napomínal ju Otec Brown vážne. — Môj priateľ je so svojím člnom dolu na rieke, člň vášho syna strežú jeho ľudia, teda ostáva len jedno plavidlo. Povedzte mi, prosím, čo s ním robí pán Pavol?

— Santa Maria, neviem! — skríkla žena a omdlela.

Otec Brown ju položil na pohovku, obliat ju vodou, volal o pomoc a potom odbehol do malého prístavu. Člň princa Saradina bol už uprostred

rieky a starý Pavol s energiou pre jeho vek ne-
uveriteľnou ho hnal proti prúdu rieky.

— Zachránim svojho pána! — kričal a v očiach
mu svietil oheň šialencov. — Ešte ho zachránim!

Otcovi Brownovi neostalo inšie, ako pozerať za
člnom, zápasiacim s prúdom rieky, a modliť sa,
aby sa Pavlovi podarilo včas zbuntošiť mesto a
priviesť pomoc.

— Duel je zlá vec, — zamrmľal a hladkal si
hrubé akoby poprásené vlasy. — Ale je tu aj nie-
čo horšieho, ako duel. Cítim ho v celom tele, ale
neviem, čo je to!

Stojac zahľadený na chvejúce sa vodné zrkadlo,
v ktorom sa kúpalo zapadajúce slnko, počul od
druhého konca ostrovnej záhrady neklamný zvuk:
cvendžanie chladnej ocele. Obrátil hlavu.

Na samom konci dlhej ostrovnej záhrady, na
kúsku pažite za posledným záhonom ruží, protiv-
níci skrížili meče. Večer tvoril nad nimi klenbu
panenského zlata. Boli vzdialení od neho, ale roz-
poznal každú podrobnosť. Odhodili kabáty, ale
žltá vesta princa Saradina a červená vesta a biele
nohavice Antonelliho svietily v šikmých lúčoch
ako farby tancujúcich figúr s hodinovým strojom.
Meče sa blyšťaly od špíc až po rukoväte ako dia-
mantové ihly. Dve postavy, z ktorých žiarila akási
hrôza, vyzeraly malé a boli jasné ako motýle,
ktoré sa chcú vzájomne pripichnúť ku korkovej
doske.

Otec Brown sa rozbehol plnou silou. Jeho
krátke nohy ubiehaly pod ním ako na kolečkách,

ale kým dobehol na bojisko, poznal, že prišiel veľmi zavčasu i veľmi neskoro . . . Neskoro, aby zabránil duelu v tieni chmúrnych Sicíľčanov, opretých o veslá, a príliš včas, aby zamedzil nešťastný výsledok. Protivníci boli na podiv vyrovnaní.

Princ s cynickou sebadôverou a Sicíľčan s vraždiacou starostlivosťou užil všetkej obratnosti. V preplnených arénach sotva sa odohralo lepšie utkanie ako toto, ktoré iskrilo a cvendžalo na zabudnutom ostrovčeku, ovenčenom trstím. Rozčuľujúci zápas bol stále vyrovnaný. V kňazovi sa ozvala nádej. Bolo pravdepodobné, že sa pán Pavol čoskoro vráti s políciou. Aj Flambeau sa mohol každú chvíľu vrátiť z rybačky. Toho by bol Otec Brown s potešením vítal, lebo Flambeau, pokiaľ išlo o telesnú silu, vydal za štyroch mužov. Ale po detektívovi nebolo ani vidu ani slychu a čo viac a horšie, Pavol sa tiež nevracal. Čln sa neobjavil. Boli na ostrove, v tom rybníku bez mena, odrezaní od sveta ako na úskalí Tichého oceánu.

Vo chvíli, keď cvendžanie ocele sa zrýchlilo v bleskový rachot, princ zrazu rozhodil rukami a špica protivníkovho meča mu vybehla na chrbte medzi lopatkami. Potočil sa dokola ako rozihraný chlapec, meč mu vyletel z ruky a potopil sa v rieke a princ padol. Padal toľkou ľarchou, že zlomil ružový kmeň a vyhodil do povetria oblak červej hliny, ktorý sa podobal dymu pohanskej obety : Sicíľčan dokončil krvavú obeť svojho otca.

Kňaz priskočil k princovi a kľakol. Mohol však len konštatovať, že má pred sebou mŕtvolu. Pred-

sa sa pokúsil pomôcť mu, i keď videl, že všetko je márne a beznádejné, a vtom počul od rieky hlasy a zbadal policajný čln so strážmajstrom a inými dôležitými osobami, medzi ktorými bol aj pán Pavol. Malý kňaz vstal. Na tvári sa mu rozliala pochybovačnosť...

— Prečo, bodaj ho...! No, prečo neprišiel skoršie? — divil sa.

O sedem minút neskoršie bol ostrovček obsadený výpravou mestského obyvateľstva a polície, ktorá zatkla víťazného duelanta, pripomínajúc mu, že všetko, čo povie, mohlo by byť použité proti nemu.

— Nepoviem nič! Už nikdy nič nepoviem! Cítim sa nesmierne šťastným a nechcem nič inšie, po ničom netúžim, len po tom, aby ste ma obesili! — vyhlásil šialenec s podivuhodne pokojnou tvárou. Potom zavrel ústa a podivnou, ale pravdivou skutočnosťou, že ich už na tomto svete nikdy viac neotvoril; iba raz, a to vtedy, keď pred súdom priznal, že sa cíti vinným.

Otec Brown pozoroval zaľudnenú záhradu, zatknutie muža krvi, odvezenie mŕtvoly, ktorú lekár starostlive prezrel; pozoroval všetko ako človek, ktorý sa prebudil z mrzkého sna. Stál bez pohnutia, ako by ho mučily bosorky. Udal svoje meno a adresu, aby ho mohli predvolať ako svedka, ale odmietol ponúkané mu miesto v policajnom člne a ostal sám v ostrovnej záhrade. Díval sa na prelomený kmeň ruže a na celé javisko rýchle sohrať a nevysvetliteľnej tragédie. Nad riekou

odumrelo svetlo, hmla sa vzniesla nad močaristé brehy, niekoľko oneskorených vtákov preletelo rýchlym letom a v podvedomí Otca Browna (ktoré bolo nezvyčajne živé), trčala zaľatá istota, že všetko sa ešte nevysvetlilo. Pocit, ktorý ho mučil po celý deň, nemohol vysvetliť mučivú istotu; vplyvom zrkadiel ju nemohol vysvetliť. Díval sa na udalosť, ale nevidel skutočnú udalosť, len akúsi hru, či maškarádu. A predsa ľudia sa nenechávali vešať a prepichávať len pre maškarádu.

Zamyslený sedel na stupňoch prístavu a zrazu si uvedomil, že vidí dlhú, temnú plachtu, ktorá sa blíži po lesknúcej sa hladine rieky. Vyskočil na rovné nohy s toľkým zápalom citu, že sa temer rozplakal.

— Flambeau! — zvolal a stisol ruku svojho priateľa. Potom opäť, vzbudzujúc podivnenie športovca vystúpivšieho na breh s rybárskym náčiním, opakoval: — Flambeau, vás teda nezabili?!

— Zabili? — čudoval sa rybár. — A prečo by ma boli zabili?

— Oh, len preto, že sú temer všetci zabití! — vyhlásil jeho spoločník divo. — Princ Saradin je mŕtvy a Antonelli chce, aby ho obesili, jeho matka leží v mdlobách a ja . . . , ja naozaj neviem, či som ešte na tomto svete, alebo už na druhom. No, chvála Bohu, vidím, že ste aj vy na tom istom, čo ja! — tešil a vsunul svoju ruku pod pazuchu zmäteného Flambeau.

Idúc z prístavišťa pod strechou nízkeho bambusového domu, zas nazreli oblokom do miestnosti

so zrkadlami, ako ráno, keď prišli na ostrov. Uzreli izbu osvetlenú lampou.

V dlhej miestnosti prestreli stôl vo chvíli, keď vrah princa Saradina prišiel na ostrov. A teraz, ako videli, obyvatelia domu pokojne večerali, lebo pani Anthony sedela bez znaku nepokoja, iba azda trochu zachmúrená, na dolnom konci stola, kým pán Pavol, majordomus, sedel na čele stola a jedol, popíjal s toľkou chuťou, až mu oči, vystupujúce z jamôk zmodraly. Vychudnutú tvár mal nevyspytateľnú, ale výraz uspokojenia na nej nechýbal.

Flambeau s posunkom neskrotnej nevrlosti zabúchal na oblok a prudko ho otvoril. Vstrčil svoju rozhorlenú tvár do osvetlenej izby a zakričal :

— Dobre, chápem, potrebujete občerstvenie a posilnenie, ale ukradnúť večeru svojho zavraždeného pána . . .

Pán Pavol, ten podivný cudzokrajný gentleman, odpovedal pokojným hlasom :

— Ukradol som v svojom dlhom a príjemnom živote kadečo, ale táto večera je jednou z tých nepočetných vecí, ktoré som neukradol. Večera a práve tak aj záhrada a dom náležia náhodou mne.

V očiach detektíva sa zažalo svetlo myšlienky.

— Chcete povedať, že testament princa Saradina . . .

— Ja som princ Saradin! — vyhlásil starec naduto, žuvajúc solenú mandlu.

Otec Brown, zahĺbený do pozorovania vtákov,

vyskočil ako podstrelený a vstrčil do obloka tvár, ktorá bola biela ako repa.

— Kto ste? — spýtal sa s prenikavým hlasom.

— Pavol, princ Saradin à vos ordres, — odpovedala ctihodná osoba zdvorile, dvíhajúc pohár so sherry. — Žijem si tu spokojne, lebo som pokojný, domácky vychovaný a založený chlapík; zo skromnosti sa nechávam titulovať pánom Pavlom, aby som sa odlišil od svojho nešťastného brata Štefana, ktorý, ako som práve počul, pred chvíľou zomrel. Pravda, nie mojou vinou, lebo nemôžem za to, že ho jeho nepriatelia prenasledovali až sem do môjho domu. Pripíšte to poľutovaniahodnej nepravidelnosti jeho života; nemal smysel pre domácnosť!

Pavol sa odmlčal a zahľadel sa na stenu proti sebe, práve nad sklonenú hlavu ženy. V tej chvíli jasne videli rodinnú podobnosť Pavla a mŕtveho muža, ktorý ho po celý život sužoval. Náhle sa Pavlove starecké plecia začaly chvieť a natriasať, ako by sa dusil. Ale tvár mal pokojnú a nezmenenú.

— Bože dobrý, on sa smeje! — zvolal Flambeau.

— Poďme odtiaľto, — povedal Otec Brown s bielou tvárou. — Poďme z tohto pekelného domu, vráťme sa radšej k svojmu protivnému člnu.

Keď odrazili a pustili sa po prúde do tmy, na trstie a riekú sa sniesla noc. Rozžeravené konce ich cigár svietily ako červené lampáše lode. Otec Brown o chvíľu vyňal cigaru z úst.

— Keď sa nemýlim, tušíte už celú históriu, či nie? — spýtal sa detektíva. — Je pomerne jednoduchá... Nieкто má dvoch nepriateľov, ale je múdry a pozná, že dvaja nepriatelia sú lepší, ako jeden...

— Nevidím jasne súvislosť, — poznamenal Flambeau.

— Och, je to celkom prosté! Prosté, ale nie nevinné... Obidvaja Saradinovci boli ničomní. Princ, starší brat, bol z tých ničomníkov, ktorí vystupujú až na samý vrchol ničomnosti, kdežto mladší, kapitán Stephen, bol z tých, ktorí klesajú až na dno. Tento špinavec, dôstojník, klesol zo žobráctva až na vydieračstvo a istého škaredého dňa sa zahryzol do svojho brata princa.

Dozaista nešlo o maličkosť, lebo princ Saradin bol naničhodník a nemusel sa báť, že stratí svoju česť, ktorú už aj tak stratil, pre nejaké previnenie sa proti spoločenským predpisom. V skutočnosti išlo o hrdelný zločin a Stephen držal slučku na krku svojho brata. Nejako vyňuchal pravdu o sicílskej príhode s otcom Antonelliho a vedel asi dokázať, že Pavol skutočne zabil muža unesenej ženy. Kapitán tak dlho vydieral a márnотratne rozhadzoval vynútené peniaze, až sa veľký majetok princa katastrofálne zmenšil.

Ale princ Pavol niesol aj druhý kríž, nielen ten, ktorý mu uložil jeho brat. Vedel, že syn Antonelliho, v čase vraždy bol dieťaťom, vyrástol, a že ho vychovali v divej sicílskej vernosti. Žil len preto, aby pomstil smrť svojho otca a to nie po-

mocou šibenice alebo žalára, lebo nemal dôkazy, ako kapitán Stephen, ale pomocou vendetty. Chlapec sa cvičil v šerme a dosiahol v ovládaní šable vrcholnej dokonalosti. Dospel v muža v tej dobe, keď sa noviny rozpísaly o cestách princa Saradina. Pravda bola tá, že princ utekal pred pomstou Antonelliho. Utekal s miesta na miesto, ako zločinec, a nemilosrdný pomstiteľ všade za ním. Postavenie princa Saradina bolo veľmi nepríjemné. Čím viac peňazí minul na financovanie úteku pred Antonellim, tým menej mu ostalo na umlčanie svojho brata. A čím viac dával Stephenovi, tým menej mu ostávalo na cestovanie, teda tým väčšími sa zmenšovala nádej na úspešné uniknutie pred pomstou Antonelliho. V tej nepríjemnej situácii sa ukázalo, akým veľkým mužom bol princ Saradin; bol génus ako Napoleon... Miesto, aby sa vzpieral obidvom, vzdal sa odrazu tomu, aj druhému. Povolil, ako japonský zápasník, a jeho protivníci ležali skrušení pri jeho nohách. Zanechal honby okolo sveta, poslal Antonellimu svoju anglickú adresu a poručil celý svoj majetok mladšiemu bratovi. Poslal Stephenovi peniaze na elegantný oblek a cestu a napísal mu list, v ktorom mu oznámil :

— »Ostalo mi len toľko. Ošklbal si ma dohola. Mám len domček v Norfolku so sluhami a pivnicou. Ak niečo chceš, príď si to vziať. Príď a vezmi si všetko. Budem žiť pokojne, ako tvoj priateľ alebo sluha, správca, alebo čokoľvek.«

Princ Pavol vedel, že ich Antonelli nikdy v ži-

vote nevidel, iba azda na obraze, na ktorom boli vyobrazení ako deti. Bratia mali rovnaké briadky a fúzy a podobali sa jeden druhému ako vajce vajcu. Princ napísal listy, potom oholil briadku a fúzy a čakal. Vábnik účinkoval, kapitán Stephen prišiel v slávnostnom obleku, vošiel do domu ako princ Saradin a nabehol na meč Sicíľčana.

Pri uskutočňovaní svojho plánu narazil princ Pavol len na jednu ťažkosť. Na tú, ktorá je čťou ľudskej povahy. Zlé duše, ako princ Saradin, často sa potknú o to, že nerátajú s dobrými vlastnosťami svojich protivníkov. Bol si istý, že úder Sicíľčana, až príde, bude temný, prudký a nepozorovateľný, ako bol úder, ktorý chcel pomstiť. Očakával, že zabije svoju obeť v noci, alebo vypáli smrtonosný výstrel z húštiny a že teda obeť zmrie bez slova.

Pre princa Pavla bolo najhroznejšie, keď rytiersky Antonelli ponúkol formálny duel i s vysvetlením jeho príčiny. Vtedy som uzrel princa Pavla utekať s divými očami. Unikal v otvorenom člne, bez klobúka a utekal, aby bol preč ešte prv, než sa Antonelli dozvie, kto je skutočný princ Pavol.

Čo aj znepokojený a pobúrený, nebol bez nádeje. Poznal dobrodruha i fanatika. Nádejil sa, že dobrodruh Stephen bude mlčať, ak pre inšie nie, nuž aspoň z hereckej záľuby, preto, aby mohol zahrať úlohu princa ; preto, aby si mohol podržať titul a útulok ; pre dôveru figliara vo svoje šťastie a pre dôveru v svoje šermiarske umenie.

Práve tak mohol očakávať, že Antonelli, fanatik, bude mlčať a dá sa obesiť bez toho, že by prezradil tajomstvo, ktoré bolo jeho rodinnou hanbou.

Pavol sa tak dlho potuloval na rieke, kým nespozoroval, že zápas skončil. Potom zbuntoval mesto a priviedol políciu. Keď prišiel na ostrov, videl, že sa zbavil obidvoch nepriateľov a spokojne sa posadil k večeri.

— S úsmevom !... Nech mu je Boh milostivý !... Také niečo prichádza od samotného diavla ! — zvolal Flambeau a zachvel sa.

— Ba nie, on to dostal od vás, môj milý ! — poznamenal kňaz.

— Pán Boh uchovaj ! Odo mňa ? Nerozumiem ! Čo chcete ?

Kňaz vytiahol z vrecka vizitku a osvetlil ju slabým svetlom cigary. Bola popísaná zeleným atramentom.

— Zabudli ste na originálne pozvanie princa Saradina ? — Spýtal sa. — Už sa nepamätáte na hold, ktorý vám složil preto, že ste prinútili detektíva, aby zatkol svojho nevinného kolegu ? ... Vidíte, princ vás napodobil. Majúc po každom boku jedného útočníka, rýchle uskočil a tí dvaja sa srazili ; zabili jeden druhého a zbavili princa starostí o nepriateľov.

Flambeau vytrhol vizitku z rúk kňaza a roztrhal ju na drobné kúsky.

— To je posledný zvyšok úmrlčieho znamenia ! — skríkol, keď rozhodil útržky po tmavých, miz-

núcich vlnách prúdu. — Bojím sa, že som otrávil ryby . . .

Zmizol, potopil sa aj posledný záblesk bieleho papiera so zeleným atramentom. Matný, chvejúci sa záblesk farby, nádych rána, zmenil oblohu a mesiac, kloniac sa nad trávou, pobledol. Plávali v tichu . . .

— Otče, myslíte, že sa nám to všetko len prisnilo? — spýtal sa zrazu Flambeau.

Kňaz potriasol hlavou, ale nepovedal, či na znak nesúhlasu, alebo z neistoty. Neozval sa. Tmou k nim priletela vôňa hlohu a ovocného sadu, prezrádzajúc im, že sa vietor prebudil; o chvíľočku neskôršie sa už vietor zakmasol do plachty, napäl ju a unášal ich po prúde vinúcej sa rieky k šťastnejším miestam a k domovom poctivých a spokojnejších ľudí.

IX.

Božie kladivo.

Vířok, na ktorom sedí malá osada Bohun Beacon; je taký strmý, že štíhla vežička kostola sa zdá byť vrcholom vršku. Pri úpätí kostola stojí kováčska dielňa, zvyčajne červená od plameňov a vždy plná pohodených kladív a odpadkov železa. Proti nej, na križovatke tvrdých, kamenistých ciest, stojí »Modrý kanec«, jediný hostinec osady.

A na tej križovatke dvoch ciest, vo chvíli, čo olovnaté a striebristé ranné šero začalo svitať, stretli sa dvaja bratia a prehovorili. Jeden z bratov deň začínal, druhý ho končil. Velebný a ctihodný pán Wilfred Bohun bol veľmi zbožný a kráčaľ na prísne duchovné cvičenie modlitbou, alebo rozjímaním. Plukovník Norman Bohun, farárov starší brat, nebol zbožný. Sedel na lavici pred »Modrým kancom« a popíjal. Filozofický pozorovateľ mohol pokladať jeho popíjanie i za posledný pohár utorkový, ale práve tak dobre ho mohol mať aj za prvý stredajší pohár.

Bohunovia boli z tých nemnohých šľachtických rodov, ktoré skutočne pochádzajú zo stredoveku a ktorých zástava naozaj videla Palestínu. Kto si

však myslí, že také rody sa tuho pridržajú tradície rytierstva, ten sa veľmi mylí. Okrem chudákov len málokto zachováva tradíciu a šľachtici nežijú tradícii, lež móde. Bohunovia boli za kráľovny Anny lúpežníkmi a za panovania Viktórie švihákmi, ale, ako ne jeden z tých starých rodov, zhnili v posledných storočiach na obyčajných korheľov a degenerovaných frajerov a ľudia si čosi šepkali o šialenstve. Bolo skutočne niečo neľudského vo vlčom spôsobe plukovníkových pijatýk a v jeho chronických rozhodnutiach, že pôjde domov až ráno. V jeho počínaní bol hrozný znak nespavosti.

Plukovník bol pekný, vysoký, už starší živočích, ale jeho vlasy boli na podiv plavé. Bol by vyzeral ako blondín s mocnou hrivou leva, keby nebol mal modré oči tak hlboko vpadnuté do jamôk, že sa zdaly čierne. Mal dlhé, plavé fúzy a nad nimi, po každej strane nosa, dlhú brázdu vrásky, ktorá siahala od nozdier až po kútiky úst a dodávala jeho tvári posmešku, ktorý nikdy nezmizol. Ponad frak mal oblečený podivný jasne žltý kabát, podobný jasnému županu. Na hlave, posunutý do tyla, sedel mu klobúk s nezvyčajne širokou strechou. Klobúk bol zelený a musel byť orientálnou zvláštnosťou, ktorú plukovník kdesi pochytil. Norman Bohun bol veľmi hrdý, že nosí taký nesúrodý oblek; hrdý bol na to, že na jeho postave zmizla všetka nesúrodosť jednotlivých čiatok obleku.

Mladší Bohun, ctihodný a velebný Wilfred, mal tiež plavé vlasy a bol veľmi elegantným zjavom. Zapnutý až po bradu do čierneho kňazského oble-

ku s oholenou a starostlive pestovanou tvárou, ktorá bola trochu nervózna, zdal sa byť osobnosťou, ktorá žije len svojmu povolaniu. Ale našli sa ľudia, ktorí hovorili (najmä kováč, ktorý bol presbyterián), že žije nie láske k Bohu, ale skôr len svojej láske ku gotickým stavbám a že jeho ustavičné blúdenie v kostole bolo len čistšou formou chorobnej túžby po kráse, ktorá hnala jeho brata za ženami a vínom. Obvinenie bolo asi pochybené, lebo zbožnosť mladšieho Bohuna bola zjavná. Obvinenie skrslo vlastne z nepochopenia lásky k samotnej a skrytej modlitbe a zakladala sa na tom, že farára často videli kľačať nie pred oltárom, ale na najrozličnejších miestach kostola ; v krypte, na galérii, ba aj hore na zvonici.

Toho rána chcel farár vojsť do kostola dvorom kováča, ale zastal a zachmúril sa, vidiac, že oči jeho brata sa upierajú na to isté miesto. Nemárnil čas zbytočným hútaním. Vedel, že plukovník sa nezaujíma o kostol. Potom však ostávala len kováčska dielňa. A pretože Wilfred Bohun, i keď kováč, ktorý bol presbyterián, nepatril do jeho ovčince, predseda počul pohoršlivé reči o kováčovej krásnej a dosť slávnej žene, hodil podozrievavý pohľad do kôlne.

Plukovník vstal, zasmial sa a oslovil farára.

— Dobré ráno, Wilfred. Pretože som dobrým pánom svojich poddaných, bedlím nad ich spánkom. Idem prehovoriť s kováčom.

Wilfred sklopil oči a povedal :

— Kováč nie je doma. Odišiel do Greenfordu

— Viem ! — prisvedčil jeho brat. — Práve preto ho chcem navštíviť.

— Norman ! Nebojíš sa blesku ? — spýtal sa farár, obzerajúc kameň na ceste.

— Čo chceš s bleskom ? Zaoberáš sa azda meteorologiou ?

— Chcel som povedať, či si nikdy neuvažoval o tom, že Boh by ťa mohol zasiahnuť aj na ulici ?

— Odpusť, prosím, vidím, že si sa vrhol na ľudovú múdrosť, — posmieval sa plukovník.

— A ja zas vidím, že tvojou záľubou je rúhanie sa Bohu, — odvetil farár, zasiahnutý posmeškom svojho brata na jedinom citlivom mieste svojej duše. — No, keď sa nebojíš Boha, prichodí ti báť sa človeka.

Starší Bohun vytisol obočie do čela v zdvorení úžase.

— Báť sa človeka ? — spýtal sa.

— Kováč Barnes je najstatnejší a najsilnejší muž na širokom ďalekom okolí. Viem, že nie si zbabelec, ani slabý, ale mohol by ťa udrieť čo len cez múr a . . .

Tieto slová farára ťaly do živého, lebo boli pravdivé, a kolmé vrásky pri ústach plukovníka sa prehĺbily. Okamžik stál s posmeškom na tvári ako zdrevenelý, no, vzkriesil svoj humor a ukazujúc pod plavými fúzami dva psie zuby, usmial sa.

— V tom prípade, môj milý Wilfred, bolo rozumné od posledného Bohuna, že sa čiastočne ozbrojil, — vyhlásil bezstarostne a sňal svoj zelený ši-

rák. Ukázal bratovi, že je vo vnútri vystužený oceľovou sieťkou.

Wilfred hneď poznal ľahkú japonskú alebo čínsku helmicu, ktorá chránila kedysi hlavy bojovníkov a potom visievala v rytierskej sieni ich domu ako vojenná trofej.

— Vzal som prvý klobúk, ktorý mi prišiel do ruky... Vždy najbližší klobúk a... najbližšiu ženu, hahaha! — smial sa plukovník.

— Kováč je v Greenforde a nikto nevie, kedy príde domov, — poznamenal farár pokojne.

Po týchto slovách sa obrátil a vošiel do kostola, skloniac hlavu a prežehnajúc sa, ako ten, kto zaháňa zlého ducha. Túžil úzkostlive, aby v chladnom šere vysokej gotickej klenby zabudol na bratovu podlosť, ale bolo mu súdené, že toho rána tichý poriadok jeho náboženských cvičení prerušia drobné prekážky.

Keď vkročil do kostola, ktorý býval v taký skorý čas vždy prázdny, pred oltárom vztýčila sa kľaciaca postava a rýchle vybehla do slnečného rána. Farár, poznajúc v ňom »bláznivého Joe«, zastal a udivený hľadel za známym idiotom osady, o ktorom vedel, že nie že nechce, ale sa ani nemôže starať o náboženské úkony alebo čokoľvek iné. Bláznivý Joe (jeho skutočné meno nikto v osade nepoznal), bol chlapčiskom nekaľavným, so zježenými vlasmi a ústami vždy otvorenými a zachmuřenou tvárou. Bol kováčovým synovcom. Farár darmo hľadal v jeho hlúpej tvári prejav zámeru, ktorý ho priviedol do kostola. Wilfred Bohun ne-

mohol uhádnuť, čo robil Joe v kostole, o čom rozjímal. Doposiaľ ho nikto nevidel modliť sa . . . Aká že to bola modlitba ? Dozaista veľmi čudná.

Wilfred Bohun dosť dlho stál na jednom mieste. Videl, že idiot vyšiel do slnečného svetla. Videl, že jeho nepodarený brat zavolať idiota k sebe s akousi kmotrovskou srdečnosťou. Posledné, čo farár videl, bolo to, že plukovník hádzal do otvorených úst idiota drobné mince a vážne sa snažil, aby do nich trafil.

Odporný obraz tuposti a krutosti sveta pred tvárou slnka prinútil asketa, aby sa oddal modlitbe za očistu ľudstva.

Posadil sa na lavicu pod farbistým oblokom na galérii, ktorú mal najradšej a ktorá ho vždy upokojila : pod modrým oblokom s anjelom, nesúcim Ialiu. Tam prestal myslieť na bláznivého chlapčiska s olovenou tvárou a rybácimi ústami a menej myslel na svojho zlého brata, ktorý obchádza cudzie príbytky ako lačný lev, ktorý chce ukojiť hrozný hlad. Zahĺbil sa do chladných a sladkých farieb striebnistých kvetov a safírovej oblohy.

Na tom istom mieste ho našiel o pol hodinu neskôršie Gibbs, dedinský obuvník, keď pribehol po farára.

Wilfred sa rýchle vzchopil, lebo vedel, že keď Gibbs vkročil do kostola, neprišiel pre daromnicu. Obuvník, ako mnohí jeho kolegovia v iných dedinách, bol neznaboh a jeho prítomnosť v kostole bola zjavom nezvyčajnejším, ako modlitba bláznivého Joe . . . Bol to deň náboženských záhad.

— Čo je ? — spýtal sa farár strnule a trasúcou sa rukou bral svoj klobúk.

Ateista prehovoril hlasom, ktorý bol z jeho úst veľmi úctivý, ba drsne súcitný.

— Odpusťte, pane, — povedal chrapľavým šepotom, — myslel som, že bude najlepšie, keď vás ihneď upovedomím o udalosti. Bojím sa, že sa prihodilo niečo hrozného. Bojím sa, že váš brat...

Wilfred sopäl svoje krehké ruky.

— Akého bezprávia sa zas dopustil ? ! — zvolal nevdojak prudko.

— Prečo myslíte ? — spýtal sa obuvník, pokašľavajúc. — Myslím, že on neurobil nič zlého, naopak, jemu urobili... Prosím, poďte dolu.

Farár nasledoval obuvníka po točitých schodíkoch, ktoré ich priviedly pred vchod, trochu vyvýšený nad cestu. Jediným pohľadom premeral celú tragédiu. Ležala pred ním ako obraz. Na dvore kováцskej dielne stálo päť šesť osôb, zväčša v čiernych oblekoch a jeden v rovnošate inšpektora. Bol tam lekár, presbyteriánsky kazateľ a kňaz rímskokatolíцkej kaplnky, lebo kováčova žena bola katolíčka. Keď Bohun zastal na schodoch kostola, malý kňaz sa práve rozprával so ženou. Krásna žena so zlatožltými vlasmi vzlykala a ne snažila svoj plač zatajiť. Medzi skupinou, ktorú tvoril kňaz a žena, a druhou, úradnejšou časťou shromaždených, neďaleko veľkej hŕby kladív, ležal nejaký muž, oblečený do fraku. Mal rozbitú hlavu. Stojac vyššie, ako ostatní, Wilfred videl každú podrobnosť mužovho obleku, až po prsteň

rodu Bohunov. Len tvár nemohol rozpoznať, lebo hlava bol len odpornou kašou ; temnou kalužinou krvi.

Wilfred Bohun premeral všetko jediným pohľadom a sbehol na dvor. Doktor, ktorý bol rodným lekárom Bohunov, pozdravil sa mu, on si ho však nepovšimol. Ťažko sa zmohol na slovo.

— Môj brat...! Môj brat je... je mŕtvy? Čo to značí? Aké hrozné tajomstvo sa skrýva za tým? — spýtal sa.

Nastalo trápne mlčanie a potom obuvník, najprostodušnejší z pomedzi všetkých, odpovedal :

— Udalosť je hrozná, ale nie je tajomná, alebo len máličko.

— Ako to rozumieť? — spýtal sa farár s bledou tvárou.

— Hovorím predsa celkom jasne, či nie? V okruhu štyridsiatich míl jestvuje len jeden muž, ktorý by vedel dať taký strašlivý úder, a to je práve muž, ktorý má aj príčinu na taký úder, — poznamenal obuvník.

— Len sa nenáhlite so svojim súdom! — napomenul lekár, nervózny, vysoký muž s čiernou bradou. — Pokiaľ ide o povahu úderu, potvrdzujem vaše tvrdenie : ten úder je neuveriteľný. Vy hovoríte, že ho mohol dať iba jediný muž na širokom okolí, ale ja by som povedal, že taký úder nevie nikto zasadiť!

Záchvev poverčivého úľaku prebehol postavou farára.

— Nerozumiem! — poznamenal.

— Pán Bohun ! — oslovil ho lekár tíško. — Ne-nachodím obrazných prirovnaní. Keď poviem, že lebka je rozdrúzaná ako škrupinka vajca, nevy-stihujem náležite skutočnosť. Úlomky kosti lebeč-nej vrazily do tela a do zeme ako guľky do ochran-ného valu . . . Musela to byť ruka obra, ktorá úder zasadila.

Chvíľu mlčal a díval sa cez okuliare, potom dodal :

— To je práve výhoda, lebo mnoho ľudí unikne podozreniu. Keby mňa, vás alebo hocikoho z prie-merných ľudí v krajine obvinili z vraždy plukov-níka Normana, museli by nás oslobodiť, ako by museli prepustiť dieťa obvinené z krádeže Nelso-novho stĺpu.

— Veď to isté hovorím aj ja ! — opakoval obuv-ník svoje tvrdenie. — Vraždu mohol spáchať len jediný muž a ten je práve mužom, ktorý by sa jej bol dopustil . . . Hovorím : Kde je kováč Barnes ?

— Odišiel . . . Odišiel do Greenfordu — zajakal sa farár.

— Podľa mňa je kdesi vo Francúzsku, — za-mrmlal obuvník.

— Nie ! Nie je ani tam, ani inde, naopak, práve prichádza domov, tamto, hľa ! — ozval sa za nimi hlas malého katolíckeho kňaza, ktorý práve pri-chádzal od kováčovej ženy, sediacej na lavičke. Ukazoval vystretou rukou na hradskú.

Malý kňaz nebol taký zaujímavý, aby pripútal pozornosť. Mal krátke, zježené vlasy a okrúhlu, bezvýraznú tvár. Ale čo by bol býval ako Apolón,

v tej chvíli by si ho neboli obzreli. Všetci sa razom obrátili k ceste, vinúcej sa dolu štráňou, po ktorej kráčal dlhými, statnými krokmi a s kladivom prehodeným cez plece kováč Simeon Barnes, ohromný muž s hlbokými čiernymi, nevľúdnymi očami a tmavou bradou. Kráčal pokojne a rozprával sa s dvoma mužmi, ktorí kráčali popri ňom. Nezdal sa veselým, ale zrejme mal zvyčajnú náladu.

— Bože dobrý! — zvolal obuvník-ateista. — Má aj kladivo, ktorým ho zabil!

— Nie! — protirečil mu inšpektor, muž s múdrou tvárou a ryšavou bradou, ktorý sa doposiaľ ani slovom nezamiešal do rozhovoru. — Kladivo, ktorým plukovníka zabili, leží tamto pri stene kostola. Nechal som ho tam, práve tak, ako aj telo zavraždeného, v tej istej polohe, v ktorej sme ich našli.

Všetci sa obzreli a malý kňaz odišiel. Mlčky obzeral nástroj vraha, ležiaci pri stene kostola. Bolo to jedno z najmenších kladív Simeona Barnes. Medzi ostatnými kladivkami by si ho nikto nebol povšimol, také bolo nepatrné. Kňaz videl, že kladivo je zakrvavené a v uschnutej krvi zazrel niekoľko plavých vlasov.

Po krátkom mlčaní sa ozval malý kňaz. Nepozrel na svojich spoločníkov, a v jeho hlase znel nový tón.

— Pán Gibbs nemá pravdu, keď myslí, že nie je tu žiadna záhada. Myslím, že je záhadné aspoň to, prečo by bol dal taký ohromný muž, ako Bar-

nes, nezvyčajne silný úder takým malým kladivom, — podotkol.

— Oh, na tom nezáleží ! — zvolal Gibbs zimnič-
ne. — Radšej mi poraďte, čo si počneme s ková-
čom ! — vyzvedal so záujmom.

— Necháme ho napokoji ! Prichádza domov do-
brovoľne. Poznám jeho spoločníkov, sú to poriad-
ni občania z Greenfordu a sú všetci členmi presby-
teriánskej cirkvi, — vysvetľoval malý kňaz.

Počas reči veľký kováč obišiel roh kostola a pri-
šiel do svojho dvora. Tam mlčky zastal a pustil
z ruky kladivo. Inšpektor sa však nedal pomýliť ;
pristúpil k nemu.

— Nespytujem sa vás, pán Barnes, či viete nie-
čo o udalosti, ktorá sa tu odohrala. Nie je vašou
povinnosťou, aby ste mi to prezradili, ale dúfam,
že o nej nič neviete a že svoju nevedomosť doká-
žete pred súdom. Podľa predpisu vás však zatý-
kam v mene Jeho Veličenstva Kráľa pre zavraž-
denie plukovníka Normana Bohuna.

— Nepovedzte nič ! — zvrieskol obuvník-ateista
s úradnou horlivosťou. Nech vám dokážu vinu.
Hej, tak, nech vám dokážu ! Aha, veď ešte ani to
nevieme, či ide skutočne o plukovníka ! Ktože ho
pozná, keď má hlavu rozdrúzanú ?

— To nie je ťažké, — zamiešal sa do reči lekár.
— Nemyslíte si, že urobíme z toho detektívsku hi-
stórku. Bol som jeho lekárom a poznám jeho telo
lepšie, ako ho poznal on sám . . . Mal veľmi jemné,
ale nezvyčajné, abnormálne ruky ; druhý a tretí
prst boli rovnako dlhé . . . Oh, hej, nemôžem po-

chybovať o jeho totožnosti. Je to plukovník ! — vyhlásil rozhodne.

Kováčove oceľové oči sledovaly lekárov zrak a zastaly na mŕtvoľe.

— Plukovník Bohun je mŕtvy ? ... Hej ? ... Tak nech je prekliaty ! — povedal kováč Simeon Barnes.

— Jaj, nehovorte, nehovorte ! — kričal bezbožník, poskakujúc v nadšení nad anglickým právnym systémom, lebo nikto tak nezastáva zákon ako dobrý sekularista.

Kováč sa na neho cez plece pozrel vznešenou tvárou fanatika.

— Veď hej, pre vás, nevercov je dobré a vhodné kľučkovať ako zajacom, lebo svetské zákony vás chránia, ale Boh chráni svojich dobrých vo svojom vrecku. Uvidíte, presvedčíte sa o tom ešte dnes ! — povedal a potom, ukazujúc na plukovníkovo telo, spýtal sa :

— Kedy zomrel ten pes vo svojich hriechoch ?

— Miernite sa ! — napomenul ho lekár.

— Zmiernite reč biblie a zmiernim aj ja svoju ... Kedy zomrel ? — opakoval svoju otázku.

— Videl som ho o šiestej hodine ráno, — priznal Wilfred Bohun.

— Boh je dobrý ! — kývol kováč hlavou. — Pán inšpektor, nemám nič proti zatknutiu. Skôr by ste mali mať vy niečo proti nemu. Nebojím sa, lebo viem, že vyjdem zo súdnej siene bez poškvrnenia ctí, ale vy ju opustíte s vážne poškodenou kariérou !

Pokojný inšpektor a všetci ostatní pozreli na kováča so záujmom v oku. Len malý kňaz neodtrhol oči od malého kladiva, ktorým zasadili hrozný úder.

— Tam na ceste, za mojou dielňou, stoja dvaja muži, — pokračoval kováč. — Sú to poctiví obchodníci z Greenfordu. Poznáte ich aj vy práve tak dobre ako ja. Oni budú prisahať, že boli so mnou od polnoci až do svitania a ešte aj potom, a to na výborovom zasadnutí našej Missie Obrodzenia, ktoré býva každej noci. A v Greenforde bude prisahať iných dvadsať ľudí to isté. Keby som bol pohan, pán inšpektor, nechal by som vás kráčať v ústrety skaze, ale že som kresťan, pokladám za svoju povinnosť poskytnúť vám príležitosť a spýtať sa vás, či sa chcete presvedčiť o mojom alibi teraz hned', alebo až pred súdom !

— Hm, no, pravda, bol by som rád, keby ste sa už teraz celkom očistili od podozrenia, — povedal inšpektor, tratiac svoj zvyčajný pokoj.

Kováč voľným, dlhým krokom vyšiel zo svojho dvora k priateľom, ktorí boli priateľmi všetkých prítomných mužov. Tí prehovorili niekoľko slov a nikto z prítomných nepochyboval o pravdivosti ich svedeckej výpovede. A keď zmĺkli, nevinnosť Simeona Barnesu bola taká pevná a dôkladná, ako ten kostol pri nich a nad nimi.

Na skupinu doľahlo jedno z tých nepríjemných mlčaní, ktoré sú mocnejšie a neznesiteľnejšie, ako akýkoľvek nepríjemný rozhovor. Farár, aby prerušil ťaživé ticho, oslovil kňaza.

— Prečo vás to kladivo tak veľmi zaujíma ? — spýtal sa.

— Preto, že je také malé. Prečo je také malé ?
Lekár sa k nemu obrátil.

— Prisám vačku, máte pravdu ! — zvolal. — Kto by použil také malé kladivo, keď má pri ruke aj väčšie ?

Keď mu nikto neodpovedal, stíšil hlas a zašepkal farárovi do ucha :

— Len osoba, ktorá by veľké kladivo nevládala zdvihnúť. Nie je to otázka sily, alebo odvahy, keď ide o rozličné pohlavie, ale otázka hybnej sily pliec. Smelá žena vie spáchať aj desať vražd ľahkým kladivom a ani nezamihá, ale nemohla by zabiť ani chrobáka ťažkým kladivom.

Wilfred Bohun rozpleštil oči od zdesenia. Díval sa ani hypnotizovaný. Otec Brown počúval s hlavou na bok naklonenou so skutočným záujmom a veľmi pozorne. Doktor ešte dôraznejšie pokračoval :

— Prečo sa tí idioti domnievajú, že ženinho milenca najväčšmi nenávidí manžel ženy? V deviatich prípadoch z desiatich, osobou, ktorá najväčšmi nenávidí milenca, je práve milovaná žena! Kto vie, ako sa k nej zachoval... Podívajte sa...

Ukázal na plavovlasú ženu sediacu na lavici s tvárou zakrytou rukami. Konečne odkryla tvár, zdvihla hlavu. Slzy uschly na jej krásnej tvári, oči uprela vzrušujúcim pohľadom na mŕtveho. V tom jej pohľade bolo niečo idiotského.

Dôstojný pán Wilfred Bohun urobil pohyb, ako by zaháňal chuť zvedieť viac o veci, ale malý kňaz, Otec Brown, oprašujúc rukáv reverendy, na ktorý mu nasadly z komína prilietnuvšie sadze, ľahostajným hlasom prehovoril :

— Vy ste práve taký, ako mnoho iných lekárov. Vaša psychologia je presvedčivá, ale je len fyzickou vedou, ktorá je nemožná. Súhlasím, že žena môže mať nejednu príčinu nenávidieť a zabiť svojho spoluvinníka. Súhlasím aj v tom s vami, že žena vezme vždy ľahšie kladivo, ale oštara začína tam, kde si uvedomíme fyzickú nemožnosť. Doposiaľ sa nenarodila žena, ktorá by vedela rozdrúzať lebku tak na plocho, ako v tomto prípade.

Chvíľu rozmýšľal, potom dodal :

— Tí ľudia neuvážili všetko. Plukovník nosil železnú helmu a úder ju rozbil ako sklo. Pozrite na tú ženu . . . pozrite na jej ramená !

Opäť nastalo ticho a potom sa ozval lekár. Hovoril nerozhodne.

— Dobre, pripustím, že nemám pravdu. Oh, námietky sa nájdu vždy proti všetkému a veľmi ľahko. No, od hlavného bodu neodstúpim ani teraz. Hovorím zas, že nikto nesiahne na malé kladivo, keď môže vziať ťažké ; hovorím, že nikto, len azda idiot !

Chudé ruky Wilfreda Bohuna sa pohly, ponorily sa do jeho riedkych vlasov a hneď zas klesly.

— To je slovo, ktoré sa mi marilo v mysli ! . . . Vy ste ho vyslovili ! — zvolal a keď premohol ne-

pokoj a zmätok, pokračoval : — Vy ste povedali : Nikto, len idiot !

— Hej, povedal som, — prikývol lekár. --- No a . . . ?

Všetci uprene hľadeli na farára a on zimnične pokračoval, rozčuleny ako žena :

— Som farár a farár nemá prelievať krv. Myslím . . . myslím, že my farári nemáme umožniť, aby sa niekto dostal na šibenicu, a ďakujem Bohu, že som našiel skutočného vraha, lebo je to vrah, ktorého nemôžu obesiť.

— Nechcete ho udať ? — spýtal sa lekár.

— Oh, i keď ho prezradím, neobesia ho, — odvetil Wilfred Bohun s divým, ale podivne šťastným úsmevom. — Keď som dnes ráno vkročil do kostola, našiel som v ňom bláznivého Joe. Modlil sa. Len si povážte, on sa modlil ! On, ktorý bol celý život pochybený na rozume. Boh vie, čo sa modlil a ako sa modlil. Takí ľudia, ako on, majú pochybné modlitby . . . Keď som ho posledný raz zazrel, bol v spoločnosti nebohého brata, ktorý si z neho robil posmešky a nepekne žarty.

— Prisám vačku, to je jasná reč ! — zvolal doktor. Potom však pochybovačne dodal : — Hej, ale ako vysvetlíte . . .

Dôstojný pán Wilfred Bohun, ktorý sa až triasol od nadšenia, nedal mu dopovedať.

— Nevidíte, no, nevidíte ! — zvolal netrpezlivo. — To je jediná teória, ktorá sa hodí na obidve záhady. Len ona rozrieši obidve hádanky. Ktoré ? Nuž hádanku malého kladiva a veľkého úderu !

Kováč by bol vedel silne udrieť, ale nebol by volil malé kladivo, jeho žena by bola vzala malé kladivo, ale nebola by vedela udrieť toľkou silou, lež blázon mohol urobiť to aj to ! Pokiaľ ide o kladivo . . . ? No, veď je blázon, nuž vezme, čo mu príde do ruky, či nie? A pokiaľ ide o veľký, silný úder...? Či ste nepočuli, že v záchvate zúrivosti šialenec vyvinie nadľudskú silu ?

Doktor zhlboka vydýchol a povedal :

— Do paroma, našli ste pravdu !

Otec Brown, ako by chcel dokázať, že jeho veľké, šedé dobytčie oči nie sú také bezvýznamné, ako ostatná časť jeho tváre, uprel na hovoriaceho dlhý, prenikavý pohľad a keď nastalo ticho po nadšenom prejave doktorovho súhlasu vyhlásil so zjavnou úctivosťou :

— Pán Bohun, vaša teória je jediná z doposiaľ vyslovených, ktorej vo všeobecnosti nemožno odporovať, a práve preto si myslím, že si zaslúžite, aby som vám prezradil, že nie je pravdivá, — povedal a odstúpiac pustil sa zas obzerať kladivo.

— Ten chlapík vie, tuším, viac, než by mal vedieť ! — pošepol lekár farárovi. — Tí pápežskí kňazi sú čertovsky podkutí !

— Nie, nie ! Len Joe ho mohol zabiť, hej on ! — trval na svojom farár.

Skupina dvoch duchovných a lekára sa oddelila od úradnejšej časti shromaždených, v ktorej bol inšpektor a zatknutý kováč. Vo chvíli, keď sami zmĺkli, počuli rozhovor, vedený druhou sku-

pinou. Malý kňaz rýchle zdvihol hlavu a hneď ju zas sklonil, keď počul kováčov hlas.

— Dúfam, pán inšpektor, že som vás presvedčil. Mám silu, o akej hovoríte, ale čo by mi bola pomohla? Z Greenfordu som ho nemohol zasiahnúť so svojím kladivom. Moje kladivo nemá krídel, aby mohlo preletieť nad lesmi, poľami a lúkami z Greenfordu až sem, — dôvodil kováč.

Inšpektor sa priateľsky usmial.

— Nie! Máte pravdu, na vás už môžeme hľadiť ako na človeka, ktorý je mimo podozrenia, i keď sa proti vám shrkla najpodivnejšia shoda okolností. Žiadam vás však, aby ste nám pomáhali pri hľadaní muža, ktorý je práve taký silný ako vy... Na môj veru, budeme potrebovať vašu pomoc, keď na inšie nie, nuž na to, aby ste ho premohli a držali, kým ho poviažeme! Nemáte ani tušenie, kde ho máme hľadať?

— Mám tušenie, — priznal bledý kováč. — Ale ten, koho mám na mysli, nie je muž. — Vidiac však, že všetky oči sa obracajú k jeho žene, ovinul svalnaté rameno okolo jej pliec a vyhlásil rozhodne: — A nie je ani ženou!

— Na koho myslíte teda? Vari krava vie narábať kladivom? — spýtal sa inšpektor posmešne.

— Myslím, že kto ten úder zasadil, nebol z krvi a mäsa... Aby som hovoril srozumiteľne, myslím, že ten muž umrel sám! — vysvetľoval kováč tlmeným hlasom.

Wilfred sa prudko obrátil a pozrel na kováča

plamenným okom. Ozval sa však obuvník, ktorý farára predišiel :

— Chceli ste povedať, že kladivo samo vyskočilo a udrelo plukovníka Bohuna ? — zvrešťal seku-
larista prenikave.

— Oh, páni, len sa mi posmievajte ! — zvolal Simeon. — Aj vy, kňazi, ktorí v nedeľu kázate ľu-
ďom, že Pán v najväčšej tichosti zabil Sennachri-
ba, aj vy sa mi posmievajte, ale nič to, ja predsa
verím, že ten, ktorý kráča nevidený v príbytku
každého z nás, chránil moju česť a srazil zvodcu
pred prahom môjho príbytku. Verím, že sila toho
úderu bola tou istou silou, ktorá hýbe zemou pri
zemetrasení, a žiadna iná sila !

— Varoval som Normana, aby sa mal na pozore
pred bleskom ! — poznamenal Wilfred Bohun hla-
som, ktorý nemožno popísať.

— Taký páchatel' je, pravda, mimo mojej moci !
— usmial sa inšpektor.

— Hej, ale pamätajte, že vy nie ste mimo dosa-
hu jeho moci ! — pripomínal im kováč a zvrtnúc
sa, odišiel do svojho domu.

Rozochvelého Wilfreda odviedol Otec Brown.
Pustil sa s ním do priateľského rozhovoru.

— Poďme z tohoto hrozného miesta, pán Bohun,
— volal ho katolícky kňaz. — Dovolíte, aby som
si prezrel váš chrám ? Počul som, že je najstarším
v našej krajine. Všetky staré kostoly ma zaujíma-
jú, — vysvetloval komicky.

Wilfred Bohun sa neusmial, lebo veselosť nebo-
la jeho vlastnosť, ale dychtive prikývol, lebo

ochotne vykladal o kráse gotiky, najmä, keď mal sympatického poslucháča a nie takých odporných ľudí, akým bol napríklad neznaboh obuvník alebo presbyteriánsky kováč.

— Dobre, dobre, poďme bočným vchodom, — povedal a viedol Otca Browna k vyvýšeným dverám, ku ktorým viedlo niekoľko schodíkov.

Otec Brown položil nohu na prvý schod a náhle zastal, lebo sa ho dotkla čiasa ruka. Obrátil sa a zarezrel doktora, ktorý na neho hľadel s temným podozrením v oku.

— Pane, vy, tak sa mi zdá, poznáte tajomstvo nešťastnej udalosti. Dovolíte, aby som sa vás spýtal, či si ju necháte pre seba? — spýtal sa drsne.

Malý kňaz sa pokojne usmial :

— Pán doktor, istý veľmi dobrý dôvod káže mužovi môjho povolania, aby si podobné tajomstvá nechával pre seba, keď si je nie istý vo veci, ale ak si je celkom istý, káže mu ten dôvod tým dôtklivejšie, aby nerozprával. Ak si však myslíte, že som bol nezdvorilý a urážlivý voči vám a ostatným, zájdem až do krajností svojho zvyku a dám vám dva dôležité pokyny.

— Čakám, prosím ! — odpovedal lekár.

— Najprv teda, — začal Otec Brown pokojne, — zapamätajte si, že udalosť patrí do vášho odboru, lebo ide o čiste fyzickú vec. Kováč sa mýli, keď tvrdí, že úder soslal Boh. Nestal sa zázrak, pán doktor. Udalosť môžeme posudzovať ako zázrak len preto, že každý človek je malým zázrakov, majúcim ničomné a predsia heroické srdce.

Sila, ktorá rozdrúzgala lebku plukovníka Bohuna, je veľmi dobre známa sila, ktorú poznajú všetci učenci . . . Patrí medzi tie sily, o ktorých často počujeme v súvislosti s vysvetľovaním prírodných zákonov.

Doktor ho zachmúrene pozoroval a poznamenal:

— A druhý pokyn ?

— Druhý je tento : Pamätáte sa, že kováč, ktorý verí v zázraky, hovoril pohŕdlive o možnosti, že jeho kladivo malo krídla, na ktorých by bolo preletelo vzdialenosť pol míle ? Pamätáte sa ?

— Hej, pamätám, že to povedal, — prisvedčil lekár.

Otec Brown sa otvorene usmial.

— Dobre ! Vidíte, práve tými slovami sa najväčšmi priblížil k pravde, — povedal a pustil sa za farárom do schodov.

Dôstojný pán Wilfred Bohun, ktorý čakal svojho spoločníka s bledou tvárou a veľmi netrpezlivo, ako by mu bolo toto zdržanie prervalo posledné nitky nervov, viedol Otca Browna rovno do svojho obľúbeného kútika ; k tej časti galérie, ktorá bola najbližšie k vytesanej klenbe, osvetlenej podivuhodným oblokom s anjelom.

Malý kňaz všetko neúnavne prezeral a obdivoval. Rozprával dobrosrdečne a bez prestávky. Keď napokon prišli pri bočnom vchode k točitým schodom, ktorými sa nedávno Wilfred náhlil, aby sa stretol s mŕtvym bratom, Otec Brown sa rozbehol tiež, ale nie dole, lež hore. Štveral sa hore schod-

mi ako opica a v nasledujúcom okamžiku volal už z vonkajšej galérie veže :

— Poďte sem, pán Wilfred, čerstvý vzduch vás osvieži !

Bohun ho pomaly nasledoval. Vystúpil na kamennú galériu veže, s ktorej mohli prehliadnuť celú pláň, z ktorej vyrastal ich vršok. Strácala sa v lesoch ružového obzoru, pokropená dedinkami a majermi. Pod sebou jasne rozpoznali kováčov dvor a na ňom inšpektora, ktorý si čosi zapisoval do zápisníka. Mŕtvola ležala ako rozmliáždená mucha.

— Podobá sa to mape sveta, nie ? — spýtal sa Otec Brown.

— Áno, prikývol Bohun vážne.

Kontúry gotickej stavby trčaly tesne pod nimi a nad nimi do prázdna so skrušujúcou strmosťou, pripomínajúc samovraždu. To je ten prvok talianskej energie v architektúre stredoveku, ktorý, nech naň hľadáme s ktorejkoľvek strany, zdá sa nám vždy, že sa rúti ako mocný chrbát splašeného koňa. Chrám vytesali z dávneho mlčanlivého kameňa, zarasteného prastarým machom. Bol pošpine-
ný hniezdami vtákov, ale predsa, keď naň hľadeli zdola, vystrikoval k výšinám ako prameň, a keď naň hľadeli shora, ako teraz, rútil sa ako vodopád do nečujnej priepasti. Dvaja duchovní boli na veži sami s najúžasnejším pohľadom na gotickú stavbu. Ohromné skrátene a vzájomný nepomer jednotlivých tvarov ; závratné výhľady na malé veci, ktoré sa zdaly veľké, a veľké, čo vyzeraly ako ma-

lé, akýsi kamenný zmätok pod šírou oblohou ich zaujal. Jednotlivé kamenné časti, zblízka ohromné odrážaly sa od polí a majerov, priľapených k zemi ako škriatky. Vytesaný vták alebo šelma v niektorom kúte vyzeral ako ohromný, kráčajúci alebo letiaci šarkan, ktorý chce spustošiť pastviny a dediny pod nimi. Celé ovzdušie bolo závratné, plné energie. Zdalo sa, že mužov držia vo vzduchu krídla nejakého ohromného krúžiaceho génia. Starý chrám, vysoký a nádherný ako katedrála, zdal sa vznášať nad krajinou zaliatou slnkom ako ohromné mračno.

— Myslím, že je zbytočné postávať v tejto výšave, a to aj vtedy, keď sa človek modlí. Výšiny sú na to, aby sme sa na ne dívali zdola, nie shora, — poznamenal Otec Brown.

— Myslíte, že by mohol človek spadnúť? — spýtal sa Wilfred.

— Hej, nazdám sa, že duša sa môže zrútiť aj vtedy, keď telo ostane hore, — odpovedal druhý.

— Nerozumiem vám úplne, — potriasol hlavou farár.

— Vezmime, napríklad kováča Barnesu... On je dobrý, pravda nekresťansky tvrdý a útočný; nepozná shovievavosť. Jeho škótske náboženstvo utvorili ľudia, ktorí sa modlievali na strmých úskaliach a naučili sa hľadiť dole na svet, nie hore na nebesia. Pokora je matka obrov; veľké veci možno vidieť len z dolín a iba malé vidieť s vrcholkov.

— Ale on . . . , on sa nedopustil vraždy ! — namietal Bohun chvejúcim sa hlasom.

Hlas druhého bol podivný, keď odpovedal :

— Nie, viem dobre, že nie je vrahom.

O chvíľočku pokračoval, hľadiac bleďošedými očami pokojne do pláne.

— Poznal som kedysi muža, ktorý začal tým, že sa modlil s inými ľuďmi pred oltárom. Neskôršie si však obľúbil vysoké, osamelé miesta ; kúty, vyklenky a galériu na veži. Na tých miestach sa modlieval. Raz na jednej z tých vysokých, závratných modlitební, kde sa mu zdalo, že sa celý svet krúti okolo neho, prevrátil sa mu mozog a on si namyslel, že je Bohom. Nuž tak potom, i keď bol poriadny a statočný, dopustil sa veľkého zločinu.

Wilfred stál s odvrátenou tvárou, ale jeho kostnaté ruky zmodrely a zbelely, tak tuho ich zaťal do kamenného zábradlia. Otec Brown pokračoval:

— Namyslel si, že prichodí mu súdiť svet a trestať hriešnikov. Táto myšlienka by ho nikdy nebola pochytila, keby bol ostal medzi ostatnými pred oltárom. On však vyšiel vysoko a videl všetkých ľudí pod sebou vo veľkej hĺbine ako hmyz. Najmä uzrel vykračovať pod sebou istého nehanbníka, ktorého poznal podľa jasne zeleného klobúka, v ktorom vyzeral ako jedovatý hmyz . . .

Vrany kvákaly okolo veže, ale iný zvuk sa nezval v tej krátkej chvíľočke, po ktorú Otec Brown mlčal. Vydýchol a pokračoval :

— Aj to ho dráždilo, že mal po ruke najhroznejšiu silu prírody . . . Myslím na príťažlivosť zem-

skú . . . Mal silu, ktorá sa šialene zrýchľuje a zväčšuje; silu, ktorou letí s výšin na zem všetko živé i neživé, len čo sa uvoľní. . . . Podívajte sa, inšpektor ide dvorom. Keby som mu pustil s tejto výšky malý kamienok, mal by vo chvíli, v ktorej by dostihol inšpektora, pribojnosť vystrelenej guľky. Keby som mu pustil na hlavu kladivo . . . , ba čo len kladivko ; maličké kladivko . . .

Wilfred Bohun prehodil jednu nohu ponad zábradlím, ale Otec Brown ho v tej chvíli chytil za golier.

— Oh, tými dvermi vás nepustím ; tie vedú do pekla ! — povedal pokojne.

Bohun sa zatackal, oprel sa o stenu a díval sa zdesene na kňaza.

— Odkiaľ viete, čo som urobil ? Kto ste ? Diabol ? — kričal.

— Oh, som len človek a preto nosím všetkých diablov v svojom srdci, — odpovedal Otec Brown vážne. — Počujte, viem, čo ste urobili, alebo aspoň tuším . . . Keď ste sa rozlúčili s bratom, v nespravodlivom hneve ste schytili kladivo, lebo ste pocítili vášnivú chuť zabiť ho s jeho nečistou podlosťou. Zarazili ste sa však a strčili ste kladivo pod zapnuté šaty. Ponáhľali ste sa do kostola. Modlili ste sa s divým zúfalstvom v srdci na rozličných miestach kostola; pod oblokom s anjelom, hore na plošine a potom na najvyššej galérii, s ktorej ste videli zelený klobúk plukovníka ako zeleného chrobáka, plaziaceho sa na okolí kováčskej dielne. V tom okamžiku niečo puklo vo vašej duši

a vy ste pustili boží hromový klín zo svojej ruky...

Wilfred si siahol slabou, trasľavou rukou na čelo a spýtal sa tichúčko :

— Odkiaľ viete, že sa podobal zelenému chrobáku ?

Otec Brown sa slabúčko usmial.

— Och, užil som len náhodilé prirovnanie... Počúvajte ďalej : Hovorím, že všetko viem, ale pripomínam vám, že sa to odo mňa nikto nedozvie! Nasledujúci krok patrí vám. Nepodniknem nič, aby som vás ovplyvnil, uzavrem všetko pečaťou spovede. Keby ste sa spýtali, pre akú príčinu, povedal by som vám, že pre viacero príčin. Z tých iba jedna sa vzťahuje na vás... Prenechávam vám iniciatívu preto, lebo neklesli ste do zla tak hlboko ako iní vrahovia. Nenapomáhali ste, aby podozrenie zo zločinu uviazlo na kováčovi, keď vám to bolo ľahké; nepripustili ste, aby obvinili kováčovu ženu, i keď bolo aj to ľahké, ale pokúsili ste sa uvaliť podozrenie na bláznivého Joe, lebo ste vedeli, že by netrpel. To je ten papršlek, s ktorým sa v svojom povolaní stretávam u vrahov... Ale teraz dosť ! Poďte dolu a choďte si svojou cestou, voľný, ako vták, lebo ja som dohovoril !

V hlbokom mlčaní kráčali dolu schodmi. Vykročili do slnečného jasu pri kováčovom dvore. Wilfred Bohun pokorne otvoril drevené vrátka, oddeľujúce kováčov dvor od kostolného nádvorja a pristúpil k inšpektorovi.

— Vydávam sa do vaších rúk, lebo som zavraždil svojho brata, — priznával.

X.

Apolonovo oko.

Zvláštny zahmlený lesk, matný a súčasne priehľadný, ktorý je osobitným tajomstvom Temže, prechádzal zo šedosti do svojho najjasnejšieho ligitania, keď slnko nad Westminsterom stálo v zenite a dvaja mužskí prechádzali westminsterským mostom. Jeden bol veľmi vysoký, druhý malý. S troškou fantázie mohli by sme ich prirovnať k nadutej hodinovej veži parlamentu a k pokornejším, ohnutým pleciam opátstva, lebo malý muž mal na sebe kňazské šaty. Úradný titul vysokého muža bol : Mr. Hercules Flambeau, súkromný detektív, a kráčal práve do svojej novej úradovne v novostavbe proti opátstvu. Úradné označenie jeho malého druha bolo toto : dôstojný J. Brown, pridelený ku kostolu svätého Františka Xaverského v Camberwelli; prichádzal od smrteľného lôžka kohosi v Camberwelli a chcel si pozrieť novú úradovňu svojho priateľa.

Budova bola americká výškou i množstvom dobre naolejovaných strojov, telefónov, výťahov a podobných zariadení. Práve ju dokončievali a lešenie ešte neodstránili s jej bokov. Doposiaľ v nej

bývali len traja nájomníci. Kancelárie nad úradovňou Flambeau boly už obsadené a miestnosti na poschodí pod ním tiež, kdežto dve poschodia pod ním a dve nad ním boly prázdne.

Pri pohľade na budovu niečo vás upútalo. Medzi zvyškami lešenia sa ligotala nad oblokmi kancelárií na poschodí nad úradovňou detektíva ohromná pozlátená podoba ľudského oka, obklopená lúčami. Zabrala toľko miesta ako dva-tri obloky.

— A to je tam aký zázrak? — spýtal sa Otec Brown a zastal.

— Oh, nič, len akési nové náboženstvo, — zasmail sa Flambeau. — Jedna z tých nových cirkví, ktoré vám odpúšťajú všetky hriechy, tvrdiac, že ste sa žiadnych nedopustili. Niečo podobného, ako »Kresťanská veda«... Myslím však, že pravda je tá, že istý muž, menom Kalon (bližšie o jeho mene, ktoré pokladám za falošné, neviem), najal si celé poschodie nado mnou. Na poschodí pod sebou mám dve dámy, ktoré píšu na stroji a nad sebou tento starý náboženský humbug. Kalon sa nazýva novým kňazom Apolónovým a vyznáva slnko.

— Nech si dá pozor, slnko bolo najkrutejším božstvom zpomedi všetkých božstiev! — poznamenal Otec Brown a spýtal sa: — A čo to oko?

— Viem len toľko, že sa Kalonova náuka zakladá na tom, že človek znesie všetko, keď má dosť silnú vôľu. Jeho hlavnými symbolmi sú slnko a otvorené oko, lebo hovorí, že úplne zdravý člo-

vek môže smelo pozrieť do slnka, — vysvetľoval Flambeau.

— Úplne zdravý človek sa nebude sužovať divaním sa do slnka ! — zahundral Otec Brown.

— To by bolo všetko, čo viem o novom náboženstve. Ba hej, ešte toto : Kalon tvrdí, že vie vyliečiť pomocou svojej viery všetky telesné choroby.

— Vedel by vyliečiť aj istú duševnú chorobu ? — vyzvedal kňaz s vážnou zvedavosťou.

— Ktorú napríklad ? — spýtal sa Flambeau.

— Oh, myslím tú, do ktorej upadá ten, kto sa nazdá, že je úplne zdravý, — povedal jeho priateľ.

Flambeau sa väčšmi zaujímal o malú kanceláriu na poschodí pod sebou, ako o skvelý chrám Apolóna nad sebou. Bol pravým synom juhu, ktorý si nevie predstaviť, že by mohol byť iným, ako katolíkom alebo nevercom. Nové náboženstvá, už či ligotavé alebo matné, neboly mu po chuti. Za to však všetko, čo bolo rýdze ľudské, mal rád, a to najmä vtedy, keď išlo o peknú vec. A tie dve dámy na poschodí pod ním boly zvláštnosťami medzi ženami.

Kanceláriu najaly dve sestry, jedna vysokej, nápadnej postavy, a obidve štíhle a červovlasé. Vyššia mala ohnivý orličí profil a bola z tých žien, ktoré si radi predstavujeme z profilu ako bezchybné ostrie krásnej zbrane. Zdalo sa, že si sama zvolila povolanie a životnú cestu. Mala oči prekvapujúcej žiarivosti, ale bola to žiarivosť ocele, nie žiarivosť diamantov, a jej rovná postava bola o má-

ličko väčšmi upiata, než by bolo osožné jej kráse. Mladšia sestra sa podobala jej kratšiemu tieňu. Mala o poznanie jasnejšiu pleť, bledšiu a trochu bezvýraznejšiu tvár. Obidve nosily čierne šaty s manžetami podobnými mužským manžetám a práve také goliere, ktoré sa hodily pre ich zamestnanie. V londýnskych kanceláriách by ste našli na tisíce takých snaživých, upiatych dám. Zaujímavosť tých dvoch vyvierala z ich skutočných a nie zdanlivých pomerov, v ktorých žily.

Pavlína Stacey, teda staršia, bola dedičkou honosného titulu a veľkého bohatstva. Vychovaly ju v kaštieli a v parku, ale chladná prepiatosť, vlastná moderným ženám, naviedla ju na to, čo pokladala za vážnejší a vznešenejší cieľ života. Pravda, majetku sa nezriekla ; v tom by bola videla romantické opičenie sa, ktoré bolo cudzie a vzdialené mocne vyvinutému smyslu pre užitočnosť. Nechala si peniaze. Povedala, že preto, aby ich použila na praktické sociálne ciele. Zčasti ich uložila do svojho podniku, zárodku to budúceho vzorného závodu písania na stroji, zčasti ich rozdelila rozličným inštitúciám, ktoré sa zapodievaly podporovaním a šírením toho zamestnania medzi ženami.

Nakoľko súhlasila mladšia sestra, Joan, s trochu prozaickým idealizmom svojej sestry, nemohol nikto bezpečne uhádnuť. Nasledovala však svoju vodkyňu s príchylnosťou psíka a bola akýmsi pôsobivejším odtienkom tragédie, ako tvrdý, chladný vzor jej sestry. V spojitosti s Pavlínou nebolo možno hovoriť o tragédii ; bola by ju zaprela.

Jej úporná rozhodnosť a chladná netrpezlivosť rozveselily Flambeau hneď pri svojom stretnutí.

Obšmietal sa okolo výťahu, čakajúc na chlapca, ktorý obsluhoval výťah a vozil nájomníkov do ich poschodí. Ale jasnohlca dievčenská orlica odmietla postávanie a čo najrozhodnejšie vyhlásila, že sa vyzná v obsluhu výťahu a nie je odvislá od chlapca ani od mužov, nech ide o kohokoľvek. Bývala len na treťom poschodí, ale za tých niekoľko sekúnd, čo boli spolu vo výťahu, vedela podať detektívovi celý rad základných názorov na neodvislosť, ktoré dokazovaly, že Pavlína Stacey je moderná pracujúca žena a má rada moderné strojné zariadenia. Jej jasné oči planuly hnevom proti tým, ktorí odmietali ovocie mechaniky a žiadali návrat k romantike. Hovorila, že každý by mal vedieť narábať so strojmi, ako ona ovládala výťah. Bolo by jej bývalo protivné, keby jej bol Flambeau otvoril dvere výťahu.

Detektív vstúpil do svojej kancelárie s úsmevom na perách. Z krátkeho rozhovoru s Pavlinou si odnášal zmätok dojmov a pocitov, ktoré boli divne pomiešané a také nestále, ako prehlivá sebastačnosť Pavlíny.

Flambeau uznal, že Pavlína má temperament a energiu; pohyby jej útlych, elegantných rúk boli úsečné, ba až výbojné... Flambeau raz prišiel do jej kancelárie v záležitosti písania na stroji a pristihol ju, keď hodila okuliare o zem a dupala po nich. A už spustila etickú deklamáciu o »chorobne lekárskech náhľadoch« a nezdravom poddá-

vaní sa slabosti, podporovanej kadeakými prístrojmi a pomôckami. Okuliare patrily Joan a Pavlína jej zakázala nosiť podobné, umelé, nezdravé haraburdie. Spytovala sa, či bude nosiť azda aj drevené nohy, alebo parochňu a sklenené oči . . .

Flambeau sa pozastavil nad jej fanatizmom a spýtal sa (s pravou francúzskou logikou), prečo pokladá okuliare za chorobnejší zjav slabosti ako napríklad výťah a prečo prijíma pomoc vedy v niektorých veciach, a v iných ju odmieta.

— V tom je náramný rozdiel ! — vyhlásila Pavlína Stacey vznešene. — Batérie, motory a všetky podobné vymoženosti techniky sú prejavom mužskej a ženskej sily, pán Flambeau ! Používame ich, aby sme prekonali vzdialenosti a vzdorovali času. To je nádherné a vznešené ! To je skutočná veda, ale ošklivé okuliare, barly a čo iné, čo doktori predávajú, tie sú znakom zbabelosti. Dobre, nech nám lekári nahradia ruky, nohy, keď sme mrzákmi od narodenia a chorobnými otrokmi, ale ja som sa narodila zdravá a slobodná, mr. Flambeau ! Ľudia si len namýšľajú, že tie pomôcky potrebujú, a to preto, lebo ich zle vychovali. Vstúpili im strach, miesto aby ich boli vychovali v sile a odvahe. Je to niečo podobného, ako to, keď slúžky nastrašia deti, aby sa nedívaly do slnka, lebo oslepnú, a deti sa potom skutočne nemôžu pozrieť do slnka bez mihania. A neviem prečo by mala byť medzi hviezdami jedna, na ktorú by som sa nesmela pozrieť ? Slnko nie je mojím pánom a ja chcem naň hľadiť vždy, kedykoľvek sa mi zapáči!

— Vaše oči oslepia aj slnko! — vyhlásil Flambeau galantne, ako sa patrí na syna juhu.

Mal radosť, že sa mohol pokloniť nepoddajnej krásavici už aj preto, lebo jeho galantná poznámka ju priviedla do rozpakov. Keď však prišiel do svojho bytu, zahvízdal a pomyslel si :

— Hm, ona sa dostala do rúk toho zaklínača so zlatým okom, — zamrmľal. I keď sa máločo staral o Kalonovo nové náboženstvo, počul o jeho mienke o dívaní sa do slnka.

Neskoršie poznal, že duševné spojivo medzi nižším a vyšším poschodím sa utužilo. Nedivil sa tomu. Muž menom Kalon bol fyzicky nádherný tvor a hodný toho, aby bol veľkňazom Apolóna. Bol skoro taký vysoký, ako Flambeau, ale krajší. Mal zlaté fúzy a silné, modré oči. Vlasý bujné, ako hrieva leva, mal sčesané nazad. Telom bol plavou beštiou Nietzscheho, ale všetka jeho živočišná krása bola zvýšená, ožiarená a znežnená vrozeným intelektom a oduševnením. Podobal sa niektorému z tých saských kráľov, ktorí boli kráľmi i svätcami súčasne. A podobal sa im, hoci bol nevhodným dieťaťom Londýna a žil v nevhodnom okolí ; na vzdory tomu, že jeho pomocník (veľmi každodenne vyzerajúci mládenec s manžetami a golierom) sedel medzi ním a schodišťom v predsieni, že jeho meno bolo vyryté do mosadznej tabličky a jeho pozlátený odznak visel pred bránou mrakodrapu ako vývesný štít očného lekára. Všetka táto každodennosť nemohla utlmiť dojem živého, tiesnivého a súčasne povznášajúceho dojmu, ktorý

vyžiaroval z Kalonovho tela a duše. Pri tom všetkom, čo sme o ňom povedali, človek v prítomnosti šarlatána cítil sa ako v prítomnosti veľkého muža. Aj vo voľnej plátenej kazajke, ktorú nosil v kancelárii miesto pracovného plášťa, bol podmaňujúci ; bol postavou, ktorá naháňala strach. A keď si nasadil na hlavu korunku podoby zlatej obruče a obliekol biely plášť, v ktorom každý deň tri razy vítal slnko, vyzeral tak vznešene, že na tvári chodcov odumrel posmešok.

Tri razy do dňa vystupoval na malý balkón svojho bytu pred tvár celého Westminsteru ; pri svitaní, na poludnie a pri západe slnka a odriekal nejakú litániu svojmu žiarivému pánovi.

A práve vo chvíli, keď sa zvon na veži parlamentu a farského chrámu ešte slabúčko chvel po poludňajšom zvonení, uzrel Otec Brown, priateľ vysokého Flambeau, po prvý raz bieleho kňaza Apolóna.

Flambeau, ktorý už nie raz videl Foebovo víťanie, zmizol v bráne mrakodrapu bez toho, že by sa bol obzrel, či ho jeho malý priateľ nasleduje alebo nie. Otec Brown, už či z odborného záujmu pre náboženské obrady alebo zo záujmu pre figliarstvo a podvodníctvo, ostal stáť na ulici a díval sa hore na balkón a na zbožňovateľa slnka práve tak pozorne, ako by sa bol díval na bábkové divadielko.

Prorok Kalon stál vystretý s roztvorenou náručou v striebriстом plášti a jeho prenikavý hlas bolo počuť i v lomoze pouličného ruchu. Odspieval

už polovicu svojej slnečnej litánie a upieral oči na plamennú guľu. Kto ho vie, či videl niečo, alebo niekoho okrem žeravej gule na oblohe, no, toľko je isté, že malého, zakrpateného kňaza s okrúhlou tvárou, ktorý sa na neho díval zo zástupu a žmurkal očami, toho nevidel. To bol vari najvýraznejší rozdiel medzi tými dvoma, od seba tak nesmierne vzdialenými mužmi, že Otec Brown žmurkal vždy, nech sa díval na hocičo, alebo na kohoľvek, kdežto kňaz Apolónov pozeral aj do plameňov poludňajšieho slnka bez žmurkania, bez jediného záchvevu viečok.

— Ach, slnko ! — zvolal prorok. — Ach, ty hviezda, ktorá si príliš veľká, aby si bola len jednou z mnohých hviezd ! Ó, prameň prúdiaci pokojne v tajomnej diaľave, ktorý nazývame priestorom ! Biely otče všetkého bieleho a večne sviežeho ; bielych plameňov, bielych kvetov a bielych vrcholkov ! Otče, ktorý si nevinnejší, ako tvoje najnevinnejšie a najpokojnejšie deti ; prvotná čistota, v pokoji ktorej . . .

Ozval sa šum, praskot a dunenie, ako po vypálení veľkej rakéty, prerušovaný neprestajným, prenikavým škriekaním. Päť osôb vbehlo do budovy a tri z nej vybehly a chvíľu prekrikovaly jedna druhú. Pocit neočakávaného zdesenia naplnil na okamžik polovicu ulice neblahou zvesťou . . . Neblahou zvesťou, ktorá bola tým horšia, že nikto nevedel, aká je to zvesť.

Len dve osoby ostaly nehybné po výbuchu roz-

čulenia : krásny kňaz Apolónov hore na balkóne a nevzhľadný kňaz Kristov dole na ulici.

Napokon sa v bráne budovy zjavila vysoká postava detektíva a svojou titanskou silou opanovala dav. Hovoril s najväčším vypätím hlasu ; hučal, reval, ako loďná siréna v hmlistej noci. Rozkázal niekomu, alebo každému, aby zavolať lekára. Keď sa znovu obrátil, aby vošiel do budovy, jeho priateľ Otec Brown prekĺzol nepozorovane za ním. Do poslednej chvíle, kým sa za ním brána nezavrela, počul Otec Brown velebnú, jednotvárnú melódiu slnečného kňaza, vzývajúceho neprestajne svojho šťastného boha, ktorý je priateľom prameňov a kvetov.

Otec Brown nasledoval svojho priateľa ku skupine ľudí, ktorí stáli pred ohradeným priestorom, do ktorého inokedy zostupoval výťah. Tento raz však miesto výťahu zostúpilo niečo, čo malo zostúpiť vo výťahu.

Dlhé štyri minúty hľadel Flambeau na dno šachty a videl zakrvavené telo a rozbitú lebku ; telo tej krásnej ženy, ktorá popierala jestvovanie tragédie. Nepochyboval, že má pred sebou Pavlínu Stacey. Poslal pre lekára, ale dobre vedel, že Pavlína je mŕtva.

V tej chvíli nevedel, či sa mu kedysi páčila; nachodieval na nej mnoho takého, čo sa mu mohlo páčiť, ale aj nejedno také, čo sa mu protivilo. Bola však človekom a skrušujúci pátos podrobností i celkového vystupovania ho teraz pichal všetkými drobnými dýkami straty a opustenosti. Spo-

mínal na jej krásnu tvár a namyslene priame slová s tou tajomnou živosťou, z ktorej pramení všetka trpkosť smrti. V jedinom okamžiku, ako blesk z modrej oblohy, ako hromový klín z prázdneho priestoru, zrútilo sa krásne telo otvorenou šachtou výfahu na dno, kde ho čakala smrť... Spáchala samovraždu? Jej silný optimizmus ju nepripúšťal... Bola to vražda? A či by sa bol našiel na tých sotva obývaných poschodiach niekto, kto by vraždil?

Flambeau sa v prívale drsných slov, ktoré chcel mať silné a nachodil ich slabé, spýtal, kde je ten chlapík Kalon, a nejaký hlas, pokojný, ako zvyčajne býval, ho uistil, že Kalon za posledných pätnásť minút bol neprestajne na balkóne a vzýval svojho boha. Keď Flambeau počul ten dobre známy hlas a pocítil ruku Otca Browna na svojom pleci, zvrtol sa so zachmúrenou tvárou.

— A keď bol na balkóne, kto ju zabil? — spýtal sa.

— Poďme hore a spýtajme sa ho. Máme dobrú pol hodinu do príchodu polície, — navrhol jeho priateľ.

Nechali telo zabitej dedičky lekárom a vybehli hore schodmi do miestností obývaných dvomi sestrami. Nenašli v nich nikoho a preto vybehli do kancelárie detektíva. Tam sa Flambeau s bledou tvárou obrátil k svojmu priateľovi.

— Jej sestra...! Jej sestra azda odišla na prechádzku, — povedal nepríjemne vážne.

— Alebo bude hore u slnečného muža, — poznal Otec Brown. — Keby som bol vami, zistil by som, kde je, a potom by som sa s vami porozprával tu u vás... Ba nie, nie u vás! — zvolal, ako by si na niečo náhle spomenul. — Ach, kedy sa zbavím svojej obmedzenosti?!... Rozumie sa, že si prehovoríme dole v byte tých dám.

Flambeau sa na chvíľu zarazil, ale potom sledoval malého kňaza dole do prázdneho bytu sestier Stacey. Nevyspytateľný pastier si tam sadol do fotelu pri dverách. Zo svojho miesta mohol vidieť schody i chodbu na poschodí. Čakal.

Nečakal dlho. Po piatich minútach zostupovali dolu schodmi tri osoby, ktoré sa podobaly jedna druhej len slávnostným výrazom svojich obličajov. Prvou bola Joan Stacey, sestra zavraždenej, druhou kňaz Apolóna, ktorý, keď skončil svoju litániu, snášal sa vznešene po prázdnych schodoch... Čosi v jeho bielom plášti, fúzoch a v rozdelených plavých vlasoch pripomínalo Doréovho Krista, opúšťajúceho dom miestodržiteľa. Treťou osobou bol Flambeau, ktorý kráčal zachmúrene a akosi zmätene.

Zarmútená slečna Joan so smraštenou tvárou a predčasne ošedivelými vlasmi pristúpila k svojmu písaciemu stolu a vzala z neho nejaké listiny. Už jej odmeraný pohyb a skutok, presný a neomylný, vylučovali pochybnosť o zdraví jej rozumu. Ak bola zločincom, bola zločincom chladným. Otec Brown ju pozoroval s podivným, sla-

bým úsmevom a neodvracajúc od nej oči, oslovil niekoho iného, nie ju.

— Prorok ! — oslovil Kalona. — Rád by som s vami prehovoril o vašom náboženstve.

— Som hrdý na vyznamenanie, ale nie som istý, či vám dobre rozumiem, — odpovedal Kalon, trochu kloniac korunovanú hlavu.

— Pozrite sa, učili nás, že keď má niekto skutočne zlý úmysel a zásady, tak má ich čiastočne svojou vinou, — vysvetľoval kňaz. — No predsa musíme rozlišovať muža, ktorý koná proti svojmu úplne jasnému vedomiu, od muža, ktorého svedomie a vedomie je čiastočne zatemnené sofistickou... Nuž teda, spytujem sa vás : Pokladáte vraždu za zlo ?

— Čo je to ? Obvinenie ? — spýtal sa prorok pokojne.

— Nie ! — potriasol Otec Brown hlavou. — Je to výzva na obranu, — odpovedal práve tak pokojne, ako druhý.

V nastalom dlhom a tiesnivom tichu prorok vstal. Pripomínal skutočne východ slnka. Naplnil miestnosť svetlom a životom, a to tak dokonale, že temer vylúčil pochybnosť o tom, že by nevedel práve tak naplniť aj Salisburskú pláň. Ovešal celú izbu klasickými záhybmi a epickými pohybmi ju zväčšil o veľkolepé výhľady. Malá, čierna postava duchovného zdala sa len votrelcom; len okrúhlou čiernou škvrnou na slnečnej nádhere Hellady.

— Nuž stretli sme sa konečne, Kajfáš ? ! — zvolal prorok. — Vaša cirkev a moja sú jediné sku-

točné cirkvi na svete. Zbožňujem slnko a vy jeho zatmenie; vy ste kňazom zomierajúceho, ja žijúceho Boha. Vaše terajšie dielo podozrenia a nactiutránia je hodné vášho rúcha a náboženstva. Vaša cirkev je len tajnou políciou. Vy ste len špehovia a detektívi, ktorí sa usilujú vynútiť z ľudí priznanie viny, či už zradou, alebo mučením... Vy ich chcete usvedčiť z hriechov, ja chcem dokázať ich čnosť!

Kalon zmĺkol, aby nabral vzduch, a potom pokračoval:

— Čitateľu kníh zla, už len slovo a navždy od-fúkneť vaše bezdôvodné utrhačstvo. Nemáte ani tušenie, ako málo dbám na to, či ma môžete usvedčiť alebo nie... To, čo nazývate nemilosťou a pranie-rovaním, je pre mňa len to, čím je dospelému človeku ľudozrúťstvo v detskej obrázkovej knižke. Povedali ste, že mi ponúkate rozhovor na obranu, nuž dobre, je tu len jediná vec, ktorú možno uviesť proti mne a ja vám ju poviem sám... Žena, ktorá zomrela, bola mojou láskou a nevestou, ale nie tým spôsobom, ktorý vy nazývate zákonným, lež podľa zákona čistšieho a pevnejšieho, než by ste ho vedeli pochopiť. Ona a ja kráčali sme iným svetom, ako je váš svet. Kráčali sme kryštálovými palácmi tam, kde sa vy plazíte tunelmi a chodbami z tehál. Dobré, viem, že ateologická polícia a všetky polície myslia, že kde bola láska, musí byť aj nenávisť; tu teda máte prvý bod pre obžalovanie mojej osoby. ... Druhý bod je však ešte mocnejší; nevzpieram sa a prezradím vám aj ten dôvod. Nie-

len to je pravda, že ma Pavlína milovala, ale aj to, že odkázala, a to práve dnes ráno, tesne pred smrťou, mne a mojej cirkvi pol milióna libier sterlingov!... Nuž kde máte svoje putá? Myslíte, že dbám na to, ako budete so mnou zaobchádzať? Väzenie je pre mňa len čakaním na dočasnej stanici a šibenica by bola len cestou k nej v rýchlejšie idúcom povoze.

Kalon rozprával so skrušujúcou autoritou rečníka a Flambeau i Joan na neho hľadeli s netajným obdivom. Tvár Otca Browna vyjadrovala len nekonečnú stiesnenosť; hľadel na zem s vráskou bolesti na čele. Prorok slnca sa oprel v pôsobivej póze o kozub a pokračoval:

— Niekoľkými slovami som vám ukázal všetko, čo svedčí proti mne, teda v skutočnosti jediné, čo ma obviňuje, a budem potrebovať ešte menej slov na rozdrtenie a rozprášenie obžaloby. Zničím ju tak, že neostane po nej ani stopy... Pokiaľ ide o to, či som zločin spáchal, alebo nie, pravda je obsažená v jedinej vete: Nemohol som ho spáchať. Pavlína Stacey spadla do šachty výťahu z tohoto poschodia presne o dvanástej hodine a piatich minútach a sto ľudí dosvedčí, že v tom čase som stál na svojom balkóne. V čase pred úderom dvanástej hodiny až do štvrť na jednu, čiže po celý čas svojej zvyčajnej modlitby, stál som na balkóne. Môj pomocník (statočný mládenec z Claphamu, ktorý nie je so mnou v žiadnom príbuzenskom pomere), bude prisahovať, že celé predpuludnie som sedel v svojej pracovni a s nikým som sa nestýkal. Bude

prisahať, že som prišiel o celých pätnásť minút skôr, než sa o tej veci začalo rozprávať, a že som nevyšiel zo svojej izby. Nikto na svete nemá také alibi, ako ja. Môžem zavolať za svedka polovicu westminsterského obyvateľstva... Myslím, že bude najmúdrejšie, keď odopnete putá z mojích zápästí. Prípad je ukončený! — vyhlásil.

Keď sa nikto neozval, dodal :

— A napokon, aby sa z vášho idiotského podozrenia nestal ani len vánok, poviem vám všetko, na čo ste zvedavý. Myslím, že viem, ako sa nešťastie prihodilo. Ak chcete, môžete ma pokarhať, alebo, ak mňa nie, tak aspoň moju vieru a filozofiu, ale odsúdiť ma nemôžete!... Vie každý, kto sa zaoberal vyššími pravdami, že boli istí adepti a ILLUMINÁTI, ktorí dostali moc, aby boli ľahkí, čiže aby sa vedeli udržať vo voľnom priestore. Ide tu iba o časť všeobecného víťazstva nad hmotou, čo je hlavným prvkom našej okultickej vedy. Úbohá Pavlína bola ctibaživá a podnikavá. Myslela, aby som sa vám úprimne priznal, že vnikla hlbšie do mystéria, než sa jej skutočne podarilo vniknúť. Nie raz mi hovorila, keď sme zostupovali výťahom, že keby mal niekto dostatočne silnú vôľu, mohol by sa sniesť vlastnou silou ako páperie... Nuž som presvedčený, že vo chvíli nejakej extázy vznešených myšlienok sa pokúsila o zázrak, ale jej vôľa alebo viera ju v rozhodujúcom okamihu opustila, sklamala a nízky zákon hmoty sa jej strašlive pomstil... To je celý príbeh, páni moji, veľmi smutný a podľa vás plný domnienok o klam-

stve a šibalstve, ale rozhodne nie zločinný a najmä nie v nijakom spojení s mojou osobou. Bolo by najlepšie, keby ste ho v rýchlopisnej terminológii policajných zpráav súdobníctva nazvali samovraždou. Pre mňa bude vždy heroickým omylom, nezdarom pokroku vedy a zaviaznutím na ceste k nebesám.

Prvý raz v svojom živote videl Flambeau, že otec Brown je porazený. Sedel so sklopenými očami a s čelom clivo smrašteným ako stelesnenie zahanbenia. Flambeau sa nemohol ubrániť dojmu, ktorý plamenné slová proroka rozdúchaly a skutočne veril, že Kalonov vznešenejší a čistejší duch prirodzenej slobody a zdravia prekonal zaťatého, remeselného podozrievača ľudí.

Napokon, mihajúc neprestajne, ako vo veľkej telesnej tiesni, povedal Otec Brown :

— Dobre, ak je tak, ako hovoríte, nepotrebuje nič inšie, len vziať testament slečny Pavlíny, o ktorom ste sa zmienili, a odísť. Rád by som vedel, kde ho nájdete!

— Bude tuším v jej písacom stolíku tam pri dverách, — povedal Kalon s takou nevšímavosťou, ktorá ho oslobodzovala. — Výslovne mi povedala, že ho napíše, a keď som pred obedom vystupoval výťahom do svojej kancelárie, videl som, že ho písala.

— Písala pri otvorených dverách? — spýtal sa kňaz, upierajúc oči na roh koberca.

— Hej, — prisvedčil Kalon pokojne.

— Ach, teda dvere boli od tých čias nepretržite

otvorené! — poznamenal Otec Brown, ale nepre-
rušil skúmanie koberca.

— Tu je nejaký papier, — ozvala sa slečna Joan divným hlasom. Pristúpila k sestrinmu písaciemu stolu a vzala do ruky hárok modrého kancelárskeho papieru. Na jej tvári sa rozlial drsný úsmev, ktorý bol neprístojný a vzbudil detektívovu nevoľu.

Kalon sa s kráľovskou nevšímavosťou vzdialil od modrého papiera, ale Flambeau ho vzal z ruky Joan a vzrušene ho prečítal.

Listina začínala formálnym slohom testamentov, ale po slovách »Dávam a odkazujem všetko, čo v čase svojej smrti budem mať«, končila neurčitými bodkami a čiarkami a podpis nebohej chýbal.

Flambeau ho s údivom podal malému kňazovi. Ten prebehol očami skomolený testament a podal ho kňazovi slnka.

V nasledujúcom okamihu veľkňaz v nádhernom plášti dvoma dlhými krokmi premeral izbu, vztýčil sa nad Joan a vyvalil na ňu svoje modré oči.

— Aké uličníctvo ste vykonali? To nie je to, čo Pavlína písala! — zreval.

Prítomných prekvapilo, že ho počuli hovoriť iným hlasom a s jankejským prízvukom; všetka velebnosť a írečitá angličtina razom zmizly ako plášť.

— Nevidím inú listinu, — vyhlásila slečna Joan, dívajúc sa pevne a so škodoradostným úsmevom do jeho očí.

V tom okamihu vybúšilo z veľkňaza slnka rúhanie sa a vodopád úplne nenáboženských výrazov. Spadla s neho maska; zdalo sa im, že s neho spadla pravá tvár.

— Vidíte?! — kričal zlou, americkou angličtinou, keď už nenachodil kliatby a nadávky. — Možno, že som dobrodruh, ale vy ste vrah! Hej, páni moji, teraz sa vysvetlila smrť úbohej Pavlíny... To úbohé dieťa písalo svoju záveš a jej prekliata sestra sa s ňou začala ruvať. Dovliekla ju k šachte výťahu a shodila ju dole. Tu je to, hej, tak sa stalo, ako hovorím a myslím, že predsa budete potrebovať putá...

— Hovorili ste pravdu, keď ste uviedli, že váš pomocník je poctivý a poriadny mládenec, ktorý vie, čo je prísaha, — ozvala sa Joan Stacey. — Nuž on dosvedčí pred kýmkoľvek, že som bola hore vo vašom byte už päť minút predtým, než sa moja sestra zrútila, a že som tam ostala až do chvíle, čo prišiel pán Flambeau.

Nastalo ticho.

— Ak teda bola Pavlína sama, keď spadla do šachty, ide o samovraždu, — mienil Flambeau.

Otec Brown zdvihol hlavu.

— Hej, bola sama, ale nejde o samovraždu! — vyhlásil.

— A ako zomrela? — chcel vedieť netrpezlivý Flambeau.

— Zavraždili ju! — povedal Otec Brown.

— Ale veď bola sama! — namietal detektív.

— Zavraždili ju tak, že bola sama ! — dodal malý kňaz.

Všetky oči sa uprely na malého kňaza, ale on sedel práve tak malomyselne ako predtým s vráskou bolesti na vypuklom čele a s výrazom neosobnej hanby a smútku na tvári. I jeho hlas bol bezvýrazný a smutný, keď sa ozval.

Kalon zakľal a zvolal :

— Chcel by som vedieť, kedy príde polícia pre túto krkavčiu sestru ! Zavraždila svoju krv, okradla ma o pol milióna, ktorý mi tak sväte patrila, ako . . .

— Ale, ale, pán prorok, nezabudnite, prosím, že celý svet je len svetom temnôt ! — posmieval sa mu Flambeau.

Veľkňaz boha slnka sa zarazil a potom sa pokúsil vyštverieť sa na piedestál, s ktorého sostúpil, keď začal kliať. Začal vysvetľovať :

— Nehovorím o peniazoch, nejde mi o ne, i keď priznám úprimne, že som ich veľmi potreboval na rozšírenie svojho učenia do celého sveta. Bolí ma, že sa zmarilo želanie mojej milovanej Pavlíny, pre ktorú bol úspech nášho učenia posvätným cieľom života. V očiach Pavlíny . . .

Otec Brown tak prudko vyskočil, že prevrhol stoličku, na ktorej sedel. Smrteľne zbledol, ale predsa sa zdalo, že blčí nádejou. Oči sa mu ligovaly, ako v horúčke.

— V tom je to ! Hej, tu musíme začať ! — zvolal. — V očiach Pavlíny . . . !

Vysoký prorok so šialeným strachom ustupoval pred malým kňazom.

— Čo chcete ? Ako sa opovážite ! — kričal bez smyslov.

— V očiach Pavlíny ! — opakoval Otec Brown a jeho oči sa rozjasnievaly. — Pokračujte ! V mene Božom vás prosím, pokračujte, uľahčíte si. Po priznaní viny sa stratí aj ľarcha najhroznejšieho zločinu, nuž žiadam vás, priznajte sa ... Pokračujte ... ! V očiach Pavlíny ..., no ?

— Dajte mi pokoj, vy ... vy, satan pekelný ! — zahrnel Kalon, zápasiac silou obra. — Kto ste, vy prekliaty špeh, že ma omamujete, že ma omotávate pavučinou a číhate na mňa ? Dajte mi svätý pokoj !

— Mám ho chytiť a nepustiť ? — spýtal sa Flambeau, keď Kalon otvoril dvere na chodbu.

— Nie, nechajte ho, nech ide svojou cestou. Nechajte ísť Kaina, lebo náleží Bohu ! — povedal Otec Brown s hlbokým vzdychom, ktorý sa zdal prichádzať z hlbín všehomíra.

V miestnosti nastalo dlhé ticho. Čas mlčania bol pre netrpezlivého detektíva dlhým zápasom s otázkou, kým slečna Joan Stacey chladne skladala papiere na svojom stolíku.

Napokon Flambeau prerušil mlčanie.

— Otče, pokladám za svoju povinnosť ..., nielen zvedavosť, ale aj povinnosť, vypátrať, kto spáchal ten zločin, — povedal.

— Ktorý zločin ? — spýtal sa kňaz.

— Nuž ten, s ktorým sa práve zapodievame, — odpovedal jeho netrpezlivý priateľ.

— Zapodievame sa s dvoma zločinmi, nie s jedným, — odpovedal kňaz. — S dvoma zločinmi, ktoré sú veľmi odlišnej váhy . . . , so zločinmi, ktoré sú úplne rozdielne.

Slečna Joan usporiadala papiere na svojom stolíku, zamkla zásuvky a nevšímala si mužských. Otec Brown, nevšímajúc si jej práve tak ako ona jeho, pokračoval :

— Tieto dva zločiny spáchali na tej istej slabosti tej istej osoby a pre tú istú príčinu : pre peniaze.

— Oh, nerečnite, ako kazateľ, vysvetlite mi to prosto do rovna ! — zastenal Flambeau.

— Môžem to vysvetliť jediným slovom, — vyhlásil jeho priateľ.

Slečna Joan si nasadila na hlavu klobúk a s bezvýraznou, všednou tvárou si ho napravila pred zrkadlom. Potom vzala tašku i dáždník a bez viditeľného náhlenia sa vyšla z izby.

— Pravda sa skrýva v jedinom slove a veľmi krátkom slove, — povedal Otec Brown. — Pavlína Stacey bola slepá !

— Slepá ? — zvolal Flambeau a v prekvapení sa prudko vypäl.

— Rodinná zaťaženosť, — poznamenal kňaz. — Jej sestra by bola nosila okuliare, keby jej bola Pavlína dovolila. Jej divná filozofia nepripustila podporovanie choroby poddávaním sa. Nechcela pripustiť, že jej zrak slabne, lebo chcela svoju chorobu premôcť vôľou. Namáhaním sa jej oči horši-

ly so dňa na deň. No najväčšia námaha ju len čakala. Prišla súčasne so vzácnym prorokom, ktorý ju učil hľadiť do slnka. On to nazýval »Prijímaním Apolóna«. Oh, keby boli tí noví pohani len takí, ako boli starovekí, boli by prešibanejší ! Starí pohani vedeli, že prírodne jednoduchá bohoslužba má svoje zlé vlastnosti. Tí vedeli, že oko Apolóna vie aj škodiť i oslepiť.

Po krátkej prestávke vysvetľoval kňaz krotkým, temer skleslým hlasom :

— Nech už ju ten diabol priviedol do slepoty úmyselne alebo nie, toľko je isté, že ju pomocou jej slepoty s rozvahou zabil. Práve jednoduchosť jeho zločinu je odporná. Viete, on i ona vystupovali a sostupovali výťahom bez pomoci zriadenca ; viete aj to, že výťah pracoval nečujne a hladko. Kalon spustil výťah do jej poschodia a videl ju pracovať pri otvorených dverách. Vedel, že píše svoj testament, ktorý mu prisľúbila, ale ktorý nevidela. Zavolať veselo, že ju výťah čaká, aby prišla hneď, len čo dokončí písanie. Potom stisol gombík a nečujne vyšiel na svoje poschodie. Vošiel do svojho bytu a odtiaľ na balkón modliť sa bezpečne pred očami celej ulice. Úbohé dievča, keď dokončilo písanie, veselo sa ponáhľalo na miesto, kde ho mal čakať milý s výťahom, a vkročilo . . .

— Počkajte ! . . . Nehovorte ! — skríkol Flambeau zdesene.

Kňaz však hovoril ďalej bezvýrazným hlasom, ktorým zvyčajne o podobných veciach hovorieval:

— Ale stroskotal !... Stroskotal, lebo sa náhodou našla iná osoba, ktorá tiež chcela mať peniaze Pavlíny a tiež poznala tajomstvo jej očí... V tej poslednej vôli bolo niečo, čoho ste si nepovšimli : nebola dokončená, lebo podpis Pavlíny chýbal. Za to však bol na nej podpis jej sestry a ich služby, ktoré ju podpísaly ako svedkovia. Podpísaly ho ešte prv, než bol napísaný, čo je príznačne ženské opovrhovanie právnych predpisov... Prečo podpísaly testament prv, než ho Pavlína napísala? Len preto, že Joan potrebovala, aby ho Pavlína dokončila a podpísala bez svedkov. Chcete vedieť prečo ?... Spomenul som slepotu Pavlíny Stacey a viem naisto, že Joan preto chcela, aby Pavlína testament dokončila v neprítomnosti iných osôb, aby ho nedokončila, čiže, aby ostal bez jej podpisu.

Kňaz si oddýchol a potom hovoril ďalej :

— Osoby, ako sestry Stacey, užívajú výlučne naplňacích pier. Pre Pavlínu bolo užívanie naplňacích pier výhodné aj preto, že síce silou zvyku a pevnej vôle vedela písať tak rovnomerne ako pred oslepnutím, ale nemohla vidieť, kedy má pero namočiť do tinty. Jej naplňacie pero Joan vždy veľmi starostlivo naplňala... Vždy, iba tento raz nie ! Dnes ráno ho veľmi starostlivo nenaplnila. Tak starostlivo ho nenaplnila, že zvyšok tinty vystačil len na niekoľko slov a potom pero prestalo písať... Takto prišiel prorok o päťsto tisíc libier a spáchal zbytočne jeden z najsurovejších a najnádhernejších zločinov v dejinách zločinu.

Na schodišti sa ozvaly hlasy policajných úradníkov. Flambeau vstal, pristúpil k dverám a obrátiac sa k svojmu priateľovi, povedal :

— Museli ste s čertovskou pozornosťou sledovať všetko, keď ste Kalonov zločin za desať minút rozriešili!

— Oh, pokiaľ ide o neho, veru nie. Sledoval som všetko pozorne len od tej chvíle, čo som rozriešil záhadu slečny Joan a naplňacieho pera. O Kalonovi som vedel, že je zločincom, ešte prv, než som vkročil do domu.

— Žartujete! — zvolal Flambeau.

— Hovorím vážne. Hovorím vám : Vedel som, že Kalon spáchal zločin ešte prv, než som zvedel, aký zločin spáchal.

— A to už ako?!

— Tí pohanskí stoikovia chybia práve predstieraním sily. Dolu na ulici nastal krik a lomoz, ale kňaz boha slnka sa nezarazil, ba ani sa neobzrel, nuž, hovorím, nevedel som, čo sa stalo, ale nepochyboval som o tom, že on o tej udalosti vedel a očakával zmätok a ruch.

XI.

U zlomeného meča.

Tisíc ramien lesa bolo šedivých a jeho milión prstov bolo postriebrených. Na oblohe farby tmavej modrozelenej bridlice svietily mrazivé a ligo-tavé hviezdy, ako úlomky rozsekaného ľadu. Husto zalesnená a riedko osídlená krajina strnula v hlodavom mraze. Čierne medzery medzi kmeňmi stromov nemaly dna ako tmavé jaskyne toho neľútostného škandinávskeho pekla; pekla nesmierneho chladu. Aj štvorhranná veža kostola bola pohansky severská, ako by bola barbarskou vežou v mori skál na Islande. Noc nebola vhodná na prehliadku cintorína, ale musíme uznať, že cintorín bol hodný prehliadky.

Vystupoval náhle z popolavých pustatín lesa ako hrb alebo chrbát zeleného trávnik, ktorý bol vo svite hviezd šedivý. Väčšina hrobov ležala na svahu a chodníček, vedúci ku kostolu, bol príkry, ako schody. Na vrcholku vršku, na jedinom plochom rovnom a význačnom mieste, stál pomník, pre ktorý sa stal cintorín svetoznámy. Odlišoval sa od ostatných hrobov, lebo bol dielom istého slávneho sochára modernej Európy, ale jeho po-

vesť upadla do zabudnutia pre chýrečnosť a slávu muža, ktorého predstavoval. V dotyku matného, striebristého štetca hviezd bolo vidieť masívnu kovovú postavu ležiaceho vojaka so silnými rukami, sopnutými k večnej modlitbe. Jeho veľká hlava spočívala na kanóne ako na vankúši. Ctihodná tvár vojaka bola obrastená bradou, vlastne bokombradou podľa starej vážnej módy plukovníka Newcoma. Rovnošata, čo len načrtnutá niekoľkými prostými čiarami, bola krojom moderného vojaka. Pri pravom boku vojaka ležal meč s umelou špicou a pri ľavom biblia. V teplých letných dňoch prichádzaly k pomníku koče amerických turistov a osvietených obyvateľov predmestí, aby videli pomník. Im bola šíra, lesnatá krajina aj v krásnych dňoch neprívetivou a zanedbanou i so širokou kaplnkou a kostolom spolu. V mrazivej zimnej noci boli by sa nazdali, že sú sami s hviezdami . . .

V tichu ztrnulých lesov zavrzly dvierka a dve temné postavy v čiernych oblekoch začaly vystupovať po úzkom chodníčku k hrobke.

V mrazivom, matnom svite hviezd nebolo možno rozpoznať nič inšie, len to, že jedna z tých postáv bola nezvyčajne vysoká, a druhá (vari pôsobením zákona o protivách), na podiv malá. Noční návštevníci prišli k náhrobku slávneho vojaka a tíško zastali. Široko ďaleko nebolo ľudského, ba azda nijakého živého tvora a chorobná myseľ bola by vari pochybovala, že tie postavy sú ľudské by-

tosti. Po prvej pomlčke oslovil malý muž vysokého :

Kde ukryje múdry muž kameň? — spýtal sa.
— Na brehu rieky! — odvetil vysoký.

Malý prisvedčil a po chvíľkovom mlčaní povedal :

— Kde skryje múdry muž list?

— V lese! — odpovedal druhý.

Nastalo ticho, potom sa ozval vysoký muž :

— Myslíte, že múdry muž, aby ukryl pravý diamant, ukryje ho medzi falošné?

— Nie, nie! Minulosť náleží minulosti, nechajme ju! — povedal malý a zadupotal skrehnutými nohami na zamrznutej zemi. Potom pokračoval :
— Myslím na inšie; na zvláštnosť Nezasvietili by ste mi, prosím?

Vysoký muž chvíľku hľadal po vreckách, zaštrkotal zápalkami a zlatá žiara svetla ožiarila plochú stranu pomníka. Boly do nej vtesané čiernymi literami známe slová, ktoré už veľa Američanov s veľkou úctou prečítalo : »Zasvätené pamiatke generála sira Arthura St. Clare, mučeníka, ktorý vždy premohol nepriateľov a vždy ich šetril a bol nimi napokon zradne zabitý. Nech mu je Boh, v ktorého veril, odmenou i pomstou.«, čítal mladý muž.

Zápalka popálila prsty vysokého muža, padla na zem a zhasla. Muž chcel zažať druhú, ale malý ho pristavil.

— Dobre, Flambeau, všetko je v poriadku. Videl som všetko, čo som chcel vidieť, alebo, aby

som priznal pravdu, nevidel som, čo som nechcel vidieť... Tak a teraz musíme ísť poldruhej míle po hradскеj, kým prídeme do hostinca, kde vám rozpoviem, čo o tejto veci viem. Hej, tak, lebo nebesia vedia, že človek potrebuje teplo a pivo, aby sa mohol pustiť do rozprávania takého príbehu.

Sišli chodníkom, zamkli za sebou drevené dvierka a pustili sa dunivými krokmi po hradскеj, vedúcej zamrznutým lesom. Ušli prvú štvrtť míľu v tichom mlčaní, potom sa ozval malý muž.

— Hej, múdry muž ukryje kamienok na brehu. Ale čo urobí, ak nemá breh? ... Viete niečo o útrapách St. Clare? — spýtal sa.

— O anglických generáloch neviem nič, Otče, ale viem niečo o anglických policajtoch, — usmial sa Flambeau. — Viem len toľko, že ma už dlhší čas vodíte ku všetkým pomníkom toho chlapíka, nech už sú kdekoľvek. Už sa mi zdá, že ho pochovali na šiestich rozličných miestach. Videl som pomník generála St. Clare vo Westminsterskom opátstve; videl som jazdeckú sochu generála St. Clare na Nábřeží; videl som medailón generála v ulici, kde sa narodil, kde býval, a teraz ste ma privliekli nočnou tmou k jeho hrobu na dedinskom cintoríne. Už ma unavuje jeho vznešená osobnosť. Najmä preto, že nemám ani potuchy, čím bol. Prečo sháňate všetky jeho pomníky a sochy?

— Hľadám jediné slovo, — povedal Otec Brown. — Slovo, ktoré na nich nenachodím.

Dobre! A nechceli by ste mi o ňom čo-to prezradiť?

— Rozdelím príbeh na dve časti. Do prvej dám všetko to, čo každý pozná, a do druhej to, čo viem len ja . . . Čo vie každý, je krátke a pomerne jasné, ale je to lož!

Flambeau sa zasmial.

— Veľmi dobre! Zúčneme na nepravom konci. Zúčneme nepravdou, o ktorej každý vie.

— No, nuž ak nie je holou nepravdou, tak je aspoň blízko nej, lebo v skutočnosti všetko, čo verejnosť vie, vrcholí presne v tomto: Verejnosť vie, že generál Artur St. Clare bol veľkým generálom. Vie, že ho po skvelých a strastiplných výpravách v Indii a v Afrike poslali proti Brazílii, keď veľký brazílsky prezident Olivier vydal ultimátum. Vie sa, že vtedy podnikol generál s malými silami útok na Oliviera s veľkými silami a po hrdinnom boji padol do zajatia. A vie sa aj to, že po zajatí ho obesili na najbližší strom, čím zdesili celý kultúrny svet . . . Keď brazílske vojsko ustúpilo, našli generála visieť i so svojím zlomeným mečom, ktorý mu zavesili na krk.

— A táto povesť nie je pravdivá? — spýtal sa Flambeau.

— Nie! Táto povesť je celá a do konca pravdivá.

— Myslím, že jej koniec je veľmi ďaleko od nás, — poznamenal Flambeau. — Ak je však pravdivá, kde je lož? Kde je tajomstvo?

Minuli niekoľko šedých, duchom podobných

stromov a malý muž, obhrýzajúc si palec, zamyslene mlčal. Potom povedal :

— Tajomstvo je tajomstvom psychologickým, lepšie rečeno, ide tu o tajomstvo dvoch psychológií... V tej brazílskej príhode konali dvaja najznámejší mužovia modernej histórie proti svojej povahe a presvedčeniu... Nezabúdajte, prosím, že generál St. Clare i Olivier boli hrdinovia. To je stará pravda, ktorá nie je lživá! Bojovali proti sebe ako Achilles a Hector... No a čo by ste povedali príhode, v ktorej by bol Achilles bojazlivý a Hector zradný?

Flambeau, vidiac, že sa jeho priateľ púšťa zas do obhrýzania palca, vyzval ho :

— Pokračujte!

— Sir Arthur S. Clare bol vojak starého, posvätného typu; typu, ktorý nás chránil počas vzbury. Bol za povinnosť a nie pre náhly útok na vlastnú päšť. Pri všetkej svojej osobnej odvahe bol obozretným a opatrným veliteľom, citlivým na straty. Vidíte, a v tom poslednom boji sa pokúsil o niečo, čo je aj dieťaťu absurdné. Človek nemusí byť vojvodom, aby poznal, že generál podnikol divý úder do povetria, ako nemusí byť stratégom, kto uhne automobilu. No vidíte, to je prvé tajomstvo : Čo sa stalo s hlavou generála St. Clare? ... Druhou hádankou je toto : Čo sa stalo so srdcom brazílskeho generála? ... Prezidenta Oliviera môžeme nazvať rojkom, alebo prepíatým mužom, ale aj jeho najzafatejší odporcovia uznali, že bol veľkodušný ako potulný rytier. Prepúšťal

všetkých zajatcov, ba niektorých aj obdaroval. Ľudia, ktorí mu vážne ublížili, odchádzali od neho dojatí jeho prostotou a prívetivosťou. Nuž prečo, — do paroma! —, by sa bol tak satansky pomstil iba jediný raz v svojom živote a to ešte pre úder, ktorý mu neublížil?!... Vidíte, že najrozumnejší z najrozumnejších mužov konal ako idiot, a to bez viditeľnej príčiny, a najlepší z najlepších mužov sveta konal ako ozruta, tiež bez príčiny. Tým som vám podal prvú polovicu príbehu, milý chlapče.

— Nie, nie tak! — ohradzoval sa druhý, ohrňujúc nos. — Radšej si ju nechajte a povedzte mi pekne všetko.

— Nuž máte pravdu! — prikývol Otec Brown. — Nebolo by odo mňa pekné, keby som vám povedal, že to, čo som vám povedal, je verejná mienka, a nepripojil, že od tých čias vyšly najavo aj iné podrobnosti. Pravda, nevniesly nové svetlo do tajomstva, lebo nikto sa v nich nevyznal, ale vniesly nové temno; vniesly nové temno novým smerom.

Prvá podrobnosť je táto: Rodinný lekár sa pohneval s rodinou generála a vydal seriu ostrých, útočných článkov, v ktorých tvrdil, že generál je náboženským šialencom. Pokiaľ sa dalo zistiť, pravda bola tá, že generál bol nábožný. Pravda, každý vedel, že generálova nábožnosť bola výstrednosťou puritánskej zbožnosti. Lekár náhle zamĺkol.

Druhá podrobnosť je zaujímavejšia. Podľa nej v nešťastnom a nechránenom pluku, s ktorým generál podnikol útok pri Čiernej rieke, bol istý stotník Keith, ktorý bol zasnúbený s dcérou generála. Neskôršie sa s ňou oženil. Pri útoku padol aj on do zajatia Oliviera a práve tak, ako ostatných, aj jeho hneď po boji prepustili na slobodu. O dvadsať rokov neskôršie Keith, vtedy už plukovník, vydal vlastný životopis pod názvom »Britský dôstojník v Burme a Brazílii«. Na mieste, kde čitateľ dychtive hľadá nejakú zmienku o tajomnom nešťastí generála St. Clare, nachodí tieto slová : »Všade inde, v tejto svojej knihe, pridržal som sa udalostí presne, ako sa staly, podľa zakorenenej mienky, že Anglicko je dosť staré, aby sa vedelo o seba postarať bez prispenia iných. Výnimka, ktorú urobím, týka sa porážky u Čiernej rieke, a to z pohnútok, ktoré, i keď sú skromné, sú čestné a nutné. Chcem však dodať na ospravedlnenie pamiatky dvoch vynikajúcich mužov toto : Po porážke pri Čiernej rieke obvinili generála St. Clare z neschopnosti. Týmto dosvedčujem, že jeho podnik bol jedným z najpremyslenejších, aký v svojom živote podnikol. Prezidenta Oliviera obvinili z krutej nespravodlivosti. Pokladám za svoju povinnosť zdôrazniť, že prezident konal aj vtedy s takým taktom, ako zvyčajne, ba azda ešte ohľadupľnejšie. Inými slovami, uisťujem svojich krajanov, že St. Clare nebol takým bláznom a Olivier nebol tým surovcom, za ktorých ich pokladajú. To je všetko, čo môžem povedať, a nič na

svete ma neprinúti, aby som k tomu dodal čo len jediné slovo!« ...

Veľký zamrznutý mesiac, podobný velikánskej žiariacej guli, vykukol zpoza stromov. Pri jeho svetle malý muž občerstvil svoju pamäť riadkami papiera, na ktorom mal úryvky z knihy plukovníka Keitha, potom znovu ukryl papier vo vrecku. Flambeau z francúzsskou netrpezlivosťou rozhodil rukami.

— Počkajte trošku, počkajte! Myslím, že uhádnem! — zvolal rozčúlene.

Kráčal ďalej, ťažko oddychoval a bujačiu šiju mal sklonenú, ako pretekár vo finiši chodeckých pretekov. Malý kňaz, rozveselený a naplnený zvedavosťou, musel tuho zakášať, aby nezostal za svojím vysokým druhom.

Stromy pred nimi ustúpily na dva boky, hradská sa začala svažovať do jasného, mesiacom osvetleného údolia, aby sa na jeho druhom konci ponorila, ako zajac, do iného lesa. Vchod do toho lesa bol malý a okrúhly, ako čierny otvor do železničného tunela, ale vo chvíli, keď sa Flambeau konečne ozval, podobal sa už velikánskemu ústiu jaskyne.

— Už viem! — zvolal Flambeau a plesol sa po stehne. — Ešte štyri minúty a poviem vám celý príbeh! — sľuboval.

— No dobre, počkám! — súhlasil jeho priateľ.

O chvíľu Flambeau zdvihol sklonenú hlavu a snížil hlas.

— Generál sir Arthur St. Clare pochádzal z rodiny, v ktorej bolo šialenstvo dedičné, a všetka jeho snaha smerovala k tomu, aby túto skutočnosť zatajil pred svojou dcérou a, ak možno, aj pred budúcim zaťom. Myslel už právom, alebo nie, že jeho konečné zhrútenie nie je ďaleko, a odhodlal sa na samovraždu. Ale jednoduchá samovražda by bola pravdu rozplamenila, kým on ju chcel zakryť. Na výprave proti Brazílii vždy hustejšie mračná zahaľovaly jeho mozog v okamihu šialenstva obetoval verejnú povinnosť povinnosti súkromnej. V nádeji, že padne pri prvom nápoře, vrhol sa do prenáhleného útoku, keď však poznal, že sa dostal len do zajatia a že ho čaká potupa, bomba v jeho mozgu vybuchla a on, zlomiac svoj meč, obesil sa na najbližší strom.

Flambeau dokončil rozprávanie. Hľadel uprene do šedej fronty lesa s jediným čiernym otvorom ako ústím hrobu, do ktorého ich cesta smerovala a v ktorom sa potopila. Azda niečo hrozného v tom, že ich cesta tak zrazu mizne v temnom lese, soslilo živú vidinu tragickej histórie, lebo sa zachvel.

— Strašný príbeh! — zašepkal.

— Hej, veľmi strašný príbeh! — opakoval jeho priateľ, kyvkajúc veľkou hlavou. — Strašný, ale nepravdivý! — poznamenal. Potom pohodil hlavou a s akýmsi zúfalstvom zvolal: — Och, želal by som si, aby ste mali pravdu!

Vysoký Flambeau uprel na neho oči.

— Váš príbeh je čistý! — povedal Otec Brown.
— Milý, čistý a poctivý príbeh. Priamy a taký jasný, ako ten mesiac nad nami. Zúfalstvo a šialenstvo sú nevinné : sú však veci oveľa horšie, milý Flambeau!

Flambeau chytro pozrel na velebnú lunu. Z miesta, odkiaľ hľadel, videl jej jasnú dosku rozťatú vo dvoje čiernou vetvou ako rohom diabla.

— Otče, myslíte, že sa stalo niečo hroznejšieho, než to, čo som vám rozprával? — zvolal a pustil sa do rýchleho kroku.

— Horšieho! — prisvedčil kňaz ako ozvena z hrobu.

Vnorili sa do čiernej krížovej chodby lesa, ktorá viedla v strašidelnej tapatérii kmeňov ako čierne koridor zjavivší sa vo sne. Onedlho prišli do najvnútornejších útrob lesa. Cítili blízko seba listie, ktoré nevideli a v tom sa ozval kňaz :

— Kde skryje múdry muž list? V lese... Ale čo si počne, ak nemá les?

Flambeau podráždene zvolal:

— Hej, hej, čo si počne?

— Vypestuje les, aby mal kde ukryť svoj list... Hrozný hriech! — povedal kňaz záдумčivo.

— Počujte? Chcete mi ten príbeh dokončiť, alebo nie?! — zvolal Flambeau netrpezlive, lebo temný les a temné slová už zapôsobily na jeho nervy.
— Povedzte, aký dôkaz skrývate ešte?

— Mám tri rozličné dôkazy, ktoré som vyhrabal z kútov zabudnutia, a tie vám podám nie v časo-

vom, ale v ich logickom poriadku, — priznal kňaz. Potom sa pustil do vysvetľovania:

— Naše vedomosti o počiatku a výsledku boja pri Čiernej rieke pochádzajú zo správ Oliviera, ktoré sú jasné. On ležal zakopaný s dvoma alebo troma plukmi na výšine, ktorá sa skláňa k rieke. Brehy rieky sú močaristé. Za močiarmi pôda aj na druhej strane stúpa a tam, na stráni, stály predné stráže Angličanov, podporované druhými, ktoré stály ďalej za nimi. Britské sily prevyšovali protivníka počtom, ale ten jeden pluk, ktorý bol vysunutý na svah pri rieke, bol veľmi vzdialený od základne hlavného voja. Práve táto okolnosť vábila Oliviera, aby prekročil rieku a odrezal osamotený pluk. Ale pri západe slnka rozhodol, že ostane na svojom mieste, kde mal bezpečné pozície. Na svitaní druhého dňa prekvapený videl, že Angličania prešli do útoku. Ten istý pluk, nepodporovaný jadrom vzdialeného vojska, prekročil na dvoch miestach rieku. Časť ju prekročila po moste a druhá časť brodom trochu vyššie. Na nepriateľskom brehu sa soshupili v močarinách pod pozíciami Brazílčanov.

Pokus tej hrstky o útok na silné postavenie nepriateľa bol veľmi nepravdepodobný. No, Olivier spozoroval aj inšie a ešte podivnejšie; udivený pozoroval, že bláznivý pluk, majúci za sebou rieku, ktorá bola veľmi pochybnou oporou, nepodnikol nič, len ležal v bahne močiarov ako mucha v lek-váre... To vám nemusím zdôrazňovať, že kanóny Brazílčanov urobili v ich radoch široké priesečky.

Angličania odpovedali len čulým, ale stále slabším ohňom pušiek. Nezaútočili a stručná zpráva Oliviera končí silnou dávkou obdivu nad mystickou udatnosťou tej hrstky šialencov. Hovorí: »Naše rady konečne postúpily a zahnały ich do rieky; zajali sme generála St. Clare a iných dôstojníkov. Plukovník a major padli. Nemôžem zamlčať, že málo takých krásnych prejavov hrdinskosti vidieť v histórii ako posledný odpor podivného pluku. Ranení dôstojníci schytili pušky padlých vojakov a generál nás vyčkal na koni, bez klobúka a so zlomeným mečom.« O tom, čo sa stalo s generálom potom, mlčí aj Olivier, aj plukovník Keith.

— No dobre, a teraz pristúpme k druhému bodu, — žiadal Flambeau.

— Druhý bod, — začal Otec Brown, — dal mi veľa roboty, kým som ho vypátral, ale nezaberie veľa času pri rozprávaní... Konečne som našiel v chorobinci dole v Lincolnshire Fens istého starého vojaka, ktorý nielen že bol ranený v boji pri Čiernej rieke, ale kľáčal počas boja vedľa svojho veliteľa, ktorý dokonával. Veliteľ pluku, istý plukovník Clancy, mocný írsky bujak, zdá sa, že umieral po zásahu striel i vlastného hnevu. To i oné rovnakým dielom ho zabilo; každé na polovicu. Posledné ušľachtilé slová veliteľa znely podľa môjho zpravodajcu takto: »A tam ide ten prekliaty starý somár a má zlomený meč. Želal by som si, aby to bola jeho hlava!« . . . Pozorujete, že každý si povšimol zlomenej špice generálovho

meča? Pravda, niektorí o nej hovoria s väčšou úctou, ako veliteľ pluku, nebohý Clancy, ktorý nebol zodpovedný za bláznivý výpad, uložený mu generálom St. Clare.

Cesta lesom znovu stúpala. Otec Brown umlkol, aby nabral dychu, potom pokračoval zvyčajným hlasom :

— Teraz príde tretí bod, — poznamenal. — Asi pred mesiacom alebo dvoma zomrel v Anglicku istý brazílsky úradník, ktorý sa znepriatelil s prezidentom Olivierom. Bola to známa postava aj na pevnine, istý Španiel, menom Espado. Poznal som ho. Bol starým švihákom so tvárou a orličím nosom. Pre súkromné príčiny mi dovolil prezrieť osobné doklady a listiny. Bol katolíkom a bol som pri ňom, keď dokonával. Nenašiel som nič, čo by bolo objasnilo záhadu boja pri Čiernej rieke okrem piatich alebo šiestich služobných knižiek vyplnených denníkom niektorého anglického vojaka. Domnievam sa, že ich Brazílčania našli u niektorého mŕtveho Angličana. Končily zápisom noc pred bojom.

Zpráva o poslednom dni života toho chlapíka stojí za to, aby ju človek prečítal. Mám ju pri sebe, ale teraz je tma na čítanie, nuž, poviem vám stručný obsah denníka. Prvá časť jeho poznámok je plná vtipov, žartov, ktoré to mužstvo povymýšľalo o niekom, koho nazývali »Supom«. Nech už bol ten ich »Sup« ktokoľvek, nemyslím, že bol vojacom alebo Angličanom. Ale práve tak neverím, že by bol býval z nepriateľského tábora. Nazdám

sa, že bol miestnym prostredníkom; vodca alebo zpravodajca. Vojaci ho videli radiť sa so starým plukovníkom Clancy, ale ešte častejšie ho videli v spoločnosti majora. Vôbec tak sa mi zdá, že major bol význačnou osobou a v záznamoch toho vojaka. Major bol chudý, mal ryšavé vlasy, menoval sa Murray a pochádzal zo Severného Írska a bol puritánom. V denníku sa neprestajne opakujú žarty o kontraste medzi prísnosťou toho ulsterského krajanu a dobrosrdečnosťou plukovníka Clancy. Okrem toho našiel som v nich vtipy na Supa a jeho jasné šaty.

Ale všetky tie ľahkomyselnosti sú premiešané niečím, čo by som nazval vojenskou surmitou... Za anglickým táborom, temer rovnobežne s riekou, viedla jedna z veľkých spojovacích ciest okrsku.

Na západe zatáčala k rieke, ktorou prechádzala spomenutým už mostom. Na východe klesala do pustatín, kde stála najbližšia anglická stráž, vzdialená asi dve míle od mostu. Práve od toho miesta sa ozval toho večera dupot a lesk ľahkej jazdy, v radoch ktorej píšateľ denníka poznal na svoje najväčšie prekvapenie generála St. Clare a jeho štáb. Sedel na vysokom bielom koni práve tak, ako ho poznáme z obrázkových časopisov a z obrazu v Akadémii. Môžete byť istý, že pozdrav, ktorým ho privítali, nebol služobne obradný. On nemárnil čas ceremóniami, ale soskočiac s koňa vkročil do kruhu dôstojníkov a pustil sa do živého, dôverného rozhovoru. Nášmu kronikárovi bola nápadná náhlivosť, s akou sa generál pustil do roko-

vania s majorom Murray. Tento výber, i keď azda kronikárovi nápadný, nebol prirodzený, lebo tí dvaja, generál a major, boli ako stvorení na to, aby boli priatelia. Boli to muži, ktorí »čítali vo svojich bibliách« a obidvaja boli starými typmi protestantských dôstojníkov. Už bolo, ako bolo, ale toľko je isté, že keď generál vysadol na koňa, aby sa vrátil do svojho tábora, ešte vždy sa vážne rozprával s majorom a že aj potom, keď na svojom bielom koni odchádzal k rieke, šťihly ulster-ský rodák kráčal popri jeho koni a vážne rozprával s generálom. Vojaci za nimi hľadeli, kým im nezmizli za skupinou stromov na mieste, kde cesta zahýbala k rieke. Potom sa plukovník vrátil do svojho stanu a vojaci na stráž. Náš kronikár stál ešte niekoľko minút na svojom mieste a náhle zazrel podivný zjav.

Otec Brown zamĺkol. Chvíľu rovnomerne dupaly ich opätky na zamrznutej ceste, potom sa kňaz znovu pustil do rozprávania.

— Videl veľkého bieleho koňa, — rozprával Otec Brown, — ktorého dobre poznali z mnohých vojenských prehliadok a sprievodov. Kôň sa vracal do tábora. Utekal divým cvalom. Zprvu mysleli, že sa splašil, ale čoskoro poznali, že generál ho pobáda k vypätiu všetkých síl a väčšej rýchlosti. Kôň s generálom v sedle pribehol ako veterná smršť. Generál zastavil vzpínajúceho sa koňa a s plamennou tvárou, hlasom trúby, ktorá chce kriesiť mŕtvych, volal plukovníka . . .

V mysli mužov, medzi ktorých náležal aj môj kronikár, ukladaly sa všetky prekvapujúce udalosti veľkej tragédie na jednu hrbu. Mužstvo zvedelo z úst generála, že musia ihneď podniknúť útok cez rieku. Generál a major vraj, — tak im povedali —, našli niečo na moste a poznali, že majú len toľko času, aby mohli podniknúť boj na život a na smrť. Majora poslal vraj generál pre posilu. Nemohli čakať, museli ešte v noci prekročiť rieku a ráno potom zaútočiť na výšinu. Denník kronikára končí ruchom nočného pochodu...

Otec Brown kráčal popredku, lebo cesta sa zúžila a bola strmšia a nerovnejšia; podobala sa točitému schodom. Hlas kňaza sa ozýval kdesi nad hlavou Flambeau, ktorý kráčal za ním.

— Okrem toho, čo som vám povedal, je tu ešte istá malá a predsa veľká vec, — poznamenal Otec Brown. — Keď generál viedol svoje vojsko do útoku, chcel vytiahnuť meč z pochvy, ale keď ho bol napoly vytiahol, zastrčil ho nazpät, ako by sa hanbil za podobné melodramatické gesto... Vidíte, Flambeau, zase narážame na jeho meč...

Polosvetlo preniklo medzi konármi stromov a rozhodilo okolo nich prízrak siete. Vystupovali zas k matnému svitu obnaženej noci. Detektívovi sa zdalo, že ovzdušie je naplnené pravdou, ale necítil ju v podobe určitej myšlienky. Odpovedal zmätene :

— Dobre, ale čo je vždy s tým mečom? Prečo spomínate tú malichernosť? — zahundral. — Čo je na tom divného, že sa generálovi v poslednom

boji zlomil meč? Mohlo sa očakávať, že sa toho noviny chytia tak, ako sa aj chopily. Na všetkých sochách a pomníkoch generála vidieť, že sa mu meč zlomil blízko špice. Dúfam však, že ste ma nie preto zvábili na nočnú polárnu výpravu, aby som videl zlomený meč generála St. Clare?

— Nie! — zvolal otec Brown hlasom, ktorý sa podobal výstrelu z pištole. — Pýtam sa však: Kto videl nezlomený meč generála?

— Čo zas chcete? — zvolal druhý a zastal práve vo chvíli, keď vyšli zo šedej brány lesa a nad hlavami sa im objavily hviezdy.

— Spytujem sa, že kto videl jeho nezlomený meč? — opakoval Otec Brown zanovite. — Ani kronikár ho nevidel, lebo generál ho zastrčil skôr, než ho mohol zazrieť.

Flambeau zamíhal do mesačného svetla ako človek oslepený žiarou slnka a jeho priateľ dychtively pokračoval:

— Flambeau! — zvolal. — Daromne som hľadal na pomníkoch a náhrobníkoch. Dôkaz som nenašiel, ale predsa som istý... Dovoľte, aby som pridal ešte jednu podrobnosť, v ktorej celá udalosť vyvrcholí... Plukovník Clancy bol medzi prvými ranenými. Gule ho zasiahly prv, než sa vojsko dostalo do boja, ale on už vtedy videl zlomený meč generála St. Clare. Prečo bol zlomený? Ako mohol byť zlomený? Kamarát môj, jeho meč sa zlomil ešte pred bojom!

— Och, och, a kde je, prosím vás, ulomená špička meča? — posmieval sa Flambeau.

— Viem kde a prezradím vám, že sa nachodí v severovýchodnom kúte cintorína pri protestantskej katedrále v Belfaste.

— Naozaj? Videli ste ho? — divil sa Flambeau.

— Nemohol som ho vidieť, — odpovedal otec Brown ľútostivo. — Týči sa nad ním veľký, mramorový náhrobník; náhrobník, ktorý prikrýva hrob udatného majora Murray, ktorý padol, keď slávne bojoval v povestnej bitke pri Čiernej rieke.

Flambeau razom ožil. Prudko vybuchol :

— Myslíte, že generál nenávidel majora a zabil ho na bojišti, lebo . . .

— Milý Flambeau, vaša hlava je ešte vždy naplnená dobrými, čistými myšlienkami . . . Mýlite sa, tento raz ide o horší skutok.

— Priznám teda, že som vyčerpal zásobu oškli-vých myšlienok! — vzdával sa Flambeau bezná-dejne.

Kňaz bol v rozpakoch. Nevedel, kde má načať vysvetľovanie. Napokon sa spýtal :

— Kde ukryje múdry muž list? . . . V lese.

Flambeau mlčal a otec Brown hovoril ďalej :

— Keď nemá les, nájde si jeden. A keď chce ukryť suchý list, nájde si suchý les, — vysvetľoval kňaz a keď sa jeho priateľ neozval, dodal tichším, pokojnejším hlasom : — A keď chce múdry muž ukryť mŕtve telo, zadováži si pole mŕtvych tiel, aby ho v ňom ukryl.

V netrpezlivosti pre stratu času a priestoru Flambeau nepokojne zadupal nohou, ale Otec

Brown pokojne rozvádzal svoju predošlú myšlienku.

— Sir Artur St. Clare bol muž, ako som už bol spomenul, ktorý čítal v svojej biblii. To sa však týkalo len jeho osoby . . . Bože, kedy už raz ľudia pochopia, že pre ľudstvo je bez úžitku čítať svoju bibliu, keď nečítame biblií všetkých ostatných ľudí! . . . Tlačiar číta svoju bibliu a nachodí v nej tlačové chyby; stúpenec kresťanskej vedy číta svoju bibliu a poznáva v nej, že nemáme ruky nohy; mormon číta svoju bibliu a nachodí v nej mnohoženstvo . . . St. Clare bol starý anglo-indický protestantský vojak. Pod tým rozumieme človeka fyzicky bojazlivého, ktorý žije pod tropickým slnkom, v orientálnom prostredí a napája sa bez rozumu a bez ruky, ktorá by ho viedla, z orientálnej knihy. Pravda, nie div, že dával prednosť Starému zákonu pred Novým, lebo v starom zákone našiel všetko, čo hľadal; oplzlosť, tyranstvo i zradnosť. Oh, áno, pripúšťam, že bol čnostný, ako hovoríte. Hej bol, ale čo z toho, keď je niekto čnostný v zbožňovaní nečnosti?

Otázka Otca Browna odznela bez odpovede a on hovoril ďalej.

— V každej horúcej krajine, kde prišiel generál St. Clare, mal hárem, mučil svedkov a shrňal hanbou popľúvané zlato. No bol by vám dozaista veľmi tvrdo hľadel do očí a bol by vyhlásil, že všetko robí len pre slávu Boha. Vyjadrujem svoju vlastnú teologiu, keď sa vás spýtam : Pre slávu ktorého Boha to robil? . . . Zlo, čo napáchal, otváralo mu

všetky brány pekelné, jedny za druhými a nimi sa dostával vždy do menších, tesnejších miestností. V tom sa to líši od zločinu, že človek nie je čo raz divší, ale čo raz podlejší. St. Clare sa čoskoro dusil v ťažkostiach, ktoré si narobil úplatkárstvom a upírstvom. Čím ďalej tým väčšie sumy potreboval na umlčanie svedkov. V čase bojov pri Čiernej rieke prepadal vždy hlbšie k hlbine, ktorá je podľa Danteho najhlbšia v celom všehomíre.

— Na čo myslíte? — vyzvedal Flambeau.

— Na toto! — ukázal Otec Brown na močiar pokrytý ľadom, ktorý sa pred nimi zaleskol v mesačnom svetle. — Pamätáte, koho umiestnil Dante do posledného ľadového kruhu?

— Zradcu! — odpovedal Flambeau a zachvel sa. Poobzeral sa po nehostinnej, neľudskej krajine stromov, po výsmešných a temer obscénnych kontúrach a prichodil si ako Dante. A muža vedľa seba, ktorý rozprával hlasom žblnkotajúceho potôčika, mohol mať za Vergília, ktorý ho vedí po krajine večných hriechov.

Žblnkotajúci hlas pokračoval:

— Olivier bol quichotickej povahy a odmietal tajnú službu špehov. Ale jeho radcovia ju používali bez jeho vedomia. Vykonával ju môj priateľ Espado. On bol tým švihákom v jasných šatoch, ktorého orličí nos mu získal titul »Sup«. Hral úlohu ľudomila a dostal sa k anglickému vojsku. Napokon dostal do svojich pazúrov podplatného muža, a to muža stojaceho na čele vojska. Generál St. Clare potreboval nutne peniaze, a veľmi veľa

peňazí. Nahnevaný rodinný lekár hrozil, že ho odhalí. Skutočne začal uverejňovať historky o hrozných veciach, ale začúchol. Nedopísal historku o veciach Park Lane, ktorých sa dopustil anglický protestant a ktoré vraj zaváňaly ľudskými obeťami a hordami otrokov. Generál potreboval peniaze aj na veno svojej dcéry, lebo povest' majetnosti bola pre neho práve taká sladká ako samotné bohatstvo. Nuž chytil sa posledného stebielka; pošepol slovo Espadovi a bohatstvo nepriateľov Anglicka sa mu začalo sypať do lona. Lenže s Espadom prehovoril aj mladý major s Ulsteru a ten vytušil škaredú pravdu. Keď sa uberal s generálom k rieke, povedal mu, aby sa ihneď zriekol velenia, lebo ak nie, postaví ho pred vojenný súd a dá ho zastreliť... Generál čakal len na vhodný okamih. Keď prišli na okraj tropického lesa pri moste, tam pri šumiacej rieke a slnkom ožiarených palmách (v duchu vidím ten obraz), vytiahol svoj meč a vrazil ho do majora...

Zimná hradská sa krivila cez chrbát medzi krutými, čiernymi postavami krovísk a húštin, ale Flambeau sa nazdal, že v diaľke vidí matný okraj aureoly, ktorá nepochádza od mesiaca, ani od hviezd, ale od ohňa, rozloženého ľudskou rukou. Kým ju pozoroval, jeho priateľ dokončieval historku o zlomenom meči generála St. Clare.

— St. Clare bol pekelný pes, ale cvičený pes. Viem to istotne! Vedel by som prisahať, že generál nebol nikdy taký čulý a silný, ako vtedy, keď úbohý Murray ležal pri jeho nohách vychladnutý

ako hruda. Nikdy, ani v tých svojich najväčších triumfoch, ako správne poznamenal plukovník Keith, nebol generál taký veľký, ako v tej poslednej, svetom opovrhovanej porážke. Pozrel chladne na svoju zbraň, chcel ju očistiť od krvi a vtedy zbadal, že špica meča ostala v tele mŕtveho. Videl jasne; tak jasne, ako by pozeral z obloka svojho klubu, všetko, čo musí nasledovať. Vedel, že ľudia nájdu nevysvetliteľnú mŕtvolu, že vytiahnu nevysvetliteľnú špicu meča a musia zbraň nevysvetliteľne zlomený meč alebo prípadnú stratu meča. Poznal, že zabil, ale neumlčal. No jeho útočný intelekt sa vzoprel proti úderu, ktorým ho osud ovalil; ostávala mu jedna cesta; mohol zvýšiť nevysvetliteľnosť mŕtvoly, mohol utvoriť vrch mŕtvol na zakrytie tej jednej mŕtvoly . . . Po dvadsiatich minútach kráčalo osemsto vojakov v ústrety istej skazy . . .

Teplá žiara nad lesom sa vyjasnila a zmohutnela. Flambeau vykročil, aby ju dostihol. Aj Otec Brown zrýchlil kroky, ale kráčal zahĺbený do rozprávania.

— Taká bola udatnosť jeho pluku, — povedal kňaz, — a taký bol dôvtip jeho veliteľa, že, keby boli podnikli náhly útok na výšinu, boli by svoj šialený podnik korunovali úspechom. Lenže biedna myseľ, ktorá sa s nimi zahrávala ako so šachovými figúrkami, mala iné pohnútky a potreby. Museli ostať ležať v močiaroch pri moste aspoň tak dlho, kým tam boly mŕtvoly anglických vojakov všedným zjavom . . . Len potom bol ochotný

striebrovlasý vojenský svätý vydať svoj zlomený meč, aby zabránil zbytočnému krviprelievaniu. Oh, starostlivo prichystal každú podrobnosť veľkej improvizácie. Myslím však (dokázať to nemôžem), že práve vtedy, vo chvíli, čo trčali v zakrvavenom močiarí, niekto zapochyboval a niekto vytušil pravdu... nejaký neznámy hlas mi našepkáva, že mužom, ktorý tušil, bol snúbenec, muž, ktorý sa mal oženiť so starcovou dcérou...

— A čo je s Olivierom a s obesením? — spýtal sa Flambeau.

— Olivier, jednak z rytierskosti, jednak z obozretnosti, len zriedkavo si zafažoval pochod zajatcami, — vysvetľoval Otec Brown. — Zväčša ich prepúšťal ihneď po boji. I vtedy ich prepustil ihneď a všetkých.

— Všetkých, okrem generála, — poznamenal Flambeau.

— Všetkých! — protirečil mu kňaz.

Flambeau smraštil čierne obočie.

— Ešte vždy nerozumiem! — zahundral.

— Ešte jeden obraz, milý Flambeau, — povedal Otec Brown ešte tajomnejším polohlasom. — Počúvajte: Nemôžem dokázať, ale môžem viac ako to; vidím všetko pred sebou... Na svitaní sa chystá tábor na vysušenom vršku na pochod. Brazílske uniformy sa sorskupujú. Vidím aj červenú košeľu a čierne fúzy Oliviera, keď sa zastaví s klobúkom v ruke a dáva s bohom svojmu veľkému nepriateľovi, ktorému vracia slobodu... Vidím prostého anglického vyslúžilca so snehobiелou

hlavou, ktorý mu ďakuje za seba a za svoje mužstvo. Angličania stoja v pozore za svojím veliteľom, neďaleko nich stoja vozy so zásobami a povozy na prevezenie ranených. Bubny zadunia, Brazílčania sa dávajú na pochod a Angličania stoja, ako sochy. Tak stoja až do tých čias, kým za tropickým obzorom nezmizne aj posledný záblesk a zvuk odchádzajúcich. Potom náhle všetci zmenia postoj. Ako keď mŕtvi razom ožijú, obracajú všetci päťdesiati svoju tvár na generála . . . , tváre, ktoré nemožno zabudnúť . . .

Flambeau poskočil.

— Ach, azda nemyslíte, že . . .

Otec Brown odpovedal hlboko dojatým hlasom:

— Hej, anglická ruka položila slučku na krk generála St. Clare a verím, že to bola asi tá ruka, ktorá neskoršie nastokla prsteň na ruku jeho dcéry. Anglické ruky ho priviedly k stromu hanby; ruky mužov, ktorí ho zbožnovali a nasledovali do víťazstiev i do porážky. Anglické duše . . . (Boh nech sa nad nimi zľutuje!), pozeraly na neho, keď sa kyvotal pod cudzím nebom na zelenej šibenici palmy, a modlili sa vo svojej nenávisti, aby usnul v pekelnom spánku . . .

Keď dvaja priatelia vystúpili na výšinu, vylialo sa na nich červené svetlo anglického hostinca s oblokmi zakrytými červenými záclonami. Stál pri ceste, ako by bol mimo dosahu pohostinstva a otvorenými dvermi ich zval. S miesta, kde zastali, počuli šum a smiech ľudí, tej noci veľmi šťastných.

— Myslím, že vám nemusím ďalej vysvetľovať,
— poznamenal Otec Brown. — Súdili ho v pustatine a odsúdili ho . . . A potom, pre česť Anglicka a jeho dcéry, zaviazali sa prísahou, že zamlčia pravdu o zradcovej peňaženke a ostrí vrahovho meča. Azda . . . , pomôž im Boh ! . . . , chceli všetko zabudnúť, nuž usilujme sa aj my, aby sme na túto udalosť zabudli, ak môžeme . . . Hľa, tu je náš hostinec !

— Z celého srdca ! — povedal Flambeau, ale náhle ukázal strnulou rukou na štít, visiaci nad dverami hostinca. Zobrazoval hrubú, nepodarenú podobu meča so zlomenou špicou. Nápis napísaný neúhľadnými, obstarožnými literami hlásal, že ide o hostinec »U zlomeného meča«.

— Neočakávali ste ho? — spýtal sa Otec Brown tíško. — Ved' je bohom tunajšej krajiny. Väčšina sádov, hostincov a ulíc nesie jeho meno alebo meno jeho príbehu.

— Myslel som, že sme odbavili malomocného! zvolal Flambeau a odpľul na cestu.

— V Anglicku s ním nebudeme nikdy hotoví, — vysvetľoval kňaz, dívajúc sa na zem. — Mosadz je pevná a kameň dlho vydrží. Jeho mramorové sochy budú povznášať duše hrdých, nevinných chlapcov ešte aj po stáročiach a jeho dedinská hrobka bude voňať vernosťou ako ľaliami. Milióny tých, ktorí ho nikdy nevideli, budú ho milovať ako otca . . . , jeho, na ktorého tých niekoľko posledných, ktorí ho poznali, hľadelo ako na hnoj. Bude národným svätým a pravdu o ňom nikto ne-

vysloví, lebo som sa konečne rozhodol... V porušovaní tajomstva je veľa dobrého i zlého, nuž som sa rozhodol konať podľa inej smernice. Všetky časopisy zaniknú, protibrazílske hnutie je odba-vené, Oliviera ctia po celom svete, nuž povedal som si : Keby niekde menom, v kove, alebo v mramore trvácom ako pyramídy, ponížili, pohanili plukovníka Clancyho, Keitha, Oliviera, alebo niektorého iného nevinného muža, potom prehovorím. Keby išlo len o to, že budú generála St. Clare právom velebiť, budem mlčať a chcem mlčať!

Vošli do hostinca s červenými záclonami, ktorý bol nielen útulný, ale aj prepychove zariadený. Na stole stál strieborný model náhrobníka; strieborná hlava sklonená, strieborný meč zlomený. Na stenách visely farbotlače toho istého predmetu, obrazy povozov, ktorými sa americkí turisti prevážali pri prehliadke hrobu. Otec Brown a Flambeau sa pohodlne usadili na laviciach obtiahnutých kožou.

— Zima je nám, dajte nám trochu vína alebo piva! — zvolal otec Brown.

— Alebo koňaku! — dodal Flambeau.

XII.

Tri smrtonosné nástroje.

Otca Browna povolanie a presvedčenie lepšie poučily, ako kohokoľvek z nás, že v očiach svojich bližných sa každý človek polepší, keď zomrie. Ale aj on pocítil bolesť nad nesrovnalosťou, keď ho včas ráno zobudilo klopanie na dvere a dozvedel sa, že zavraždili sira Aarona Armstronga. Zákerná násilnosť spáchaná na obľúbenej a milej osobnosti sira Armstronga, ktorý bol až smiešne milý ku každému a tešil sa temer legendárnej obľube, bola akási absurdná a nevhodná. Prichodilo mu to, ako by bol počul, že Sunny Jim sa obesil, alebo že pán Pickwick v Harwole zomrel. Sir Aaron, ako ľudomil, prišiel do styku s temnejšou polovicou ľudskej spoločnosti a chválieval sa, že s ňou vie zaobchodiť spôsobom čo najsvetlejším. Jeho politické a sociálne reči boli naplnené anekdotami a »Hlasným smiechom«; jeho telesné zdravie bolo skvelé, jeho mravouka bola čistým optimizmom a rozprával o pijanstve (o svojom obľúbenom predmete) s tou nesmrteľnou a dokonca jednotvárnou dobrosrdečnosťou, ktorá je často znakom úspešnej a úplnej zdržanlivosti.

Hodnoverne zistená história jeho obrátenia sa od alkoholu k striedmosti bola obľúbenou témou na nejednom puritánskom rečníšti a kazateľni; rozprával verejne, ako sa dal zväbiť od škótskej teologie k škótskej pálenke a ako sa oslobodil z osídel a stal sa (ako skromne dodával), tým, čím je. Ale jeho hustá, biela brada, anjelská tvár a iskriace okuliare na mnohých kongresoch a hostinách, na ktorých sa objavily, nepripustily veriť, že by bol býval takým chorobným zjavom, akým je pijan alebo kalvinista. Bol, ako každý cítil, najväčším, i keď bol najveselším zpomedi všetkých ľudských synov.

Býval vo vidieckom obvode Hampsteadtu v peknom, vysokom, ale nie širokom dome; v takej modernej prozaickej veži. Najvyššia z jeho nízkych stien sa týčila nad príkrym zeleným svahom železničnej trate a otriasaly ňou uháňajúce vlaky. Sir Aaron Armstrong, ako sám vyhlasoval, nemal nervy. No, i keď vlaky nie raz otriasly domom, toho rána dom otriasol vlakom.

Lokomotíva sa pomaly blížila a zastala práve na tom mieste, kde roh domu priliehal k zelenému trávnatému svahu... Zastavovanie mechanických tiel musí byť pozvoľné, ale živá príčina bola v tomto prípade veľmi rýchla. Muž, oblečený úplne do čiernych šiat, zrazu sa objavil na temeni zeleného svahu nad lokomotívou a rozhadzoval sa rukami ako nejaký čierny veterný mlyn. Pravda, tým by nebol zastavil vlak. Lenže muž aj kričal, a to podľa toho, čo sa o tom ne-

skoršie rozprávalo, kričal úplne neprirodzene a nezvyčajne. Vydal jeden z tých výkrikov, ktoré sú príšerne zreteľné, i vtedy, keď nerozumieme slovám, ktoré boli zakričané. V tomto prípade to slovo bolo takéto : »Vražda!«

Strojvodca neskoršie prisahal, že by bol zastavil aj vtedy, keby nebol porozumel slovu, taký hrozný a rozhodný bol prízvuk hlasu.

Vlak ihneď zastal a jediný pohľad stačil na poznanie tragédie. Muž v čiernom na zelenom svahu bol Magnus, sluha sira Aarona Armstronga. Optimistický baronet sa nie raz posmieval čiernym rukaviciam svojho sluhu, ale teraz by sa nebol smial.

Iba dvaja-traja takí zvedavci sa našli vo vlaku, ktorí preskočili koľaje, aby sa poďívali na telo starca v žltom rannom kabáte s jasne červenou podšívkou, ktoré ležalo na samom úpätí zeleného svahu. Kus šnúry visel s nohy, ako svedok nejakého zápasu. Kde-tu bolo vidieť temné škvrny, ale len veľmi málo. Telo ležalo ohnuté, temer vo dvoje zlomené, v polohe skoro nemožnej pre žijúceho tvora. Bol to sir Aaron Armstrong. Po niekoľkých vzrušujúcich okamihoch sa na zelenom svahu objavil muž vysokej postavy a krásnych fúzov, ktorého niektorí cestujúci pozdravili ako tajomníka mŕtveho muža, Patricka Royce, kedysi známeho a povestného znalca umenia. Royce vyjadroval sluhove vzrušenie oveľa neurčitejšie, ale práve preto tým presvedčivejšie. . . .

Vo chvíli, keď aj tretia osoba domácnosti nebhého, slečna Alica Armstrongová, dcéra sira Armstronga, prišla tackavým krokom do záhrady, strojvodca ukončil dobrovoľnú zastávku. Ozvala sa píšťala a vlak, ťažko oddychujúc, odjachal na najbližšiu stanicu pre pomoc.

Na žiadosť Patricka Royce, bývalého veľkého tajomníka Umeleckej spoločnosti, privolali aj Otca Browna. Royce bol Ír a jedným z tých náhodilých katolíkov, ktorí si na svoje náboženstvo spomenú len vtedy, keď im je veľmi zle. Jeho žiadosť bola by bývala splnená práve tak ochotne aj vtedy, keby ju Otcovi Brownovi nebol predniesol istý úradný detektív, ktorý bol priateľom neúradného detektíva Flambeau. Pretože bolo nemožné, aby bol niekto priateľom Flambeau a nepočul od neho množstvo historiek o Otcovi Brownovi, keď kňaz kráčal v spoločnosti mladého detektíva, menom Mertona, poľnou cestou na železničnú stanicu, rozprávali sa oveľa dôvernejšie, ako by sa bolo od ľudí, ktorí sa len pred chvíľou poznali, očakávalo.

Podľa mňa, — priznal mr. Merton úprimne, — niet v tom prípade nič, čo by sa mohlo nafúknuť. Nenachodím nikoho, na koho by som sa díval s podozrením. Magnus je vážny starý blázon; príliš veľký blázon, aby mohol byť vrahom. Royce bol dlhé roky najlepším priateľom baroneta a jeho dcéra, o tom nemožno pochybovať, zbožňovala svojho otca. Všetko je absurdné, Kto by bol zavraždil takého dobrosrdečného starého chlapíka,

akým bol Armstrong? Kto by si bol zašpinil ruky krvou rečníka veselých hostín? Veď to je to isté, ako by boli zavraždili svätého Mikuláša!

— Áno, bol to veselý dom, — súhlasil Otec Brown. — Bol to veselý dom, kým on žil. Myslíte, že bude veselý aj po jeho smrti?

Merton sa zarazil a potom pozrel na svojho spoločníka s veľkým záujmom v očiach.

— Teraz, keď zomrel? — opakoval.

Hej! — prikývol kňaz zamyslene. — On bol veselý, ale boli veselí aj ostatní obyvatelia domu okrem neho?

Zvláštnym svetlom prekvapenia, v ktorom zrazu zazrieme skutočnú podobu vecí, ktorú sme nie raz videli, ožiarilo sa v Mertonovej mysli okienko. Merton bol častým hosťom v dome baroneta... Priviedly ho k nemu tie drobné záležitosti, ktoré sa ľudomilovi často naskytnú. Teraz, keď Merton spomínal, videl, že dom sám o sebe vzbudzoval tieseň. Izby boli vysoké a chladné, výzdoba každodenná a vidiecka. Chodby, plné prievanu, boli osvetlené matnejším elektrickým svetlom ako svetlo mesiaca a i keď starcova červenkastá tvár, striebristá brada vyžiarovaly teplo do každej izby a na každú chodbu, kde sa objavil, za sebou nenechával teplo. Nepríjemná neprívetivosť domu vyvierala z veľkej živosti a dobrosrdečnosti jeho majiteľa. Povedal by som, že on nepotreboval ani kozub, ani lampu, lebo nosil so sebou vlastné teplo a svetlo.

Keď si však Merton spomenul na ostatných obyvateľov domu, musel uznať, že boli len po-
divnými tieňmi svojho pána. Zádumčivý sluha
s ošklivými čiernymi rukavicami vyzeral ako má-
toha; Royce, tajomník, bol dosť impozantne ura-
stený, ale jeho krátke fúzy farby slamy sa nepří-
jemne podobaly popolavkastej farbe jeho tweedo-
vého obleku a jeho široké čelo bolo rozryté pred-
časnými vráskami. Bol tiež dobrosrdečný, ale
akosi smutne dobrosrdečný a skrušujúci... Budil
dojem, že sa dožil veľkého sklamania. Pokiaľ išlo
o dcéru nebohého, bolo na neuverenie, že je jeho
dcérou, taká bola bledá a krehká. Bola pôvabná,
ale v jej postave bolo čosi chvejúceho, čo pripo-
mínalo osiku. Merton nie raz uvažoval, či sa ne-
chvela následkom večného otriasania sa domu.

— Viete, — povedal Otec Brown a skromne mi-
hal, — nie som si istý, či bola Armstrongova do-
brosrdečnosť a veselosť dobrosrdečná a veselá aj
iným okrem neho. Tvrdíte, že nikto by neublížil
takému šťastnému starcovi, a ja vám hovorím, že
nie som si v tom istý; *ne nos inducas in tentatio-
nem!* Keby som bol niekoho zavraždil, bol by som
dozaista zabil nejakého optimistu.

— Prečo? Nazdáte sa, že ľuďom je veselosť od-
porná? — spýtal sa Merton.

— Ľudia majú radi častý smiech, ale neverím,
že by mali radi ustavičný smiech. Veselosť bez
dobrej nálady človeka nazlostí!

Chvíľu mlčky išli vedľa seba po trávnom ná-
sype železničnej trate a práve keď vkročili do d'a-

leko hodeného tieňu Armstrongovho domu, Otec Brown prehovoril ako človek, ktorý trápnu myšlienku radšej odhodí, než by sa jej poddal.

— Pravda, pitie samo o sebe nie je ani dobré, ani zlé, ale darmo, chvíľami verím, že ľudia podobní Armstrongovi s času na čas potrebujú pohár vína, aby dostali trochu smutnejšiu náladu...

Mertonov predstavený, šedivý a schopný detektív menom Gilgder, stál na zelenom svahu a čakal ohliadača mŕtvol. Rozprával sa s Patrickom Royce, ktorého široké plecia a zvlnené fúzy pre vyšovaly detektíva.

Bolo to tým nápadnejšie, lebo Royce chodil ohnutý, ako by vybavoval svoje povinnosti s pokorou a tiesňou muža, ktorý tisne detský kočiar.

Keď uzrel tajomník kňaza, radostne vztýčil hlavu a odviedol ho na bok. Merton oslovil svojho predstaveného úctivo, ale chlapecky netrpezlivo.

— Mr. Gilder, dostali ste sa už hlboko do tajomstva?

— Niet tu nijakého tajomstva — odpovedal Gilder, dívajúc sa ospale na poletujúce vrany.

— Pre mňa však hej! — poznamenal Merton s úsmevom.

— Prípád je veľmi jednoduchý, chlapče, — hladkal si fúzy detektív. — Tri minúty po tom, čo ste odišli pre kňaza, vyšla najavo celá vec... Poznáte sluhu s čiernymi rukavicami a s tvárou z kartónu, ktorý zastavil vlak?

— Poznám ho trochu. Zavše, keď som ho videl, husia kočka mi naskočila po tele.

— No vidíte, keď vlak odjachal, odviezol aj jeho. Nemyslíte, že musí byť veľmi chladnokrvným zločincom, keď vedel ujsť tým istým vlakom, ktorý išiel pre políciu?

— Hm, tak sa mi zdá, že ste si celkom istý v osobe páchatela, čo?

— Áno, syn môj, nemám pochybností, a to pre tú malichernú príčinu, že ušiel s dvadsiatimi tisícmi, ktoré boli v stole jeho nebohého pána. Jediná otázka, ktorá mi robí ťažkosti, je, ako a čím ho zabil... Lebku rozbil nejakým veľkým nástrojom, ale veľký nástroj som nikde nenašiel a neverím, že by ho bol odniesol. Veď ho nemohol ukryť vo vrecku alebo pod kabátom!

— Možno, že je zbraň vraha príliš veľká, aby ju niekto spozoroval, — poznamenal malý kňaz s podivne znejúcim nepatrným posmeškom.

Gilder sa zvrtol a spýtal sa temer prísne, na čo naráža.

— Bláznivá otázka! Ja na nič nenarážam, ja to viem! — vyhlásil Otec Brown hlasom, ktorý znel, ako ospravedlňovanie. — Znie to ako detská rozprávka, ale je to pravda: Armstronga zabil kyjak obra; veľký, zelený drúk, ktorý je príliš veľký, aby sme ho spozorovali. Ten drúk obra sa volá zem! Armstrong prišiel o život tým, že ho shodili na tento zelený svah, nad ktorým stojíme.

— Ako to? — spýtal sa rýchle detektív.

Mesiacu podobná tvár Otca Browna sa obrátila

k úzkej fronte domu, oči nepokojne žmurkaly. Keď ostatní sledovali jeho pohľad, zbadali, že práve na úzkej stene, hore pod povalou, je otvorený oblok.

— Nevidíte, že ho vyhodili z toho obloka tam?
— spýtal sa kňaz, ukazujúc s neobratnosťou dieťaťa na oblok.

Gilder so smrašteným obočím skúmal oblok a povedal :

— Bolo by to možné, ale nevidím príčinu, pre ktorú vyhlasujete túto možnosť za neomylnú pravdu.

Otec Brown naširoko roztvoril oči.

— Ved' z obloka visí motúz, ktorého druhý koniec je priviazaný o nohu zavraždeného! — vysvetľoval.

Motúz sa podobal prášku alebo vlasu, ale dôvtipného starého detektíva uspokojil.

— Motúz vám dáva za pravdu, pane — uznal.

Len čo dohovoril, prijachal podivný vlak s jedným mužom, zastal a vysypal čatu policajtov, medzi ktorými sa objavil aj šibeničník Magnus, tajný zbeh.

— Na môj veru, chytili ho! — zvolal Gilder a čulo vykročil s policajtom. — Dostali ste peniaze? — zvolal na strážmajstra.

Ten sa na neho udivene zahľadel.

— Nie! ... Aspoň tu nie.

— Kto je tu inšpektorom? — spýtal sa muž menom Magnus.

Len čo prehovoril, už nikto z prítomných nepochyboval, že svojím hlasom vedel zastaviť vlak. Mal neprijemný a neprívetivý výzor, hladké, čierne vlasy, nefarebnú tvár, ktorá pripomínala mongola. O jeho mene a krvi pochybovali už vtedy, keď ho sir Armstrong zachránil pred čašníckym zamestnaním v istom londýnskom hostinci a (aspoň tak hovorili poniektorí), pred vecmi ešte horšími a potupnejšími. A Magnusov hlas bol práve taký živý, ako mŕtva bola jeho tvár. Už či preto, že sa vyjadroval cudzou rečou, alebo s ohľadom na svojho pána (ktorý bol nahluchlý), Magnusov hlas bol nezvyčajne zvučný a prenikavý. Všetci poskočili, keď prehovoril.

— Vedel som, že to raz príde! — vyhlásil hlasno a s kovovou mäkkosťou. — Môj nebohý pán sa mi často posmieval, že nvoším čierne rukavice a čierne šaty, ale ja som mu vždy len toľko povedal, že aspoň som vždy prichystaný na jeho pohreb, — priznával a rozhodil rukami v čiernych rukaviciach.

— Strážmajster! — skríkol Gilder a zlostne pozerá na čierne ruky. — Vy ste mu nedali putá a vyzerá dosť nebezpečne!

— Áno, nedal, ale nevedel som, že by som ho mal sputnať, — bránil sa strážmajster a hľadel udivene na svojho predstaveného.

— Nerozumiem!... Nuž nezatkli ste ho? — spýtal sa Gilder.

Magnusove úzke pery sa opovržlivo stiahly.

Slabé zapískanie vlaku zdalo sa byť podivnou ozvenou jeho posmešku.

— Zatkli sme ho vo chvíli, keď vyšiel z policajnej strážnice v Highgate, kde dobrovoľne odovzdal peniaze svojho nebohého pána inšpektorovi Robinsonovi.

Gilder zmätene pozrel na sluhu.

— Doparoma, prečo ste to urobili?! — spýtal sa prudko.

— Aby som ich zachránil pred zločincom, — vyhlásil Magnus pokojne.

— Myslím, že peniaze sira Armstronga mohli bezpečne ostať v rukách jeho pozostalých, — mienil Gilder.

Koniec jeho vyhlásenia zanikol v hukote vlaku, ktorý prichádzal s hromovým dunením. Ale aj v tom pekelnom vírware otrasov a zvukov, ktoré musel dom sira Armstronga s času na čas vytrpieť, zreteľne a jasne počuli Magnusovu odpoveď. Jeho slová znely, ako údery zvonu.

— Nedôverujem pozostalým svojho pána — povedal sluha.

Všetci pocítili prítomnosť novej osoby a Merton nebol prekvapený, keď obzrúc sa, uzrel nad plecom Otca Browna tvár Alice Armstrongovej. Bola pekná, akosi striebristo krásna, ale jej vlasy boli poprášené nefarebnou hnedou farbou a v niektorých tieňoch sa zdaly šedivými.

— Pozor na jazyk, Magnus! Postrašíte slečnu Armstrongovú! — upozornil ho Royce.

— Dúfam, že sa mi to podarí! — odpovedal sluha jasným hlasom.

Keď sa dievča zachvelo a všetci sa na neho dívali prekvapene, pokračoval :

— Už som privykol na strach slečny Armstrongovej. Videl som ju celé roky v neprestajnom chvení. Nieкто povedal, že sa chveje od zimy, iný zas myslel, že je na príčine strach, ale ja viem, že sa chveje nenávisťou a pekelnou zlosťou : chveje sa od zloduchov, ktorí mali dnes ráno sviatok. Bola by už preč i so svojím milým i s peniazmi, keby som bol nechal peniaze na mieste. Nie dnes, ale už vtedy, čo jej môj úbohý pán zakázal, aby sa vydala za toho korheľa.

— Čušte! — zahriakol ho Gilder prísne. — Podozrenie a rodinné domnienky nás nezaujímajú!

— Podám vám teda skutočný obraz pravdy, — prerušil ho Magnus lámanou angličtinou. — Ale podám vám ho len vtedy, ak ma predvoláte na výsluch, pán inšpektor. Pravda je táto : Okamih po tom, čo úbohého starca vyhodili z obloka, vbehol som do povalovej izby a našiel som tam dcéru nebohého, ktorá ležala v mdlobách a držala zakrvavený nôž, — povedal a vytiahol z vrecka dlhý nôž s rohovou rukoväťou, ktorý bol zakrvavený. Podal ho strážmajstrovi. Potom ustúpil a úzke štrbiny jeho očí zmizly v čínskom posmešku jeho tváre.

Mertonovi bolo nevoľno pri pohľade na sluhu. Zašepkal Gilderovi :

— Požiadajte slečnu Armstrongovú o protidôkaz.

Otec Brown zrazu zdvihol hlavu a ukázal tvár tak absurdne čistú, ako by sa bol v tej chvíli pomýval. Žiaril nevinnosťou, keď povedal :

— Hej, dobre, ale či bude slovo slečny Armstrongovej svedčiť proti Magnusovi?

Alice vydala čudný výkrik úľaku. Všetci sa na ňu pozreli. Stála strnule, akoby ranená mŕtvicou, iba jej tvár žila plachým úžasom v rámku bledohnedých vlasov. Stála, akoby jej boli hodili slučku na krk.

— Tento muž hovorí, že vás po vražde pristihol s krvavým nožom v ruke, — začal Gilder.

— Pravdu hovorí! — priznala Alica.

Najbližšou skutočnosťou, ktorú si museli uvedomiť, bolo, že Royce vkročil so sklonenou hlavou do ich kruhu a vyriekol tieto podivné slová :

— Dobre, keď už musím ísť, urobím si malú radosť.

Jeho mohutné rameno sa súčasne rozkývalo a železnou päšťou zasadil do Magnusovho mongolského obličaja prudký úder, ktorý položil sluhu do trávy...

Niekoľko policajtov priskočilo a chytilo tajomníka. Ostatným sa zdalo, že všetko rozumné zmizlo a celý všehomír sa náhle premenil na nesmyselnú harlekynádu.

— Nedovoľujte si nič takého, lebo vás zatknem pre násilie! — zvolal inšpektor.

— Nie, vy ma nezatknete pre násilie, ale pre vraždu! — odpovedal tajomník hlasom železného gongu.

Gilder naľakane pozrel na vyvaleného sluhu, ale vidiac, že už vstáva a stiera si s tváre tých niekoľko kvapiek krvi, ktorá sa zjavila na jeho nepoškodenej tvári, spýtal sa úsečne :

— Čo vravíte?

— Magnus má pravdu, — vysvetľoval tajomník. — Slečna Armstrongová skutočne omdlela s nožom v ruke, ale mala ho nie preto, aby zabila svojho otca, lež aby ho bránila.

— Aby ho bránila? ... A proti komu? — spýtal sa Gilder.

— Proti mne! — priznal tajomník.

V zmätených očiach Alici sa zjavil akýsi veľmi složitý výraz. Tichúčko povedala :

— Som rada, že ste aspoň statočný.

— Podťte hore, — vyzval ich Patrick Royce chmúrne. — Ukážem vám všetko; celú prekliatu udalosť ...

Povalová izbička, ktorá bola jeho súkromným bytom (a skôr malou celou, než izbou pre takého mohutného pustovníka), ukazovala znaky divej drámy. Uprostred izby ležal veľký revolver, blízko neho fľaša whisky, otvorená, ale nie celkom prázdna. Obrus malého stolíka ležal na podlahe a kus šnúry, takej istej, akú videli na nohe nebohého, visel z obloka. Dve vázy na kozube boli rozbité, tretia ležala v kusoch na koberci.

— Bol som opitý, — začal vysvetľovať Royce, a jeho úprimnosť predčasne zničeného muža znela s pátosom prvého hriechu dieťaťa. — Poznáte ma všetci, viete, aký bol začiatok môjho života, nuž môže práve tak skončiť. Kedysi ma pokladali za schopného a obratného muža a mohol som byť v živote šťastný; Armstrong zachránil zvyšok môjho mozgu a tela od krčiem a bol ku mne vždy veľmi láskavý, pravda, svojim spôsobom, ten úbohý chlapík! Nechcel však dovoliť, aby som sa oženil s Alicou a všetci s ním súhlasili. No, ne-
dbám, súdte, ako chcete, nebudem zabiehať do podrobností. Tu máte poloprázdnu fľašu pálenky, ktorá je moja, tu je môj vystrieľaný revolver. Aj šnúra, ktorú ste našli na nohe nebohého, je moja a z môjho obloka vyhodili mŕtvolu na svah. Nemusíte posilať detektívov, aby vyhrabávali moju tragédiu, ktorá je obyčajnou zelinou tohto sveta. Vydám sa na šibenicu sám a Boh vie, že konám, čo môžem!

Na krátky pokyn svojho veliteľa sa policajti so-
skupili okolo veľkého muža a chceli ho odviešť, ale zháčilo ich podivné chovanie sa Otca Browna, ktorý kváčil v blízkosti dvier, spustený na všetky štyri, opretý o ruky a kolená. A preto, že nemal smysel pre svoje postavenie a spoločenské pred-
pisy, ostal v tej podivnej pozícii. Len jasnú, širo-
kú tvár obrátil k spoločnosti v izbe, podobajúc sa štvornohému zvieraťu s ľudskou hlavou.

— Hovorím vám, ozval sa dobrosrdečne, — že tu niečo nesúhlasí. Zprvu ste hovorili, že ste ne-

našli žiadnu zbraň a teraz ich tu máte až veľa; tu je nôž na podrezanie, šnúra na hrdúsenie, revolver na zastrelenie a hľa, obeť si napokon zlomí väzy pádom z obloka!... Nuž, hovorím, to nesúhlasí. Nie je to hospodárne, — povedal a svesil hlavu ako pasúci sa kôň.

Inšpektor chcel niečo povedať, otvoril ústa, ale než sa mohol ozvať, Otec Brown vztýčil trup. Nevstal však, ostal kľačať a povedal:

— A teraz si uvážte tieto tri úplne nemožné skutočnosti, prosím: tu máme diery v koberci, ktorými prešlo šesť striel. Prečo by, bodaj ho!..., strieľal niekto do kobercov? Opitý muž predsa mieri na hlavu, ktorá sa mu posmieva, a taký muž sa nepustí do zápolenia s nohami svojho protivníka; nebude mu trhať papuče s nohy... A potom je tu ešte tá šnúra!

Dokončiac prehliadku koberca, kňaz zdvihol ruky, vstrčil ich do vrecák, ale ostal kľačať.

Človek, ktorý by chcel niekoho zadrhnúť a podarilo by sa mu uviazať šnúru o nohu svojej obeť, musel by byť nepochopiteľne omámený. Royce nemohol byť tak strašne opitý, lebo ak hej, tak by ešte aj teraz spal, ako zarezaný... a najnápadnejšia je zo všetkého tá fľaša... Myslíte azda, že ožran, ktorý sa pre svoju fľašu pustí do bitky, keď ju napokon vyrve z ruky svojho protivníka, nechá ju ležať na zemi a nedbá, že polovica drahocenného trunku vytečie na zem? Nie, to vám žiaden opilec neurobí!

Otec Brown sa neobratne postavil na nohy a

mužovi, ktorý sa obvinil z vraždy, ľútostivým hlasom povedal :

— Ľutujem, pán môj, veľmi ľutujem, ale vaša historka patrí na smetisko!

— Dôstojný pane! — ozvala sa Alica Armstrongová. — Mohla by som s vami hovoriť medzi štyrmi očami? — spýtala sa.

Jej žiadosť odviedla shovorčivého kňaza do vedľajšej miestnosti. Prv, než sa mohol ozvať, prehovorilo dievča.

— Verím, že ste poriadny muž, lebo ste sa pokúsili o záchranu Patricka, ale daromne sa namáhate. Jadro udalosti je čierne a čím väčšmi budeme v ňom kutrať, tým viac dôkazov nájdeme proti mužovi, ktorého milujem.

— Prečo, — vyzvedal kňaz, dívajúc sa na ňu pevným pohľadom.

— Pretože som ho pristihla pri čine, — vyhlásila ona práve tak pevne.

— Ach, a ako previedol vraždu?

— Bola som v tejto izbe, teda v blízkosti, — vysvetľovala. — Dvere boli zamknuté, ale keď som počula strašný krik, aký som ešte nikdy v živote nepočula, hlas, ktorý reval »Peklo, peklo, peklo!« zнову a znovu, keď sa dvere otriasly od výstrelov, zabúšila som na dvere. Ešte tri razy sa ozval revolver, kým sa mi podarilo dvere odomknúť. Izba bola naplnená dymom, keď som vkročila, ale videla som, že z revolveru v ruke Patricka sa ešte dymilo a na vlastné oči som videla, keď vypálil posledný vražedný výstrel. Po-

tom sa vrhol na otca, ktorý ležal v prestrašení na obložnej doske a pustil sa s ním do zápolenia. Chcel ho zahrdúsiť šnúrou, ktorú prehodil otcovi cez hlavu. Pri bitke sa mu však slučka sošmykla na nohu a Patrick ho vliekol po izbe, ako šialenec. Schytila som nôž a skočila som medzi nich. Podarilo sa mi šnúru prerezať a potom som omdlela.

Otec Brown so strnulou zdvorilosťou prikývol.

— Rozumiem!... Ďakujem vám, — povedal a keď sa dievča pod návalom spomienok zhrútilo, prešiel pevným krokom do susednej miestnosti, kde našiel Gildera a Mertona samotných s tajomníkom. Ten sedel so sputnanými rukami. Kňaz sa ponížene spýtal inšpektora :

— Mohol by som vo vašej prítomnosti prehovoriť niekoľko slov so zatknutým, ale tak, že by som mu na tú chvíľu sňal putá?

— Royce je nezvyčajne silný!... Prečo mu chcete uvoľniť ruky? — spýtal sa Merton.

— Len preto, lebo chcem, aby sa mi dostalo tej cti potriasť mu ruku, — odpovedal kňaz pokorne.

Gilder a Merton prekvapene pozreli na kňaza a on dodal :

— Pán Royce, nič mi nechcete povedať? — spýtal sa.

Muž sediaci na stoličke potriasol hlavou a kňaz sa netrpezlivo odvrátil od neho.

— Poviem to teda ja! — vyhlásil. — Súkromné životy sú cennejšie ako verejná mienka. Zachránim život; mŕtvych nech pochovávajú mŕtvi!

Po týchto slovách pristúpil k osudnému obloku, zahľadel sa von a začal rozprávať :

— Povedal som vám, že v tomto prípade bolo príliš mnoho zbraní a len jedna smrť. Teraz vám poviem, že tu vlastne neboly žiadne zbrane a že ich nepoužili na to, aby privodily smrť. Všetky tie strašné nástroje : motúz, krvavý nôž, revolver, boly nástroje zvláštnej milosti. Neupotrebili ich na to, aby sira Aarona Armstronga zabili, ale aby ho zachránili.

— Aby ho zachránili? ... A pred čím? — spýtal sa Gilder.

— Pred ním samým! ... Sir Armstrong trpel samovražednou mániou, — povedal Otec Brown.

— Čože? A kde nechal svoje »Náboženstvo veselosti«? — zvolal Merton.

— Bolo mu krutým náboženstvom. Prečo mu nedovolili, aby sa vyplakal, ako plakávali jeho predkovia? Jeho úmysly a zámery ustrnuly, jeho náhľady ochladly; za veselou maskou sa tajila prázdna myseľ neverca. Napokon, aby udržal veselú úroveň, vrátil sa k alkoholu, ktorý dávno zanechal. Ale hrôza alkoholizmu pre úprimného temperenclára záležala v tom, že videl a očakával to peklo, pred ktorým iných varoval. Hrôza prišla na úbohého Armstronga predčasne a dnes ráno sa nachodil zas v takom stave, že ho ani vlastná dcéra nepoznala. Privolával smrť a opičiarskym spôsobom šialencov nashromaždil okolo seba rozličné podoby smrti; slučku, revolver svojho tajomníka a nôž. Royce náhodou prišiel do izby a

bleskom podnikol všetko na záchranu starca. Nemal času na vyprázdnenie revolvera, nuž ho jednoducho vystrieľal do dlážky. Samovrah zazrel štvrtý spôsob smrti a vrhol sa ku obloku. Záchranca urobil, čo mu ostávalo : skočil za ním so šnúrou, aby ho zneškodnil. V tom okamihu prišlo do izby nešťastné dievča a nepochopiac situáciu, chcelo oslobodiť svojho otca. Podarilo sa jej porezať zápästie tajomníka. Od toho pochádza tá troška krvi, ktorá tu vytiekla. Dozaista ste spozorovali, že keď Royce udrel Magnusa, na sluhovej tvári ostala krv, ale nebolo na nej rany. Krv pochádzala zo zápästí tajomníka... Než nešťastné dievča omdlelo, podarilo sa jej prerezať šnúru a spôsobila, že sa samovrah zrútil oblokom do večnosti...

Nastalo dlhé ticho, prerušené len zvukom kovu, keď Gilder odomkol putá na rukách tajomníka. Potom inšpektor povedal :

— Myslím, že nepreháňam, keď poviem, že vy a tá mladá dáma máte väčšiu cenu než oznámenie úmrtia Aarona Armstronga.

— Prekliate oznámenie úmrtia! Či viete, že som sa obvinil len preto, aby sa ona nedozvedela pravdu? — zvolal Royce.

— Akú pravdu? — spýtal sa Merton.

— Nuž to, že zabila svojho otca, vy zadubenec! — zahučal Royce. — Mohol ostať nažive, keby nebola prerezala šnúru a prišla by o rozum, keby sa dozvedela, že ho zabila.

— Nie! — mienil Otec Brown, berúc svoj širák.

— Myslím, že nie. Naopak, ja by som jej pove-

dal pravdu, lebo ani najkrvavejší omyl neotrávi tak život, ako zločin. Myslím, že potom by ste boli obidvaja šťastní... No, už musím ísť...

Keď vyšiel von na trávnik, nejaký známy z Highgate ho zastavil.

— Ohliadač mŕtvol práve prišiel a vyšetrovanie započalo, — oznamoval mu.

— Škoda! — Ľutoval Otec Brown. — Nemôžem dlhšie ostať, musím sa vrátiť do školy pre hluchonemých.

Obsah

	Strana
I. Modrý križ — — — — —	5
II. Tajomná záhrada — — — — —	35
III. Podivné nohy — — — — —	66
IV. Lietajúce hviezdy — — — — —	95
V. Neviditeľný muž — — — — —	117
VI. Poctivosť Izraela Gowa — — — — —	143
VII. Mrzký tvar — — — — —	165
VIII. Hriechy princa Saradina — — — — —	194
IX. Božie kladivo — — — — —	224
X. Apolonovo oko — — — — —	250
XI. U Zlomeného meča — — — — —	275
XII. Tri smrtonosné nástroje — — — — —	302

V Knižnici Andreja

doteraz vyšlo:

1. *Dr. Josip Andrić: Írsko*, cena 45 Ks.
2. *F. R. de Chateaubriand: Atala a René*, cena 30 Ks.
3. *Andrej Brázda: Vzbúrenec*, cena 40 Ks.
4. *Vševlad J. Gajdoš: Františkánska knižnica v Malackách*, cena 30 Ks.
5. *B. Bangha S. J.: Guadelupe*, cena 45 Ks.
6. *J. Calvet: Katolícka kritika*, cena 45 Ks.
7. *G. Papini: Hotový človek*, cena 50 Ks.
8. *G. K. Chesterton: Nevinnosť Otca Browna*, cena 50 Ks.

Nko ďalšie sväzky pripravujeme:

Fr. Mauriac: Život Ježišov.

B. Just: Ráno o druhej.

G. K. Chesterton: Anarchista Štvrtok.

J. Bubán: Filozofia slobody.

Tieto knižky možno dostať

v Slovenskom

knihkupectve

v Bratislave, Ul. Rodobrany 12.

Cena tohto sväzku 50 Ks

Cena 50'- Ks